

MOWIĆ (19798) *vb impf*

mowić (19797), **mowieć** (1); mowić : mowieć *RejKup* (16 : 1; e8).

W inf mó- (273), mo- (64); mó- : mo- *MurzHist* (1 : 7), *MurzNT* (2 : 13), *Mącz* (135 : 40), *SiebRozmyśl* (22 : 4). \diamond *W imp* -ó- (40), -o- (1); -ó- : -o- *SarnStat* (1 : 1; 517). \diamond *W pozostałych formach* mó- (887), mo- (227); mo- *MurzHist* (57); mó- : mo- *MurzNT* (30 : 54), *MurzOrt* (2 : 13), *Mącz* (164 : 93), *Strum* (7 : 1), *Oczko* (25 : 5), *KochPs* (37 : 3), *ZawJeft* (2 : 1).

inf mówić (2199). \diamond *praes 1 sg* mówię (1005) [*w tym*: -e (8)]. \diamond *2 sg* mówisz (383) [*w tym*: -iz (8); *przed m, n, j, samogłoską* (4); *przed spółgłoską dźwięczną* (2); *przed bezdźwięczną* (1); *przy końcu wiersza* (1)]. \diamond *3 sg* mówi (5758). \diamond *1 pl* mówimy (118), mówim (12), mówiemy (106) [*w tym*: -emy (3)], mówiém (32) [*w tym*: -em (7)]; -imy *FalZioł* (2), *KromRozm II*, *KromRozm III* (3), *BielKom*, *RejWiz* (3), *OrzQuin* (7), *BiałKat* (2), *GrzegŚm*, *KuczbKat* (10), *WujJud* (8), *RejPosWstaw* (3), *BudNT* (3), *GórnTroas*, *LatHar* (4), *SarnStat* (5); -im *SeklKat*, *SkarKaz*; -émy *MurzHist*, *DiarDop*, *KrowObr* (9), *Leop* (2), *BielKron* (2), *RejAp*, *RejPosWiecz*³, *KochList*, *KochPs*, *KochFr*, *GrabowSet*, *JanNKar* (5), *PowodPr*; -ém *Oczko* (2), *PudłFr*; -imy : -im : -émy : -ém *RejJóz* (1 : - : 1 : -), *HistAl* (1 : - : 1 : -), *MurzNT* (- : - : 1 : 2), *MurzOrt* (- : - : 1 : 5), *Diar* (2 : - : 1 : -), *RejZwierz* (1 : - : 1 : -), *BibRadz* (4 : - : 2 : -), *OrzRozm* (7 : - : 1 : -), *GrzegRóżn* (- : - : 9 : 1), *KwiatKsiąż* (1 : - : 1 : -), *Mącz* (1 : - : 22 : 1), *SarnUzn* (- : - : 9 : 2), *GórnDworz* (1 : - : 1 : -), *RejPos* (1 : - : 2 : -), *RejZwierz* (5 : - : 1 : -), *WujJudConf* (5 : - : - : 1), *BudBib* (2 : - : 3 : -), *CzechRozm* (3 : - : 2 : -), *ModrzBaz* (7 : - : 2 : -), *SkarJedn* (- : - : 2 : 3), *SkarŻyw* (- : 1 : 1 : 8), *CzechEp* (6 : - : 6 : -), *NiemObr* (3 : - : 3 : -), *WujNT* (10 : - : 5 : -), *JanNKarKoch* (- : - : 1 : 1), *SkarKaz* (- : 8 : - : 5), *GosłCast* (3 : 1 : - : -); ~ -émy (6) *JanNKar* (5), *JanNKarKoch*, -emy (3) *MurzNT*, *MurzOrt*, *PowodPr*, -emy (3) *MurzHist*, *KochPs*, *KochFr*, -(e)my (94); -ém (4) *Mącz*, *Oczko* (2), *PudłFr*, -em (7) *MurzNT* (2), *MurzOrt* (5), -em (1) *JanNKarKoch*, -(e)m (20). \diamond *2 pl* mówicie (174). \diamond *3 pl* mówią (1285). \diamond *1 du* mówiwa (1) *BielRozm* 34. \diamond *praet 1 sg m* mówiłem, -m, -em mówił (216), ja mówił (1), mówiłech (1) *OrzQuin* I2v; mówiłem : ja mówił *Leop* (18 : 1; *Ps* 29/7); ~ mówił (213), mowieł (3); -eł *LibMal*; -ił : -eł *LibLeg* (2 : 1), *ActReg* (7 : 1). *f* mówiłam, -m, -em mowiła (7). \diamond *2 sg m* mówiłeś, -ś, -eś mówił (85). *f* mówiłaś, -ś, -eś mowiła (7). \diamond *3 sg m* mówił (2053), mówił jest (5), jest mówił (4), jesta mówił (1); mówił: mówił jest: jest mówił: jesta mowił *OpecŻyw* (37 : 2 : 1 : -), *LibLeg* (8 : - : 1 : -), *WróbŻołt* (5 : 1 : - : -) *LibMal* (11 : - : - : 1), *MurzNT* (22 : - : 1 : -), *KrowObr* (66 : 1 : - : -), *BielKron* (165 : 1 : 1 : -); ~ mówił (2645), mowieł (8); mowieł *Calep*; mówił : mowieł *LibLeg* (8 : 1), *LibMal* (6 : 6). *f* mowiła (175), jest mowiła (1); mowiła : jest mowiła *Leop* (7 : 1); ~ mowiła (172), mowiela (4); mowiła : mowiela *LibMal* (4 : 3), *BiałKaz* (1 : 1). *n* mowiło (21), mowiło jest (1); mowiło : mowiło jest *RejAp* (1 : 1). \diamond *1 pl m pers* mówiliśmy, -smy, -esmy mówili (31), mówilichmy, -chmy, -echmy mówili (11); -chmy *RejJóz*, *RejWiz* (4), *BibRadz* (2), *RejAp*, *RejZwierz*, *PaxLiz*, -smy: -chmy *Leop* (2 : 1); ~ -smy (27), -śmy (1), -(s)my, (3); -smy: -śmy *Mącz* (3 : 1). *subst -m* mowiły (1) *GosłCast* 28. \diamond *2 pl m pers* mowiliście, -ście, -eście mówili (32). \diamond *3 pl m pers* mówili (675), mówili są (2), są mówili (1); mówili : mówili są : są mówili *TarDuch* (1 : 1 : -), *LibMal* (1 : - : 1), *KrowObr* (11 : 1 : -). *subst* mowiły (39). \diamond *1 du m pers -chwa* mowiła (1) *RejWiz* 92. \diamond [*3 du m pers -sta* mowiła.] \diamond *plusq 2 sg m* -ś był mówił (2) *BudBib*. \diamond *3 sg m* był mówił (1) *BudBib*. \diamond *fut 1 sg m* będę mówił

(42), mówić będę (33), będę mówić (10); będę mówił *PowUrb, GlabGad, KrowObr* (2), *BielKron* (2), *Mącz, GórnDworz, BiałKat, RejZwierc, KlonŻal, ReszPrz, Phil, JanNKarKoch, CiekPotr*; mówić będę *OrzList, OrzRozm, OrzQuin, SkarŻyw, CzechEp* (2), *CzechEpPORz, ActReg* (2), *OrzJan, VotSzl, SkarKazSej*; będę mówić *OpecŻyw, GrzegŚm*; będę mówił : mówić będę : będę mówić *WrobŻółt* (2 : 1 : -), *Leop* (13 : - : 3), *BibRadz* (5 : 3 : -), *HistRzym* (1 : - : 1), *RejPos* (1 : 1 : -), *BudBib* (1 : 4 : 4), *CzechRozm* (1 : 9 : -), *ModrzBaz* (1 : 1 : -), *WujNT* (2 : 2 : -). *f* będę mówiła (2). \diamond 2 *sg m* będziesz mówił (40), mówić będziesz (7), będziesz mówić (2); mówić będziesz *BiałKat, BudBib* (2), *CzechRozm, SkarŻyw, OrzJan*; będziesz mówić *BierEz*; będziesz mówił: mówić będziesz : będziesz mówić *LibLeg* (7 : - : 1), *BibRadz* (1 : 1 : -). *f* będziesz mówiła (1). \diamond 3 *sg m* będzie mówił (53), mówić będzie (30), będzie mówić (9); będzie mówił *BierRaj, TarDuch, KromRozm I, KromRozm II, GliczKsiąż* (2), *KrowObr* (4), *RejWiz, BibRadzBaz, BielKron* (4), *BielSat, GrzegŚm, KochList, Strum* (3), *SkarJedn, MWilKHist, BielRozm* (2), *SarnStat* (2); mówić będzie *LubPs, OrzRozm, Mącz, Prot, CzechRozm, SkarŻyw, CzechEp* (4), *ActReg, PaxLiz* (2); będzie mówić *MetrKor, OpecŻyw, HistRzym* (2), *BudNT*; będzie mówił: mówić będzie : będzie mówić *BierEz* (1 : 1 : -), *BielŻyw* (1 : 1 : -), *LibLeg* (6 : 3 : 1), *RejKup* (1 : 1 : -), *Leop* (5 : 1 : -), *BibRadz* (2 : 2 : -), *GórnDworz* (1 : 1 : -), *RejPos* (5 : 2 : -), *RejZwierc* (1 : 1 : -), *BudBib* (2 : - : 2), *WujNT* (1 : 2 : -), *SkarKazSej* (1 : 1 : -). \diamond 1 *pl m pers* mówić będziem(y) (31), będziem(y) mówić (14); mówić będziem(y) *Diar* (3), *OrzRozm, OrzQuin, KuczbKat, CzechRozm, CzechEp* (2), *NiemObr* (2), *LatHar, WujNT, SkarKaz* (4), *KlonWor*; będziem(y) mówić *RejWiz, BielKron* (2), *GrzegRóżn, SarnStat, PudłFr*; mówić będziem(y) : będziem(y) mówić *Mącz* (1 : 1), *SienLek* (1 : 1), *RejPos* (1 : 1), *BiałKat* (1 : 1), *ModrzBaz* (7 : 4); ~ będziem(y) (28), będziem (17); -emy *OrzRozm, KuczbKat, CzechRozm* (3), *CzechEp* (2), *NiemObr* (2), *PudłFr, LatHar, WujNT*; -em *RejWiz, BielKron* (2), *GrzeehRóżn, OrzQuin, SarnUzn, SkarKaz* (4), *KlonWor*; -emy : -em *Diar* (2 : 1), *Mącz* (1 : 1), *SienLek* (1 : 1), *RejPos* (1 : 1), *BiałKat* (1 : 1), *ModrzBaz* (10 : 1); mówić będziem(y) : mówić będziem (24 : 7), będziem(y) mówić : będziem(y) mówić (4 : 10). \diamond 2 *pl m pers* będziecie mówić (11), mówić będziecie (1) *BiałKaz*. \diamond 3 *pl m pers* będą mówić (51), mówić będą (17); będą mówić *OpecŻyw, PatKaz III, WrobŻółt, RejPs* (2), *KrowObr* (5), *Leop* (10), *BibRadz* (2), *BielKron* (3), *Mącz* (3), *OrzQuin, GórnDworz, RejPosWiecz², RejZwierc* (2), *RejPosWstaw, BudBib, WerGość, KolakSzczęśl*; mówić będą *OrzList, OrzRozm, LeovPrzep, BiałKat, SkarŻyw, CzechEp, PaprUp, LatHar*; będą mówić : mówić będą *LibLeg* (4 : 2), *GroicPorz* (1 : 1), *RejPos* (1 : 1), *CzechRozm* (1 : 2), *WujNT* (4 : 2), *SkarKaz* (3 : 1). \diamond 1 *du m pers* mówić będziemia (2) *KromRozm III M, OrzRozm F*, będziemia mówić (2) *KrowObr 240v, RejWiz 40*. *subst* będziemia mówiła (1) *RejJóz C7*. \diamond *imp 1 sg* niechać, niechaj mówię (2). \diamond 2 *sg* mów (276); -ó- (28), -o- (1), -(o)- (247); -ó- : -o- *SarnStat* (1 : 1); ~ -w (120), -w (10), -(w) (146); -w : -w *RejKup* (9 : 1), *BibRadz* (22 : 6), *BielKron* (10 : 1), *CzechRozm* (5 : 2). \diamond 3 *g* niech(że), niechać, niechaj(że) mówi (54). \diamond 1 *pl* mówmy (52); -ó- (6), -(o)- (46); ~ -w- (9) *OrzRozm, OrzQuin* (2), *GórnDworz, BiałKat, RejPosRozpr, PudłFr, też SkarKaz* (2); -w- (2) *HistRzym, CzechRozm*. \diamond 2 *pl* mówcie (73); -ó- (6), -(o)- (67); -w- (15) *ForCnR, HistJóz, RejFig, BielKron* (3), *SarnUzn, RejPos, KuczbKat* (2), *RejZwierc* (2), *WujJud* (2), *też BibRadz* (1); -w- (2) *MurzNT, CzechRozm, -(w)-* (56). \diamond 3 *pl* niech(że), niechaj mówią (19). \diamond *con 1 sg m* mówiłbych, bych mówił (31), mówiłbym, bym mówił (27); bych

BierEz, PatKaz III, BielŻyw, LibLeg (2), WróbŻółt, HistAl, MurzNT, BibRadz (2), BielKron, KochSat, Mącz (2), SienLek, GórnDworz, HistRzym (2), RejPos (3), BudBib, KochWr, SkarKaz, SkarKazSej; bym KromRozm I, GroicPorz, KrowObr, Leop, OrzQuin (5), BudNT (3), ModrzBaz, ActReg, OrzJan, LatHar, CiekPotr, ZbylPrzyg; bych : bym CzechRozm (2 : 4), CzechEp (1 : 2), GórnRozm (1 : 1), WujNT (2 : 2). f bych mówiła (5). ◇ 2 sg m byś mówił (26). f byś mówiła (1). ◇ 3 sg m mówiłby, by mówił (198). f mówiłaby, by mówiła (15). n by mówiło (5). ◇ 1 pl m pers byśmy mówili (18), bychmy mówili (2) WujJud, BudBib. ~ mówili (19), mówieli (1) ZapKościar. subst f byśmy mówiły (1). ◇ 2 pl m pers mówilibyście, byście mówili (18); ~ mówili (17), mówieli (1) ZapKościar. subst f byście mówiły (1). ◇ 3 pl m pers by mówili (74). subst by mówiły (2). ◇ con praet 1 sg m bych był mówił (2) RejPos, CzechEp, bym był mówił (1) PaprUp. ◇ 2 sg m byś był mówił (2). ◇ 3 sg m by był mówił (3) OpecŻyw, Mącz, KochFr, byłby mówił (1) PowodPr, mówiłby był : by mówił był CzechRozm (1 : 1). ◇ 3 pl m pers by byli mówili (2). ◇ pass inf mówić się (6). ◇ praes 3 sg sie mówi (1). ◇ 3 pl mówią się [szyk zmienny] (2). ◇ praet 3 pl subst sie mówiły (1). ◇ impers ma (miało, może, mogło) być mowiono (10). ◇ praes się mówi (81), mówi się (7); mówi się BierEz; się mówi : mówi się CzechRozm (6 : 2), CzechEp (10 : 2), LatHar (2 : 1), SkarKazSej (6 : 1); ~ się : się (65 : 23). ◇ praet się mówiło (97), mówiło sie (6); mówiło sie WujJudConf, SkarŻyw, NiemObr, WujNT; sie mówiło : mówiło sie CzechRozm (32 : 1), ActReg (1 : 1); ~ sie : się (68 : 35); mówiono (39), jest mówiono (1) MetrKor, było mówiono (1) ComCrac, mówiono było CzechRozm (2). ◇ fut się mówić będzie (8), mówić się będzie (4); się mówić będzie GórnRozm, SkarKazSej (2); mówić się będzie RejPosRozpr, SkarJedn; się mówić będzie : mówić się będzie CzechEp (4 : 1), SkarKaz (1 : 1); ~ się : sie (11 : 1); będzie mówiono (3) Leop (2), WujJud. ◇ con by się mówiło (9); ~ sie : się (6 : 3); by mówiono (19), by było mówiono (1) Leop. ◇ part praes act mowiąc (3762), mowiąc (13) [w tym: - ąć (2)], mowiący (4) [w tym: w rymie (1)], mowiący (4); mowiący TarDuch B4; mowiący BielSat D4; mowiąc: mowiąc : mowiący: mowiący PatKaz III (8 : - : - : 1; 138v), Leop (211 : 2; Gen 41/52, Num 11/20: - : -), BibRadz (197 : 2 : Gen 5/29, 23/14 : - : -), KwiatKsiąż (2 : 1; Av : -), Mącz (15 : 7; 366b [2 r.], 453c, 480a [2 r.], 482c, 509c : - : -), SarnUzn (14 : - : - : 1; G4v), BielSen (2 : - : - : 1; 9), BudNT (82 : - : 1; Act 2/12 : -), CzechRozm (144 : 1; 163v : - : -), ArtKanc (28 : - : 2; C9, N19 : -). ◇ part praet act mówiwszy (3) KrowObr, BielKron, BudNT.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Posługiwać się słowami w porozumiewaniu się ustnym lub pisemnym; loqui Mącz, Calag, Calep, Cn; dicere Mącz, Calep, Cn; disserere, fari, verba facere a. fundere Mącz, Cn; disputare, dissertare, memorare, pronuntiare, sermones serere, verbis uti Mącz; sermocinari, sermoni operam dare, sermonem habere a. facere a. instituere a. ordiri, vocem mittere, uti voce, voces promere; aio, inquo Cn (19473) :*

a. *Używać jakiegoś języka, władać, posługiwać się jakimś językiem, jakąś mową, znać, umieć język, mowę jakiegoś narodu (68) : BielKron 358v; yáko w náfzim yęzyku sławáckim ynáczey mowi Polak ináczey Ruśyn Mącz 84c; iífz iufz drudzy máło íobie rozumieią/ Bo odmiennie mowią Zmodzinowie/ tákież Kurfowie/[...] ináczey niż Litwá/ álbo Iatwieżowie y Liflanći. StryjKron 46, 31; zmowic íe znim [z krolem Ludwikiem Węgierskim Polacy] niemogli chiba przez Tlumatza/ choc rozumial mowic niechcial PaprUp B3v.*

mowić po jakimu [w tym: po azotsku (1), po czesku (1), po grecku (1), po łacinie (z elipsą 1 r.) (6), po niemiecku (1), po polsku (3), po żydowsku (1); dobrze (a. lepiej) (6), foremnie (1), źle (1)] (14): *GliczKsiąż* L2, L2v [2 r.]; *OrzList* i2 [2 r.]; A fynowie ich częścią po Azotfku mowili/ nie vmiejąc mowić po Zydowfku [*loquebantur Asdodice et nesciebant loqui Iehudaice*] *BibRadz Neh* 13/24; *BielKron* 383; *Commode latine dicere*, Dobrze po łacinie mówić. *Mącz* 61d, 86b, 186b; *Górndworz* F2; *ták iż iuz v ładow ziemfkich ná poły po Lacinie/ á v ładow mieyfckich ná poły po Niemiecku mowią. BudBib* B4v; Graeczynow, ktorzy też byli Zydzi, ále nie w Zydowskiej ziemi národzeni, y po Graecku mowili *WujNT Act* 6/1 *marg.*

W charakterystycznych połączeniach: mowić dobrze (6), foremnie, inaczej (3), odmiennie (2), pospolicie, źle.

W porównaniu (1): Sicilisso – Mowie iako Sicileiczik. *Loquor lingua Sicularum quorum sermo adeo corruptus fuit, ut abierit in proverbium. Calep* 977b.

Zwroty: »[jaki] język (a. języki), [jaką] rzecz mowić« = umieć język (2 : 1): *vyrzrał Lewi fyná Alfeufzowego/ rc. Záište ten kto tylko Polfką rzecz mowi/ inaczej tych słow rozumieć niemoże/ iedno iż nieiáki człowiek/ ktoremu imię Lewi/ vyrzrał iákiegości człowieka/ ktory był fynem Alfeufzowym. BudBib* Cv; *Dobrego łácinniká/ fwym rośádkiem poznał [Zygmunt August]/ y łam łácinfki ięzyk mowił. [...] Włofkiego/ y Niemieckie⁸⁰/ ięzykow/ ták się dobrze náuczył/ że ie ták mowił/ iákoby się w támtych ziemiách włásnie vrodzić/ y wychowác miał. BielKaz* I3v.

»[jakim a. jakimi] językiem (a. języki, a. językami); [jakie] języki mowić« = (jakiego) języka używać, (jakim) językiem się posługiwać, przemawiać; mieć dar przemawiania (jakimi) językami; linguís loqui PolAnt, Vulg (44 : 2): RejRozpr F; *Oto lud ten ieden ieft/ á wżyfcy iednym ięzykiem mowią [labium unum omnibus ipsis] BibRadz Gen* 11/6; ktorzy [apostolowie] *każác w tym to duchu/ rozmáite ięzyki mowili/ ludzi náwracáli w słowie y przykádzye ná świętą wiarę Krześciánfką BielKron* 139; *W Anglicy łá trzy ięzyki/ pierwzy ktorym póspolicie mowią Szkoty y Angli/ Drugi ieft Hibernicki/ ktorym mowi lud póspolity w Szkociei. Trzeci ieft w Wállij BielKron* 277v, 5v, 7v, 268, 269v, 275v (20); *náfz ięzyk nie ieft łám w łobie łtári/ chocia nim dawno Polacy mowią Górndworz* F4v, F2 [2 r.], F7v; *Gdyż święty Páweł nas írodze s tego vpomina/ ábyfmy w Cerkwi Bożej tym ięzykiem mowili/ kthoremuby wżyfcy zrozumieli RejPos* A6v; *BielSpr* 51v; *BudNT 1.Cor* 12/30; *CzechRozm* 186; *StryjKron* 160; [historykowie] *naypiérwéy Słowaki poználi/[...] Przetóz którzykolwiek iedno tymże ięzykiem mówili/ zá Słowaki ie mieli KochCz* B; *Izali wżyfcy dáry máią vzdrwiánia? Izali wżyfcy ięzyki mowią [linquis loquntur]? WujNT 1.Cor* 12/30, 1.Cor 14/4, 5 [2 r.], 6, 13, 18 (13).

b. *Zabierać głos, wypowiadać się, przemawiać, opowiadać, rozmawiać, rozprawiać, nauczać; przekazywać, podawać do wiadomości, oznajmiać, głosić; twierdzić (16 489) :* *cożci się dzieie/ Iż ci mowy niedoítaie. Wfzákes przedtym sílá mowił BierEz* B4v, B2v, B3, C, E3v, H4v, M3, N3v; *Kiedy mowila tak iey słowa byly roztropné/ ij wázné/ iijz mógl bytz vznan buog w ięzyku iey. OpecŻyw* 2v, 23, 44v, 75, 78v, [80] (12); *Ale iże Słowotworowi wżyfscy mowicz dozwoлили/ on tedy przyftápiwzy iáł tako rzecz prowadzić ForCnR* B3v, D4; *PatKaz III* 122 [2 r.]; *Murm* 45; *abowiem ludzie maiący taką niemocz [melancholiją] mowią wiele: zagęfzczáiąc rzeczami FalZioł* V 76v, IV 53c; *to łobie za pokutę włożył, aby do ímierci wícey niemowił. BielŻyw* 133, 8, 15, 30, 31, 47 (14); *GlabGad* A2v;

LibLeg 7/31, 100v, 11/187; Bog nad bogi pan/ mowił ieft [*locutus est*] y wezwał k łobie ludzie na ziemi miełzkaiące. *WróbŻołt* 49/1, iiv; *RejPs* 51, 171v, 207; Gdzie dwa mowią podfluchawa/ wżytko by chciała wiedzieć *RejJóz* C5, E2v, F8v, H3, K3v, M8; *SeklKat* E2v, T3; *RejKup* c7v, f4, g4, i3, k7v (16); *HistAl* Bv, I6, K; *KromRozm I* B4v; *MurzHist* P3v; *MurzNT Matth* 17/5, *Luc* 1/20, *Ioann* 1/37; Dofyc fy yuż teraz mowiło/ á czas fy nam do czego inego rozyść. *KromRozm II* y2v, gv, v4, xv, yv; *KromRozm III* F7v; *Diar* 56; *BielKom* C2; *GliczKsiąż* H5v; iż pan Bog mowi/ á przeto s pilnością łluchác mamy. *LubPs* N2v *marg*, hhv, hh6v; *GroicPorz* f, i4; *KrowObr* 20, 124, 134, 134v, 151; wżák wiełz iż to rołkołz łtarych/ Aby mieli rozmowy o rzeczách niemálych.(*marg*) Starych rołkołz/ mowić. (–) *RejWiz* 20v *marg*, 43 *marg*, 46, Cc7, Dd2v; Y łtało łie gdy przełthał mowić [*cum cessasset loqui*] Achior/ rozgniewali łie nán włfyłtcy przełżeni *Leop Iudith* 5/26, *Num* 16/31, 32/2, *Deut* 5/26, *Iudic* 5/10, 4.*Esdr* 8/25 (20); *RejFig* Dd4v; *RejZwierz* 35v, 70v, A6, 108; Iob odpowiedział. [...] Cierpcie mie niechać mowię/ á gdy łie námowie dopieroż łzydźcie. *BibRadz Iob* 21/3, *Gen* 3/1, 1.*Reg* 15/16, 3.*Reg* 2/14, *Iob* 6/29, 33/32 (24); gdy mowić pocźnie/ łłowá z vłt iemu płyną *OrzRozm* Q4, G3v, P, Q2 [2 r.]; A gdy go [*Samuela*] Pan Bog drugi raz záwołał/ rzekł: mow Pánie łtyfy łługá troy. Y rzekł Pan Bog do Sámuelá *BielKron* 62v, 12v, 13, 29, 32v, 42v (28); *GrzegRóżn* B4v, C3 *marg*, H2; kiedi wy mowić pocźniecie/ końcá wfwych oracyach naleć niemożecie. *KochSat* B3; Gdyż przez philofophią możemy dobrze porozumieć/[...] przez wymowę poważnie y ochedoźnie możemy mowić. *KwiatKsiąż* H3v, C2v [2 r.], I2; Habeo orationem, Mowię *Mącz* 151a; Perorare orationem, Skończić rzecz/ Przełtác mowić. *Mącz* 270a, 42a, 64a, 87d, 93c, 113c (61); *OrzQuin* H3v, Yv; *Prot* C4v, D; *SarnUzn* C7v, C8v, D [2 r.], Dv, E2v; *RejAp* 15v [2 r.], 24, 112, 112v, 114v [2 r.], 137v, Ee3; niechcę/ áby zuchwáltwo w nim [*w dworzaninie*] pánowáło/[...] á nie vmiá łágodnie mowić/ iedno s fukiem *GórnDworz* D6; w ciele niema być gnułność/ áby łie nie zdáło/ iż pień mowi *GórnDworz* F8; Iáko łtárzy/[...] też záłię ledá co czálem mowią/ by łie iedno mowiło *GórnDworz* K3, C, C3v, C5, C6, D8v, F3 (35); *HistRzym* 2v [2 r.]; náuczał [*Jezus*] ony tłufzcze łtojące ná brzegu. A gdy przełthał mowić/ rzekł ku Symonowi *RejPos* 173v, 86, 124, 202v, 213v, 214, 221; *BiałKat* 11 [2 r.], 276; *BielSat* C4v; *KuczbKat* 370; *RejZwierz* 168v; *KochMon* 26 [2 r.]; ták mowicie/ áby nierozumiano iż o nich rzecz maćie. *WujJud* 115v, 32v, 147; *WujJudConf* 30; *RejPosRozpr* b4v; *BudBib Iudic* 15/17, 2.*Reg* 13/36, 3.*Reg* 2/14, 16, *Iob* 6/29 (15); *WierKróc* A2; *BudNT Luc* 22/60, 1.*Cor* 33/34, 2.*Cor* 4/13, 7/2 [3], 11/21, 1.*Petr* 4/11, 2.*Petr* 1/21; *CzechRozm* 14v, 15v, 18, 19v, 39 (16); *PaprPan* X2; rozumieymy/ że ten naylepiey mowi [*is optime dicere putandus est*]/ ktory słowá z rzeczą zgodne mowi. *ModrzBaz* 17, 27v, 28v, 30v, 36, 126v; *SkarJedn* 249; Kilká kroć powłtawał Vkalegon chcąc mowić/ lecz przed hukiem niemogł. *KochOdpr* C2, C2v, D; Przełtác mowić. *Facere finem loquendi*. *Definere loqui*. *Calag* 39a, 17b, 198b, 323b; *KochPs* 74, 111; Rozmowá męczenniká z okrutnikiem gdzie P. Piotr mowi/ gdzie S. Sędzia mowi. *SkarŻyw* 40 *marg*; więcey z iadł mowiąc/ á niebacząc łię [...] gdy łię powiełciá báwił. *SkarŻyw* 335, 46, 58, 188, 195, 312 [2 r.] (12); *MWilkHist* K3; zem też wždy y ia ieft człowiek [...] á iż też kęs mowić mogę *CzechEp* 54, 10, 24, 63, 107, [2 r.], 112 (17); *KochJez* B2; Lecż Chriłtus pan ołtroźnie mowił/ zábiegaiąc wżytkim dumom/ y wymyłom ludzkim/ nie vymuiąc czći y chwały/ Oycu łwemu niebiełkiemu *NiemObr* 105 31, 50, 70, 98, 114; *KochFr* 69; *KlonŻal* E3v; *KochSz* B4; *ReszPrz* 56, 102 [2 r.]; *WerGość* 252, 253 [2 r.]; Przeto Bog

dał ięzyki/ ábyfmy mowiły/ Przeto głowę z rozumem/ ábyfmy rádzyły. *BielSjem* 11; *KochPam* 86, 88; KIedy wzyfscy mówili/ mowiłeś też y ty/ Y znąc było w ten czás żeś miał rozum łowity. *PudłFr* 53, 20 [2 r.], 59; *BielRozm* 6, 22; *GórnRozm* A, A3, C4, E, F3v [2 r.], K2v; *KochWr* 40; *PaprUp* 12; *ActReg* 50, 76, 84 [2 r.], 89 [2 r.], 130, 183; Argutor – Mowie wikrętnnie, fubtilnie, łwiegocę. *Calep* 93b, 319b, 352b, 533b, 613a, 1076b; *GrochKal* 26; Pindarus też bárzo chwalił Epáminondá Thebáńkiego/ ktory będąc biegły w mowie/ máło iednák mowił. *Phil* G, G, G2 [2 r.]; *KochFrag* 46; Profłzę/ niech mi wolno będzie mowić/ á W. M. niech ciężko łłuchác nie będzie. *OrzJan* 52, 100; *LatHar* 67, 730; *KołakCath* B3; *RybGęśli* B4; áby ná kázdey tákiedy rozmowie/ dwa tylko ábo trzy/ y to ieden po drugim mowili *WujNT* 615, *Matth* 10/20, 17/4 *marg*, 17/5, 47, s. 129 (48); *PowodPr* 19, 48, 58; miedzy wielkimi nie vprzedzay mowić: á gdzie łą łtáfzy nie mow wiele. *SkarKaz* 242b, 160a, 276b, 484a [3 r.], 576b; *CiekPotr* 10, 38, 59, 77; *GosłCast* 29, 30, 49, 50, 59, 72; *ZbylPrzyg* Bv; *KlonFlis* F; W ten łię czás obłudnego człowieká nawięcey łtrzeź/ kiedy halmáczniey y napowabniey mowi *KlonWor ded* **2v.

mowić co [w tym: *co(ż, -kolwiek) względne i pytajne w zdaniu złożonym (577), co(ś) nieokreślone (94), to(-ć, -ź) (a. ono), co(ż) wskazujące z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (721 : 22); co(ż), nie cum G ai i pron (25)*] (2266): Czćiono iż Xántus łlubował/ Iżby łam morze wypić miał. Xánt łie do ludzi obrocił/ Rzekąc/ prawdá žem to mowił *BierEz* D4v; wżák cię znam dobrze. Y co mowifz/ temuć wierzę *BierEz* K2, B4v [2 r.], C3v; *OpecŻyw* 51, 52, 53v, 56, 63v (14); *PatKaz I* 2, 13v; *PatKaz II* 28v, 29; *HistJóz* A2, B2v, D3v, E2; OMieg łeft bárzo gorączi i wyłufzaiaczi [...] Korzeń ma iako łieć łprzirodzenia łprawiony/ to mowi Pandecta. *FalZioł* I 93b, I 10c, 106c, V 57; widział Pitagoras iednego w człftim vbraniu á on mowił rzeczy nie poczelne á grube y głupie y rzekł iemu albo mow rzeczy ku twemu odzieniu podobne, albo łie oblecz w odzienie rowne ku twoim obyczaiom. *BielŻyw* 32; ieden Platonowi powiedział, żeby Xenocras vcżennik iego wiele złęgo onim mowił [...] rzekł Plato, niemowifci by tego gdyby łłufznie rozładził. *BielŻyw* 82, 73 [3 r.], 76 [2 r.], 103; *March*² D4; *LibLeg* 7/31, 32, 10/70v, 11/26v, 40, 175, 187; *WróbŻołt* 34/16, Q3, 55/11, 61/2, 64/13, 106/2, 118/43; *RejPs* 212; *ZapMaz V S* 2/335; odpufzczye my bom nyewyedzyl czom mowyl *LibMal* 1554/189v; Chodzyfz tu Achizo miła Będziewa wżdy czo mowiła *RejJóz* C7, D8v, E3, F2v, N; *RejKup* k4, 15v, m4, n4v, ł6, cc4v, dd2; *HistAl* A3, A6v, A8, B2, B3 (19); *KromRozm I* Cv [2 r.], F3; *MurzHist* C3, F2v, H2v, I3v [2 r.], K3v, S2v, Tv; *MurzNT* 14v, 91, *Matth* 26/70, *Luc* 11/27, *Ioann* 6/6, 12/6; *KromRozm II* d4v; nikt nye yełt/ [...] ktoryby mogł rzec/ czyłte yełt łerce moye/ prozenem grzechu: A ktoby to mowił/ łam by łye zwodził *KromRozm III* D5, G4v, K5v, N6v; *Diar* 43, 57, 61 [2 r.], 62, 64; *BielKom* C6; *GliczKsiqz* E, E3, H6, K7, O7v, P7v; Ci co myę ták náydowáli włlytko złe mowili [*mala mihi locuti sunt Ps* 37/13] *LubPs* K3v, Rv, aa2; *GroicPorz* i3v, 13v, t3; *KrowObr* 20, 52, 59, 98, 111v (16); *RejWiz* 52, 62v, 122, 146v, 166v, 171v, 174; Otho włlyfscy prorokowie iednołháyną mową/ włlyftko dobre prorokuią Krolowi/ zgodz łie tełz thy łnimi/ á mow takiefz dobre rzeczy. *Leop 3.Reg* 22/13, *Gen* 41/39, *Deut* 5/27, 28 [2 r.], 18/17, 20 (25); *OrzList* d4, e2; *UstPraw* A4v [2 r.]; *RejFig* Ddv, Ee3v; *RejZwierz* 65v, 77; A ia zalożę przymierze łwe miedzy mną y miedzy tobą/ á nádder cię rozmnożę. (*marg*) To mowi áby potwierdził przymierze przed tym z Abrámem vcżynione. (–) *BibRadz Gen* 17/2; iamci záfwe vczył w bożnicy y w kołściele/ gdzie łię

zewład Zydowie śchadzaia/ á fkrycie nicem nie mowił [*in occulto locutus sum nihil*]. *BibRadz Ioann* 18/20, I 3b *marg*, 6c *marg*, 9d *marg*, 148d *marg*, 1.Reg 15/16, I 173d *marg* (44); *OrzRozm* B3, B4, G2v, G3, Iv (8); *BielKron* 7v, 26, 30, 38, 42v [2 r.] (25); ábo ktore może być iuz więczłze pomiełzanie/ gdzie przą tego co mowili/ á częgo przeli záfię twierdzą *GrzegRóżn* H2v, B4v [2 r.], C4v, O; Qui erit rumor populi [...] Co ludzie będą mówić [...] yákie wieści będą o tobie. *Mącz* 360c; Sermonibus morologis uti, Błazeńskie rzeczy mówić. *Mącz* 510b, 7a, 8d, 59b, 108d, 117a (33); Iáko piękna iest Rádá Polłka/ bes łrokátéy Rády: Co ón [*poseł*] rozumiejąc Biłkupy mowił. *OrzQuin* D2v, D3v, D4 [2 r.], D4v, E, E3v (22); *SarnUzn* C8v, H2v; *SienLek* 18v; *RejAp* 15v, 46v, 110v [2 r.], 133, 156 (9); Ia tego powtarzać niechcę/ co łie wczorá mowiłó *GórnDworz* X5, B3, B4 [2 r.], C6v, C7v, F8v (21); Ale łyn rzekł. Y což tho mowiłz miły oycze/ więcyiem iá tey pánnie w tym powjniem niźli tobie *HistRzym* 5, 10v, 43v; TEn fwięthy á błogofławiony Pan/ cožkolwiek tu mowił/ będąc w człowieczeńłtwie łwoim/ nigdy nie próžno nie mowił *RejPos* 125, A6v, 31v, 63v, 77, 80v (19); *RejPosWiecz*³ 96v, 98v; á vczłiwa Niewiáłtá nie będzie tego mowiłá przy Biésiedzie *BiałKat* 13v, 98v, 108v [2 r.], 121, 218v, 311; *GrzegŚm* 2; *KuczbKat* a2, 290, 340; Bo wnet tępego á boiáźliwego vřrzyłz gdj co chce poważnego mowić áłiści on piętá wierci/ páłce łkubie/ brodeę mułczce *RejZwierc* 19, 27v [2 r.], 53, 84v [2 r.], 85v, 234 (10); *BielSpr* 46v; *KochMon* 32, 35; ábychmy włzyłcy iednę rzecz mowili/ y odfzczepieńłtwá áby miedzy námi niebyły. *WujJud* 221, 53, 83v, 96, 99, 113v (13); *WujJudConf* 64v, 244v; *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* 21v, [21²]; *BudBib* B4v, *Gen* 18/5, *Iudic* 8/3, *Is* 8/12; *BiałKaz* B2; Y począł ie vczłyc, że potrzebá łynowi człowieczemu wiele vcierpieć/ [...] y być zámordowanym/ á zá trzy dni włtác. A łwobodnie tę rzecz mowił [*libertate (marg) palam (-) verbum loquebatur*] *BudNT Mar* 8/32, *przedm* a5, cv, c4v, c5, d2 (16); ktorego nazwiłká [*Jehowa*] nierozumiejąc niektorzy (to ták oni mowia) miáłto Iehowy Iezufá włóżyli. *CzechRozm* 198v, 5, 13v, 18v, 23v, 29v (73); *ModrzBaz* 4v, 7, 23, 28v [2 r.], 48 (14); Doktorowie Greccy z Láćinłkimi mułzą łię zgádzác/ y iedno mowić. *SkarJedn* D4v, 9, 11, 20 [2 r.], 95, 103 (23); *KochOdpr* C; Cokolwiek mowia/ włzyłtko vłczypliwie *KochPs* 50, 114; Co gdj mowił/ ściác go Stárołtá rołkazał. *SkarŻyw* 179, 15, 41, 47 [2 r.], 74, 76 (48); *MWilkHist* K2; *CzechEp* 9, 10, 37, 38, 45 (44); *NiemObr* 34, 54, 71, 72, 98 (9); *KochFr* 79; *BielSen* 12; *KochSob* 59; *PudłFr* 11, 71; Co ia mowię to łię łłtanie *ArtKanc* A5v, A7v; A ráczey łie ná ten czás/ moy bráćie/ przełpiwá: Bo więcey niź potrzebá/ zda mi łię/ mowiwá. *BielRozm* 34; ia tego co łię do tąd mowiłó/ áni tego/ co łię ielczce mowić będzie/ a tego mieyłcá nie wyniołzę. *GórnRozm* E, A, C4, E4v, Gv, H2, M2v; *Paprup* H2; Mów co inłzého/ miáł mátko moiá *ZawJeft* 7; *ActReg* 54, 58, 139; *Calep* 320b, 395b; *GrochKal* 6; *Phil* G [2 r.]; *KochAp* 5; *OrzJan* 23, 68; *WyprPl* A3, B3; Włtáńcie/ podźmy: oto łię przyblżył/ ktory mię wyda. Y ielczce to mowił [*Jezus*]/ áli owo Iudałz/[...] przyłzedł *LatHar* 693, 198, 208 *marg*, 696, 708, 710 (11); *KołakCath* B3v; Biádá wam [*faryzeuszom*] iź ieltełcie iáko groby ktorych nie widác/[...] Náuczycielu/ to mowiac [*haec dicens*; the rzeczy ... *Leop*] y nas háńbiłz. *WujNT Luc* 11/45, *Matth* 10/19 [2 r.], 21/16, s. 93, *Matth* 26/70, *Mar* 1/42 (58); *WysKaz* 39; *JanNKar* E2v; Kto przygániwłzy Słáchćicowi záprzy łie, iż tego nie mowił [*iurabit se non dixisse JanStat* 556]. *SarnStat* 238; ielłi on/ ktory łkazaniu Sędziého przygáne dał/ zechce tego co mowi dowodzić [*sententiam suam probare JanStat* 649] *SarnStat* 796 [*idem* 560], 238, 560, 750; *WitosłLut* A5; *PowodPr* 8; raz to mowia drugi raz owo: iedni ták drudzy inák. *SkarKaz*

275b, 44a [2 r.], 45a, 81b, 155a, 158b (15); *CiekPotr*)?(2, 14, 23, 38, 44 (11); *CzahTr* G2v; Miła mátko což mowíłz? *GosłCast* 30, 14, 17, 25, 28 [2 r.], 38 [3 r.] (12); *PaxLiz* B2v; *SkarKazSej* 671a [2 r.], 690b, 707a; *KlonWor* 71; Cożkolwiek mowię to źle wykłádáią *SzarzRyt* B. Cf *Frazy*, *Zwroty*.

mowić co do kogo (188): *WróbŻółt* H8v, 117v; *LibLeg* 10/113; *SeklWyzn* e4v; *MurzHist* Ov; *KrowObr* 58, 74, 124v, 138v, 166 (11); *Leop* 1.Par 17/26, *Ier* 32/42, *Ez* 2/8, *Matth* 9/18, 13/34 [2 r.], *Luc* 1/22; *BibRadz Ios* 14/6, 10; *BielKron* 29; *OrzQuin* K2v, K4 [2 r.], Q4v; *SarnUzn* E8v, G6v; *RejAp* 6v, 17v [2 r.], 18, 19, 20 (14); *RejPos* 31v, 68, 260, 279, 288 (9); *GrzegŚm* 8; *RejZwierc* A5, 11 [2 r.], 197; *BudBib Gen* 32/19, 44/6, *Ios* 6/2, 1.Reg 8/7, 2.Par 25/16 (7); *BiałKaz* F4; *BudNT przedm* a2v; Pan i Bog wálz (mowi to Moyżefz do ludu Izráelŝkiego) ieŝt Bogiem/ Bogow *CzechRozm* 5v, 2v, 132, 133 [2 r.], 133v (8); oto ia z wámi ieŝtem áż do ŝkończenia ŝwiátá. Do wŝytkich to mowi/ á nie do iednego *CzechEp* 331, 280, 282, 297, 316, 362, 372; *WerGoŝc* 258; *OrzJan* 18, 100; *LatHar* 730; [Paweł] rzekł Hetmánowi: Godźili mi fie co mowic do ćiebie [loqui aliquid ad te]? *WujNT Act* 21/37, *Matth* 9/18, 13/34, s. 114, *Mar* 2/2, 4/33 (15); *WysKaz* 47; *CiekPotr* 23; *CzahTr* G2v. Cf »mowić ŝłowa«.

mowić co do kogo, do czego [= na temat kogo, czego] (3): *Leop Ez* 21/28; A do tego co mowíłz/ gdy kogo nie ŝłufznie/ y niewinnie pozywáią? *GórnRozm* I2; *CzahTr* C4v.

mowić co od kogo [w tym: (sam) od siebie (10), od samego siebie (1)] (16): *OpecŻyw* 119v; *PatKaz II* 64v; *LibLeg* 11/155v, 165v; *MurzNT Ioann* 18/34; *BibRadz Ioann* 18/34; *OrzQuin* Aa; *BudNT Ioann* 18/34; wŝák to nie nowiná wálzély kró: M. Pánu ták mądrému/ tym niegárdźić/ cokolwiek fie mówi od tych którym idzie o gárdło *OrzJan* 78; *LatHar* 731; [Pílat] wezwał Ieŝufá/ y rzekł mu: Tyżeŝ ieŝt krol Zydowŝki? Odpowiedźiał Ieŝus: Samże od ŝiebie to mowíłz [A temetipso hoc dicis]/ czylić inŝzy powiedźieli o mnie? *WujNT Ioann* 18/34. Cf »mowić ŝłowa«.

mowić co około czego [= na temat czego] (7): *LibLeg* 11/61; wŝytkiego tego muŝiałem nie włożyć [w *Dworzanina*]/ gdzie powiáda [Castiglione] del amor vero, et falso, [...] y czo dáley mowi około miłóŝci *GórnDworz* B4, G, Q5v, Cc3v; *CzechEp* 152; iam teź około oney nadgrody nic nie mowíł. *ActReg* 86.

mowić co wedle (a. według) kogo, czego [= mowić co zgodnie z kim, z czym, stosownie do czego] (8): *WróbŻółt* 117v; *KrowObr* B3; *OrzRozm* L2v; y ŝtáła fie ŝwiatłóŝc: to ieŝt/ vczyniło ŝłowo/ ábo ŝyn (mowię to wedle ich wálŝnego wykłádu y wyrozumienia) *CzechRozm* 15v, 183v; *CzechEp* 249, 348; *WujNT* 1.Cor 7/6.

mowić co względem czego [= mówić co w sprawie czego, na temat czego, o czym] (2): *BibRadz Philipp* 4/11; Ale oni to mowią względem cudow kthore w Egíptćie [Jeŝus] czynił *CzechRozm* 103v.

mowić co z kogo, z czego [= na podstawie czego, według kogo, czego] (10): *CzechRozm* 156v; A mowię to z ŝłow Grzegorzá Náziáńŝkiego ktorých X. K. ná poczátku przedmowy ŝwey d iij. vżywa *CzechEp* 91, 125, 209; *NiemObr* 85. Cf »mowić z domyŝłu ŝwego«, »z pamieći mowić«.

mowić co komu [w tym: (sami) sobie = na wzajem jeden drugiemu (2)] (130): Tom wám mowíł s wami mieŝŝkaiątz *OpecŻyw* 96v, 75, 158v; *PatKaz II* 64v; *LibLeg* 7/100v, 10/66v, 11/84v, 154v, 163; Bo nicź ŝobie nie mowią iedno narzekaią *RejJóz* G7; *RejKup* k3v; *MurzNT Ioann* 16/33; *KromRozm II* d4v; *GliczKŝiąż* B8, F5v, G4; *RejWiz* 75v, 80v, 100v; *Leop* 1.Par 17/23; *RejZwierz* 7, 123; Pytay tych

ktorzy  luchali com im mowił/  cić oto wiedzą com ia powie al. *BibRadz Ioann* 18/21, *Matth* 10/27, 13/34 [2 r.], *Gal* 4/16, *Eph* 4/25, *Hebr* 13/7 (10); ale by  hamowan [*Laban*] przez Anioła/ aby nic przykrego nie mowił Iakobowi. *BielKron* 15v, 19v, 33, 181v, 197; *Mqcz* 367d, 469a; *Prot* A2v; *RejAp* 44, 197; *GornDworz* G6v, Sv;  eby  adny nie slyszal thego/ co ia tobie będe mowi a. *HistRzym* 36v, 28v, 29, 29v; *RejPos* 66, 83v, 132, 310, 322v; *GrzegSm* 34; *RejZwierc* 50v [2 r.], 81, 233v, 266; *WujJudConf* 243v; *BudBib* I 189c marg, *Iob* 37/19; *BudNT Mar* 14/72, *Ioann* 12/49, 16/1, 4, *Act* 23/18, 1. *Cor* 15/51, *Apoc* 3/13; *CzechRozm* 30v; *ModrzBaz* [16]v, 144; *KochPs* 76; i  by  [*Chrystus*] y ieft prawdziwym  lowiekiem: ktory zlym Zydom prawde mowił/ ktora od Boga  lyz al. *CzechEp* 308, 61, 165; *KochFr* 108; *BielRozm* 3; *PapUp* A3v, K4v; *LatHar* 62 marg; *WujNT Matth* 10/27, *Ioann* 8/40, 16/12, s. 372, *Ioann* 18/21 (18); *WysKaz* 11; *ZbylPrzyg* B 2, B4v. Cf »mowic s owa«.

mowic co ku komu (60): *LibLeg* 6/192, 11/61, 165v; *KromRozm II* nv, p2; *KromRozm III* M8; *LubPs* N3, cc2v; *Leop Ier* 38/20; Co bys te  mowił ku Mikołaiowi potomkowi  wemu? *OrzList* ev; Co  mowi/  luchay/ Pan ku tym ktorzy tu iedni po drugich n ltaw c będa? *RejAp* 94v, 6v, Dd2v; to  obie pilnie vwa / co tu ku tobie Pan twoy mowi *RejPos* 126v, 3v, 72, 138, 149v [2 r.], 231 (14); *RejZwierc* 10, 90v; Wzg rdzi a ci  (marg) Rozumiey Afzur  krol / bo to kniemu mowi (-)/  zydzi a z ci bie dziewic  cork  Cyion ka *BudBib* 4.Reg 19/21, 4.Reg 5/13; *BudNT Luc* 5/36, 11/53; *CzechRozm* 17; *GosCast* 67. Cf »mowic s owa«.

mowic co ku czemu [= w zwi zku z czym, na temat czego a. o czym] (14): *BierEz* C4; Mi trzu ta  ona vchw tzona w tzudzolo twie a moij e z w z konie k z al takowe kamionowatz/   ty tzo mowis k temu? *OpecŻyw* 77v, 158v; *ForCnR* D4; *RejKup* q4; *KrowObr* 225v; *Leop Ioann* 13/28; *BielKron* 463v; Quorsum istuc, K czemu z to mowisz/  lbo co  ie przes to rozumie *Mqcz* 344c; *Prot* Dv; *RejPos* 88; *WujNT Ioann* 8/5.

mowic co po jakimu (3): *MurzNT* 101; *GornDworz* F6;   z nim [z Polakiem Turek] po S owie ku In ze mowi/   in ze z tym po S ar ce  ku. *KlonWor* 27.

mowic co (na)przeciwko komu, (na)przeciwko czemu (102): *OpecŻyw* 42; *SeklWyzn* a4v; y naucza czo mamy mowyc przeciw nieprzyjacielom  lowa bo ego *SeklKat* P3; bo nic nie ma z przeciw mnie mowic [*quia nihil habes adversum me dicere*]  ni ia przeciw tobie z i kim vw acz nim  ci. *HistAl* Bv; *KromRozm III* 17; *LubPs* C2, H2v, O, Zv, eev; *GroicPorz* pp3v; *KrowObr* B3, C2, 74, 111v, 122v, 195; W ruy bys co przykro [co przykrego *Gen* 31/29] nie mowił przeciwko Iakobowi [*ne quidquam aspere loquaris contra Iacob*]. *Leop Gen* 31/24, *Gen* 31/29, 3.Reg 13/32, *Ps* 74/6, *Mal* 3/14, *Matth* 5/11, *Luc* 22/65; *BibRadz Mar* 14/56, 4.Reg 10/10, *Ps* 144/8; *OrzRozm* E2v, K4; *BielKron* 36, 465v; *Mqcz* 342a, 406d; *OrzQuin* I2v, Xv; *GornDworz* C8, V3v, Dd5; *BialKat* 64; *KuczbKat* 310, 335; CATHOLICI. [...] Bo przeciw prawdzi  Ko ciol  Pow zecnego nie mowic niehcemy. *WujJud* 62v, 63v, 243v; *CzechRozm* Av, 12, 56v, 76, 77v (10); *SkarJedn* 68; dopu cicie oboyguy [pszenicy i k kolowi] ro c  z do  niw  (  mowił to przeciw tym ktorzyby  cieli przed  afem k kol z po zrod p zenice wyrw c. *Matth*. 13.) *CzechEp* 34, *2, 20, 21, 79 [2 r.], 82 (19); *NiemObr* 31; *ArtKanc* E14, M4v, Q5v; Nie wiem i by  co przeciwko pr wu n szemu m g  mowic  lufznego *GornRozm* D4v; *KochWr* 39; *LatHar* 163; *Ko akSzcz l* B2; *WujNT Matth* 5/11, *Luc* 12/10, 22/65, *Act* 4/14, s. 700 (8); *SarnStat* 141. Cf »mowic s owa«.

mować co przeciwko komu, przeciwko czemu [w tym: (sam) przeciw(ko) sobie (3)] [= *wbrew komu, czemu; niezgodnie z kim, z czym*] (15): *OrzQuin* X4v; *KuczbKat* 290; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechRozm* 187v, 193, 199; tedy to/ y przeciw rozumowi: y przeciw prawdzie: [...] y przeciw łobie mowi. *CzechEp* 405, 41, 177, 180, 190, 194, 198; bo co kto mowi przeciwko vmyślowi y fumnieniu fwemu/ tho bez chytróści y zdrády być nie może. *Phil* G3; *WujNT Matth* 5/11.

mować co przeciw komu [= *na temat kogo, czego*] (2): Tedy Lábán y Bátuel odpowiedzieli temi łowy/ Thá rzecz práwie wyłzá od łámega Pána: My nie śmiemy nic przeciw tobie mować/ áni złego áni dobrego [*Non poterimus loqui ad te malum vel bonum*]. *BibRadz Gen* 24/50; *CzechRozm* 202v.

mować co na kogo, na co [= *w związku z kim, z czym, o kim, o czym; przeciwko komu*] (34): Azá niełlyłyz Iezulie tzo ci naprzeciw tobie łwiadczą ij na cię mowią *OpecŻyw* 113v, 83, 119, 119v, 121v; *WróbŻółt* 37/17, N2; *RejKup* ee2; *Leop Ps* 37/17, *Ier* 16/10; *OrzRozm* T; *BielKron* 235v, 307; *Quod respondes ad haec, Co ná to mówilz/ co odpowiedalz/ co zá odpowiedź dáyelz. Mącz* 410b; *GórnDworz* R3v; Bo by kto thák rzekł/ iż to Prorok mowił ná łámega Dawidá/ tenći iuz był dawno vmárł *RejPos* 149v; *BiałKat* 61; *BudBib Ier* 40/16, *Mal* 3/14; *CzechRozm* 64, 96v; A ná pieniądze zá gárdło człowiecze wzięte co mowi [*In peuniam ... quid dicit*] Bog? *ModrzBaz* 144; *SkarŻyw* 369, 456, 599; *CzechEp* 39, 167; *SiebRozmyśl* F4; *SkarKaz* 314b. Cf »mować słowa«.

mować co nad co [= *mować co więcej niż należy według czego*] (2): Nic niemowię nád Státut/ á nád zwyczaj. *OrzRozm* Kv; iż nic nád wołá Bożą mie mogę mować *BielKron* 42v.

mować co o kogo, o co [= *na temat, w sprawie kogo, czego*] (6): Powiada possel yz o Tataru nycz niemowy telko o poddane Czełfarłkie ktorzi w Oczakowie abo przed myałtem miełzkayá. *LibLeg* 11/82, 7/100v; *RejKup* f4; *BielKron* 245v, 435; y przetólz [*Mojżesz*] o łwoię krzywdę nic niemowił/ á ich [*brata i siostry*] łię ięzykom niełprzełwił. *SkarŻyw* 483.

mować co przez kogo (21): *KromRozm I* B2v; *KrowObr* A2v; *OrzQuin* Aa5; *RejAp* 197; *HistLan* F4; mamy włzytko cokolwiek mować raczył Pan Bog przez Pátryárchy / Proroki y Apołtoły w piłmie łwięty m wyłżono *RejPosRozpr* cv; *BudNT przedm* a2v; *CzechRozm* 2v, 119v, 263, 279; *NiemObr* 72; *WerGość* 258. Cf »mować słowa«.

mować co za co [= *na temat czego, w sprawie czego*] (1): za Byalagrod, a za oczakow, a za ozyw nyczego nye mowye bo to łá łamky niemoye. *LibLeg* 10/98.

mować co między kim [w tym: *między sobą = jeden do drugiego (1)*] (2): Constantissime exquirere quid dicatur. Pilniuchno łie wywiadowác co ludzie między łobá mowią. *Mącz* 418b; O łwiętałz to byłá rádá ich á to połtánowanie ich/ á práwie Duch s. mowił ty łłowá między nimi *RejPos* 104v.

mować co nad kim, nad czym (3): *OrzList* b2v; *SarnUzn* H5v; gdy widział a ono ie Biłkup ich wodá polewa/ y coł nad nimi mowi: poimác one dziełi y przywieł ie do łiebie kazał. *SkarŻyw* 388.

mować co przed kim [= *w obecności czyjej, do kogo*] (16): *KrowObr* C2v; *OrzRozm* I2v, K; *OrzQuin* A4, D4, E4v; *SienLek* 53v; y przelóżył (*marg*) Wł./ y mowił. (–) Iłtach włzytkie rzeczy łwoie przed Iehowá [*Locutusque est Iphtach omnia verba sua ad facies Domini (marg) coram Domino (–)*] *BudBib Iudic* 11/11 *marg*; *CzechRozm* 171; *SkarJedn* 290; łi co łye Vniwerłáliftámi zowiá/ co po wierzhu o rzeczach coł tám/ przed prołtłzemi mowią *Oczko* A3. Cf »mować słowa«.

mowić co z kim [= *omawiać co wspólnie [w tym: z sobą = ktoś z kimś (4)]*] (13): *RejJóz* D6; Co iest co s sobą mowicie [*Quidem quod inter vos dicitis*] *HistAl* E4; I Eden z dzyewką coś mowił/ v okná pilnego *RejFig* A8; Hännibál [...] Wiele rzeczy walecznych z Antiochem mowił. *RejZwierz* 40; *BielKron* 313; *Mącz* 481c, 488c; Pánie Boże day/ áby y my tákże ná to závłze z tobą połpołu pomnieli/ cófmy tu zgodliwie z sobą mówili. *OrzQuin* Aa5; *GórnDworz* E8; *CzechRozm* 70; *CzechEp* 190; *ActReg* 131; *KlonWor* 27; [Zámknienie [...] Przykazania ktorefta thu s sobą mowiła [*mąż z żoną*] *PapPrzykaz* C4.]

mowić co z kim [= *do kogo, komu*] (50): *ForCnR* B2; *LibLeg* 7/35v, 105, 11/135; Sumniénie iż kupieć omdlal mowy połlowy aby czo fnim o pienyądze mowyl. Mow ieno czo fnim ozloczie [...] Vyrzys yzecz wnet vłlyfchy Choć tam lezacz czycho dyłzy. *RejKup* f4; *RejWiz* A6, 23v, 89v; przyfla [*królowa Saba*] do Krolá Sálomoná/ y mowiła snim włlyftkie rzeczy [*et locuta est ei universa*] kthore miála w fercu fwym: y odpowídał iey Sálomon ná włlyftkie rzeczy ktore mu zádawála *Leop* 3.*Reg* 10/2, 1.*Reg* 25/17; *RejZwierz* 126; Páweł więźień [...] prośił ábych thego młodźieńcá dowiodł do ciebie iż ma nieco mowić z tobą [*adolescentem ... habentem aliquid loqui tibi*; mowić tobie *BudNT*] *BibRadz* Act 23/18, Gen 24/30, 31/24, 29, 2.*Reg* 2/14; *BielKron* 49v, 195, 453; *KochSat* B4; *RejAp* 33; *GórnDworz* I7v, M3v, V8v, X2; *HistRzym* 110; Y což to iest co tu on z námi mowi/ y któz temu może zrozumieć? *RejPos* 126; Y fłowá ty kthore ia mowię z wámi [*Verba quae ego loquor vobis*; ... ktore ia mowię wam *BudNT* *Ioann* 14/10]/ od fiebie ich íam nie mowię. *RejPos* 291v, 143v, 333; *BiałKat* 306; *RejZwierz* 62, 84, 90v; *BudBib* Num 22/19, *Ios* 24/27, 2.*Reg* 13/22, *Ier* 52/9; *CzechRozm* 12v, 29v; *ActReg* 59, 101; *KońakCath* A3; *WujNT* *Eph* 4/25, *Xxxxx*2v; Zegnał y Apoštoły [*Jezus*]/ to im powiádáiąc: Ze wiele rzeczy było/ co z nimi mówić miał [*multa habeo vobis dicere* *Vulg*; Mamci wam ielzche wiele mowić *WujNT* *Ioann* 16/12] *SiebRozmysl* K2v; *CiekPotr* 44; *GosłCast* 28; *SkarKazSej* 658b.

mowić co z kim [= *tak, jak kto*] (5): *OrzQuin* E4v; *CzechRozm* 157v; *CzechEp* 176; Y owłzem częfto oni [*heretycy*]/ iedną rzecz mowią z Nefstóryufzem/ gdy to/ coby mieli Bogu oycu przywłaszczác/ wtorey ofobie zmyfloney przypifuią. *NiemObr* 138, 142.

mowić za kim [= *powtarzać, co kto mówi*] (1): mniemáią/ áby naylepiey wyznawali o Bogu/[...] kiedy zá fwoim Atánazyufem ládá co mowią. *NiemObr* 135.

mowić co o kim, o czym (306): Czo ty mowiś o tym ktory otworzył twoie oczy? *OpecŻyw* 63v, I2v, [61], 67, 73, 94 [2 r.], 112; *PatKaz* I 7v; *BielŻyw* 35, 82; Rzekł ízalony człowiek w ferczu fwoim iż niemałz boga. To prorok mowi o złych zakamiałych *WróbŻółt* R2v, Nv; *RejKup* f4, m4v; *KromRozm* I I2; *MurzNT* Mar 9/10, *Ioann* 6/72; *KromRozm* II p2; *KromRozm* III D, D3v, H3v; *Diar* 34; *LubPs* gg2; *GroicPorz* g2; *KrowObr* 114v, 141v, 142v, 161, 239v; *RejWiz* 37, 75v, 183; *Leop* *Ioann* 13/22; *RejFig* Ccv; Vłlyżał á tám mowią o nim nic dobrego. *RejZwierz* 27, 4, 73; *BibRadz* *Ios* 14/6, I 291b *marg*, 353v, *Ioann* 6/71, *Hebr* 2/13; *OrzRozm* D, E2, F4, G4, Mv, M2, R2; *GrzegRóżn* D3 [2 r.], I4v, K3v, K4, Lv; Qui de me rumores afferuntur, Co zá wieści o mnie nofzą/ co o mnie mówią. *Mącz* 360b, 215a; *OrzQuin* C3v, E4v, G, K4 [2 r.], O4 (8); Wiedźieć co ludzie mowią o tobie/ nie wádźi *Prot* D4; *SarnUzn* D2v, D7, E7v, [G2]v [2 r.]; *RejAp* AA2v, 43; *GórnDworz* B3v, H7v; *HistRzym* 7v, 19, 55; *RejPos* 86v, 138, 206v, 346; Cóż mógl znacnieyłzého o Młzy Irenęs Męczennik mówić? *BiałKat* 351, c *marg*, 216, 311; *GrzegŚm* 10, 18, 25; *KuczbKat* 120, 340; *RejZwierz* 96v, 219 [2 r.],

219v, 250v, 268; *WujJud* 7, 88, 139; *RejPosWstaw* 143v; *BudBib Ps* 87 [86]/3; mnie wżelákie koláno kliékác musi/ y káždy ięzyk wyznawác bédzie Bogu. Co Izáiafz o Ieowie Bogu mowił. *BiałKaz* Gv, C3, M2v; *BudNT przedm* a5, *Ioann* 8/16, 9/17, *Hebr* 5/11; *CzechRozm* A4, A4v, 8, 12v, I4v (53); *ModrzBaz* 7, 7v, 30v, 37, 49v (8); *SkarJedn* 28, 85, 202; *Oczko* A3, I7v; *SkarŻyw* 46, 74, 141, 153, 278 (10); O vmártych tež ludziách co mowić nieprzyfłoyne nie zwykłem/ y nie moy to fád/ o nich co fánowić niefłufznie. *CzechEp* 78, 52, 57, 59, 76, 78 [2 r.] (44); *NiemObr* 40, 47, 85; *ArtKanc* H15; *BierRozm* 34; *GórnRozm* A3v, E2, E4, L3; že multitudo medicoru^m occidit principem. Strzeż Boże/ by o náfzýy rzeczyfłopolitéy tegóz niemówiono potym. *KochWr* 37, 21; Wiele rzeczy mowiło się z IMPanem Kanclerzem, o Dworskich sprawach y o Krolu IMsci *ActReg* 131, 3v; *OrzJan* 8, 78; *LatHar* 58; *KołakSzczęśl* B2; *WujNT* 64, 116, *Luc* 2/33, s. 331, *Ioann* 7/39 (15); *WysKaz* 34; *JanNKar* D2, G2; *PowodPr* 56; *SkarKaz* 155b, 279a, 350a, 383b, 515a (10); *SkarKazSej* 662b, 675a, 681a, 693b, 703a. Cf »coż mam mowić«, »mowić słowa«.

mowić co przy kim, przy czym (3): *OrzRozm* I2v; Si talia in amplissimo vestro consessu audet dicere, Iefli to śmie při zacnym pořádeniu á oblicznościach wáfzey miłóści mowić. *Mącz* 379b; á to Pan po wieczery przy iedennaście [uczniach] tylko mowił *CzechEp* 163.

mowić co w kim [= do kogo] (3): *OpecŻyw* 8; Thedy odpowiedział Pan Angiołowi ktory mowił we mnie fłowá dobre fłowá poćieffne [qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria]. *Leop Zach* 1/13; *CzechEp* 186.

mowić co w czym [= na temat czego] (7): *LibLeg* 7/100v 105; PANic s pánną w fwyh rzeczách cóś pilnie mowili *RejFig* Bbv; *BiałKat* 243; Ze Chrifłus náfz nie przyfzedł pułzczác pokoiu ná swiát/ ále miecz/ thedy y w tym prawdę mowią *CzechRozm* 113, 181v; *ModrzBaz* 144v; *WujNT* 330.

mowić co w czym [w wypowiedzi ustnej lub pisanej, też w dziele pisany] (17): tedyc to nie prawda co w Kredzie mowiemy. *KrowObr* 105v; *Leop* 3.Reg 13/32; *BibRadz* II 120d marg; *GrzegRóżn* C4v; že y wy prawdęście mowili/ w onéy Rozmowie náfzýy Zurowfkiéy *OrzQuin* E4, A4; *RejPos* 328v; *BiałKaz* M2v; ále fie tež toż w piśmie ś. mowi y o infzyh/ á k temu y o złych ludziách *CzechRozm* 32v; co potym mowi [św. Paweł] dofyc znácznie przeciw niey [przeciw obrzezce] w liście do Gálátow *CzechRozm* 76, 146v, 179; Pátrz co fię o tym mowi w obroku. *SkarŻyw* 46 marg, 74 marg, 321, 573 marg; A tego nigdy nie mowimy co mowi y piłze X. K. w teyże fwey Przedmowie. *CzechEp* 342, 282; *NiemObr* 39.

Dopełnienie bliższe w postaci przysłówka lub zaimka przysłówkowego [w tym: „jako(ż)” wymienne z „co(ż)” względnym lub pytajnym w zdaniu złożonym (63); „jako(ż)”, „tak(że)” (a. „takież”) wymienne z „co(ż)”, „to(ż)” z odniesieniem do poprzedzającego kontekstu (565 : 144)] (1013): Nie dármo ty cudnie mowifz/ Ale ine w fercu myfłifz *BierEz* Q4, K2, K4v, Nv, S; *OpecŻyw* 76, 151v; Serapio then powiada yżby fie więczyy fklaniało [ziele koriander] ku zimności takież Galienus mowi/ ale Diafcorides inaczey mowi/ ábowiem powiada żeby miało być zimnego przyrodzenia. *FalZioł* I 27d, I 28a; *GlabGad* Mv; *WróbŻołt* 4/7; *RejRozpr* B3; *RejJóz* N3, O2 marg; *RejKup* Ev, i4, v5v; *KromRozm* I A4v, I4v; *MurzHist* M4v; głupi człówiek mądrze niemowi/ złoczyńca dobrze nieczyini *MurzNT* 111; *KromRozm* III M; *LubPs* K3v; *KrowObr* 12, 16, 95, 183v, 220; kthorego [ksiązęcia] vtłoczyłá tłufłczá w bronie/ y vmárł: według onego iáko mowił [iuxta quod locutus fuerat] mąż Boży/ kiedy

był Krol do niego ziechał. *Leop* 4.Reg 7/17, *Ios* 24/21, 3.Reg 22/8, 1.Par 17/23, *Iob* 9/27, *Ier* 1/12 (11); *OrzList* f2v; iedno że go [proroka] ia nie rad widzę/ bo mi nigdy nic dobrego nie prorokuie/ iedno wftyko złe/ Y rzekł Iozáfáth/ Nie mów ták Krolu [*Ne dicat rex ita*]. *BibRadz* 3.Reg 22/8, *Deut* 18/17, 3.Reg 2/30, *Ez* 18/2, 25/12, *Mar* 14/31 (10); PAPIEZN. Rzekłes teraz iż fy e o to rádźicie iákoby przez Exekucyą Papietwo w Polfcze uftáło. EVANG. Thák mowie. *OrzRozm* Bv, B3, K3, S4, Tv; *BielKron* 115, 155v; *GrzegRóżn* G3v; *KwiatKsiqz* H4; *Mqcz* 86b, 239b, 266d, 269d, 391b [3 r.] (11); Popifz tho wftytko/ iáko fy e tu mówiło: vkaż im przyfzły vpadek/ do którego y fámi idą/ y zá lobą wftytkę Koronę Polfką wiodą. *OrzQuin* Z3, D3v, S3v, Xv, Yv, Z3v; *RejAp* 41v, 112v, 113, 114v, Dd4v; *GórnDworz* C, I2, T6, V4v, X; *HistRzym* 46v; *RejPos* 353v; *BialKat* 18v, 296, 381v; *GrzegŚm* 5 [2 r.], 12, 34; Dály lie nam ty borgi znác/[...] A gdy bierze pięknie mowi/ Ale kiedy da á kto wie. *RejZwierc* 235v, 99v, 235; *BielSpr* 54; *KochMon* 30 [2 r.]; toć tedy nie Pan Chriftus ieft máteryą tego Sákrámentu/ iákości wyfzrey głupie mowili. *WujJud* 163v, 110, 176, 241; Y rzekł Ionádaw do krolá/ ono fynowie krolewfcy idą/ iáko mowił sługá twoy ták ieft [*iuxta verbum servi tui, sic fuit*]. *BudBib* 2.Reg 13/35, *Ex* 7/13, 22, *Deut* 26/19, 2.Reg 17/6, 3.Reg 2/31, 2.Mach 7/4; *MycPrz* I B; *Strum* M; *BudNT* c4v, r4; Owfzem/ y fam Iezus/ [...] miáło tego zgromádzenia rofprofzenie opowiedział/ ktorego y dziś doznawamy: Ták iefzcze dáley żydowie mowią. NAVCZYCIEL. Bá łácnóć ták mowić/ ále niewiem áby tego [...] mogli dowieść. *CzechRozm* 117, 13v, 16v, 26, 35v, 44 (38); *ModrzBaz* 61, 91v, 127v; Inny Chryftus Zwingliánfki/ ktory to mowi: A inny Sáfki/ ktory nie to. Inny Nowokrzezeńfki/ ktory mowi ták/ inny Aryánfki ktory mowi nie ták. á gdyby Bog [v] wftytkich był ieden/ iednoby mowili wftyfcy. *SkarJedn* 20; *SkarŻyw* 13, 126, 441, 462, 471, 504; *CzechEp* 47, 54, 109, 121 [2 r.], 122 (24); *NiemObr* 101; *KochSz* Bv; Iużci się z Pánny národził/ Iák przed tym Gábryel mowił *ArtKanc* C3v; *GrochKal* 7; *OrzJan* 28; *LatHar* 103 marg, 692, 707; *RybGęśli* B3; *WujNT* *Matth* 26/35, *Mar* 2/7, 14/31, *Ioann* 7/46, s. 544 (7); *WysKaz* 14; *SarnStat* 1276; *PowodPr* 81; *SkarKaz* 418a; *CiekPotr* 37 [2 r.], 45, 72, 73, 83; *GosłCast* 44; *KlonWor* 66. Cf »jako(ż) mowi(ł)...«*, Zwroty.*

~ *mowić do kogo* (15): *KrowObr* 153 marg, Vu2; *Leop* *Ios* 11/23; *BibRadz* I 9c marg; Y iáchał z onąd do Penuelá/ y mowił do nich tákże [*secundum hoc; similia Vulg*] *BudBib* *Iudic* 8/8, Num 22/8, 1.Reg 19/4; *CzechRozm* kt, 134; *SkarJedn* 372; *Phil* H; *WujNT* *Luc* 1/55, s. 526, 642; *SkarKazSej* 698b.

mowić około czego (2): *OrzQuin* F2; Wiele rzeczy w piśmie S. ktorych fię roku y dnia pewnego/ nie dopytałz: a ieden ták około czáfu mowi/ á drugi owák. *SkarJedn* 99.

mowić u kogo [= *mówić w dziele czyim*] (8): *KrowObr* 5, 139v, 213v; *GrzegRóżn* Fv; *RejPosWiecz*² 90v; bo to rofkofz iego [*Boga*]/ iáko sámże v Sálomoná mowi/ miefzkác z fynmi ludzkimi. *LatHar* 205, 262; *SkarKaz* 516a.

mowić wedle (a. według) kogo, czego (2): *KrowObr* A2v; niemowiac wedle Apoftoła/ ták iáko trzebá/ rychley rozdrazniem nízfli leczym *SkarŻyw* 312.

mowić z kogo, z czego [= *według kogo, według czego* [*w tym: sam z siebie* (2)]] (5): *KrowObr* 52v; Toćiem ia thák mowił z powiefci Studźieńfkiego *OrzList* dv; *GrzegRóżn* Cv; *CzechEp* 89; By Kátryná z Beatą [...] Doległóści od wfzech nas náfze powiedziały [...]. Byście tám fámy z siebie wiecey nie mowily/ Iedno cofmy wam wftytki fpołem poruczyły. *BielSjem* 12.

mowić komu (26): Niełufzeć to rządu twemu/ Przykro mowić mężowi fwemu. *BierEz* C3v, E2v; *OpecŻyw* 107, 117; *RejKup* m8, n3; *Leop Ioann* 13/33; *OrzRozm* F3v; *BielKron* 76; *RejŻwierc* 89v; *BudBib Deut* 1/11, 12/20, 26/18, I 189c marg, *Is* 45/1; A wyfzedłzy vcźniowie iego [Jezusa] przyfzli do miáftá/ y náleżli iáko im mowił [*invenerunt sieut dixerat illis*] *BudNT Mar* 14/16, *Act* 9/27, 27/25; *SkarŻyw* 185; *CzechEp* 28; *WyprPl* A3; *LatHar* 650; Ieśli ci nie zołtána/ wy nie możecie być záchowani. Tákci mowią włyscy Kátholiccy káznodzieie Chrześcijánłkim ludziom *WujNT* 505, 204, *Ioann* 12/50; *SkarKaz* 159a.

mowić ku komu (7): *OpecŻyw* 11v; *BielŻyw* 80; *OrzRozm* R4v; Pothym obległ [*Olbrycht*] Fráńkfurt/ á ku Maurycemu niecudnie mowił/ iż zgodę vcźynił fnimi [z *biskupami*]. *BielKron* 236v; łby łobie piérwéy o wieżę náłżę potłuczenie/ á niżli nas ná niéy dobedźiecie [...] Tákci nam godźi fye ku tym Bábilónczykom mówić/ którzy fwé włáfné wieże/ [...] buduią *OrzQuin* L4v; *HistRzym* 65; *BudNT Luc* 2/20.

mowić (na)przeciw(ko) komu (4): *WróbŻołt* 40/6; *BielKron* 67; *HistRzym* 88v; mowili [żli ludzie] fáłfzywie przeciw, twey miłości. *ArtKanc* C18.

mowić przeciw komu, przeciw czemu [= niezgodnie z kim, z czym, wbrew komu czemu] (3): *BielKron* 105; *GrzegRóżn* Dv; Niemáłz nic zacnieyłzego (mowić ták będę przeciw tobie) nád żywot wieczny *CzechRozm* 64v.

mowić na kogo, na co [= mowić o kim, o czym] (5): ij zás ty krol żydowłki/ iako na cię mowi lud duchowny? *OpecŻyw* 119v; *PatKaz III* 97v; przethom zlie nany movyl. thego zalvyą. *ZapMaz* V S 2/335; *GliczKsiąż* F6; *CzechEp* 134.

mowić przez kogo [*w tym: przez usta czyje* (1)] (6): *OpecŻyw* 12v; *KuczbKat* 1 marg; *BudBib Bar* 2/25; *ModrzBaz* 127v; áleć mię prozno chwałą/ vcźąc náuk ktore fá ludzkimi mándatámi: iáko przez Ezáiałzá y Chrifufá Bog mowił *CzechEp* 106; *PowodPr* 15.

mowić miedzy (a. między) kim [*zawsze miedzy (a. między) sobą*] (2): *OrzRozm* M; y ieśli co do vpadku koronie tey pomaga/ iáko fámi miedzy łobą częłto mowicie/ tedy to fámo koło narychley ią przewroci y zgubi. *SkarKazSej* 694a.

mowić przed kim [= *w obecności czyjej, do kogo*] (8): *LibLeg* 7/36v; *RejJóz* N7; *KrowObr* 113; *RejŻwierc* 35v; *GórnDworz* X; *SkarŻyw* 482; *CzechEp* 127; ieśli Práwo Polłkie broni przed Arcybifkupem plugáwie mowić [Ieśli kto przed księdzem Arcybifkupem fzkáradé łowá będźie mowił *SarnStat* 170]/ á což Arcybifkupá háńbić *OrzRozm* K2.

mowić z kim [= *do kogo*] (3): Y nie mowił Abfáłom z Amnonem áni źle áni dobrze [*non locutus est Absalom cum Amnon a malo et usque ad bonum PolAnt; non est locutus ... ad Amnon nec malum nec bonum Vulg*; nie mowił Awfzálom z Amnonem nic złego áni dobrá *BudBib*]/ ábowiem go miał w nienawiści *BibRadz* 2.Reg 13/22, *Dan* 10/19; *KuczbKat* 1.

mowić z kim [= *tak jak kto*] (1): Czemuż nas potępiacie/ ktorzy z Páwłem ták záfwe mowiemy o iednym Bogu *GrzegRóżn* B4v.

mowić za kim (1): być Kolátynus z nimi nie miał iákiego porozumienia/ zá nimiby ták nie mowił przeciw twoiey przyłędze. *BielKron* 105.

mować o kim (128): *OpecŻyw* 46v; *Diar* 76; Tu słyfzyfz/ iáko Pan Kryftus/ o Dijable kłamcy/ y meżoboycy mowi/ [...] I cofz rozumiefz? áby miał inák mowić/ o Antykryście fludze iego *KrowObr* 52v, 81, 113, 228; *OrzList* b2; *BibRadz* II 90c; *OrzRozm* F2v, Kv, M; *BielKron* 317; *GrzegRóżn* B4v, C; Spurce in aliquem dicere, Szpátnie/ hániebnie o kim mówić. *Mącz* 411a, 117b; *OrzQuin* Pv; *SarnUzn* F5v [2 r.]; á ia gdybych nie wzięł/ przypifanoby mi głupóć. A przetożby ták o mnie nie mowiono wzięłem ten dar. *HistRzym* 4; *BiałKat* 121; *GrzegŚm* 2; *RejZwierc* 80, 91; święty vczeń Polikárpow/ [...] dáleko ináčzey o tym Sákrámenće mowi *WujJud* 252v, 210v; *WujJudConf* 59v, 251; *RejPosWstaw* [41²]v; *BudBib* I B3v, 1.Par 22/11; A zař Bog nie ieř Bogiem wřzego ciáá iáko řam mowi o łobie. *CzechRozm* 74, 17v, 62v, 72v, 80v, 99v (13); *ModrzBaz* 81v, 129v; *SkarŻyw* 167, 301; *CzechEp* 60, 65, 127, 147, 235 (8); *NiemObr* 7, 97, 105; *GórnRozm* B; *WujNT* 289, 334, 424; *SkarKaz* 40b, 635a. Cf *Zwroty*.

mować w czym [= w wypowiedzi ustnej lub w dziele pisany] (12): Ten vczy (iakoż Policratus w pirwfzych księgach mowi) że burmiřtrowie á řprawce pořpolitego dobre⁸⁰, maią řie řtrzec wřzech igier *BielŻyw* 63, 77, 80; odpufćać nieprzyiacielom nařzym/ chczemily aby tez pan Bog odpufćił wimye nařze/ iako wpacierzu mowym y řamy nařie pomřti řądamy ieřli řwemu bliźnemu nie odpufćczamy *SeklKat* I2; *KrowObr* 143; *CzechRozm* 161; *CzechEp* 162, 413; *LatHar* 302; Pánie nie ieřtem godzien řć. Ták teź mowil y S. Z[ř]otouřty we Mřzy řwoiey *WujNT* 34; *SkarKaz* 241b, 606b. ~

mować do kogo (176): *PatKaz* III 99v; *HistJóz* C2, C3, D4v; *TarDuch* B4; *WróbŻořt* Q4; *LubPs* B2; *GroicPorz* i2v, 13v; *KrowObr* C2v, C3, 125v *margin*, 154v, 222 (8); A rzeřl temi řłowy: řłuchay ty/ á będe mowil do ciębie: A będzie mowil do ciębie Nawyřřřly [*loquar ad te, et dicet Altissimus tibi*]. *Leop* 4.*Esdr* 11/38, *Ex* 9/12, 19/9, 30/6, *Lev* 1/1, 4.*Esdr* 12/1 (32); *BibRadz* I 3v, *Ex* 6/13, 19/9, 34/31, *Lev* 19/2 (18); *Goski* 15; *OrzRozm* F2v; *BielKron* 29, 100, 109v *margin*, 255v, 435; *GrzegRóżn* Bv, B2; *Mącz* 304c; *Prot* Av; Tho mowi/ řrąwi/ Bog Izráelřki/ (Moizęřz mowi do Fáráoná) Puřć lud moy *SarnUzn* D7v, B6v; *RejAp* [14]v, 24, 194v; *GórnDworz* R4; *RejPos* 89v, 207v, 217v, 227, 259v; *BiałKat* 213v, 236; *GrzegŚm* 1; *RejZwierc* 10; *WujJud* 39v; y řás teź piřze (mowi Apořtoł do Tymoteuřzá) Abyř wiedział iáko řie mař řřprawowác w domu Bořym. *WujJudConf* 29v, 28; *BudBib* *Ex* 7/7, 29/42, *Lev* 17/2, 21/24, *Ruth* 2/13 (12); *BiałKaz* F4; *BudNT* Act 21/39; *CzechRozm* 42v, 75, 79v, 132 [2 r.], 203; Pńwiefmy řtráćili vřzywánie tego řłowá TY. Mowiac do iednego/ ták trebá řzec [ř] řtořowác/ iákoby řię do wiela mowilo [*Ad unum ita oratio accommodanda est, quasi cum multis loquendum sit*], *ModrzBaz* 59v, 15, 39v, 59v [4 r.], 142v [2 r.]; *SkarJedn* 16, 52; *SkarŻyw* A2, 393, 483, 490; *CzechEp* 69, 137, 267, 276; *NiemObr* 70, 72; *ReszPrz* 102; *Calep* 54b; *LatHar* 66, 723; Znowu tedy mowil Piłat do nich [*locutus est ad eos*]/ chcąc wupuřćić Ieřulá. Ale oni wołali/ mowiac: Vkrzyřuy/ vkrzyřuy go. *WujNT* *Luc* 23/20, *Matth* 12/46, s. 68, 184, *Luc* 1/19, 22 (27); *SkarKaz* 278a [2 r.], 484a [3 r.], 487b, 551b.

mować do kogo, do czego [= na temat kogo, czego] (3): odpńwilyćby řye wřzyřkie řádźierżáne Cauři/ [...] bes Prokuratorow/ ktorem do iedney Cauři máło cały dzień ieř mowić. *OrzRozm* V; Mowiac tedy do Iozephá [...] Stąwiam go tedy przed ołobą W. M. w řzátách Pořřkich, y ięzykiem Pořřkim. *GosřCast* 5, 18.

mowić od kogo, od czego [w tym: (sam) od siebie (samego) (11)] (23): *OpecŻyw* 66v [2 r.]; *LibLeg* 8/25v; *KromRozm I* Mv; *KromRozm II* gv; *OrzRozm* Q4; *BielKron* 29, 414v, 435; *SarnUzn* C8v; *RejPos* 129; *BiałKat* 86; *BudBib 2.Par* 36/12; Iesli kto chce wolą iego [Boga] czynić pozna o náuce/ iesli z Bogá ielt/ álbo (iesli) ia łam od siebie mowię Kto od siebie mowi/ ławy łwoiey łzuka *BudNT Ioann* 7/17, *Ioann* 12/49[48]; *SkarJedn* 280; *SkarŻyw* 490; wípomnię y owe wykrętniki/ którzy fię zápieráią łwych procuratorow, y przyśięże/ że mu nie poruczał od siebie mowić *GórnRozm* Hv; Potym Pan Kanclerz odPanow Rad mowił. *ActReg* 32; *WujNT Ioann* 16/13; Lecz do Praw vrzędu záuždy potrzebá/ ktoryby od Praw mowił y żywym był łtátutem. *SkarKazSej* 697b; *KlonFlis* H3.

mowić około czego (17): kthorą złosc ich [synow *Helego*] á zuchwáłftwo łam Bog obaczywłfy/ gnyewał fie wylce/ około częgo z oycem łamem Elifem przez Proroká nyeyákyego mowił *GliczKsiqz* F7; *BielKron* 410; Comporari verbis pluribus in re aliqua, Długo około yedney rzeczy mówić. *Mqcz* 233a, 185c, 215c, 311d, 433d, 473c; rofkázuię to w. m. ábyś około trefności mowił. *GórnDworz* O, D8v, G, Cc5v; *CzechRozm* A2v, 125; *SkarŻyw* 68; Ale fię [...] nie wtrącam: iákom to y w pierwłzych ksiáżkách/ mowiąc około pomárłych/ wípominał. *CzechEp* 326, 280.

mowić wedle (a. *według*, a. *wedla*, a. *podług*) *kogo, częgo* [= *zgodnie z kim, z czym, stosownie do kogo, do częgo*] (56): *KromRozm II* a4; *KrowObr* C4; *Leop 1.Par* 17/15; *BibRadz 1.Par* 17/15, *Rom* 3/6, II 100d; *GrzegRóżn* B3v, E2, G3v; Ex sententia alicuius dicere, *Wedle woley चुci á podobánia cziyęgo mówić. Mqcz* 383a, 23b, 482a; *OrzQuin* Aa2v; *WujJudConf* 173v; *BudBib 1.Reg* 18/24; Co ták rozumieią/ iákoby drzewiey łyn Boży był słowem/ To ielt (wedle nich mowię) niewidomym Bogiem *BudNT* cv, p2v [2 r.]; [*Mojżesz*] ięzykiem łwym wedle włáności ięgo y zwyczáiu póspolitego mowił/ częłtą odmiánę w liczbie czyniác. *CzechRozm* 16v, 27, 120v, 143v, 156v, 187, 225; *ModrzBaz* 81v; *CzechEp* 19, 42, 88, 122, 126 (19); *NiemObr* 110; A Turcy przedfię/ iáko porządnieyfy/ máią łwoie porządne (wedla ich błędu mowię) półláńce y náznáczone Muffty *ReszPrz* 44, 56; *ActReg* 95; Onić łą z łwiátá: dla tego wedle łwiátá mowią [*de mundo loquuntur*]/ á łwiát ich łlucha. *WujNT 1.Ioann* 4/5, s. 171, *Rom* 3/5, *1.Cor* 15/32, *2.Cor* 11/21, *Gal* 3/15; *SkarKaz* 457.

mowić z częgo [= *pomocy częgo, posługując się czym*] (4): a tam pan Ossoliński mowi z ceduły i artykuły od posłow in ea causa religionis podał na piśmie. *Diar* 44; ižebi w każdym rodzaju łpraw mogł z nauki pięknie ochedożnie y okwićie mowić. *KwiatKsiqz* I2v; *Paprup* 14; *SkarKaz* 576.

mowić z kogo, z częgo, przeczące bez (a. *krom*, a. *oprocza*) *częgo* [= (nie)opierając się na kim, na czym [w tym: (sam) z siebie (samego) (6)]] (18 : 7): *FalZioł* I 126b; *MurzHist* R2v; *GroicPorz* i4; Onić s łwiáthá łą/ przeto tefz y s łwiátá mowią/ á łwiáth ich łlucha. *KrowObr* 65v, 20; *BibRadz* 4a marg, *Ioann* 7/17, 18; *GrzegRóżn* B3v; Memoriter pronunciare Z pámięcy mowić/ króm xiąg. *Mqcz* 254b, 53c, 78b; *RejPosWiecz*³ 96v; *CzechRozm* 56v; *SkarŻyw* 213; Y niewiem iáką to łmiałością bez pífmá ś. mowi. *CzechEp* 309, 56, 141, [386]; prawdziwych łług y legatow Bożych/ ktorzy nie z woley/ [...] áni z domyłtu łwego/ ále z náchnienia/ y z rządzenia duchá Bożęgo/ mowić mieli. *NiemObr* 71, 98; iefli ia łam z łiebie mowię [*a meipso loquar*]. Ktoć z łámęgo łiebie mowi [*a semetipso loquitur*]/ chwały włáney łzuka *WujNT Ioann* 7/17, *Ioann* 12/49, *2.Cor* 2/17.

mowić komu [= *do kogo*] (82): Mowił nam pan oney zyemye łrogo a mniwał nas bytz łążękami zyemye/ ktoremułmy odpowiedzyeli/ łpokoyniłmy á nic złęgo nye myłlimy *HistJóz* C3, D2;

WróbŻołt 49/7, 88/20 [2 r.]; *Tobye mowyę wilku w owczye poštawyę/ [...]* (–) *Ku mnye ten mowi KromRozm I A3; MurzNT 81, Luc 24/32; KromRozm II g4, ov, v2v; RejWiz 39; Wyniołł Ewilmerodách krol Bábilońki [...]* *ku gorze głowę Ioáchimá Krolá Iudłkiego z ciemnice: y mowił mu łáfkáwie [et locutus est ei benigne]: y wyštáwił łtolice iego/ nád łtolice inych Krolow Leop 4.Reg 25/28, Deut 11/25, Matth 13/13, Ioann 9/29; BibRadz Ioann 4/26, 1.Cor 10/15, Hebr 12/19; BielKron 40 [3 r.], 84; RejAp 112v; RejPos 132; RejZwierc 83v; WujJudConf 28; RejPosRozpr b3v, cv; Y zštápił Moizelz do ludu/ y mowił im [et dixit ad eos]. BudBib Ex 19/25; MycPrz I C4v; BudNT cv [3 r.], Matth 17/13, Ioann 8/16, 15/22, Act 10/33, 22/2, 1.Cor 3/1; CzechRozm 138v; KochOdpr C2v; SkarŻyw 82; CzechEp 141, 191, 267 [2 r.], 268 [2 r.]; NiemObr 70; PaprUp F4; ActReg 68, 73; WyprPl C3; LatHar 164 marg, 376; WujNT Matth 13/10, 13, 34, Mar 1/30, 4/2 (22); SkarKaz 80b. Cf »mowić sobie«.*

mowić czemu [= na temat czego] (1): czworo uczynią pythanye [...] *Tu pyerwłzemu pytanyu mouyącz mamy rozumyecz yłz [...]* *połzwyączenye nycz nyeyefth ynłzego yedno pułzczenye ducha łzwyątego wdułchá połzwyączona [!]* *PatKaz III 92v.*

mowić ku komu [w tym: jeden ku drugiemu (1)] (47): *cielś iako możelz zranioné dzieciátko/ profiż go pięknie/ mow k niemu pokornie/ a zátz plakatz przełtanie. OpecŻyw 23, 53, 117v, 136, 144, 146, 148v, 158; OpecŻywSandR nlb 5; RejPs 93v, 110v; Podczáły ku Iozephowi mowi/ y pyta o Pothyfara RejJóz L4v, L2; Tobye mowyę wilku w owczye poštawyę/ [...]* (–) *Ku mnye ten mowi KromRozm I A3; MurzNT 103v, 163v; KromRozm II iv; Ano Páweł też w Ephezye ku łtárłłym álbo kápłanom/ álbo przełżonym kołcyoła mowyącz/ powyeda iż ye duch S. biłkupy álbo łtrożmi poštáwił KromRozm III H4v; LubPs hh3; Leop Iob 8/10, 9/14; BibRadz Ps 41/7, 4.Esdr 6/36; BielKron 59v marg, 72v, 124v, 242v, 313, 326v; GrzegRóżn I2v; Humanissime compellavit, Bárzo Lucko Vkládniuchno ku mnie mówił. Mącz 287d, 13a, 72c, 287d, 386a; RejAp 57; RejPos 138, 150, 192v, 267, 298, 330v, 345; nie włtyda łię mowić ku temu co ielł bes dułze [inanimatum alloqui]. BudBib Sap 13/17; PaprPan Bv; ArtKanc K10v, N17.*

mowić k(u) czemu [= o kim, o czym, na temat czego, w związku z czym] (7): *PatKaz II 19v; Trzeciye rołzmyłzłmy yelzly nád ynłze [...]* *ta panna uyłłzey yelł połzwyączona kczemu mouyącz odpouyedam yłz przeuyłła panny maryey połzwyączenye ynłzych włzytkych PatKaz III 95v; RejJóz D4; In eam sententiam disputo, Ktemu łie mam/ k tey rzeczy mówię. Mącz 333b; GórnDworz Cc3v. Cf »ku swej rzeczy mowić«.*

mowić (na)przeciwko) komu, (na)przeciwko) czemu [= sprzeciwiáć się, wypowiaáć się o kim, o czym negatywnie, wrogo; obtrectare, rodere Mącz, contradicere Calep; w tym: „temu” z odniesieniem do tekstu poprzedzajúcego (25), jako zapowiednik zdania podrzędnego (4)] (142): *O dobry cie vczynek nie kamionuiemy/ ale ij że mowiłz przeciw bogu/ ijże ty będątz człowiekiem/ czyniłś łie bogiem. OpecŻyw 65v; OpecŻywList C2; TarDuch A6v; adversus fratrem tuum loquebaris [...]* *mowiłes na przeciwko bratu twemu Bliłłsemu thwemu vrągałes. WróbŻołt 49/20, 118/23; Kto mowi przeciw prawdzye ápołtolłkich/ to yelł papyelłkich/ odpułtow/ nyechay będzye odrzucony KromRozm I I3v; MurzHist N2, R; Diar 48; Czytają IchM, jako o zwyczáju Augustyn ś. napisał przeciw tym mowiącz, ktorzy się w swych błędziech zwyczájem chcą szczycić. DiarDop 103; LubPs A4, L2v, Q, Z, aa5v;*

Obyczaiow thez y Wielkierzow/ ktorzych gdzie od dawnych czafow za prawo vzywaią/ nie kaze/ ani przeciw nim mowie *GroicPorz* C2v, n3, q2; Nie mowie naprzeciwno temu/ aby niemieli byc w kościele fwiethym prawdziwi tzytatzte albo tzytelnicy/ [...] ale mowie naprzeciwno temu zegnaniu chleba y owocow / y tem^u izeście łobie ten wtory rodzaj [*urzędu kościelnego*/ [...] oddzielili. *KrowObr* 120, C3 [2 r.], C3v, 52, 72, 150v [2 r.] (15); *Leop Ps* 108/3, *Ier* 28/16, *Am* 7/16; *OrzList* e; *RejZwierz* 27; *BibRadz* 2.Par 32/16, 19, *Ps* 49/20, *Ez* 22 arg, *Mal* 1 arg, II 135d marg, 138b marg; Przyfzli do Moizelza rzekac: Zgrzelzylifmy mowiac przeciw Panu y tobie *BielKron* 42, 40v, 59v, 63, 72, 76v (22); *Mqcz* 19c, 39c, 205c, 270a, 354d (10); *OrzQuin* I2; tedy oni kazdemu fpor trzymaią/ a przeciwko prawdzi mowia *GornDworz* K7, C7v [2 r.], V3, Dd5, Ee3, L15; *KuczKat* 340; *WujJud* 132 v, 175, 195; *WujJudConf* 80v; *BudBib Ps* 78/19, I 467c marg; *MycPrz* II B2v; Iz to tak fmieie przeciw nim mowifz a rzecz przeciwna ich nauce twierdzifz *CzechRozm* 160v, 66 [2 r.], 76, 95, 137, 146v (13); *ModrzBaz* 56v, 61, 132v, 133; *SkarJedn* 282, 345; *KochPs* 161, 180; *SkarZyw* 320, 389, 483; *CzechEp* 4, 12, 108; *NiemObr* 5; POniewaz Bog/ y fczescie/ y niefczescie daie/ Przeciwno Bogu mowi Ian/ co fczesciu laie. *PudlFr* 11; *ArtKanc* M6v, Q5v; *GornRozm* K2v, K3; *PaprUp* H3, Lv; *Calep* 253b; *Phil* K3; *GrabowSet* K3; *OrzJan* 24, 59, 116; *WujNT Matth* 12/32, *Luc* 2/34, s. 198 marg, 201, 536, 547, 796; *SkarKazSej* 707b.

mowic przeciw czemu [= niezgodnie z czym, wbrew czemu [w tym: (sam) przeciw (samemu) sobie (9), przeciw własnym ustom (1)]] (19): *KromRozm I* C4; *KromRozm II* fv; *BibRadz I* 273v; *SienLek* T; *WujJud* 68v marg, L14; *CzechRozm* 70v; Przeciwn rozumowi mowi: gdy to twierdzi/ co ieft przeciw wzytkim zmyflom: ktore co infzego pokazuią [...] Mowi tez y przeciw dofwadczeniu y lamemu łobie. *CzechEp* 405, 71, 176, 177 [2 r.], 255, 265 (10); *NiemObr* 98; *BielSjem* 10.

mowic po jakimu [= jakim językiem [w tym: po aramsku (1), po grecku (1), po łacinie (2), po niemiecku (1), po polsku (2), po syryjsku (1), po żydowsku (1)]] (8): *BibRadz Is* 36/11; *BudBib Dan* 2/4; *BudNT* cv; *CzechRozm* 87; gdyz to ieft pewna/ ze Pan Chriftus do Piotra nie po Łacinie/ ani po Graecku/ ale ięzykiem zwyczajnym/ po Syryifku mowif *WujNT* 68, *Act* 22/2; *CiekPotrOstr*)? (3; *KlonFlis* H2v.

mowic po jakimu [= wedlug kogo, czego; na sposob czyj a. jaki [w tym: po naszymu (2), po szkolsku (1), po twemu (1)]] (3): *Habitus, privatio*, a co ia wiem/ co to zaczn ieft/ po nalfzemu ze mną mow/ nie po Szkolku. *OrzRozm* B2v; *OrzQuin* Xv; *GornRozm* A4.

mowic kogo, co [= o kim, o czym] (6): Odpowiedzial im Iefus/ Zalim ia was dwunafcie niewybral/ a ieden zwas djabl'em ieft. A (marg) mowif Iudafza [*dicebat autem Iudam*; (marg) *de Iuda* (-)] rc. (-) to mowif o Iudafzu Ifkarjocie *MurzNT Ioann* 6/72 marg; *Mqcz* 343d; *GrzegSm* 58; iz nie znam czlowieka tego/ ktorego mowicie [*hominem istum quem dicitis*; o ktorym powiedacie *Leop, WujNT*] *BudNT Mar* 14/71; nie zrozumieli ze oycem fwym zwal Bogá. (marg) Gr. N. ze oycá im mowif [*quia Patrem eis dicebat*; niepobaczyliz iz oycá fwego powiadal byc Bogá. *Leop*; ze im mowif o Oycu *WjNT*]/ to ieft/ o oycu. (-) *BudNT Ioann* 8/27; *SkarZyw* 580.

mowic na kogo, na co [= w zwiqzku z kim, z czym, na temat kogo, czego [w tym: jako zapowiednik zdania podrzednego (2)]] (9): Y zalz bych fie ia byl tak frozyl na cie [...] bys byla nie pobila wybranych moich/ [...] mowiac na smierc ich [*dicens super mortem eorum*; mowiac nad smiercia ich *WujBib*]

Leop 4.*Esdr* 15/53; *Mącz* 509c; *GrzegŚm* 9; *BudBib Num* 44/31; *CzechRozm* 146; Mowim ná ty co wŹytko do piŹmá [...] vkázuia: iákoby koŹcioł bez piŹmá być niemogł *SkarŻyw* 364; Mnie więcey mowić ná iego długá Loikę nie trzebá *CzechEp* 267, 404; *ActReg* 60.

mowić nad co [= *mowić więcej niż należy według czego* [w tym: *nad słowo boże* (3), *nad pismo święte* (1)]] (4): ktorzy z domyŹłow ludzkich/ waŹą lię wiele mowić/ y piŹać/ nie tylko nád Źowo BoŹe/ ále y przeciwko Źowu BoŹemu *NiemObr* 98; mężom: ktorzy nád piŹmo ś. waŹyli lię więcey mowić y Źtánowić *NiemObr* 100, 99, 142.

mowić o kogo, o co [= *na temat, w sprawie kogo, czego; w obronie kogo, czego* [w tym: *mowić o krzywdę a. o krzywdy* (11); *o to jako zapowiednik zdania podrzędneho* (1)]] (59): *BierEz* K4v; sthymem thesz mowyel othy Młyny chtory my thak powyedzial. *LibLeg* 9/52; Thv czwierdzy possel Thvreczky yz czy o ktorich krziwidi mowy nygdi do polŹky nieyездzyly *LibLeg* 11/82, 7/34, 10/59v; *RejKup* v2; *Diar* 63; *GroicPorz* ív; *Leop Ioann* 9/21; *RejZwierz* 60; *BibRadz* 3.Reg 2/18; *BielKron* 12, 108v, 225, 230; *Mącz* 81b; O náukę ia nie mówię/ ále mówię o moc/ która Króla czyni Królem *OrzQuin* T3v, Cv; wátpliwoŹi żadnéy niemam/ o kthórąbych miał stobą mówić *BialKat* 223v, 190v; *RejZwierz* 187, 245; *BudNT* b7v, Gg3; *CzechRozm* 26, 42v, 251; ktorzi [posłowie] o zgwálcenie teŹtámentu BoŹego/ y o odnowienie práwá BoŹego/ iáwnie [...] mowili [*qui de testamento Dei violato, de lege Dei reformanda verba ... fecerint*]: á o práwie BoŹem przeciwko mężoboycam y słowká nieprzerzekli *ModrzBaz* 140v, 94v; *SkarJedn* 265 [2 r.], D5; *KochOdpr* C, C4v; *SkarŻyw* 188, 299; *KochWz* 142; mowić o krzywdę/ profić o łáfkę/ ták vbogiemu iáko bogátemu wolno *ReszList* 187; wŹyŹcy dárm mieyćie [*dwie księgi PieŹni*]: O Drukárzá nie mówię/ z tym Źye zrozumieyćie. *KochPieŹ kt*, 28; *PapUp* F4, I, I3, I4, K3; *ActReg* 73, 102, 105, 115; *WyprPl* B, C3; A Źwiekrá Symonowá leŹáła w gorączce: á nátychmiałt mowili mu [Jezusowi] o nię [*dieunt ei de illa*; powiedzą o niey *Leop*] *WujNT Mar* 1/30; Agrippá rzekł do Páwła: Małz wolnoŹć łam o lię mowić [*loqui pro temetipso*]. *WujNT Act* 26/1; *SkarKaz* 352a, 386b, 548a; *CzahTr* I2; *SkarKazSej* 689a.

mowić przez kogo [= *za pośrednictwem kogo* [w tym: *sam przez się* (2)]] (77): abowyem nye wyedyeli by Iozef ich mowę rozumyał dla tego iż przez tłumatza mowił *HistJóz* C3; Pan Iesus przyŹedłzy na ten Źwiat mowił y łam przez lię, y przez Źwe apoŹtoły. *WróbŻołt* Q3; *KromRozm I* E2; *KromRozm III* C5; *Diar* 63; *GliczKsiąŹ* F7; *BibRadz* 2.Par 18/26; *BielKron* 40, 435; *SarnUzn* C8v, D; iż to ták wielmoŹne á wiekuiŹte BoŹtwo nigdy łámo przez lię z żadnym Źtworzeniem nie mowiło/ iedno záwŹdy przez iáki ínŹtrument/ álbó przez Anyoła/ álbó przez Proroká/ álbó wŹdy przez iáki poŹrzodek do tego godny á przez Duchá s. do tego Źpráviony *RejAp* B4v, 159; *HistRzym* 127; A iż poŹyłać do nich raczy/ [...] ApoŹtoły Źwoie/ y łam z nimi oczywiŹcie mowiać: ácz nie oczywiŹcie/ ále nie ináčzey iákoby oczywiŹcie/ przez Źlugi wierne Źwoie/ á przez piŹmá Źłow Źwoich. *RejPos* 239, 22, 325v [3 r.], 338; *BialKaz* c3v; *GrzegŚm* 48; (poniewaŹ tenŹe Duch ś. przez ApoŹtoły mowił/ kiedy Źlownie co podawáli/ iáko y kiedy piŹáli) *WujJud* 29v, 25v; *WujJudConf* 28; *RejPosRozpr* b3v [3 r.], c, cv; *BudNT* Hh4; *CzechRozm* 54 [2 r.], 54v; *PapPan* Bv; *SkarJedn* 52, 58, d8v; *SkarŻyw* 483, 568, 589; *CzechEp* 190, 191, 218, 234, 250 (20); *NiemObr* 44, 70 [2 r.], 72; *ArtKanc* K10v; *PapUp* A2; *LatHar* 91; *WujNT* 40, 304, 1.*Cor* 14/21, s. 699, 752 (8); *SkarKaz* 579b.

mowić za kogo [= w imieniu czyim] [*w tym: sam za się (1)*] (2): niechátz łám zafie mowi [*ipse de se loquatur Vulg Ioann 9/21; łám niechay o fie mowi Loop*]. *OpecŻyw 63v; Wyłstep miły Gardyanie A iuz mow zafię y zamie Boć mnie niédofłanié rzeczi RejKup z2v.*

mowić nad kim [= na temat kogo] (2): *RejJóz K6; Do Doktorá. WSzytko mówifz nádemną/ á nic mi nie dáiefz/ Moia fébrá nie lubi/ kiedy nád nią báiefz. PudłFr 46.*

mowić przed kim [= w obecności czyjej, do kogo [*w tym: przed oblicznością czyją (5), przed oczyma czyimi (1)*]] (25): poczał mowitz iawnie Iezus miły przed śwą miłą matką/ ij śwymi zwoleniki o śwę przyflle łmierci *OpecŻyw 86, 115v; BielŻyw 164; WróbŻołt oo2, 118/46; gdi prethwicz mowił przed dworzany náfchemy przerzeczonemy y gdi ony za fye przednamy zeznavali, bil wielmożny Mikolay syenyawłky Caftellan Belłki *MetrKor 61/224v; RejPs 197v; MurzHist F3; DiarDop 104; KrowObr 134, 240v; Przeto wflyłz głos moy/ y zrozumiey mowę moię/ á będę mowił przed tobą [et loquar coram te]. Leop 4.Esdr 8/19; Y mowił Ieremiałz Prorok do Anániałłá proroká przed oczymá kápłáńłkimi/ y przed oczymá ludu wflyłtkie⁶⁰ [Et dixit Ierernias propheta ... in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi] *Leop Ier 28/5; BielKron 80, 410; GórnDworz Cc7v; BiałKat 201; SkarŻyw 305; CzechEp 73; ReszList 181; Odpowiedział mu P. Iezus. Iamci iawnie mowił przed światem LatHar 730; WujNT 489, Act 26/26, 2.Cor 2/17, 12/19.***

mowić z kim [*w tym: z sobą = jeden z drugim (12)*] [= rozmawiać]; *compellare Mącz, Calag, Calep; affari, colloqui Mącz, Calep; alloqui Mącz, Calag; convenire aliquem, loqui cum aliquo Mącz; appellare, loqui ad quem Calag (381): MetrKor 38/287; Málpá z liłzka nigdy mowiłá/ A przed nią fie bárzo chełpiłá. BierEz H4v, A2, B2v, B3, C2, F4 (10); OpecŻyw 50, 50v [2 r.], 63v, 96v, 109 (11); PatKaz III 150; HistJóz Av, E4v; FalZioł V 52v, 73; Ieden go [filozofa] też pytał czoby mu iego mądrołć pomagała odpowiedział, ze włzitkimi ludzmi nauczamie vmieć mowić. BielŻyw 57, 54, 103, 134 [2 r.], 142; GlabGad L4v, L5v, N5, O4v; LibLeg 7/34, 104v, 8/25v, 9/52, 10/59v; WróbŻołt 34/20; RejPs 75v; RejRozpr D3v; SekłWyzn C; RejJóz C7, C8, D5v, D6 [3 r.], E3v (12); RejRozm 396; Czudnieyfzys gdzi fię niegniewáz A iż wdy łobą mowieć daż. RejKup e8, h4v, x2v, Bbv; HistAl A8v, I4, L8v; KromRozm I R2; MurzHist Tv; MurzNT 128v, Luc 9/30; KromRozm II h3; KromRozm III M, O4; GliczKsiąz F7; thám będziwá s łobą mowić/ przed onym łpráwiedliwym Sędzią. KrowObr 240v; RejWiz A7, A7v, 32, 43, 67v (12); Leop Deut 5/24, 3.Reg 18/27, Ez 2/1, Dan 10/17, Ioann 9/37, Act 22/9; OrzList f4v [2 r.]; RejFig Bb3v, Bb8v; RejZwierz 60, 73; BibRadz Gen 18/27, 24/7, 35/13, 14, 15 (23); Goski A2v [2 r.], **3; OrzRozm B2, B2v, B3v, L4 [2 r.]; Kłiążę Albanus przyłzedł ku krolewnie/ łáłkáwie z łobą mowili y długo *BielKron 238v, 35, 43v, 71v, 84v, 192v (17); GrzegRóżn C; Petere colloquium, Zędáć s kim mówić. Mącz 295b; Volo te, subaudi alloqui, et volo te tribus aut paucis verbis, Chcę s tobą mowić/ trzeba mi cie ná słowo álbo ná dwie. Mącz 506a, 15b, 45c, 72c, 78c, 117c (26); OrzQuin Cv, D4v, F2v [4 r.], G4, I2 (11); Prot Cv; RejAp B4v [2 r.], E8, AA2v, 159, 183, 190v, Ddv; GórnDworz G3v, I7v, I8v, K7, M7v (16); HistRzym 23v, 24, 24v, 45; RejPos 111v, 129, 131, 143v, 152 (16); BiałKat 10v, 223v; KuczłKat 75, 265; RejZwierc 9, 84, 88v, 234b; RejPosRozpr b3v [2 r.], c; BudBib Gen 17/22, 29/9, 37/4; BudNT Ioann 4/27, Apoc 21/15, Gg3; z ktorimi [z Żydami] gdym mowić poczał/ wnet fie zemną w rzecż wdáli/ bárzo mi wiaré śwą zálecaiać *CzechRozm 67, A4v, 40v, 41 [2 r.], 42, 43v (28); S tobą ták towárzyłkie mowie á nie***

chytro. *PapPan* Cc; *ModrzBaz* 59v, 84v, 143v; *SkarJedn* 43, 187; Anreden. Mowić s kim. Alloqui, compellare, appellare. Loqui ad quem. *Calag* 25a; niechay znami ten Pan ták łtráfzliwy niemowi/ [...] iufz ty łam znim rozmawiaiy *SkarŻyw* 481, A5v [2 r.]; *SkarŻyw* 58, 68, 81, 152 [3 r.], 160 (25); *StryjKron* 542; gdym łię mu [księdzu] przez páná Doktorá Grotá y inłze/ ná rozmowę iáwną á nie pokątną ofiárował/ zemną mowić niechciał. *CzechEp* 326, 6, 90, 127, 257, 263 (13); *NiemObr* 24 [2 r.]; *ReszPrz* 4; *KochTarn* 78; *BielRozm* 4; *GórnRozm* A4, Bv, C3v; *PapUp* A2, I; *ActReg* 51, 53 [2 r.], 59, 71, 79 (19); *Calep* 40a, 215b, 226a; *GórnTroas* 42; *GrabowSet* Tv; Rzekłá mu niewiáftá: Wiem/ że Przyidzie Mełfyafz [...] Rzekł iey Iefus: Iáciem ieft który z tobą mowię [qui loquor tecum]. *WujNT Ioann* 4/26, *Matth* 12/46, s. 50 marg, *Luc* 24/32, *Ioann* 4/27, 9/37 (14); *JanNKar* D3v [2 r.], E, F2; *SkarKaz* 117b, 487b; *CzahTr* I2; *GosłCast* 44, 50; gładko z łobą mowiać/ ieden drugiego łowi. *SkarKazSej* 662b; *KlonFlis* H2v, H3v.

mowić z kim [= do kogo] (59): A kiedy go ták vzdrowił [żuraw wilka]/ O zapłatę z wilkiem mowił. Wilk łie z iego żądania łmiał *BierEz* K4v, B2, H3v, Q4v, S4; *LibLeg* 7/34, 11/58; *HistAl* M; *KromRozm II* ł; *BielKom* D3; *GroicPorz* h3; Tedy záfz dothknęło łie mnie iákoby widzenie człowiecze/ y połiliło mię/ á rzekło: Niechćieyże łie bać męžu požądliwołci/ pokoy tobie: połilayłie á bądź duży A gdy mowił łemną [loqueretur mecum]/ zmołęł/ y rzekłem: Mow Pánie moy boł mię połilił. *Leop Dan* 10/ 9; Wezwála tedy [*Hagar*] imię Páná który z nią mowił [qui loquebat ad se]/ Tył ieft Bog widzący mnie *BibRadz Gen* 16/13, *Gen* 19/14, *Is* 36/11, *Ier* 7/22, *Ez* 3/27; *Flexanima* oratjone usus est ad populum, Ták mowił s połpołftwem że káždemu do łercá łzło *Mqcz* 129d; *OrzQuin* I2v; pan Krákwłki [...] włtháwicźnie s pánią Giżyczką chciał mowić/ á páni [...] ochotnie mu odpowiedála *GórnDworz* S4v; Pan wielekroć ze zwolenniki łwemi figurnie á niewłafnie/ mowić raczył. *RejPos* 89v marg, 89v, 100, 125v, 134, 151v [2 r.], 160v (15); *HistLan* D4; *KuczbKat* 1; Alexánder mu powiedział: Czemułz zemną ták bełpiecznie mowilz? záfz niewiełz zem ia krol? *RejZwierc* 46, 9; *RejPosRozpr* b3v [2 r.]; Y włzedł w mię duch/ [...] á mowił zemną [et allocutus est me]/ y rzekł do mnie/ wnidz zámkni łię w połszrodku domu twego. *BudBib Ez* 3/24, *Ex* 20/19 [2 r.], 20/22, *Ez* 3/27, *Zach* 2/3, 1.*Mach* 7/15; *CzechRozm* 54 [2 r.]; *GórnRozm* A4; rzekł [*Piłat*] do Iefuła: Skádeł ty ieft? Lecz mu Iefus nie dał odpowiedzi. Rzekł mu tedy Piłat: Nie mowilz ze mną? [*Mihi non loqueris?*; Niemowilz do mnie? *Leop*] *WujNT Ioann* 19/10; gdy odłzedł ániół który mowił do niego [qui loquebatur illi] (marg) z Korneliułzem. G. (–) *WujNT Act* 10/7; ABo niewiełcie brácia (boć mowię z tymi ktorzy zakon vmieia [scientibus enim legem loquar; do tych mowię ... *Leop*]) iż zakon pánuie człowiekowi poki żywie *WujNT Rom* 7/1, *Mar* 6/50; *WysKaz* 33. Cf »dać z sobą mowić«.

mowić z kim [= tak jak kto] (7): *GrzegRóżn* C, C3v; *CzechRozm* 208v; iż człowiek Iezus Chriłtus ieft łynem Bđżym [!]; á z Thomałzem mowiać Pánem y Bogiem náłzym. *CzechEp* 218, 160; Niechcę Mił: P. Woiewodźicze z Katonem o lichfie tu mowić *GostGospSieb* +2v; *CiekPotr* 49.

mowić za kim [= tak jak kto] (1): Tu przyczynę włafną Aniół wyraża: á my też iáko prołtaczkwowie powolni y wierzący Bogu/ zá nim mowić będziemy. *NiemObr* 98.

mowić o kim, o czym (w tym: z odniesieniem do tekstu poprzedzającego „o tym(że)” (142), „o czym” (40), „o tych rzeczach” (1); „o tym” jako zapowiednik zdania podrzędnego (27)) (1214): Iełfi łię nieopatrzmy/ Połromoceni będziemy. Boć ten człowiek kędy poydzie/ O nas włzędzy mowić

będzie: Y wwierzą iego mowie *BierEz* G4, E3v; *OpecŻyw* 53, 66, 86, 115v, 165v, 168v; *PatKaz I* 10v; *PatKaz II* 19v [2 r.]; Iuſch o kozdey ſzwyatoſzczy mouycz chczą począwſzy o krſczye *PatKaz III* 135v, 106; *KlerPow* 3; *FalZioł I* 9c, 14c, 22c, 25c, 26a (11); *BielŻyw* 42, 72, 88; *BielŻywGlab nlb* 12; *GlabGad* O6; *WróbŻołt* 7/17, 70/16; *RejPs* 75v, 138, 171v, 178; *LibMal 1544/79v*; Ktho winien mnima bi wſitczy o nim mowili *RejJóz* E2v *marg*, C5, D6, E2v, F2v, G7v (12); *RejKup* f4, h8v, 13, f4; Alexander tedy widząc ony weſpołek s ſobą mowiące porozumiał iż o nim mowili [*quod loquebatur de cognitione eius*]. *HistAl* F2v, D4v; *KromRozm I* D2, G, I2, L2v, Nv; *MurzHist* F3, R2v, R4v, Tv; *MurzNT* 3v, 91, 96, *Matth* 21/45, k. 103v, *Ioann* 13/18; *KromRozm II* a3v, d4v, iv [2 r.], 12, m (9); *KromRozm III* A5v, D7 [2 r.], D7v, E4v, E7 [2 r.] (14); *Diar* 20, 24, 26, 27, 28 (25); *DiarDop* 104, 112, 118; ábowiem kto kogo miłwie/ rad onim mowi/ y inſzych mowiąc rad ſlucha *KrowObr* 65v, 17v [2 r.], 29, 65, 65v, 66 (26); O tey [o rozkoſzy] będziewá mowić tám ſobie powoli *RejWiz* 40; Muſiałem o tym mowić/ o czym on rad mowi/ [...] Bo kráwcy gdy ſie zeydą/ mowią o nożycach/ Kowale teſz o kleſzczach/ mniſzy o kápicach. (*marg*) Rzemieſnik o ſwoim rzemieſle rad mowi. (–) *RejWiz* 147, A7, A7v, 36, 36v, 42 (31); Chwałę kroleſtwá twego będą powiádác/ á o moſnoſci twey będą mowić [*et potentiam tuam loquentur*]. *Leop Ps* 144/11, *1.Par* 17/17, *Ps* 2 *arg*, 65 *arg*, *Ioann* 13/24, *Hebr* 2/5, *ZZ* [2 r.]; *OrzList* e4, e4v [2 r.], f4v [2 r.]; *RejZwierz* 10v, 12 [2 r.], 16, 24 [2 r.], 40 (11); o kimze tu Prorok mowi? ſamli o ſobie czyli o kim innym [*de quo ... dicit hoc? de ſeipſo, an de alio aliquo*]? *BibRadz Act* 8/34, *Gen* 1/26, 4/7, *2.Reg* 19/43, *1.Par* 17/17, 26 (19); Mamy mowić o Krolu/ pierwey powiemy o iákim Krolu mowiemy *OrzRozm* L2, A3v, B2 [3 r.], D2, F, F4 (16); Piſał [*prorok Abakuk*] trzy rozdzyały piſmá ſwiętego/ w ktorým gada ſie s Pánem Bogiem/ mowiąc o ſzczęſciu złych a o nieſzczęſciu dobrych *BielKron* 93, 68v, 70, 93 [2 r.], 211, 213 (9); *GrzegRóżn* B3v, B4v, C [4 r.], Cv, C3v (17); *KochSat* B3v; *KwiatKſiąż* E3v, F4v; Iam nos fabulae ſumus, [...] Wſziſcy o nas mowią/ álbo káždy námi vſtá wymywa. *Mącz* 113a, 123a [2 r.], 157d, 166a, 200b, 215c (31); *OrzQuin* B3v, D4v, E2v, E3, E4v (28); O was [o *polſkich panach*] przy pełney mowią chłopci (iáko wiecie) O was iáwnie gadáią y Báby ná Trećie. *Prot* A2v, A4, A4v, BB [2 r.], C3v; *SarnUzn* Bv, B3, C4v, G8v [2 r.], D (11); NA ſpánie drugie lekarſtwá/ piſáliſmy tám gdzie ſye o ſzaleńſtwie mowiło *SienLek* 55v, 11, 17v, 32, 53, 56 (8); *RejAp* AA3v, AA5, AA5v, 108, 142 [2 r.] (8); *GórnDworz* B2v, B4v, Cv, C8v, E5 (59); *HistRzym* 8, 124; *RejPos* 3, 41, 148, 151v [2 r.], 207 (14); *RejPosWiecz*³ 97; *BiałKat* c, 6, 61, 86, 126, 213v, 346; *GrzegŚm* [A2v], 23; coſmy drzewiey powiedzieli/ kiedyſmy o inych Przykazániach mowili *KuczbKat* 326, 35, 45 [2 r.], 49, 50, 70 (16); *RejZwierz* A2, 2v, 9, 45v, 57v (23); Bo ácz ſie nam zda/ że rozumu doſyc mamy/ y o rzeczách ſzeroce/ dowodnie/ gładce/ y okazałe mowić vmiemy/[...] iednák y w koſciele ſiła ſproſnych błędow/ [...] ſie námnożyło *WujJud* A4, A2v, A5, 50, 51v, 94v (31); Inſze ofiáry w zakonie ſtárym były figurą/ o ktorých potym ſzerzey będzie mowiono *WujJudConf* 233, 12, 102v, 104, 110v, 152v (10); Do Circenſow w Epíſtole Cxxx. mowiąc o Boſkim táiemnym potárgnieniu á o pozwirzchney ſłużbie ludzkiej/ ták piſze [*ſw. Paweł*] *RejPosRozpr* b4v, b3, b4v; *RejPosWstaw* [21²]v, [41³]v, [110³], [110³]v, [143²]v (8); *BudBib* 1.Reg 19/3; *BiałKaz* Hv; Ieronim teſz o tem mieyſcu oſobliwie mowi/ bo tak piſze. *BudNT* Hh6v, a5v, bv, b7v, c3v, *Matth* 17/13 (11); Ale mowiąc o rzeczách powaſnych Boſkich/ ták o nich mowił/ iáko nalepiey y náuczciwiey wedle właſnoſci ięzyká ſwego Hebrejſkiego *CzechRozm* 15; że tego ieſt

wielką potrzebá/ iżby fie pierwey/ o náfzey fłkázie przez grzech mowiło/ niż fie o wśpráwiedliwieniu mowić pocźnie *CzechRozm* 206, 3, 7v, 8, 9, 10v (159); *ModrzBaz* 1v, 2v [2 r.], 4v [3 r.], 5, 7v (73); wzor prawdy máiąc: iednołz zówždy o iedney rzeczy mowiem. *SkarJedn* 21, 39, 51, 56 [2 r.], 97, 100 (17); *Oczko* 8, 16v, 25, 25v, 26; *SkarŻyw* A2, A3, 29, 34, 35 (20); *StryjKron* 31; o tymże piłmie świętymi mowiąc/ á zakonem ie y przykazánim náyzywáiąc ták piłze: Zakon Iehowin dołkonáły *CzechEp* 112, 30, 56, 67, 70, 77 (113); O tákim tedy fundámenćie my Kátolicy mowiemy/ który do rządu zborowego/ y zwierzchniego pośługowania ieft potrzebny. *NiemObr* 34, 6, 8 [2 r.], 23, 31, 36 [2 r.] (32); *ReszList* 142 [2 r.]; *WisznTr* 24; *BielSen* 9; *PudłFr* 18, 67, 72; *ArtKanc* C13v, F19; Nie o chłopśtwie fię tu mowi [...] ále fię mowi o ftánie Szłácheckiem *GórnRozm* B, A, A2v, A3, Cv, C3v [2 r.] (18); Mówić o przyśłzłych rzeczách/ mój pánie to fą wzyśtko wróźki *KochWr* 20, 25, 35, 37 [2 r.], 41 [2 r.]; *PaprUp* A2, K2; *ActReg* 8, 21, 24, 59, 68, 71 [2 r.] (14); *GostGospSieb* +2v; O czym też dofyć wważnie Ezechiel Prorok w rozdziale 18 prorocťwá fwego mowi. *Phil* N4; *KochCz* B2; *KochCzJan* A3; *GrabowSet* O3v; *KochAp* 6; *OrzJan* 22, 42, 63, 125; *LatHar* +5, +12v, 25 marg, 128, 165 marg (11); *KołakSzczęśl* C2v; Gdyż iásniey prorocy mowili o kośćiele niżli o Chryftuśie *WujNT* 629; Dotąd mowił o ftrzymawáłości małżonkow: á teraz tych vczy, którzy iefzcie w małżeńftwo nie wftąpili. *WujNT* 592 marg, przedm 6, s. 15, 22, 47, *Matth* 21/45 (73); *WysKaz* 18, 33, 34, 36 [3 r.], 41, 43; *JanNKar* D2, D3v [2 r.], E2, F2; *JanNKarKoch* Ev, E3v; *SarnStat* 314, 716, 1147, 1262, 1272, 1273, 1284; *SiebRozmyśl* L; *PowodPr* 58, 70; *SkarKaz* 1b [2 r.], 2b, 5b, 45a, b (38); *VotSzl* B4, C4v; *CiekPotr* 27, 61; *GostCast* 7, 30, 31, 38, 39, 44 [2 r.]; *SkarKazSej* 658a, 664b, 675b, 689a [2 r.], 693b (14); *KlonWor* **2v, 9, 32, 46, 54. Cf »nie mowię [o kim, o czym]«.

mowić o czym między kim (1): Bo już i bracia naszymy – o czym dziś między sobą często mowią – nie baliby się tego *Diar* 76.

mowić przy kim [= w obecności czyjej; też do kogo] (3): Arcybiskup Moguntyński Kurfierft/ który całą godzinę mowił przy Cefárzu Ferdynándzie y Máxymilianie Krolu Rzymłkim. *BielKron* 352; *PaprUp* F4; *ActReg* 82.

mowić w kim, w czym [= mowić przez kogo, przez co] (29): *KromRozm* I I3; *KrowObr* 118v; *RejWiz* 114; *Leop* B2; Abowiem nie wy iefteście kthorzy mowicie/ ále Duch Oycá wáfzego który mowi w was [*qui loquitur in vobis Vulg; sed spiritus Patris vestri loquens in vobis PolAnt*]. *BibRadz Matth* 10/20; *BiałKat* 268v; Duch í. w Apoštolech y ich namiestnikach mowi/ á kto imi gárdzi/ fame^m Bogie^m gárdzi. *WujJud* 30 marg, 30; *WujJudConf* 30; Iáko Apoštoł powiedział/ iż we mnie Chryftus mowi. *SkarJedn* 45; [widzisz] iedno iego [Chrystusowego] namiestniká: przez ktorego y wktorym [...] Chryftus mowi/ Chryftus rządzí. *SkarJedn* 59, 16, 18, 45 [2 r.], 248; *SkarŻyw* 16, 318; co ná ty fłowá *Locutus est nobis in filio*, Chryzofom/ Theofilákt y Ambrozy z nimi piłzą: vkázuiąc iż tá mowá mowił w Prorocech/ rozumie fię ták mowił przez Proroki. (marg) Mowił w prorocech: mowił przez Proroki, iedná to. (–) *CzechEp* 267, 123, 151, 267; *WujNT Matth* 10/20, s. 556; Chryftus mowi/ nie w piłmie fámym ále w pośláncách fwoich. *SkarKaz* 118a, 118b, Oooob.

mowić w kim [= do kogo] (2): Y rzekę do Angiołá kthory mowił wemnie [*qui loquebatur in me*], Co fie przez to rozumie? On mi odpowiedział *Leop Zach* 1/19, *Zach* 1/14.

mowie w czym [= *na temat czego, o czym, w sprawie czego*] (12): aby pyełzy przekopy y waly dzyalaly, yakofz wthey rzeczy zrothmyfzczmy pyełzymy yvłch yełth mowyoŃo *MetrKor* 38/287; Strzesz szią thełz wnalzich rzeczách nyepotrzebnye skyem mowicz. *LibLeg* 7/104v, 8/25v; A mowiłem śmieie w świadcztwach twoich [*loquebar in testimoniis tuis*; ... o świadcztwách twoich *WujBib*] przed oblicznością krolow *WróbŻołt* 118/46; Iakofz to może być? aby ty miał darow bożych oftradać/ gdyłz tak mądrze w świętem piłmie mowilz *MurzHist* Qv; *BielKron* 414v; *KwiatKsiąż* I2v; *GórnDworz* V3; *BiałKat* 10v; *ActReg* 53; *WujNT Eph* 5/32; Młodzience ledwie mow w łpráwie twoiey gdy potrzebá. *SkarKaz* 42b.

mowić w czym [= *w wypowiedzi ustnej lub w dziele pisany*] (37): *FalZioł* I 110b; W tim pieniu prorok mowi z perłony ludu wiernego *WróbŻołt* T3, O5, T7v; *KrowObr* 170v; *BibRadz Apoc* 9/16; *BielKron* 93; *OrzQuin* I2v; *RejPos* 207v; *BudNT 2.Petr* 3/16; *CzechRozm* 60v, 110, 142, 147, 147v; Ale o wojnie w trzećich kłięgách mowić będziiemy [*tertio libro dicemus*]. *ModrzBaz* 22v, 82v; *SkarJedn* A6, 156; *SkarŻyw* 321; Acz fię y po wydáníu Diálogow/ w Rozłádku/ w Rełponśie y w Zwierściadłku o tym dofyć z łłowá Bożego mowiło *CzechEp* 56, 56, 73, 164, 170, 240, 317, 408; *NiemObr* 44; *ArtKanc* F19; kubek wody źimney/ o ktorým w Ewángeliey świętey Pan mowi *LatHar* +5; O S. Ianie mowiło fię dofyć w Argumenćie połozonym przed Ewángelią iego. *WujNT* 815, 796, *2.Petr* 3/16; *SkarKaz* 5b, 635b; *KlonWor* 9.

Z przytoczeniem oznajmującym [*w tym z zapowiednikami: tak (-o, -ci, -że) (628), jako(ż) (216), to(-ć, -ż) (136), co(ż) (59)*]; „*mowić*” w *interpozycji* (419), w *postpozycji* (212) (6589): *BierRaj* 18v; Tedy Xántowi vcźniowie/ Widząc go [*Ezopa*] tákiego w mowie: Mowili/ bárdzo rołtropny/ Y niemal Xántowi rowny. *BierEz* B2v, A4v, C3, D4v, E3v, E4v (16); Tedy niéktorzy licemiernicy poczęli mowitż: nieiełt ten człowiek od boga który łoboty niełwięci *OpecŻyw* 63, 1, 4, 7v, 9, 11 (73); *OpecŻywPrzedm* C4; *ForCnR* B4, C, D4, E; *PatKaz I* 1 [2 r.], 1v [2 r.], 2v, 6, 7v (19); *PatKaz II* 20, 22v, 23v, 24, 24v (59); *PatKaz III* 87v, 88v, 94 [2 r.], 99, 101v (50); *HistJóz* A2v [2 r.], B4, B4v [2 r.], C, Cv (10); Mowiłes panie/ Heli heli lamazabatani Czo fie wykłáda/ Boże boże moy y czemus mię opułcił/ [...] Mowiłes panie Pragne [...] Mowiłes panie Stało fie iełth *TarDuch* D4v, D5v, D7, E3v; Serapio tak mowi/ mała Ozanka ielt ziele ktore rołcie liedá gdzie naziemi *FalZioł* I 37a; Też proch paluchowego korzenia z mydłem [...] fiłthulę załtanawia y wyłulza barzo dobrze gdy tam te⁸⁰ będziefz wpułzczáć/ Platearius mowi. *FalZioł* I 63c; Diácorides mowi/ gdi prawi mąż będzie pożywał korzenia the⁸⁰ ziela niemało/ thedy łyny będzie miewáł *FalZioł* I 127a, I 2a, 4d, 8b, 10b, 12a (43); *BielŻyw* 7, 10, 16, 22, 31 [2 r.] (13); *GlabGad* L4, L4v; *MiechGlab* 20; Przothkyem powye poszel od nas Czefłarzewy Tvreczłkyemv posdrowyeny[...] Pothym bandzye mowil Krol yego Milołcz pan moy przilal myą na dwor Valzey Cefłarłkyey milołczy *LibLeg* 7/8, 7/98v, 11/135, 135v [2 r.], 159v, 173; *WróbŻołt* 4/6, B7, C4, 7/5, C5v (22); *RejPs* 78v, 100, 203v; włhakze on na tho vpomynanye nycz nyedbayącz przedłzią łnya [*z cudzą, żoną*] myáłchkall a kthemv movill ya yey do Gardła nyepreltaną *LibMal* 1554/193, 1545/94, 1547/125v, 133v, 1548/146, 146v (9); *RejRozpr* A2v, E3, K2; A pan Chriłtus mowi kto nie ielt łemną przeciw mnie ielt. *SeklWyzn* a3, c2v, e2v, e4, Fv, f3; *RejJóz* Kv, L2v, M4, N7, N8v; *SeklKat* A4, C2v, E3 [2 r.], Fv, G4v (21); *RejRozm* 391; *RejKup* d4, H, h4v, h7v, i5v (10); Alexander rozniewáł fie bárzo na Kxiążę Zydowskie y

mowił [*iratus est valde ... dicens; ... rzeknącz HistAl 1510 84*] Tákową pomstę vczynię nád Zydy iż będą rozeznawác czyie przykazanie máią chowác *HistAl B7v, B7, C7v, C8v, D7v [2 r.], D8v [2 r.] (23)*; V mnye to napewnyeyffa/ mowi/ iż yeft czyłcyec. *KromRozm I K, B3, Cv, F4v, H2v, M3v (11)*; *MurzHist F2v, H2v, H3, I, K3v (16)*; A on podniofwiży oczy fwoie na vcznie tak ieft mowił [*dicebat*]/ Błogofławięni iefteście vbodzy *MurzNT Luc 6/20, Matth 2/17, k. 18v, 46, 51, 96 (20)*; A to dni przyyda/ mowi Pan/ á vczynę ya z domem Yakobowym/ y z domem Yudowym przymierze nowe *KromRozm II c, cv, g, 1v, 12, q3v; KromRozm III C2v, Dv, D2, F4, G5v (11)*; *Diar 45 [2 r.], 48 [3 r.]*; *DiarDop 102, 103 [2 r.]*; *BielKom B5, D, D4v, D5, D6v (9)*; [*Seneka*] mowi thák długo trzebá fie včyć/ pokatby czego nye vmyał *GliczKsiąż N2v, A3, B5, C, C2, C8 (34)*; *LubPs A3, A4v, B3v, C3, I3v (14)*; *GroicPorz c4, n4v, hh3v [4 r.], kk, mm*; Pomnię tefz ná to iáko Pan Kryftus mowi. Kto was flucha/ mnie flucha *KrowObr 118v*; Ian fwięty/ dáley piřząc o wiernych/ ták mowi. Ci fá ktorzy fá wykupieni/ nadrořłřz kwiá Báránká *KrowObr 229, B4, B4v, C4v, 2, 4v [2 r.] (133)*; *RejWiz 134, 162v*; I zász iey [*Agar*] rzekł [*Bóg*]: Rozmnożę/ mowi rozmnożyřtho plemię twoie [*Et rursum, multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum*]; Y zász rzekł: mnożąc rozmnożę nařnienie twé *WujBib*]/ á nie będzie mogło być zliczone dla wielkořci. *Leop Gen 16/10*; A názwála [*ćórka faraona*] imię iego Moizeřz/ mowiac [*dicens*]: Bom go z wody wyięłá. *Leop Ex 2/10*; Dla thego otho dni przychodzą/ mowi Pan [*dicit Dominus*]/ y niebędzie więcey mowiono [*non dicetur ultra*; i nie rzeká więcey *WujBib*]/ Zywie Pan kthory wywiodł fynty Iřráelkie z źiemie Egipřłskiey *Leop Ier 16/14, *A3v [2 r.], Gen 15/1, 18, 26/22, 24 (235)*; *OrzList b2, dv*; Co mowił oknem/ nie mářz mię domá. *RejFig Dd2, Aa6v, Bb6, Cc2v, Cc3 (9)*; *RejZwierz 4v, 8, 14, 24v, 29 (14)*; rozdárłá Atália řzáty fwe mowiac [*et dixit*]/ Zdrádá. zdrádá. *BibRadz 2.Par 23/13*; A dla tegož ták Pan mowi [*dixit*]/ Oto náwiedzę Semeiařzá Nehelámitę y potomřtwo iego *BibRadz Ier 29/32, Gen 4/25, 5/29, 12/7, 12, 15/18 (233)*; *OrzRozm B3v, B4v, C3v [2 r.], E, E2v (23)*; iáko ieft piřano v Proroká Ezáiařzá/ kthory mowi: Ia ieftem głos wołáiącego ná puřczy *BielKron 137*; rozmáite domnimánie o mnie mieli mowiac: álbo fwięty/ álbo řzalony: [...] ieden mowił fwięty/ drugi mowił káři mu fie głowá. *BielKron 458, 2, 3v, 9v, 11v, 12 (205)*; *GrzegRóżn C3v, D, D2v, Gv [3 r.], G2v (18)*; *KwiatKsiąż E, E3*; *Mącz 267d, 315a, 383b*; Nie móv řaden z was ták/ Papieřá Lutrowie řkážá *OrzQuin K3v, B3, D2v, F3, G2v, I2 (16)*; *Prot C*; Bo gdzie mowiem trzey fá mowiemy fá trzy perřony/ gdzie mowiemy ieden ieft/ ieden Bog w iřtnořci. *SarnUzn B7v*; Ian s. przywłářczá [*bóřtwo*] Synowi/ mowięcy: Iam ieft piřwřzy iam ieft pořlednieyřzy. *SarnUzn G4v, B3v, B6v, B7, C [3 r.], Cv [3 r.] (61)*; *SienLek 16v, 95, T4v*; *LeovPrzep G, G2*; *RejAp 7v, 21, 24, 25v, 26v (18)*; I Krol I. M. iał mowić/ Wierę the přy okarmić muřiano/ iż niedřwiedźia bráć niechczá *GórnDworz R8v, B5, N5v, N8, O, Q (17)*; *GrzepGeom F2, F2v, F3, F3v, G4v (9)*; *HistRzym 2v, 4, 37, 50v, 56v (16)*; bo řlyřzę miedzy wámi řwary/ iż iedni mowia: Iam ieft Páwłow/ á iam Piotrow/ á ia Apollow. *RejPos 144v, 3, 3v [2 r.], 6v, 13 [2 r.], 14 (52)*; *RejPosWiecz² 91, 91v [2 r.], 92v, 93, 93v, 94 [3 r.], 95*; *RejPosWiecz³ 96v, 97v, 98 [4 r.]*; Prorok móvi: Rodzenię iego [*Syna Bořego*] któř wymóvić moze? iákoby rzekł/ Zaden. *BialKat a4, b2v, d2 [4 r.], d4v, 18v, 23v [2 r.] (51)*; *BielSat Cv, D4 [2 r.], G2v, G3, G3v (11)*; *Grzegřm A3v, 1, 2, 4, 7 (49)*; *HistLan Dv, D2v, F2, F2v, F5*; *KuczbKat a2, 30, 35, 90, 95 [2 r.] (43)*; *RejZwierc 5, 5v [2 r.], 10, 84, 88 (12)*; *BielSpr 46v, 47, 75v*; *KochMon 24, 25*; řłuchay co Auguřtyn mowi: Niechcę

ábys memu pífmu/ ták iáko fłowu Bożemu wierzył *WujJud* 36, A5, 20v, 22, 28v [2 r.], 29 (82); *WujJudConf* 49, 55v, 102v, 111v, 204 (9); *RejPosRozpr* b3v [2 r.], b4v [4 r.], cv [2 r.], c2, c3v [2 r.], c4; *RejPosWstaw* 21v [2 r.], [21²], [21²]v, [21³], [21³]v (18); wezmiesz báníkę oliwy/ y wleiesz ná głowę iego/ y rzęczęsz/ Ták mowi [*Sic dixit*] Iehowá/ námázałem cię (ábys był) krolem nád Izráelem. [...] wylał oliwę ná głowę ie⁸⁰/ y rzekł mu/ To mowi [*Sic dixit*] Iehowá Bog Izráelow/ Pomazałem cię *BudBib* 4.Reg 9/3-6, b2v, b3, b4, *Gen* 32/4, 6 (196); *HistHel* B2, B3, C2v; *MycPrz* II Av, B4; *Strum* H4, P3 [2 r.]; gdy mowi [*Chrystus*]. Iam (powiáda) z Bogá poźedł/ y przyźedł. *BialKaz* G4v, b4 [2 r.], C3v, D, D4v [2 r.] (19); A infzy mowili [o *Chrystusie*] Heliafz ieft/ á infzy mowili. Prorok ieft *BudNT* *Mar* 6/15, *przedm* b4v, b8, c7v, *Matth* 14/15, 26/5 (45); *CzechRozm* 5 [2 r.], 7, 8v [2 r.], 9, 9v (163); *PapPan* B3, L2, Gg3, Hh; *KarnNap* C4v, D2v, E4v; *Sallustius* pířząc o Getulach ludzioch Afryckich/ ták mowi [*Et apud Sallustium de Getulis*]: Ci ludzie áni zwyczáiow zá vřtáwę wziętych nietrzymáli/ áni Praw pířánych *ModrzBaz* 5, 13, 23, 54v, 80, 81v, 109v; *ModrzBazBud* ¶5; Ireneufz ták przeciw Heretykom pířze/ w kořciele/ mowi/ pořtánowił Bog Apořtoły *SkarJedn* 10; Y niżej mowi. tenże Didimus: Duch S. ieft Duch prawdy *SkarJedn* 280, 2, 4 [2 r.], 5, 6 [2 r.], 12 (79); Antenor iáł mowić. Prawdzie długich wywodow/ krolu/ niepotrzebá: ALEXánder w Graecyey gořciem w domu będąc Człowieká przednieyřzego/ żonę mu wziął *KochOdpr* B4v, B3v; *Oczko* 5v, 9, 15, 17, 17v; Mówilem vćiekáiąc: nádzieiá w człowiecze Próżna *KochPs* 176, 4, 6, 16, 17, 18 (16); Miedzy innymi fłowu/ ták mowi [*řw. Jan Chryzostom*] pířząc do Konřtáncyufa káplána: wednie y wnocy muřiałem w drodze [!] być *SkarŻyw* 89; iřz drudzy fłowá ich [czartów] řlyřzeli gdy mowili: Benedicte Benedicte: á gdy fię im odezwáć niechćiał wořáli: Máledicte *SkarŻyw* 251; lud [*izraelski*] dáleko ciężyey męczyć y řćifkáć robotá kazał [*faraon*]/ mowiąc: próžnuia/ á řwięćić fię im chce *SkarŻyw* 479, A4v [2 r.], A5 [2 r.], 3 [3 r.], 4 [2 r.], 14 [2 r.] (282); A oná [*matka*] [...] Znowu mówić poczęła: Twóy nieutólony Płáčz/ řynu móy/ przywiódl mię w té tu wářzé řtrony/ Z kráin bárzo dálekich *KochTr* 20, 16; *MWilkJHist* Bv, B2, K2v [2 r.], K4v; Tedy dopiero (powiáda) LIBO wygnan ieft [...]. Y řkończyłaby fię byłá (mowi) woyná bez rořłania krwi *StryjKron* 66, A6, 1, 6, 31, 66 (12); iáko y przedtym kilkákroć otworzyřcie mowi. Iá Iezus *Notá* pořtałem Aniołá mego *CzechEp* 318, 16, 19, 22, 25, 30 (165); *CzechEpPORz* *3v; *NiemObr* 8, 12, 37, 39, 45 (16); *KochFr* 84; *KochBr* 150; *KochSz* B2v; Y ná drugim mieyřcu mowi tenże to Luther: Sámi fię tego rękómá dotykamy *ReszPrz* 72; Sam ř. Páweł pířząc do Korynthow ták mowi: Chwalę was w tym Bráćia *ReszPrz* 95,19 [2 r.], 46, 52, 64, 98 (11); *WerGořc* 213, 218, 222, 227, 244 [4 r.], 254 [2 r.], 266; *WerKaz* 282, 284; *WisznTr* 31; *ZapKořcier* 60; Wyrwał fię iákiř rzecznik/ [...] Mowięcy/ co wam potym/ [...] Zadnego na řwá wiářę tu nie náwroćicie. *BielSen* 9, 14; *BielSjem* 16, 18; *PudłFr* 29, 35; *ArtKanc* A10, M18, N15v, P7v [2 r.], R17v (8); *BielRozm* 3, 10, 13, 16, 17 (14); *GórnRozm* E4v, F, L2, M2v; *KochWr* 26; *PapUp* B2v, Cv, C3v, D4, Ev (49); *ActReg* 14, 29, 50; *GostGosp* 90; Iáko Přalmiftá mowi: Ná kogo thy Pánie weyrzyřz/ iedno ná tego ktory ieft řkruřzonego á vniřzonego řercá. *Phil* 12, G2; CHO[*rus*]. Wřzytkié mówimy/ Pryámus řczęřliwy: Ale nas řywych/ řywot ieft teřkliwy. *GórnTroas* 16, 30, 45; Kto widři wřága mnie/ mowi/ głowá chwieiác: Vřáł Bogu *GrabowSet* F2v, D2, V; *KochAp* 11; *OrzJan* 68; á do Philippá S. przy ořtáteczney wiečerzy mowił: Phillipie/ kto mnie widři/ widři y Oycá mego *LatHar* 377, + 5v, [+10], [+ 10]v, [+11], 16 (68); *KołakCath* C3v; *RybGęřli* B3; wzruřzyło

fię wżytko miáľto/ mowiac: Ktoż to iest? A rzeľze mowiły: Iest to Iesus Prorok [*dicebant: Hic est Iesus propheta*]/ z Názáretu Gáľileykie⁸⁰. *WujNT Matth* 21/11; rzekł mu [*Piotrowi apostoľowi*] Iezus: [...] trzykroć fię mnie záprzył. A on tym więcey mowił [*amplius loquebatur*]: By potrzebá y vmrzeć mi z tobá/ nie záprzę fię ciebie. *WujNT Mar* 14/31, *przedm* 31, s. 3, 8, *Matth* 3/14, s. 12 [2 r.] (296); *WysKaz* 4, 5 [2 r.], 6, 7, 8 (26); *JanNKarGórn* G4; *SarnStat* *4v, *6v [2 r.], *7v [2 r.], 4, 162 (13); *SiebRozmysł* H4v, K3v; *KmitaSpit* B3; *PowodPr* 8 [2 r.], 16, 17 [2 r.], 18 [2 r.], 19 (23); Tylo ifkierki/ mowili Philozophowie/ cnot dobrych dáie nam náturá *SkarKaz* 420b,)(2,)(4, 2a, 3a, 3b (211); *CiekPotr* 10, 18, 35, 42; *GosłCast* 20, 57; *PaxLiz* D2; Są drudzy co mowia: Co mnie po krolełtwie y Rzeczypoľp. kiedy fię ia mam źle *SkarKazSej* 670a, 657b, 658b, 659b, 660b [5 r.], 661a (77); *KlonFlis* A2v, A3v, D4v; A Oćiec iuż ná zmyľłách fzwánkował y w mowie. Co kto rzekł: záwźe mowił/ Ták iest *KlonWor* 70, **3, **3v, 25, 28, 31 (15).

mowić do kogo z przytoczeniem [w tym: jeden do drugiego (2)] (369): *BierEz* D2; *PatKaz* I 14; Iozef mowił do bracyey twoiey y do wżytkego domu oyca fwego poyadę á powyem Faraonowi [*locutus est ad fratres suos, et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo Pharaoni Vulg Gen* 46/31] *HistJóz* E2; *MiechGlab* 56; *WróbŻoľt* 118; *SeklWyzn* E; *SeklKat* K4v, N; mowił [*Aleksander*] do onego ludu [*Dixitque illis hominibus; I rzekł onym lyvdzym HistAl* 1510 125]/ błogo wam ktorzyľcie chwały Homeruľowey doľtápiłi. *HistAl* Dv, B5v; *KromRozm* I O2; *KromRozm* III L8; *GliczKsiąż* C5v; *GroicPorz* 13v; gdzie mowił [*Chrystus*] do ktorego snich? Thy będziefz gľowá kośćcioľá krześciáńfkiego? *KrowObr* 12, 39, 45, 77v, 83v, 101v (21); nieczytáľście/ co iest rzecżono od Bogá/ kthory do was mowi [*quod dictum a Deo dieente vobis*]: Ia iestem Bogiem Abráhánowym *Leop Matth* 22/31, *Gen* 21/22, 41/44, 46/31, *Ex* 9/1, *Lev* 1/1 (25); Tedy Ezdraľz fthánawľzy mowił do nich [*dixit illis*]/ Wyście zle vczynili żeście poymowáľi żony obce *BibRadz* 3.*Esdr* 9/7, *Gen* 17/1, 3, 23/3, 39/17 *Ex* 35/1 (28); *OrzRozm* H; *BielKron* 31, 43, 64v, 82v, 89, 89v, 108; *OrzQuin* K2v, K4, L3 [2 r.], Y2; *SarnUzn* D7v, E, E2, F6v; *RejAp* 39, 162v, 192; *RejPos* 32v [2 r.], 126v, 178, 200v, 244 (10); *RejPosWiecz*² 93v; *RejPosWiecz*³ 97v; *BialKat* a4, 98v [2 r.], 138v, 183v, 308v, 371; Iáko ono Kryľtus mowił do Marty: Iam ielt powľtánie y żywot *GrzegŚm* 43, 1, 59; *KuczKat* 265, 375; Kto was flucha/ mnie flucha/ mowi fyn Boży do Apoľtoľow *WujJud* 246v, 50, 54, 120, 147v, 225v, 237v; *WujJudConf* 42v, 83, 90; *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [21²], [41³]v; *BudBib* *Gen* 41/17, *Lev* 10/19, *Num* 18/8, 4.*Reg* 1/16, I 204d *marg* (9); Mowieľá potym Martá do Páná Iezulá [*Dixit ergo Martha ad Iesum Vulg Ioann* 11/21; Rzeľká ... *WujMT*] Pánie/ byś tu był/ nie vmárlby był brát moy *BialKaz* ktv, C2v [2 r.], C3, C4v, D3v; *BudNT* *przedm* b8, *Hebr* 5/5; iáko ono mowi Bog do Adámá y Ewy/ Oto dałem wam wľzelkie żioľá rodżące nálienie *CzechRozm* 133, 3, 32v, 42v, 54v, 140 (14); *ModrzBaz* 14v, 48, 113v; *SkarŻyw* 153, 165, [223], 263, 299 (14); *CzechEp* 21, 25, 113, 114, 195 (14); *CzechEpPorz* **3v; *ReszPrz* 51, 95; gdy mowił [*Bóg*] do Iádámá temi fľowy: Ześ vľluchał fľow twey żony/ [...] przekľta żiemiá w fľprawie twoiey *WerKaz* 291, 288, 292; *ArtKanc* E9v; *Paprup* D4v, G, K2; *OrzJan* 17; *LatHar* 282, 379, 521, 555, 710 [2 r.], 720; Arcykápláni fzydzáć/ iedni do drugich z Doktormi mowili [*summi sacerdotes ad alterutrum cum scribis dicebant*]: Inne záchował/ á fámeo siebie záchować nie może. *WujNT Mar* 15/31, s. 184, 242, *Luc* 12/54, 16/1, s. 267 (17); *WysKaz* 8,

45; *PowodPr* 5, 6; *SkarKaz* 158a, 245a [2 r.], 274a, 277a, 278a (15); *SkarKazSej* 665a, 667b, 677a, 688b, 700b (8). Cf *W połączeniu tautologicznym*, »mówić słowa, mowę, głos...«.

mówić do kogo, do czego [= *na temat kogo, czego, w sprawie kogo, czego*] z przytoczeniem [*w tym: „do tego” z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (1)*] (4): *Leop Ez* 21/28; *BibRadz Ez* 21/28; Ták mowi Adonái Iehowá do łynow Hámmonowych/ y do vrágánia iych [*Sic dixit ... ad filios Hammon et ad opprobrium eorum; ... do łynow ... na pohánbienie ich BibRadz*]/ [...] Noż/ noż wyięt ná rzez/ wytárt ieft dla dokonania *BudBib Ez* 21/28; *PaprUp* L3.

mówić od kogo z przytoczeniem (5): Przyiecháli tedy [...] pośłowie [...] od ktorých Ian Rythwieńki napierwey mowił w ty łłowá: Zwielką tego żáłością vżywamy Oświecony Krolu/ iż nas [...] zá nieprzyiáciele łobie małz *BielKron* 392v; *RejPos* 63v [2 r.], 71; *GrochKal* 11.

mówić u kogo [= *w dziele czym pisany; przez kogo wypowiadającego się na piśmie*] z przytoczeniem (40): Oćyec wyęłłfy yeft niż ya/ mowi pan Kryłtus v Yaná śwyętego. *KromRozm II* q4v, r4; *KromRozm III* G4v; poniewałz Pan ták łam v Proroká mowi. Chwały moiey żadnemu niedam. *KrowObr* 152v, 5, 79, 111, 139v, 213v; *BielKron* 467; *RejPosWiecz²* 90v [2 r.], 92v, 94v; A v Ieremiałzá łam Pan Bog mówi: Sítałem się Izráelowi Oyem *BiałKat* 6, 146, 303v; *GrzegŚm* 5, 11, 27, 39, 40; *RejPosWstaw* [143³]; *CzechRozm* 4v, 55v, 117, 207; *SkarJedn* 56, 280; *NiemObr* 110, 112; Ták o tym łamże Pan v Izáiałzá beśpiecznie mowi: Gdy wyćiągńiećie ręce wálze/ odwrocę oczy moię *LatHar* [+10]v, 75, 188, 260, 379; iáko v Ozeałzá mowi [*sicut in Osee dicit; iáko przez Ozeałzá Proroká mowi Leop*]: Názwę łud nie moy/ łudem moim *WujNT Rom* 9/25; *PowodPr* 71; *SkarKaz* 347a, 608a.

mówić wedle (a. według) czego [= *stosownie do czego, zgodnie z kim, z czym*] z przytoczeniem (5): iż ono/ Oćyec wyęłłfy yeft niżli ya/ wedle człowyeczeńtwa pan mowił *KromRozm II* r3v; *BudBib 2.Par* 10/14; Gdyż y wedle Chrizořtomá mowiąc: Pogánom to/ nie Chriřtyánom przyřtoi mordowrác y przelládowác *CzechEp* 42, 307; dobrze y według piłmá Kátholicy mowią: Spowiádam fię Bogu y włzytkim święty. *WujNT* 463.

mówić z czego [= *mówić na podstawie czego, wzorując się na kim, na czym*] z przytoczeniem (10): Diascorides mowi łpowieřci pandecti. Też łok krwawnikow ieft dobry na cięłzkie pułzczanie vryny *FalZioł I* 80c, I 24d, 51a, 86a, 120d [2 r.]; Wielkiey ćierpliwoći w włzytkim vżywála/ mowiąc zpilmá: wćierpliwoći wálzey oięgńiećie dułze wálze *SkarŻyw* 141; *CzechEp* 71, 310, 321.

mówić komu z przytoczeniem (298): *BierEz* G2v, K3, P4v, R3; Slyřfelicie ijęem iá mowił wám/ ide łod wás/ a przyde łalię k wám. *OpecŻyw* 96v, 53v, [79], 133, 145; *PatKaz II* 61; *HistJóz* E4v; *TarDuch* D4v [4 r.]; *BielŻyw* 76; *WróbŻołt* 70/10, Y3v; *LibMal* 1543/72; *RejJóz* O7v; *SeklKat* R3v, S; *RejRozm* 407; *RejKup* e3v, h6; vkazał fie Alexandrowi Merkurius [...] mowiąc mu ták [*dicensque illi; y rzeknacž yemv HistAl 1510/197*]/ Synu Alexander gdi tobie będzie potrzebá závždyć będe ná pomocy *HistAl* E8v, Av, A4, A7 [2 r.], A7v, D2, Fv, F2v; *MurzHist* K3v; iakółz temu ktořego ocięc [!] poświęcił i ná świat pośłał/ wy mówićie Błuzniłz *MurzNT Ioann* 10/36, *Mar* 4/21, *Luc* 3/7, *Ioann* 4/42; *KromRozm III* K6v; *BielKom* F7; *GliczKsiąž* G8v, H; *LubPs* L4; *KrowObr* C4 [2 r.]; Y mowił Atharáthes Elđráłłowi Biłkupowi/ y káznodziei/ y Lewitom ktorzy včyli mnořtwo/ tymi łłowy [*dixit ... Esdrae pontifici et lectori et levitis ... dieens*]/ Dzień ten řwięty ieft Pánu. *Leop 3.Esdr*

9/50, *Ex* 36/5, *Num* 6/23, *Ps* 65/1, *Is* 42/17, *Ez* 26/15 (10); *OrzList* h4v; *RejFig* Dd8; Ale Anná nie fzlá z nim/ bo mowiáa mężowi fwemu [*quia dixit viro suo*]/ Nie poydę áz oftáwię dzieciátko *BibRadz* 1.*Reg* 1/22, 1.*Reg* 18/22, *Ps* 40/16, *Tob* 3/9, 10/3, *Matth* 22/1 (9); *OrzRozm* L4; *BielKron* 28v, 29, 29v, 32, 52 (18); *OrzQuin* C3, D3, Ev, Z4v, Aa2v; *Prot* Bv; Nie mowił trędowátemu/ álbo onemu co mu dziewká vmierála/ ábo y inřzym: przyczynię lie zá tobá do Oycá *RejAp* B4v, 24; *Górndworz* O7v, R7v; *RejPos* 82v, 195, 208v, 231v, 277v (8); *RejPosWiecz*² 92; *BiałKat* 141; *GrzegŚm* 23, 38; *RejZwierc* 66, 200v; *BudBib* *Is* 44/26, 28, 57/20, *Ier* 2/27, 16/3, 38/13; *Strum* M, P2v; *BiałKaz* Ev; *BudNT* *Matth* 9/37, 11/7, 9, 11, 12/31 (37); Wiele ich mowić mi będzie/ Pánie/ Pánie/ izalifmy nie prorokowáli w imię twoie? *CzechRozm* 112v, 187v; *PapPan* Y; *SkarJedn* 67, 69, 248, 371; *KochPs* 60; *SkarŻyw* 102, 103, 196, 224 [2 r.], 292 (21); *CzechEp* 17, 22, 23, 49, 141 (11); *WerGośc* 245; *BielSen* 7, 8; *ArtKanc* L12v, Q, Q8v; *KochWr* 37; *PapUp* D4v, H3v; *GrabowSet* Rv; *LatHar* 202, 379, 661, 688, 691 (9); Bo Ian mowił Herodowi [*dicebat ... Herodi*]: Nie godži fię tobie mieć żony brátá twego. *WujNT* *Mar* 6/18, *Matth* 11/7, s. 57, *Matth* 14/4, 15/22, 25/12 (59); *PowodPr* 24, 40, 57; *SkarKaz* 43b, 44a, 122a, 387a, 548b; *GosłCast* 58; *SkarKazSej* 693b; *KlonWor* 2, 28. Cf *W połączeniach tautologicznych*.

mowić ku komu z przytoczeniem [w tym: (sami) ku sobie = do siebie nawzajem (4), jeden ku drugiemu (1)] (150): Xántowi vcźniowie/ Mowili ták lámi k łobie: Smiefznoć temuto żádnemu/ Smieie lie fłowu káždemu. *BierEz* B2, D, E4v, F2v, G2v, L3 (11); mily iezus chléb przálny/ [...] pofwięcil/ ij tako k nim [ku uczniom] ieft mowił: Totz ieft cialo moie *OpecŻyw* 93, 28v, 83, 98, 98v, 99 (26); *ForCnR* C2v; *LibLeg* 11/168v; Thedi thałch tho zona yego, yała knyemv mowycz. Pawlye then gołpodarzs nałch yłchzie ma pyenyádze. *LibMal* 1543/76v, 1544/79v, 90v, 1545/103, 1554/188v; *RejJóz* Hv, I6v, I7v, M8, P2, Q; *RejKup* h2, o2, p6, p8v, v3 (9); *MurzNT* 18v, *Luc* 7/24; *KromRozm II* b3v, o4; *KromRozm III* D3v, G4v, N2v [2 r.]; *BielKom* B, G; *KrowObr* 121; *Leop* *Is* 18/4, 49/7; Y mowił [Bóg] ku mnie [*Dixitque mihi*]/ Sálomon fyn twoy będzie budował Dom moy *BibRadz* 1.*Par* 28/6, *Ex* 10/3, 19/3, *Deut* 9/13, 1.*Reg* 22/3, 3.*Reg* 22/13 (10); *OrzRozm* G4; *BielKron* 11v, I2v, 17, 17v, 32v (19); *RejAp* 69; *HistRzym* 55v, 124; *RejPos* 10v, 28, 38v, 46, 51 (20); *BielSat* G2v; *RejZwierc* 69; *BielSpr* 46; Wy/ mowi Pan ku Apoštołom fwoim/ będziecie fwiádkámi/ ábowiem od pocżátku zemná ieftełcie. *RejPosRozpr* b4; *BudBib* *Iud* 6/2, 1.*Mach* 5/40; *BudNT* *Ioann* 8/21[31]; *CzechRozm* 41v, 74, 158v, 240; *CzechEp* 8, 25; *BielSen* 6; Bylić w oney kráinie páłterze páfacy/ Y ftánał Anioł przy nick/ táko k nim mowiacy: WEfele wam obiáwiam *ArtKanc* C9; *WujNT* *Hebr* 5/5, 7/21; *GosłCast* 57. Cf *W połączeniach tautologicznych*.

mowić ku komu, ku czemu [= na temat kogo, czego, o kim, o czym] z przytoczeniem [w tym: z odniesieniem do tekstu poprzedzającego „k(u) temu(ż)” (3), „k czemu” (1)] (5): *PatKaz II* 73v; *PatKaz III* 132v; *SarnUzn* H; Niechby lie tedy tu ci przypátrzyli/ iákimi fá członki kościoła/ ktorzy [...] żádnego też ftáránia nie máia o šírotach á wdowach. Ku temu też Iákub f. nadobnie mowi: Prawdziwe/ fzczyre/ á nie pomázáne nabożeńftwo [...] náwiedzác šíroty y wdowy w vciłku ich *RejPosWstaw* [143⁴]; A ku ániołomci mowi [*ad angelos ... dicit*; do Angiołow ... *Leop*; o Anielech ... *BibRadz*; o Aniołách ... *CzehEp* 284]: Ktory polámi fwemi czyni duchy *WujNT* *Hebr* 1/7.

mowić po jakimu z przytoczeniem [w tym: po swemu jakoby po kmiecku (1)] (7): Leop Act 21/40; BielKron 89, 329v, 360; rzeźbe [...] podniosły głos fwoy mówiąc po Likáońku [lycaonice dicentes]: Bogowie/ sftawfzy fię ludziom podobni/ sftąpili do nas. WujNT Act 14/10; Ták my z profstoty i po fwemu/ iákoby po kmiecku/ mowim do P. Bogá: Zbudowáliłmy tobie Pánie domeczek SkarKaz 454b.

mowić przeciw komu, przeciw czemu z przytoczeniem [w tym: z odniesieniem do tekstu poprzedzającego „przeciw temu” (6), „przeciw czemu” (1)] (28): OpecŻyw 83; PatKaz I 10v; LubPs A3, gg4v; Náprzećiwko ktorym wftawam twoim/ Pan Kryftus ták mowi. W połmiecheście obroćili przykazanie Boże/ dla wftaw wálznych KrowObr 235v, C2, 111; BibRadz 2.Par 32/17, Ez 25/3, 26/2; BielKron 8v, 107v, 108, 155v; HistRzym 4; GrzegŚm 40; WujJud 236v; CzechRozm 58, 66, 167v, 228; SkarJedn 283; CzechEp 250, 310, 321, 359; PowodPr 24, 61.

mowić przeciw komu [= niezgodnie z kim] z przytoczeniem (1): Tu też opifuie Roku 1205. pirwze obiásnienie y wstýżenie imienia Litewłkiego/[...] á wylżey zaś łam przeciw łobie [...] Roku 1103. ták mowi. Eodem tamen Anno Pruteni et Lituani terras Rufsiae uafstarunt etc. StryjKron 245.

mowić na kogo, na co [= w związku z kim, z czym, na temat kogo, czego, o kim, o czym] z przytoczeniem [w tym: z odniesieniem do tekstu poprzedzającego „na to” (4), „na co” (3)] (23): SekłWyzn Dv; GliczKsiąż P3v; Abowiem to mowi Pan ná łyny y ná corki [...] y ná mátki ich ktore ie zrodziły: y ná oyce ich [haec dicit Dominus super filios, et filias ... super matres ... super patres; to mowi PAN o łynách y o corkách... y o mátkách ich/ ... y o oycách ich WujBib] [...] Smierćiami wielu chorob pomrą Leop 16/3, 3.Reg 3/22, Ez 21/28; BibRadz Ez 21/28; BiałKat 228v; GrzegŚm 64; ponieważ mowił Cor ná Ieruzálim [dixit Sor super Ierusalaim; ... przeciw Ieruzálem BibRadz; ... O Ieruzálem WuBib]/ Hey/ Ach/ złamano wrotá narodow BudBib Ez 26/2; CzechRozm 38, 113v, 165v; SkarJedn 279; O czyiłcu ták mowi ná ony słowá: Mátt. 12. Grzech przeciw Duchowi świętemu nie będzie odpulzczony/ [...] Tym fię piłmem/ powiáda wćwierdza/ iłż Czyiłcowy ogień ielł. SkarŻyw 337, 91, 337; CzechEp 45, 415; bo nataka prozna chwale mowi Cicero/ Vera gloria radices agit PaprUp D3v, G4; SkarKaz 81a, 352a, 636b.

*mowić przez kogo, przez co [w tym: przez usta czyje = za pośrednictwem czyim (3)] z przytoczeniem (52): KromRozm II 1v; KromRozm III K4; GliczKsiąż C5v; gdzie thák Pan Bog przez Proroká mowi. Zátráćę mądrość mądrych KrowObr 108v, 33v, 74, 108v, 114v, 130 (10); Leop Bar 2/20, 28, Rom 9/25; Połłal [kniáz] nam s fwego łtołu pirog [...] mówiąc przez tłumáćzá Láćińłkiego. Wielki Kniáz Mołkiewłki/ etc. Zygmuncie posle okázuię tobie łálkę łwoię BielKron 435, 82v, 90; OrzQuin B, X; SarnUzn E; RejPos 172, 256; Ia łam Bóg. Mówi pan Bóg przez Izáiałzá BiałKat d2; KuczbKat 415; CzechRozm 57, 79v, 93, 144; SkarJedn 81, 250, 372; SkarŻyw 40; WerGośc 258; PaprUp K4v, L2v; Mowi Duch Boży przez Mędrćá ł. Kto przełtrzega przykazania (páńłkiego) niedozna nic złego. PowodPr 27, 6, 7, 16 [2 r.], 17, 25 (11); łłowem odmienia chleb w ćiało łwoie [...] gdy przez wftá kápláńłkie mowi: To ielł ćiało moie SkarKaz 243b; SkarKazSej 677a; KlonWor ded **2v [2 r.].*

mowić za kogo [= mowić w czyim imieniu] z przytoczeniem (1): iáko y zá włzyłłki Apołłtoły mowił [łw. Paweł]: Stáliłmy łię máluczłkami w pośrodku was. BiałKat 38v.

mówić między kim [zawsze: (sami) między sobą = jeden do drugiego] z przytoczeniem (17): *BierEz* Bv; *Macedonowie* [...] thák między sobą mówili [inter se referre coeperunt; y począły myędzy sobą powyedacz *HistAl* 1510 165]/ Iefli będzie obiáwiona niemoc Alexandrowa Dáriułowi [...] iście nás zágładzi. *HistAl* E2; *Leop Act* 28/4; *BibRadz Luc* 24/32, *Ioann* 10/20; *HistRzym* 80v, 96v, 130; *RejPos* 80v, 111v, 233v, 353v; *StryjKron* 122; *LatHar* 713; Mówili tedy Pháryzeufzowie między sobą [dixerunt ad semetipsos; Rzekli ... ieden do drugiego *Leop*]: Widźcie iż prozna praca nálezá *WujNT Ioann* 12/19, *Mar* 16/3, *Luc* 24/32.

mówić przed kim [w tym: przed oblicznością czyją = mówić wobec kogo, do kogo (1)] z przytoczeniem (22): *BierEz* L4v; *OpecŻyw* 47v; *GlabGad* L8v; *LibLeg* 9/51; *WróbŻółt* 136/5; yze przed nym mowyel, Vmarla my szyoftra bogata *LibMal* 1544/91, 1546/113v; *KrowObr* 66; y będziefz mówił przed oblicznością Páná [loqueris in conspectu Domini; ... przed oczymá ... *WujBib*] Bogá twego: Narod Syreyfki prześládował á zciłkał oycá moie⁸⁰ *Leop Deut* 26/5, *Eccle* 5/5; Cefarz [...] przywiódł Skárbká do iedney fkrzynie gdzie była pełná złotych y klenothow kofztownych mówiąc przed nim/ Mam ia czym Krolá Polfkiego zwálczyć. *BielKron* 351v, 53v, 231v, 355v; *OrzQuin* D2, G2v, Z4v; *GórnDworz* Cc8; *HistRzym* 26v; *BudBib Iud* 6/2; *SkarKaz* 351b, 386b.

mówić z kim [= tak jak kto, powtarzać za kim] z przytoczeniem (38): *PatKaz II* 19v; *MurzNT* 76; *KrowObr* 215v; á s Tomáfzem wżytko mówię: nifi uidero: nifi tetigero. *OrzList* c2v; *OrzQuin* I2; *RejPos* 273; *BiałKat* 208v, 266; *KuczbKat* 5; *SkarJedn* 3; *SkarŻyw* 36, 83, 143, 358, 399; *CzechEp* 99, 126, 133; *CzechEpPorz* **3v; *NiemObr* 19; *ReszPrz* 92; *Paprup* H4v; *LatHar* 260, 321, 662; *WysKaz* 6; *JanNkar* A3; *PowodPr* 5; Ták my ściány y mury P. Bogu z profoty oddáiac/ mówiem z Dawidem y Sálomonem: Wiemy Pánie Boże nález/ iż maľz wielkie páłace [...] ále w profocie fercá nálezego nie mogąc więcey/ zbudowálimy dom tobie Pánu fwemu/ [...] Mowim z świętym Szczepanem: Bog nález nie mieľzka w kościele ręká czynionym *SkarKaz* 454b,)(3, 7a, 123a, 207b, 277b, 352b; *SkarKazSej* 659a, 674b.

mówić z kim [= do kogo] z przytoczeniem (9): Tedy záfię k niemu płynął [żółw do małpieża]/ Lágodnie z nim mówić począł: Bych twey przyiáźni wdzięczen był Radbych cię też w fwym do^{mu} czcił. *BierEz* Qv, C2; *RejZwierz* 38v; *RejPos* 3v; *BudBib Ez* 33/30; y mówił z nim [z Abrahamem] Bog w ty fłowá: Oto ia czynię z tobą przymierze moje *CzechRozm* 75, 183, 212; *SkarŻyw* 566.

mówić za kim [= mówić tak jak kto, powtarzać za kim] z przytoczeniem (3): Pánná złożył moczará/ moście zá mną dzieci *RejFig* Dd3v, Aa8; *SarnUzn* F8v.

mówić o kim, o czym z przytoczeniem [w tym: z odniesieniem do tekstu poprzedzającego „o tym” (25), „o czym” (13)] (331): *BierEz* C2; *OpecŻyw* 48, 59, 85, 116, [123]v (8); *OpecŻywPrzedm* C4; *PatKaz I* 10v [2 r.], 15; hugo mouy o pokorze on yelth vyáťfły w nyebye ktory tu yelth namnyeyfchy na fzwyczye *PatKaz III* 148, 93v, 96, 96v, 140, 145v, 149; *FalZioł* I 12d, 36b, 72c, 126d; *RejJóz* O2; *SeklKat* K2v, Z3; *KromRozm I* E2, M; *MurzNT Luc* 7/24; *KromRozm III* A5v, H2; *GliczKsiąż* C5v, D5, P7v; *KrowObr* 56, 60v, 74, 155, 163v (15); *Leop* 4.Reg 21/7, *Dan* 6/12, *Act* 2/25, *Rom* 9/27; *OrzList* b; Thedy Fárao będzie mówił o fyniech Izráelfkich [Dicetque Parhoh ad filios (marg) super filiis (-) Israel]/ Zámknienié fą w źiemí *BibRadz Ex* 14/3, *Ps* 41/6, *Ier* 16/3, 29/21, 31, 32/36 (9); *OrzRozm* Nv, O3v; *BielKron* 38, 139, 464; *GrzegRóżn* D2 [2 r.], I2v; *OrzQuin* F3v, K3, N2v,

Y2, Z3v, Z4v; *SarnUzn* F3, F4v [2 r.]; *LeovPrzep* I2; *RejAp* 187v; *GórnDworz* O3v, Cc8; *HistRzym* 69; *RejPos* 12v, 51, 58, 123, 141, 228; *RejPosWiecz*² 91, 92, 92v [2 r.], 94; *RejPosWiecz*³ 96, 96v, 98v; *BiałKat* c3v, d2, 31, 98v, 146 (8); *GrzegŚm* A3, 35, 62; *KuczbKat* 55, 180, 280, 340, 385, 415; *WujJud* 41, 49, 122v, 132, 153v (11); *WujJudConf* 224v; *RejPosRozpr* b3v, b4, b4v; *RejPosWstaw* [21²], [21²]v; *BudBib* Ps 87/1, *Eccl* 1/10, *Is* 44/27, *Ier* 16/3, 32/36 (8); *Strum* R; o tákiey pokucie Pan mowyc raczy iefly pokutować nie będziecie/ wlyzycy rázem poginiecie. *BiałKaz* B3, D [2 r.], F3; *BudNT* *Matth* 11/7, *Ioann* 1/47, *Rom* 4/6; *CzechRozm* 4v, 5v [2 r.], 22, 26, 27 (29); *ModrzBaz* 46, 111; *SkarJedn* 12, 91, 104; Tákte y o Apoštołách mowiemy: im widomie Duch swięty dány ieft/ ia tego dárú niemam/ tákiem być niemogę. *SkarŻyw* A5v, 28, 80 [2 r.], 91 [3 r.], 119 [2 r.] (41); A Pan Chrístus íam o íobie: wltępiuę (mowi) do Bogá mego y Bogá wálzego. *CzechEp* 194, 8, 30, 37, 97, 113 (30); *PaprUp* D2v [2 r.], L2v, L3; *ActReg* 94; *LatHar* +10v, 240, 379, 650, 664; *WujNT* *Matth* 11/7, s. 51, 69, 80 [2 r.], *Luc* 7/24 (19); *WysKaz* 17, 24, 37; *SarnStat* 1273, 1299; *PowodPr* 5, 8, 30, 31; *SkarKaz* 26a, 42a [2 r.], b, 45a, 79a (24); Toż íię o krolewłkiey zwierzchności mowi: gdyby íwoię powagę miála/ niezgodáby mieyfcá nie miála *SkarKazSej* 674b, 658a, b, 675a, b, 696b, 705a. Cf *W* połączeniach tautologicznych.

mowić w kim [= *mówić przez kogo*] z przytoczeniem (1): Káplánći to naywyższy [*Chrystus*] mówi [...] w którym Káplánie naywyższym Papięz Rzymłki [...] o Kácérzoch bełezpiecznie tákież to mówić może/ Si me heretici persequuti sunt, o Reges, et vos persequentur. *OrzQuin* K3.

mowić w czym [= w wypowiedzi ustnej lub pisemnej lub w dziele pisanym] z przytoczeniem [*w tym: cum lat. Abl* (18), *cum G loci* (2); *skrót* (10)] (136): *OpecŻyw* 35, 36v, 37, 62v; *PatKaz* I 8; przeto apoštoł do korynthow trzynátego capitu mouy bych yazyky ludzkymy mouyl y anyelłkymy a łasky byoh nyemyal ítalem íyą yako myecz brznyacza *PatKaz* III 147v, 98v, 145v; Auicenna Capithulo o Omanie mowi/ Oman íeft dwoiaki ogrodny/ drugi polny *FalZioł* I 44c; Theż Auicenna mowi w wtorich księgách/ złoto íeft rzecz mierna w íwey ciepłosci. *FalZioł* III 34c, I 1b, 20b, 28b, 30c, 36b (10); *SeklKat* K3, K4v, N2v; *MurzHist* G2v, G4v; *MurzNT* 18v; *BielKom* E7; Íako Piotr Swięty w dzieiach Apořtholłkich mowi: I rořkazał nam ábyřmy przepowíadáli ludziom *KrowObr* 44v; dármo w kredzie mowicie wierzę grzechom odpulfztzenie *KrowObr* 54v, 10; *Leop* 3.Reg 13/17; *BibRadz* *Eccli* 39/19, *Apoc* 9/11; *OrzRozm* G2, Nv, S3v; o czym dawa řwiádectwo s. Ian in Apocalipfi mowíac: Widziałem nowe niebo y nową ziemię *BielKron* 467v, 467; *GrzegRóżn* C2v; *OrzQuin* Dv, D2; *SarnUzn* B6v, D7v; *SienLek* T4v [2 r.]; *HistRzym* 51v, 69, 122v; *RejPos* 50, 293v; Tákte w wyznániu íwoim Anná Mátká Sámuelowá mowíła: Nie íeft Swięty/ íedno Pan *BiałKat* 3v, 106, 146, 346; *BielSat* L3; *GrzegŚm* A3v, 1, 2, 5; W Ewángeliey też Pan Chrístus mowíł: Wychodzą z fercá cudzołoftwá y nierządy/ ktore plugáwią człowieká. *KuczbKat* 320; *RejZwierc* 110; *WujJud* 57; Ian też błogofławiony w lície íwym thák mowi: A krew Pána Iezulá Kriftulá Syná Bożego oczýfcia nas od wřzelkiego grzechu. *RejPosWstaw* 22, [21³], [143³] [4 r.] [143³]v, [143⁴] [2 r.] (9); A będziecie ták mowić w chwałách wálzycy [*sic dicetis in confessione*]. Wlyzyci řprawy Pánłkie íą zacne *BudBib* *Eccli* 39/19; *BudNT* *Luc* 39/42; *CzechRozm* 19, 34, 41v, 42v, 45 (9); *ModrzBaz* [41]v; *SkarJedn* 13, 86, 91, 282; *SkarŻyw* 120 [2 r.], 153, 183, 278 [3 r.], 279 [3 r.] (25); Sigífmundus Herberřtein wylzycy wopíłániu Miáłtá Moskwy ták mowi: A ízby Miáłto Mołkwá ínfzym kráinom przezwisko od íiebie

dąć miałá/ to nie pewna *StryjKron* 91, A6, 26, 31; Iáko w Przedmowie g. ná drugiey ftronie kárty/ mowi: Kto nie vwierzy okrzćiwfzy fię będfie potępion etc. *CzechEp* 215, 97, 100, 131, 182, 197 (9); *NiemObr* 110, 112; *WerKaz* 298; *Phil* N4; *LatHar* +8; Y Páweł w liście do Philemoná mowi: Dziękuię Bogu memu/ ftyfząc miłość twoię y wiárę *WujNT* 560, 187, 526, 530; *PowodPr* 24; *SkarKaz* 2a, 83b.

Part praes act „mowiac” w połączeniu z orzeczeniem wyrażonym przez *verbum dicendi* (niekiedy *sentiendi*) [w tym: (za-, roz-)wołać (151), (na-, o-, od-, wy-)pisać (137), (o-, od-, za-)powiedzieć (a. -powiadać) (128), (przy-,roz-, za-)kaz(ow)ać (109), (s-, za-)pytać (się) (97), prosić (52), poświadczyć (a. oświadczać się) (44), upominać (a. napominać) (34), wykładać (a. dokładać) (29), nauczać (a. uczyć) (24), (wy-, za-)krzyknąć (a. krzykać, a. krzyczeń) (24), narzekać (22), (po)myślić (a. rozmyślać) (18), przestrzegać (a. przestrzec) (16), błogosławić (15), (przy)obiet(ow)ać (15), (po)przysiąc (a. przysięgać się) (14), prorokować (14), szemrać (14), radzić (się) (a. odradzać) (12), na- (a. ob-, a. od-, a. wy-)mawiać (się) (10), skarżyć (a. oskarżać, a. uskarżać się) (10), karać (9), (po)chwalić (9), (s)fukać (9), wyznawać (9), (z)gromić (8), kazać [= głosić kazanie] (6), oznajmi(a)ć (6), cieszyć (5), dziękować (5), odezwać się (5), twierdzić (5), wspominać (5), wzywać (5), pozdrowić (a. pozdrawiać) (4), (przy-, z-)gani(a)ć (4), urągać (4), zalecać (a. polecić) (4), żałować (się) (4), na(i)grawać (3), pocieszać (3), poruczyć (a. poruczać) (3), potwi(e)rdzać [= umacniać słowami] (3), wystawiać (3), mowić ‘rozkazywać’ (2); tak(o, -że) (48)] lub w połączeniu z frazą: stała (a. stało) się rzecz (a. słowo) [czyja, -e do kogo] *Leop* (14), *BudBib* (12); lub w połączeniu ze zwrotami [w tym: powiedziee (a. przełożyć, a. rzec) podobieństwo (a. przypowieść) (10), uczynić rzecz (8), radę dać (a. rady dodawać) (2), zadać pytanie (2)] w funkcji zapowiednika przytoczenia rozwijającego orzeczenie ‘tak’, ‘tymi słowami’, ‘w te słowa’, często u różnych tłumaczy tego samego tekstu wymienne z tego typu zapowiednikami. Pominięcie „mowiac” nie zmienia treści wypowiedzi [szyk 1200 : 3] (1203): Iágnię gdy w dobry^m chlewie óftáło Widząc wilká ták mu láiáło Mowiac/ baczeń chytrość twoię/ Aleć fie wilku ciebie nie boię. *BierEz* K2, O3, L3v; zbawicielné tam vczynil [Jezus] kázanié mowiątz. Blogoflawiēni vbodzy duchem *OpecŻyw* 42, 15, 35, 37v [2 r.], 46v, 47v (17); *PatKaz II* 29, 67v, 85; *PatKaz III* 149v; flubiłem oycu mowiac yeflic go zafie nieprzywioze niechay będfę grzechu winień *HistJóz* D3v, Av, C4, C4v, Dv, D2, D4v; *BielŻyw* 75, 150; *March*² D4; *MiechGlab* 50; *WróbŻółt* 34/16; *LibLeg* 11/11v; *LibMal* 1544/88v, 1546/112v, 1548/138, 145v, 1554/189v; on [prorok *Daniel*] odpowiedział mowiacz/ pana boga famego chwałę *SeklWyzn* f4, 3v, b4, c3, c4v, d4 (14); bo tak przikazuie mowiac/ profcie á będfie wam dano *SeklKat* S, E4v, F2v, F4, G4, I2 (16); *RejKup* o7v; Parmerius [...] pifał potáiemnie do Alexandra mowiac [scripsit ... dicens; pyszał ... rzeknącz *HistAl* 1510/167]/ ftrzez fie od Filipa lekarzá *HistAl* E2v; Alexander [...] Dariufowi krolowi Perskiemu mowiac przikázuiemy [dicendo mandamus]. Pychę nádętołć y prózną chwałę bogowie záfwdzy w nienawifci mieli/[...] ten tedy list rychło przeczytay á ftrzez fie. *HistAl* E6, A2v, B4v, B5, B6v, C2v (25); *KromRozm I* F2, M4, N3v; *KromRozm II* b3; *KromRozm III* M2v, O2; *Diar* 49; *DiarDop* 101 [3 r.]; *GliczKsiąz* H3, N7v; *LubPs* H3, L4v, R3; *GroicPorz* kk3v, mm4; tedyby był [św. *Paweł*] nigdy tego o fobie nienápiął mowiac. Stárfzych [...] profzę/ ktorým iest y ia też ftárfzy/ páście trzodę etc. *KrowObr* 22, B3 [3 r.], C4, 1v, 3, 3v (66); Abowiemeś ty oświadczył/ y rozkażałeś/ mowiac: Położ miedzę przy gorze [tu enim testificatus es et iussisti dicens: Pone terminos circa montem]/ y poświęć ia. *Leop Ex* 19/23; Tedyfmy pytháli

ftárffych/ mówiąc [*interrogavimus seniores dicentes*]: Zá czyim dozwole^m ten dom buduiecie? [...] oni nam odpowiedzieli/ mówiąc [*illi responderunt nobis dicentes*]: My iestelmy fludzy thego Pána/ kthory ftworzył y Niebo y ziemię *Leop 3.Esdr 6/11*; Itála fie rzecz Páńfka do mnie/ mówiąc [*factus est sermo Domini ad me dicens*; sftála fie mowa ... rzekąc *WujBib*]: Synu człowieczy/ prorokuy/ á tak rzeczelz *Leop Ez 21/8*; Wołay á krzycz/ mówiąc [*clama, dicens*]: Tak mowi Pan załthępow *Leop Zach 1/14, Gen 1/22, 16/6, 21/17, 26/11, Ex 14/12 (102); RejFig Bb4v; RejZwierz 13v, 25v*; TE^{dy} Anná modliła fie tak mówiąc [*oravit ... et dixit*]/ Rozwefeliło fie serce me w Pánu *BibRadz 1.Reg 2/1*; nápełnieni gniewu krzyknęli [*Efezyjanie*]/ mówiąc [*exclamaverunt dicentes*]: Wielkać iest Dyaná Efefka. *BibRadz Act 19/28*; Y pytáli go zwolennicy iego mówiąc [*Interrogabant ... dicentes*]/ Coż wždy to iest zá podobieńt^{wo}? *BibRadz Luc 8/9, Gen 1/22, I 1c, Gen 1/28, 2/16, 3/17 (77)*; Nárzekáli Zydowie mówiąc: zginęła nádzye^{ia} ná^{sz}á/ iuz nie powtániem. *BielKron 96, 1v, 2, 3v, 6, 11v (44); KwiatKsiąż Av; OrzQuin Dv, M3v; SarnUzn C5v, C6, D, E2v, F8, F8v; LeovPrzep Gv, H4*; oni czterzy á dwádziefciá ftarcow [...] śpiewáli pieśń nową/ mówiąc: Godzieneś ty wziąć kfięgi *RejAp 53, 8v, 39, 60, 65v, 66v (16)*; gdy ieden z niepoczciwych fie rodzicow vrodziwfzy/ przymawiał pocziwemu człowiekowi mówiąc/ Bárzożeś fie ty práwi od onych sławnych twoich przodkow odrodził *GórnDworz S*; Dopiro fie ftraż náuczona odezwála mówiąc. Awom ia fám y z drugim/ á cze⁸⁰ chcefz. *GórnDworz S6v [idem WerGość 248], C2v, O3v, P4v, P5, R8 (12); HistRzym 6v, 28, 35v*; ci ktorzy náłładowáli/ wołáli/ mówiąc: Hozánná fynowi Dawidowemu *RejPos 1v, 11v [2 r.], 12, 38v, 59, 61 (35); RejPosWiecz² 92v, 93, 93v, 94*; Páweł ś. nadobnie to wykłáda y krotko/ tak mówiąc : Chryftus cierpiál iest dla grzechów/ dla ná^{sz}ych *BialKat 96, 51, 221, 343v; GrzegŚm 13, 36, 38 [2 r.], 42, 43, 60*; To oná ślyżąc tedy fobie pomysliła/ Mówiąc y przeczzem ia wždy tak ízalona była *HistLan D, E3v; KuczBKat 105, 145, 260; RejZwierz 47, 135; BielSpr 59v; KochMon 30; WujJud 224, 229v; WujJudConf 87, 112, 139, 148v, 238v; RejPosRozpr c*; od nawy^zszzego Biskupa zdradliwie był pytan/ mówiąc: Poprzyfięgam cie przez Bogá żywego/ ábyś nam powiedzwał/ iefliś ty iest Kryftus *RejPosWstaw [21²], 21v, [21²]v, [41²]v, [143²]v*; Y Była rzecz Iehowy do mnie/ mówiąc [*fuit verbum ... ad me dicendo*; słowo ... iest do mnie podáne w ten śpo^ob *BibRadz*]. Synu człowieczy/ iefli (prze^{ci}w) mnie zgrzelzy ziemiá [...] nápułzczę ná nię głód *BudBib Ez 14/12, I B3v, Gen 28/20, 32/4, 17, 2.Par 10/12 (36); HistHel B2v; BialKaz B3, E, F3 [2 r.], F4, G4v*; Ty dwunaście połłal Iezus zápowiediawfzy iym mówiąc [*legavit Iesus denuncians eis dicens*]. Ná drogę pogánow nie idźcie *BudNT Matth 10/5*; profili go [*Jezusa*] vczniowie/ mówiąc [*rogabant eum ... dicentes*]/ Rabbi/ iedz. *BudNT Ioann 4/31, Matth 5/2, 8/29, 31, 13/24, 17/9 (38); StryjWjaz D; CzechRozm 5, 10, 27, 30v, 31 (37)*; A iáko [...] gniew Boży vblágác mamy/ vczy nas tenze fám Bog mówiąc: Nieplugawcie ziemię [*docet nos idem Deus „Ne terram, inquit, pollutote ...”*] *ModrzBaz 144, 7, 47v, 53, 58v, 75v, 124v*; DObrze święty Augustyn nápi^śal mówiąc. Lácno powiáda/ tobie poznác y obaczyć miálto ná gorze záložone *SkarJedn 16*; w tymze liście y ná pogro^fki Cefarzowi/[...] odpifuie/ mówiąc: Nie groście nam/ bo fię [...] przegrozek wálznych nie boiemy *SkarJedn 217, 76, 145, 151, 331, 373*; Y ocknawfzy fię pomysli fobie mówiąc: Chwałá Bogu. *SkarŻyw 98*; wchodząc o śmierci fwey oznaymił mówiąc: Tu iest odpoczynienie moje *SkarŻyw 202*; Mąż ieden [...] zádał mi ftrażliwie pytanie mówiąc: á ktory iest grzech nawięt^{sz}y *SkarŻyw 422*; mę^zczyzná y biełęłowy

oľobno w wefelu Ńpiewały/ mowiać: Vwielbiony Bog náľz *SkarŻyw* 481, 13, 41, 46, 51 [2 r.], 59 (94); *StryjKron* 6, 125 [2 r.], 160, 190; *CzechEp* 10, 22, 29, 30, 38 (30); *NiemObr* 104; *ReszPrz* 22, 30, 109; *ReszHoz* 117 [2 r.]; áby fię pohámowali od pijánřtwa/ tedy Duch Ńwięty przez tegoż Páwła Ńwiętego/ ná pijánice táki dekret wydaľ/ mowiać: Ani pijánice/ áni cudzoľoźnicy/ Kroleřtwa Bożego nie otrzymáią. *WerGość* 268, 209, 212, 231, 244, 248, 267; *WerKaz* 286 [2 r], 289; Cherubin y kľiętwa/ y Seraphin tobie/ mowiaćy Ńpiewáią [*incessabili voce proclamant Te Deum*]/ Ńwięty, Ńwięty, Ńwięty/ Pan Bog nád Zaľtěpy *ArtKanc* N19, C17, Q8v, G12, G12v, G17, S3v; *Paprup* D3, E, Ev, Gv, G2, H3 (9); *ZapKościę* 1589/86; inřzy niekory twierdziľ/ mowiać [*adfirmabat dicens Vulg Luc 22/59*]: Záprawďę y ten znim był *LatHar* 720, 293, 295, 296, 378, 398 (35); pytáli go [*Jezusa*] mowiać [*interrogabant eum dicentes; ięli pytać themi Ńlowy Leop*]: Godźili fię w Ńzábáty vzdřawiáć? *WujNT Matth* 12/10; A on [*Zachariasz*] żądawřzy tabliczki/ nápiřaľ/ te Ńłowá (*marg*) mowiać. G. L (-) [*scripsit dicens; nápiřaľ ták Leop*]: Ian ięť imię ięgo. *WujNT Luc* 1/63; Y odpowiędziáľ mu [*respondit ad illum; mu odpowiędziáľ Leop*] Ięfus (*marg*) mowiać. G. (-): Nápiřano ięť; Iż nie łámym chlebem żyć bęďzie *WujNT Luc* 4/4, *Matth* 5/2, 8/29, 31, 10/5, 12/38 (142); *WysKaz* 2 [2 r.], 7, 8, 12, 13, 29, 35; *SiebRozmyřl* B3; Pan Bog lud Ńwoy niekiedy przęľtręgaľ mowiać: Ziemiá wáľzá Ńpuřtoľzála: miáľtá wáľze popáľone ogniem *PowodPr* 9, 10, 15, 19, 29, 57, 65, 75; Przetoż ráďzi Ń. Chryzořtom/ mowiać: (Zá dobre vczynki nie wyćiągáy zapľáty/ ábyř wźiaľ zapľátę [...]) *SkarKaz* 352a, 2a, b, 117a, 119b, 159a (15); *SkarKazSej* 662b, 668a, 678a, 706a [2 r.].

~ mowiać do kogo (2): Pytáľimřy tedy Ńtárcow onych/ ták do nich mowiać [*Interrogavimus ergo senes illos et ita diximus eis: A ták pytáľimřy Ńtářzych onych/ y tákeřmy im rzekli WujBib*]: Ktho wam daľ moc ábyřcie dom ten budowáli *Leop* 1.*Esdr* 5/9; *CzechEpPORz* **3v.

mowiać komu (3): *BudNT Mar* 8/27; á w drodze pytaľ [*Jezus*] vczniow Ńwych/ mowiać im [*interrogabat ... dicens eis; pytaľ zwolennikow Ńwych/ témi Ńlowy Leop*]: Czym mię powiędziáľ być ludźie? *WujNT Mar* 8/27; A Ięfus vřľyřzawřzy to Ńłowo/ odpowiędziáľ oycu dźieweczki (*marg*) mu mowiać. G. (-) [*respondit patri puelle: Noli timere; odpowiędziáľ oycu oney dźiewoczki Leop*]: Nie boy fię: wierz iędno/ á bęďzie zdrowá. *WujNT Luc* 8/50.

W połączeniu tautologicznym: mowić [*w tym: do kogo (18), komu (11), ku komu (7), o kim, o czym (4); tak(o) (5), jako (1), to (1)*] rzękać [*w tym: tymi Ńłowy (1)*], powiędajáć; mowić [*w tym: do kogo (2), komu (1), o kim, o czym (2)*] mowiać [*w tym: tako (2)*]; powiędzieć (*a. powiędać*), rzęć (*a. rzęknáć*), gadać mowiać (63 :1; 12; 55 : 24 : 2) (169): O korym że Ńyna bożęgo narodzeniu vbogiem^m/ Biernáť Ńwięty mowi rzękaćz timi Ńłowy. Narodziwřzy Ńie na ten Ńwiat Ńyn boży/ nieobráľ Ńobie bogatřtwa *OpecŻyw* 15v; Tęgo dla mowili żyďowie rzękaćz: Nie ięť podobno aby ty nořil Ńwé łoże w Ńwięto. *OpecŻyw* 58v, 41, 48, 75, 84, 90 (9); *PatKaz I* 13v; *PatKaz II* 19, 20, 51 [2 r.], 67, 80; y powyadały mu mowiać/ Iożef řin twoi żyw *Histřóz* E, C3, E2; Boć mowili [*dixerunt*] mnie nieprzyacięle moi [...] Mowiaćz [*Dicentes*] pan bog ci ięgo opuřcił *Wróbfřoľ* 70/11, 40/6, 73/9, gg5; *LibLeg* 11/13; *LibMal* 1544/81v, 1546/110v; *SęklWyzn* 2, Cv, Fv, ř2v; A przyřtápiwřzy Ięfus/ mowiľ donich/ rzęknáć [*locutus est eis dicens*]/ Dana mi ięť wřzyřtka moc wniebie i náźięmi *MurzNT Matth* 28/18, 3v; poniewáľ Kryřtus ták powiędziáľ mowiać. Wy przyacięle moi ięťeřcie *KrowObr* 91v, 10v, 49, 50, 59v, 61v (9); Poiáďę ia y powiem *Fáráonowi*/ mowiać [*nuntiabo Pharaoni dicamque ei*]: Bráćia moi y dom oycá mego

[...] przyiácháli do mnie *Leop Gen 46/31*; Tákeście mowili/ rzekąc [*Sic locuti estis dicenies*; Tákeście rzekli/ mówiąc *WujBib*]: Niepráwości náífle/ y grzechy náífle na nas fą *Leop Ez 33/10*; gdy rzeką do ciebie fynowie ludu twego mowiąc [*Cum dixerint ... loquentes*]: A więc nam nieukażefz/ co ty przez to znác dáiefz? *Leop Ez 37/18, Gen 47/1, Ez 31/1, Lev 14/1, Num 11/27, 16/5 (29)*; Tedy rzekł Bog do Noego/ y do fynow iego [...] mowiąc [*dixit Deus ... dicendo*]. Oto ia ftánowią z wámi przymierze fwe *BibRadz Gen 9/8*; Słowá ty gdy wftyfzał pan ktore iemu powiedála żoná iego/ mowiąc [*quae locuta est ... dicendo*]/ Thákci mi vczynił fługá twoy *BibRadz Gen 39/19, Gen 8/15, 15/1, 18/29, Matth 13/24, 31 (10)*; *BielKron 43v, 50, 52, 72, 86, 110v*; ná pytanie vczniow fwoich powiedziec raczył mowiąc: O dniu onym oftátecznym żaden człowiek wiedziec niemoże. *LeovPrzep F4*; y poczęli o tym mowić rzekąc. Tá to [...] fláchetnieyfza ieft *HistRzym 18v*; á wieczierzáiąc mowili [*poslowie*] ku rybitwowi rzekąc. Przyiácielu miły iużeśmy teras wiele ftron zieżdzili *HistRzym 38, 26v, 80v, 95v, 97, 130, 131v*; Powyedzyał mu [*Jezusowi*] on Setnik/ mowiąc ták: Pánie álem ia nie ieft godzien ábyś ty wfzedł pod dách moy *RejPos 45, 3v [2 r.], 52, 142v*; Y rzekł Izáhák do Abráhámá oycá fwego/ mowiąc: oycze moy [*Et dixit Ischac ... et dixit Pater mi*; Tedy Izáák rzekł.../ Oyce moy *BiRadz*]: y rzekł: owom ia fynu moy *BudBib Gen 22/7*; Przyfięzcie mi/ że mię nie zabijecie. Y rzekli mu mowiąc [*Et dixerunt ei dicendo*]/ Nie/ ále cię zwiążemy *BudBib Iudic 15/13*; A do Szemah-íá-há [...] rzeczeńz mowiąc. Ták mowi [...] Bog Izráelow/ rzekąc. Ponieważ posłałeś [*dices dicendo. Sic dixit... dicendo*; mow tákowymi fłowy. Oto thák mowi Pan zaftępow ... Iżes ... pośłał *BibRadz*]. [...] lifty do wfzego ludu *BudBib Ier 29/24, Gen 41/9, Ex 20/1, Lev 6/19, 25, 14/1 (23)*; Y odpowiedáiąc Iefus/rzekłk Zakonnikom [...] mowiąc [*respondens Iesus dixit ... dicens*]. Godzili fię w fobotę wleczýć? *BudNT Luc 14/3, Matth 28/18, Luc 7/39, Act 21/40 [2 r.], 28/26*; Gdyż ták fám Chriftus powiedziec raczył mowiąc: Iefli kto chce zá mną íść/ niechże záprzy fámego fiebie *CzechRozm 225v, 29v, 53, 112v, 126 [2 r.], 142 (15)*; *SkarŻyw 571*; A przed ludźmi powiádaycie. Mowiąc kiedychmy poñęli Zwolennicy wnocy przyfzli. *MWilKHist D3; CzechEp 19, 158, 293 [2 r.], 299, 312, 414*; Bowiem ten ieft/ o którym mowił Ifáiafz prorok/ rzekąc [*qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem*; ktorego przepowiedział ... tymi fłowy *Leop*]: Głos wołáiącego ná pułzczy *WujNT Matth 3/3*; Infze podobieñstwo powiedział im/ mowiąc: Podobne ieft [*Aliam parabolam locutus est eis: Simile est*] kroleństwo niebiekie żiárnu gorczyicznemu *WujNT Matth 13/31*; A przyftápiwfzy Iefus/ mowił im/ rzekąc [*locutus est eis dicens*; mowił do nich temi fłowy *Leop*]: Daná mi ieft wfzytká władza ná niebie y ná ziemi. *WujNT Matth 28/18*; gadał [*anioł*] zemną mowiąc [*locutus est mecum dicens*; mowił femną/ thymi fłowy *Lep*]: Chodź fám/ okażęc *WujNT Apoc 17/1, Matth 13/3, 22/1, 23/1, Mar 12/26, Luc 7/39 (17)*. ~

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z zapowiednikami i odpowiednikami: to(ć, -że) (326), tak(o, -że) (223), co(ż) (49), jako(ż) (45), o tym (17); iż(e, -ci) (988), że (347), żeby [= że] (78), iż(e)by [= że] (44), aby [= że] (41), by [= że] (6); zaimek względny i pytajny (291), zaimek przysłówkowy i partykuła pytajna (71), bezspójnikowo (21); zdanie dopełnieniowe w antepozycji (29), w interpozycji (8); zdanie nadrzędne w interpozycji (7)] (1884): A kyedy then pan bądzye mowycz yze nyeyefth yego szyemya [...] thedy ma pan szam przyszyącz *MetrKor 34/134v*; Co kolwie wie fędzia fprawiedliwy á prawdziwy to mowi. *March¹ A3v, A4; BierEz P2v, P3, S3v*; iedni mowili [*o Jezusie*] iżby był czarnoxiężnik ij potáptza zákonu bożého ij żydowfkiego. Drudzy mowili/ aby był tzudzoloźnik/ [...] Drudzy mowili/

ijże zakazował Cefarzowi plat dawatz *OpecŻyw* 112, 28v, 33v, 40, 44v, 49 (32); *OpecŻywList* C2; *ForCnR* C3v; *PatKaz I* 4, 4v [2 r.], 5, 6v, 7 (16); *PatKaz II* 65v [2 r.], 73v; *PatKaz III* 95 [2 r.], 95v, 100, 104v, 106 (18); tżemu ták mowi pan náíf/ iż by łudzy iego taki wyftęp vtzynili *HistJóz* D2v, B3v [2 r.]; Pandecta mowi iakoby mocz iego [polskiego balsamu] lekarzom była niepewna *FalZioł I* 22a; Auicena w wtorych księgach piżącz o tym zielu/ mowi iż ma mocz ocieraiącą bolączi *FalZioł I* 55b, I I7a, 26d, 27d, 67a, 105b, 129c; rybitwi mowili iżby [= że] tilko włok ryb przedali. ale Tales mowił żeby [= że] łpołu kupił czo łzczęćcie przyniefie. *BielŻyw* 1, 30, 42, 45 [3 r.], 65 [2 r.], 69 (12); *GlabGad* L; *MiechGlab* 11; *LibLeg* 7/35, 98, 9/51v, 10/70v, 92 (11); *WróbŻołt* N8, Q3, R8v, T8v, ee4v, mm3v; *RejRozpr* F4v, H3, I3; pothem dal [pieniądze] łchovacz mowiacz yzebi ye od oycza myal. *LibMal* 1544/81v, 1544/85, 1545/95v, 1547/127v, 1551/160, 164 (8); Nietrzymam z nowo chrzczęncy/ [...] ktorzy mowili/ y mowią/ yż niemoże człowiek mieć odpwłzczenia grzechow tych/ wktore powtore wpadnie. *SeklWyzn* D, g; *RejJóz* C6v, Dv; *SeklKat* V2v; A yż to każdy przekłety [!] Głofno mowj Dawid łwiety Kto od tego odftępuye Czo on [Bóg] zdawna rozkazuye *RejKup* dd3, c3, i4v, i8, k2v, k4 (14); dla czego mowifz abyłmy byli bogowie/ álbo żebyłmy przeciw im poruźáli fie zazdrofcia [cur dicis aut dii sumus, aut contra ipsos concitatur invidia]. *HistAl* K4v, C7, E, H8v, N3; *KromRozm I* G3, [H3], Iv; *MurzHist* G3v, M4; *MurzNT Matth* 10/7, *Ioann* 3/11, 218v marg; *KromRozm II* c3v; *KromRozm III* Ev, G7, H2v, K5v; *Diar* 64; *BielKom* E5v, F3; *GliczKsiqz* Qv; *LubPs* E3v, H, I4, O4v, Rv (8); Mowię ieft tho obyczay dobry/ y pilnie ma być przyłtrzegány *GroicPorz* i3v, i3v; *GroicPorzRej* C4; A łlyźyłz iako tu Duch Swięty mowi? iż Kryłthus trwa náwieki. Iż Kryłtus ma wietzne kápłánłthwo/ Iż Kryłtus może dołtátetnie ty zbáwić *KrowObr* 209v, A4v, B3v, 6v, 7v, 10v (55); Bo niechay nikt nie mowi by nie miał wolności/ Idź kiedy chce vpornie ná niełufzne złości. *RejWiz* 136v, 39v, 49, 93, 124, 159v (11); Ktho tho mowił/ że nie będzie nam Krolował Saul [qui dixit: Saul num regnabit super nos]? *Leop* 1.Reg 11/12, *Deut* 18/20, 3.Reg 22/14, *Iob* 9/22, *Prov* 28/24, *Ez* 21/24 (10); iáko ieft iáwny Lotr/ oni to mowią/ nie ia. *OrzList* h4, b2v, b4, f2v; *RejFig* Aa2, Aa5, Aa6, Bb3, Bb5 (8); *RejZwierz* 2v, 6v, 38v, 40v, 101v, 106v (10); Dawnoćiem ia to mowił/ y theraz mowię/ y będę mowił. Iż [Olim locutus sum et nunc dico, et posteam dicam, quoniam Vulg] więcey ieft tych co giną/ niż tych co będą wybáwieni. *BibRadz* 4.Esdr 9/14[15], *Num* 22/35, *Ios* 22/33, 2.Reg 24/1, 4.Reg 3/17, *Ps* 81/7 (14); Połpolićie ludźie mowią/ że Krol nam dwie rzeczy ieft powinien *OrzRozm* S3v, B3v, Dv [2 r.], N3, Q4v, Rv; Potomkowie Iozefowi poczęli mowić iż máły dzyał ná nie przyłzedł/ mowiac: że w ich narodzye wielki fie lud rozmogł. *BielKron* 48, 1v, 3v, 17, 28, 40v (96); Tákże też gdy iáki ieft Boży łtan mowiemy Tedyć tám nie łámego Bogá rozumiemy *GrzegRóżn* N3, C3, Dv, Iv [2 r.] K3v; *KochSat* B2v; *KwiatKsiqz* Q3; Experta dioimus To mówiemy czegołmy łkofztowáli. *Mqcz* 279a, 86b [2 r.], 93c, 145d, 161b [2 r.], 190d (12); *OrzQuin* C4v, D4; *Prot* B2v, B3v [2 r.], B4; *SarnUzn* B8, Cv, C7, D6v, Ev (14); *SienLek* 38, 75v, 156v, 199; *LeovPrzep* H2v; Też tu nie mowi Prorok/ ktho będzie kurzył/ kropił/ kádził/ [...] iż będzie w obronie Pánłkiey *RejAp* 6v, 40v, 110v, 115v, 118v, 142, Ff3v; áby fie telko to mowił/ gdzie kto/ ináčzey niż pan Kriłki powie/ rozumieć chce *GórnDworz* E4; Nie mów tego w. m. pánie Boiánowłki/ áby to iuz biáległowy były bezrozumne *GórnDworz* Nv, B2v, B3v, B4v, C8v, E4 (16); *GrzepGeom* E, Ev, F4v, I4v; *HistRzym* 7v, 24, 81v [2 r.]; *RejPos* 1v, 3, 13v, 14, 15v (37); *RejPosWiecz*² 95; *RejPosWiecz*³

96v, 97, 98; *BiałKat* 11, 118v, 318v, 373v; Iáko teras mowią gdy o Dułzy ábo ráczey o prawdziwey śmierci człowieczey fłyżą/ iákoby to byłá náuká Epikurow *GrzegŚm* A2v, 4, 34, 37, 38, 45, 58, 63; *HistLan* E4; *KuczbKat* 181, 380, 400, 425; *RejZwierc* 24v, 27v, [28³]v, 42, 56v (16); *BielSpr* 73; *WujJud* 34v, 65, 67v, 76v [2 r.], 77 (49); *WujJudConf* 91, 175v; *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [21³] [2 r.], [143³]; niech nie mowi pan moy/ iákoby wżytki młodzieńce łyny krolewkie pobito [*ne dicat ... omnes pueros ... interemerunt*]/ gdyłz Amnon tjłko zábit *BudBib* 2.Reg 13/32, *Gen* 41/15, 4.Reg 25/18, *Is* 63/9, *Ez* 30/6, *Dan* 12/7, 4.*Esdr* 9/14[15] [3 r.], 1.*Mach* 7/18; *BudBibKaw* A3; *HistHel* B2v, D2; Ze fie wżem chcemy bronić/ możem mowić łmiele. *MycPrz* I C, II A3, A3v; *BiałKaz* Ev; iáko náuczyl mię óciec moy/to mowię. *BudNT Ioann* 8/28, *przedm* b2, c5, c6v, dv, *Matth* 17/10 (22); áby mowil wżytłko to co by mu Bog rołkazał? *CzechRozm* 104v, 8, 13 [2 r.], 13v, 18v [2 r.], 25 (126); POlikráth był okrutnik vfał łzczeńciu wiele/ Szczęśliwłżego iuż nádeń nie máłz mowil łmiele. *PaprpAn* Aa, A3, C, C2, C3, F4v (10); *KarnNap* B2v; áby to łmieli mowić/ co rozumieią być dobrego ábo łpráwiedliwego [*quod rectum esse sentiant id loqui audeant*]. *ModrzBaz* 26; Naprzod fie mowi/ iż złemi ludzkiami požádlivościami y pokoy bywa wzruřzan [*dicitur ... pacem turbari*] *ModrzBaz* 101v, 7, 17, 29, 43, 48v (17); Iłz Zborow wiecey okrom łiedmi być niemá/ Rułcy Duchowni omyłnie mowią. *SkarJedn* [d10], 13, 14, 18, 76 [2 r.] (37); *KochOdpr* C2; *Oczko* A3v, 8v, 28; A zły człowiek tym czáfem czynil o mnie rádę/ Y mowil co chćiał/ y zmyřłá zdráde. *KochPs* 56, 15, 139, 162, 177; A niemow nikt/ żeby máł [řw. *Piotr*] dla Chryřtuła opuřcił. *SkarŻyw* 596, A5v, 29, 30, 36, 40 (31); *MWilKHist* D3v, H; *StryjKron* 10, 451, 467, 507; Co iefli czyni Arryaná: mowić ták iż Bog wżytłko łtworzył przez łyná: tedy X. K. [...] iefł Arryanem *CzechEp* 183, *3v, 9, 20, 27, 31 (190); *NiemObr* 14, 80, 105, 156; *KochFr* 46; iż to iefł bluřniertwo wielkie/ mowić/ áby fie chleb łftotnie odmieniał w ćiało Páńłkie. *ReszPrz* 58; *WerGořc* 241, 265; *WerKaz* 301; *BielSen* 15; *BielSjem* 7 [2 r.]; *PudłFr* 11, 35, 65, 68; wyřcie [Żydzi] mowili, žem [Jezus] Sámárytan, Dyabelłtwo mam. *ArtKanc* E13v, E14, K3v, N3v; ále ná krotce/ tylko fie to mowilo/ y mowić iefłce może/ [...] co iá w Polłce [...] widzę łzkodliwego. *GórnRozm* C4, A3v, B, Bv, D2v; *KochWr* 19, 23, 29, 37; *Paprup* E2, F2v, F4v, G4v; *ActReg* 119; *Phil* O; *KochPij* C4; Ze Bog karze mowiemy/ że nielutořciwy/ A tego nikt nie włpomni/ że winien złořliwy. *GrabowSet* I2; *OrzJan* 102; Mówże: iefli żołniierzem/ czy żákiem byđż wolilż? *WyprPl* A3; *LatHar* 111, 380, 721, 732; *RybGęřli* C4; Bo my nie możemy tego cołmy widzieli y fłyřzeli nie mowić [*quae vidimus et audivimus non loqui*]. *WujNT Act* 4/20, *przedm* 9, s. 4, 13 [2 r.], 16 [2 r.], 43 (144); *WysKaz* 16 [2 r.], 19, 28, 30 [2 r.], 35; *JanNKar* D2, D3; *SarnStat* 257, 560, 638, 767, 796, 1306; y trudno niemowić tego co Bog rołkazuie. *PowodPr* 85, 43, 49, 56, 61, 64, 79; (Ná moim pogrzebie nie mow/ iż pogrzebałz Sokrátelá: [...] ále beřpiecznie mowić fie ma/ iż ćiało Sokrátelá pogrzebałz). *SkarKaz* 384a,)(3v [2 r.], 4a, 81a, 117a, 155b (33); áby nie mowiono, Ižeř nie bez przycyny ták bárzo iefł łzczodrym *CiekPotr* 57, 35, 36, 37, 60 [2 r.], 69; *GosłCast* 27 [2 r.], 52, 60; *PaxLiz* D4v; *SkarKazSej* 658a, 659b, 686a, 700b; *KlonWor* **v, 11, 15, 26, 41 (10). Cf »niech(aj) mowi (a. mow), może mowić, co chce(sz)...«

mowić dla czego [= na temat czego, o czym] ze zdaniem dopełnieniowym (1): Drvgye theřch kazal my w. m. mowycz dlya seymv ze hořpodar moy połlal łzwoye pani na granycze pod Chořhimem zebi seymowaly *LibLeg* 11/162v.

mówić do kogo, do czego ze zdaniem dopełnieniowym (36): który [Jezus] mówi do otcza fwego niebieskiego iako zawždy w niewinności chodził między ludem żydowskim *WróbŻółt* gg8; *KrowObr* 36v, 122, 138v, 201v [3 r.], 222v, Rr2; *Leop Ex* 25/22, 33/12, Act 2/28; A wyfzedłzy mówił [Mojżesz] do fynow Izraélfkich to co mu rofkazano [*locutus est ad filios Israel, quod iussus erat*]. *BibRadz Ex* 34/34, *Deut* 18/18; *OrzQuin* Aa; *RejAp* 6v, 17v [2 r.], 22v, 29, 192v; *RejPos* 325v; *RejZwierc* A5, 11 [2 r.], 197; *BudBib Ex* 25/2, *Lev* 22/2; *BiałKaz* E3v; *ModrzBaz* 144; *CzechEp* 134, 280; *ArtKanc* H16; *WujNT przedm* 32; *PowodPr* 6; *CzahTr* F2v.

mówić od kogo [= mówić w imieniu czyim] ze zdaniem dopełnieniowym (2): Bo ták mówi S: Alexánder Pápiefz piąty od Piotrá S. Ifz w ofiárze táiemnic [...] Chleb tylo á Wino [...] na ofiárę kłásć fię ma. *SkarJedn* 317; *SkarKazSej* 695a.

mówić około czego ze zdaniem dopełnieniowym (3): Mężowie bráčia/ niech fie godzi fmieie mówić do was: około Pátryárchy Dawidá/ że on vmarł/ y pogrzebion ieft [*dicere ad vos de patriarcha David*; ... o Pátryárfze Dawidzie *WujNT*] *Leop Act* 2/29; *GórnDworz* H8, Ddv.

mówić u kogo [= w dziele czyim] ze zdaniem dopełnieniowym (3): Abowiem Angioł v Lukafzá iáfnie mówi/ iż nie duch który przed Kryftufem ieft Synem Bożym *GrzegŚm* 64; *CzechRozm* 4v, 149.

mówić wedle (a. według) czego ze zdaniem dopełnieniowym (10): Mówmyż tedy śmieie/ wedle tego wykłádu/ znáku Krzyżá S. [...] iż v nas lámych tylko w kościele Krześcijáńfkim [...] ieft miłość prawdziwa *OrzQuin* M4v; *KuczbKat* 40; *BudNT* 2.Cor 11/17; Wedle ftárey przypowieści ták mówią [*veteri proverbio ... dicitur*]/ że v onych niemálfz czołá/ w których wftyd zágáśl. *ModrzBaz* 51; *CzechEp* 104, 145, 149, 413; *WujNT* 2.Cor 11/17; *VotSzl* B3.

mówić z kogo, z czego [= mówić na podstawie czyjej wypowiedzi] ze zdaniem dopełnieniowym (8): Pandecta mówi fpowieści diascoridis o tym balsamie iakoby mocz iego lekarzom była niepewna á wątpliwa *FalZioł* I 22a, I 117c; *CzechRozm* 165; Bo mówią z Bernárdá/ iż fą trzy iftności w iedney ofobie *CzechEp* 75, 180, 184, 231, 263.

mówić komu ze zdaniem dopełnieniowym (77) *OpecŻyw* 56v, 65, 147v; *ForCnR* A4v, Bv, B2v; *PatKaz* III 95, 144v; *HistJóz* C2; *BielŻyw* 30; *LibLeg* 11/58v, 162v; *SeklWyzn* g3v; *RejJóz* N2v; Pofeł Czartowi mowj/ Iż nie ma jefcze czału. *RejKup* x8v; á mówił im [*Aleksander kapłanom*] to iż czegokolwiek by od niego żádáli tho mieli otrzymáć [*dixitque ut petentes quascunque donationes acciperent*]. *HistAl* C3, G7v; *MurzHist* I3, Pv; *MurzNT* Mar 6/4, *Ioann* 13/21; *GliczKsiąż* F8v; *RejWiz* 75v; gdzie ieft Ahiás prorok kthory mi mówił/ że mam krolować [*qui locutus est mihi, quod regnaturus essem*] nád tym ludem. *Leop* 3.Reg 14/2, *Mar* 6/4, 14/14, *Luc* 4/25; *BibRadz* *Luc* 13/32; Mowili potym kfiążetá Cefárzowi/ yż tho nád obyczay czyni *BielKron* 208, 459v; *KochSat* Bv; *SienLek* 61v; *RejAp* 94v; *HistRzym* 91; *RejPos* 237v; *BielSat* C2v; *RejZwierc* 215; Temu kto fie rad śmieie mówiłem iż głupi [*Risui dixi, insane*] *BudBib* *Eccle* 2/2, *Ex* 11/2; *BiałKaz* C2; *BudNT* *Matth* 17/12, 23/36, 39, 24/47, *Mar* 14/18 (10); *SkarJedn* 64, 74, 361; *SkarŻyw* 134, 242, 250; *CzechEp* 23; *NiemObr* 15; *KochFr* 36; MOwiłz mi żem vbogi/ mówiłz niémam złotá: Miéy ty chcefzli pół światá/ dobra prze mię cnotá. *PudłFr* 35; *Paprup* D4v; *LatHar* 690; W prawdzie mówię wam; było wiele wdow zá dni Eliafzowych [*in veritate dico vobis, multae viduae erant*; ... żeć wiele wdow było *Leop*

]. *WujNT Luc 4/25*; y nie mówię wam iż ia będę Oycá prosił [*et non dico vobis quia ego rogabo*] zá wámi. *WujNT Ioann 16/26, Matth 12/6, 13/17, Mar 6/4, 9/31, 11/23 (14); CiekPotr 32.*

mówić ku komu ze zdaniem dopełnieniowym (15): *OpecŻyw 169v; PatKaz II 29; RejPs 92v, 207v*; Połęł mowi ku Mnichowj yż jedno w Panu Bogu miał mieć nadzieie. *RejKup Ccv*; ieslize by thy pieniądze przereczony niebyły iemu [...] zaplaczony volen bendzie ku nam movicz czo bendzie iego wola *ZapWar 1549 nr 2657; KromRozm III M7v; BielKron 43; RejAp Dd2; RejPos 2, 326, 348; CzechRozm 224v; ArtKanc N4; WujNT Act 2/29.*

mówić ku czemu [= mówić na temat czego] ze zdaniem dopełnieniowym (5): *SarnUzn G7v; GórnDworz Gg4*; Gdy tá rádá/ przed młodą płochą rádę przyślzá/ niepodobála fie im/ mówiąc ku iego [*Herenniusa*] ftárości/ iż wyfzedł rozum półpołu s ciepłością od tego ftarcá *BielSpr 45v; CzechEp 104, 265.*

mówić przeciw(ko) komu, przeciw czemu [= sprzeciwiać się komu, czemu, mówić ujemnie o kim, o czym; contradieere Mącz] ze zdaniem dopełnieniowym (15): *KrowObr 1; BielKron 58v, 210, [332]v; Mącz 87b; RejPos 166v; BudNT przedm b2*; dumy tey nowych Iozefczykow/ nie pochwalam: owfzem fie iey fprzećiwiam/ y tak to com iuz rzekł śmieie przeciw im mówię. *CzechRozm 162v; CzechEp 31, 86, 193, 336, 359, 400*; przyfzedłzy niektorzy z Sáduceufzow/ ktorzy mówią przeciw zmartwychwftaniu że go nie máłz [*qui negant esse resurrectionem*; ktorzy powiadaia niebyć zmartwychwftania *Leop*; ktorzy mówią że niemáłz zmartwychwftania *WujBib*]/ pytáli go *WujNT Luc 20/27.*

mówić (na)przeciw(ko) komu, przeciw(ko) czemu [= mówić niezgodnie z kim, z czym, wbrew komu, w tym: przeciw sobie samemu (1)] ze zdaniem dopełnieniowym (7): Mowże tedy iufz teras/ [...] náprzećiwko takowemu iáfnemu fwiádectwu Duchá Świętego. Iż Kryłtus odkupienia tylko iest przytzyńcá *KrowObr 212, 220v*; poznayże fáłz tych/ ktorzy przeciwko písmu mówią: ábyfmy fye rodzić fyny káłki Bożey mieli. *BialKaz 253v; CzechRozm 199v; CzechEp 177, 267, 320.*

mówić kogo [= o kim] ze zdaniem dopełnieniowym (2): Toli iest wałs fyn ktorého wy mowicie/ ijżby fie flepo narodzil [*guem vos dicitis quia caecus natus est Vulg Ioann 9/19*; o ktorym wy powiadaćie/ że fie flepo národzil *Leop*; ktorego wy powiadaćie iż fię ślepo národził *WujNT*] iakoż iuz widzi? *OpecŻyw 63v*; Mowię lepak Iefufa Chriřta że był fługą obrzezania [*Dico autem Iesum Christum ministrum fuisse circumcisionis*]/ dla prawdy Bożey *BudNT Rom 15/8.*

mówić na kogo, na co [= mówić o kim, o czym; w tym: „na to” z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (3)] ze zdaniem dopełnieniowym (13): *OpecŻyw 89v, [123]v; PatKaz III 135*; Czúfz kiedy mowili na mię abych bluznił, abych czynfze Cefarzkie kaził, abych pobudził wfzytek lud *WróbŻółt L6v; LibLeg 11/48; RejRozm 400*; á żaden [*apostoł*] ná fwoie máiętności nie mowił/ áby iego były [*neque unus quisquam existentium ei diebat proprium esse*]/ ále było im wfzytko fpolno. *BudNT Act 4/32; SkarŻyw 369; CzechEp 82, 151, 221, 354*; áboć bez przyczyny Mowiono ná niektore, iże tárgowáli? *CiekPotr 50.*

mówić o kogo, o co [= mówić na temat, w sprawie kogo, czego; w tym: „o to” jako zapowiednik (3)] ze zdaniem dopełnieniowym (8): A iákoby ia [żonę] vzdrowił/ Ze wfzyftkimi o to mowił *BierEz Qv*;

LibLeg 7/35v; *BielKron* 230v; *SarnUzn* F7; *KochOdpr* C2; *ActReg* 79, 86; Y mowi P. Bog tám zaráz o krew ludzką/ iż y bełtye kárác będzie nie tylo człowieká. *SkarKaz* 315a.

mowić przez kogo, przez co [w tym: przez usta czyje (1)] ze zdaniem dopełnieniowym (5): Acz Pan przez Proroká mowi: iż złość niezbożnego niezawádzi mu: ktorego fię dnia náwroci od złości fwey *SkarŻyw* 337; *CzechEp* 142; *ArtKanc* H16; *PowodPr* 6, 69.

mowić między kim [zawsze: między sobą] ze zdaniem dopełnieniowym (2): Ięły między łobą [myszy] mowić/ Iákoby fię kotá cbroníc. *BierEz* K; *MiechGlab* 57.

mowić przed kim [= do kogo] ze zdaniem dopełnieniowym (5): mowcie o mnie przed Pánem y przed pomázáncem iego/ iellim kiedy kthoremu z was wziął wołu [loquimini de nie coram Domino et coram christo eius, utrum ... tulerim] *Leop* 1.Reg 12/3; *OrzQuin* D4; *WujJud* 6v; *ModrzBaz* 11; *WujNT Act* 23/30.

mowić z kim [= omawiać z kim nawzajem] ze zdaniem dopełnieniowym (10): *BierEz* Qv; *LibLeg* 11/72v; *OrzRozm* H, M3; *BielKron* 200, 230v; *SarnUzn* F7; *CzechRozm* 69v; *ActReg* 115; Mowilem z nim ołobnie/ że tu do nas zydzie. *PaxLiz* D3v.

mowić z kim, z czym [= mówić zgodnie z kim, z czym, tak jak kto] ze zdaniem dopełnieniowym (11): *PatKaz III* 135; *KrowObr* Bv, 207; *RejWiz* 147v; Ktorzy toż z Auguštynem mowią/ iż zbor Chriřtufow nie walczy ziemřkim ciełnym řpofobem. *CzechEp* 98, 45, 137, 172, 325, 413; Y nie dla tego mowić kto ma z Nowochrczeńcy: iż kořciolá nie potrzebá *SkarKaz* 455b.

mowić z kim [= mówić do kogo] ze zdaniem dopełnieniowym (4): pothym Gránwellanus y Nawius mowili z pořły Ewángelikow ołobno/ iż Cefarz thylko ná niepořłufzne á wyřtępne ludzi zbiera lud řlufębny *BielKron* 225v, 212; ktorziřcie to wiedzieli/ a otimeřcie s Krolem niemowili/ tzijem kofztem y nakladem Waradzin budowano *Paprup* K2; *ActReg* 85.

mowić o kim, o czym [w tym: „o tym” jako zapowiednik zdania dopełnieniowego (27)] ze zdaniem dopełnieniowym (215): *PatKaz III* 116, 136v, 138v; *FalZioł* I 6a, 15d, 21d, 22a, 26c (9); *BielŻyw* 41; A co z tego rořcie potym Máłto trzebá mowić o tym *RejRozpr* I4, H2; *RejJóz* C2, C7v; *SeklKat* Q4; *RejRozm* 399; *RejKup* g6v; *KromRozm I* G4; *MurzNT Luc* 21/5; *Diar* 71; *DiarDop* 100; *LubPs* Z3; *GroicPorz* dd4v; o thych Mnichách dzifiefyřzego wieku będe mowil / řkad fię wziefli/ y iáko dawno powřtáli *KrowObr* 133v, 121, 178; A ták tuchwá mowilá o ludzkiej młodořci/ Iáko fię przy niey kłufzú dziwne omyłnořci. *RejWiz* 92, 75v, 95; *Leop* 1.Reg 12/3, *Act* 2/31; *RejZwierz* 63; *BibRadz* II 103b marg; *OrzRozm* C3, H, M3; *GrzegRóżn* D3; nolo dicere quae turpiter adolescentiam transegeris, Nie chcę o tym nie mówić yákoř márnne młodzieńřtwo řwe řtráwił. *Mącz* 258d; *OrzQuin* H4v, Pv; *SarnUzn* C5v, C7, C7v, F5; *RejAp* AA2, 9; Niechcę o tym mowić/ iáko wielki z biáłyřgłow pořitek *GórnDworz* Aa2, Cc4v, Hh5, V2v; *RejPos* 89v, 112v, 258, 309; *RejPosWiecz*³ 96v; *BialKat* 193v, 361; *Grzegřm* 31, 34, 47, 55, 59; *HistLan* F4; *KuczKat* 290; *RejZwierc* 16v, 24, 115; *WujJud* 79v, 127; *RejPosRozpr* b4, c; *BudBib Ier* 51/62; *MycPrz* II A3; *BudNT przedm* d2v; Nie mowi teř [Chryřtus]/ [...] o řwey zacnořci/ żeby więřzy był niř Abráhám. ále zgołá mowi o cřáfię/ iż on pierwey był niř Abráhám. *CzechRozm* 29v; tedy fię iuř o tym mowilo/ iż to řłowo/ Náwieki cřás pewny y řkończoney w piřmie ř. znáczy. *CzechRozm* 117v, 4v, 18v, 19, 26, 32v (37); *Paprupan* Ff3; Teraz otem/ co Krolom ięřt nappotrzebniey w łobie mieć mowny [illud, quod in regibus in primis

necessarium est, dicamus] *ModrzBaz* 18v, 121v, 127v; *SkarJedn* 16, 99, 283, 388; *SkarŻyw* 3, 80, 92, 119, [223] (11); Iełiż o nim [o *Chrystusie*] może być dobrze mowiono: iż ieft z oboiey natury [...] złożony? *CzechEp* 77, 56, 83, 137, 142, 144 (31); *NiemObr* 37, 99, 166, 177; *WerGośc* 214; *MOwifz* o mnie po kárczmach/ iż złé wiérłze czynię *PudlFr* 34; *GórnRozm* E2, M2v; *KochWr* 41; *Paprup* F2v; *ActReg* 109, 115; *GórnTroas* 30; Bo tu Apóstoł nie o wśzytkich zgoła wiernych mowi/ żeby mieli być pewni zbawienia śwego *WujNT* 552, *przedm* 32, s. 48, 121, 180, *Act* 2/29 (10); *WysKaz* 4, 32; *SarnStat* 142, 565, 586 [2 r.], 706 [2 r.]; *SiebRozmysł* E4v; *KmitaSpit* B4; *SkarKaz* 45b [3 r.], 81a, 156b, 207b, 241b (14); *CiekPotr* B4; iáko Prorok o Sodomie mowi: iż iey zguby przyczyną była pychá *SkarKazSej* 675a, 657b, 662a.

mowić przy kim ze zdaniem dopełnieniowym (1): iż Marćin z Opoczna śmiał [...] iáwnie przy wálzey M. mowić/ iż my wśzyłcy Dyabłá chwalimy *OrzList* f.

mowić w kim [= przez kogo, za pośrednictwem kogo] ze zdaniem dopełnieniowym (1): Bóg to w nas do Króla Polskiego mówi/ cóż fye kolwiek tu od nas [...] dźiśia mówiło *OrzQuin* Aa.

mowić w czym [= w dziele pisanym lub w wypowiedzi ustnej; w tym: in + Abl (1)] (20): *FalZioł* I 35d, 56c; W teyto pieśni mowi prorok iżé wśzytci ludzie z przyrodzenia iá grzełzni *WróbŻołt* E, mm3; *RejPs* 63; *MurzNT* 218v marg; *LubPs* Z3; *KrowObr* 163v; *SarnUzn* E; A przetho dobrze ono mowi Socrates in *Platonis Phaedone* około rołkofzy á boleści/ iż one pośpołu człowiekowi nigdy nie przychodzą *GórnDworz* H8; znáczy nam S. Auguřtin/ kiedy mowi w Książkách ktore *Enchiridion* zowá/ Iż Wiára wierzy/ á Náđzieiá y Miłóśc sie modli. *KuczKat* 360; *CzechRozm* 60, 148v; miáfto ná gorze záložone: o którym Pan w Ewánieliiey mowi: iż lię zákryć nie może. *SkarJedn* 16; *SkarŻyw* 119, 320; *CzechEp* 248; *ArtKanc* N4; *SiebRozmysł* E4v; *SkarKaz* 456a.

Part praes act „mowić” w połączeniu z orzeczeniem wyrażonym przez *verbum dicendi* [w tym: (na)pisać (11), poświadczyć (a. poświadczać) (5), opowiedać (4), odpowiedzieć (3), przepowiedać (3), szemrać (3), bluźnić (2), skarżyć (a. uskarżać się) (2), wyznawać (2)] w funkcji zapowiednika zdania dopełnieniowego ‘słowami’, ‘w te słowa’. Pominięcie „mowić” nie zmienia treści wypowiedzi (57): Czemuś mną złodzieiu fłkamał. Mowiac iż niemáłz nikogo/ Oprocz człowieka iednego *BierEz* D3v; Maria nato odpowiedziała mowiatz/ iż ona dlá tego flubu nie będzie przekłéta *OpecŻyw* 3v, 3, 112v, 121v; iako otim mądry Salomon piłze mowiac yłz iaki ieft pan przełożony taczy tełz bywaiá y poddani iego. *SeklWyzn* 2; na Gółzpodarza fzyá włkarzał, mowiacz aby zapomocza yego perłona tha zbyełła *LibMal* 1546/111; *RejKup* o3; *MurzNT Matth* 10/7; I zálię co święty Páweł nápiłał mowiac. Iż wśelkie ftworzenie Boże dobre ieft. *KrowObr* 93, 52v, 82, 99, 116v, 158v, 181; Ześ nam prorokował/ mowiac: iż [*Quoniam prophetasti nobis dicens quod*] lud Iřráelłki obronion będzie od Bogá śwego *Leop Judith* 6/2; Co gdy widzieli wślyscy/ fsemráli mowiac/ iż [*murmurabant dicentes quod*] do człowieka grzełłnego [Jezus] fie fłkonił. *Leop Luc* 19/7; *RejFig* Dd7; *RejZwierz* 30; Proroki ktorzy by o tobie [o *Nehemiaszu*] opowiedáli w Ieruzálem mowiac/ Ześ ieft Krolem w ludźie [od *praedicandum ... dicendo: Rex in Iehudah*] *BibRadz* 2.*Esdr* 6/7; *RejPos* 15, 179v, 183v, [203]v, 208v (7); *WujJudConf* 197v; *BudBib* 2.*Esdr* 6/7; *BudNT Matth* 10/7; *CzechRozm* 45, 113; *SkarJedn* 51; *CzechEp* 194, 199, 256, 295; *NiemObr* 52; *OrzJan* 111; przepowiadáyćie/ mowiac: Iż [*praedicate dicentes quia*] lię przybliżyło

krolestwo niebieskie. *WujNT Matth 10/7, przedm 6, Luc 15/2, 19/7, s. 288, 305 (8)*; Kiedy Żydzi szli do ziemi obiecanej wołali i krzyżeli mówiąc: Iż ziemią onej pułtynie zła była *WysKaz 11*.

~ *W połączeniu tautologicznym [w tym: powiedzieć (a. powiedzić) (6), mówić (1), oznajmić (1)] (8)*: *PatKaz III 145*; prozno tedy Ian Święty powiada mówiąc. Iż krew Pána Iezu Kryfća otżyścia nas od wśelkiego grzechu *KrowObr 76v*; Agámenon powiedział przed wżemi mówiąc/ iż on nigdy o to przełożęństwo nie prosił *BielKron 58*; Amphimachus syn Priamułow przeciw temu łrogo mówił/ mówiąc iż lepicy z nieprzyjacielem w polu vmrzeć/ niż go pociefzyć. *BielKron 59v*; *CzechRozm 181*; *ArtKanc F2v*; Włpomnińcie iáko wam powiedział/ [...] mówiąc: Iż potrzebá [*qualiter locutus est vobis ... dieens quia oportet*] áby Syn człowieczy był wydan *WujNT Luc 24/7*; zábieżeli mu łudzy/ y oznaymili mówiąc/ iż [*nuntiaverunt dicentes, quia*] syn iego żywie *WujNT Ioann 4/51*. ~

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z zapowiednikami tak(ież) (43), co (8), jako (7), to (5); iż(e) (298), że(c) (69), iżby (1)] (368): *OpecŻyw 71, 131*; Iozef plakał/ á oni [*bracia*] padli przed nim na zyemye mówiąc iżechmy łudzy twoi *HistJóz E4*; *BielŻyw 47*; *LibLeg 7/34, 11/[32²]*v; támeś łobie ofobliwe miełzkánie vpodobáł mówiąc to iż to iełt wieczne miełce moie *RejPs 199v, 62v, 193v*; *RejKup n2*; *LubPs C2v, aa, gg5v*; kto mowi/ iż miłuię Bogá/ á brátá łwego ma wnienawiści/ kłámćá iełt *KrowObr 62v, 8, 54v, 103v, 121, 140 (10)*; tho mowi Pan Bog łfraelki: Że oto ia przywiode [*haec dicit ... Ecee ego inducam*; Oto ia przywiode *WujBib*] złe rzeczy ná Ieruzálem *Leop 4.Reg 21/12*; Słáby niechay mowi/ że iá iełthem mocny [*infirmus dicat Quia fortis ego sum*] *Leop Ioel 3/10, Luc 1/24, 14/30, Ioann 1/32, 2.Cor 6/16*; [*Gelon*] konie kazał przywieść/ [...] Mówiąc/ iż to muzyká nawełelża moiá/ Kiedy Konie pięknie rżá *RejZwierz 36, 4v, 7, 10v, 24v, 124v, 132v*; *BibRadz 1.Par 12/19, Agg 1/9*; *OrzRozm I2v*; Stroná druga mówiłá żem ia ze wżytkim przedał/ nie mam nic do łkárbu. *BielKron 126, 17v, 29, 30, 56v, 59 (48)*; *RejAp 4, 8, 8v, 41, 87v (9)*; *HistRzym 70v*; iż ták mowić raczy [*Iezus*]: Iżem iá iełt w tey winnicy máćicá/ á wyłcie łátorofle *RejPos 59v, 3v, 4, 5v, 9, 16 (37)*; *RejPosWiecz² 93v*; *RejPosWiecz³ 98v*; *RejZwierz 66, 124, 128v, 154, 198v, 201v*; *BielSpr 26v*; *WujJud 40*; *BudBib Ez 25/13, 30/10, 13, 38/9, 3.Esdr 8/81*; *BudNT Ioann 8/23 [33], 10/36, Luc 9/22*; *CzechRozm 105v, 207, 263v*; oni mowili/ żełmy łá zdálekicy łrony *SkarŻyw 503*; A Witus S. pytał go/ iełli łię Bogow ktorzy łá dyabli zarzec chćiał. On mówił/ iż łię ich zárzekam *SkarŻyw 552, 185, 244, 250*; *StryjKron 122*; *CzechEp, 141, 175, 191, 215, 376*; *NiemObr 12, 41*; *WerGość 223*; *BielSen 9*; *ArtKanc G12v, G13v, I20v, P6v*; *ActReg 71, 90*; Miał náđzieię [*Iezus*] w Bogu/ niechayże go wybáwi/ iełli chce: bo mówił/ że Syn BÓży iełtem *LatHar 700, 702*; Y nápełnili łię boiáźni/ mówiąc: Zełmy dżiś dżiwy widźieli [*dicentes: Quia vidimus ...*]. *WujNT Luc 5/26, Matth 16/7, 26/65, Mar 2/12, 5/28, 35 (21)*; Iáko łam P. Iezus mowi: Iżem dla grzełnych przyłzedł. *SkarKaz 348a, 418a, 519a, 552b, 607a*; *SkarKazSej 698a*.

mówić do kogo z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (40): I to fáłż co Kryłthus mówił do onego łlepego/ Iż wiárá twoiá zbáwionym cię vtzyniłá. *KrowObr 58v, C2v, 84v, 154*; *Leop Luc 4/21*; *RejAp 84, 132v, 166, 194, 198*; *RejPos 16v, 45v, 49v, 63v, 178v (25)*; *RejZwierz 261v*; *ArtKanc Q5v*; Y poczał do nich mówić: Iż łię dżiś łpełniłó to piłmo w włzách wáłzych [*Coepit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est haec scriptura*]. *WujNT Luc 4/21, Luc 1/61, Act 3/22*.

mówić do kogo, do czego [= *mówić na temat kogo, czego z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym* (1): á to vpominánie Páná twego/ ktore mowi do tego nędznego miáltá y do vpadku iego? Iż fie to wżytko dla tego nád tobą dzyeie/ iż niechcesz poznać [...] Páná fwego *RejPos* 196.

mówić od kogo [= *mówić w imieniu czyim*] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (8): *RejAp* 126; Tánże mowi [prorok] iákoby od nie⁸⁰ [od Chrystusa]: Iżem ia ielt ktory wyznawam fprawiedliwość *RejPos* 150, 59v, 60v, 232, 341, 342, 343v.

mówić około czego z kim [= *do kogo*] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): Czo s tym Prorokiem mówić raczy około zginienia miáltá onego/ iż [...] mułiałem fie ia theż miłościwie á káfkáwie obroćić do niego *RejZwierc* 200.

mówić u kogo [= *w dziele czyim*] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): O ktorey [miłosci] też y Pan Kryłtus mowi v Ianá s: Iż ftądći was poznáią iż ieltelcie moimi vczniámi/ iefli zabopolną miłosc miedzy łobą mieć będyecie. *RejPosWiecz*² 94.

mówić według czego [= *stosownie do czego*] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): iż Bog Ociec ták k niemu mówić raczy/ iuż według Boftwá y człowieczeńftwá iego: Iżeś fyn moy namileyfzy ielt *RejPos* 239.

mówić komu [w tym: *sobie wesołek* (1)] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (33): A oney niewielcie mowili/ ijże iuż nie prze twą mowę wierzemy/ ale ijżełmy fami flyfeli/ ij wiemy ijże to ielt zbawiciel wfego fwiata. *OpecŻyw* 51; *MurzNT Ioann* 4/42; *GliczKsiąż* H4; Vkazał mu fie Anyoł [...] Mowiąc mu/ iż ia s tego wywiodę cie práwie. *RejWiz* 131v, 147; *RejZwierz* 4v; *BielKron* 111; *RejAp* 43, 190v; Piłath [...] pytał/ iefliby był krolem/ á mówiąc mu iż ia mam moc s thobą co chcę vczyńić *RejPos* 200, 45v, 85v, 101v, 118v, 129v (14); *RejZwierc* 9, 46, 264; *BudNT Matth* 20/7, *Mar* 14/69, *Luc* 22/61; A niewieście mowili: Iż iuż nie dla twey powieści wierzymy [Et mulieri dicebant: Quia ... credimus]: bołmy fami fłyfzeli *WujNT Ioann* 4/42, *Mar* 14/69, *Luc* 7/4; *WysKaz* 5.

mówić ku komu z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (19): *BielKron* 424v; *RejAp* 27v; gध्ये thák Pan mówić raczy ku zwolennikom fwoim: Iż to fą błogośłáwione oczy co ná to pátrzą/ ná co wy pátrzacie. *RejPos* 208v, 27, 104v, 109v, 192v, 196 (15); *ArtKanc* L10v; *WujNT Mar* 8/16.

mówić przeciw komu, przeciw czemu z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (2): Przeciw themu Perłat mowił: Iż mamy zdraycę w ręku *BielKron* 249, 105.

mówić o co [= *na temat czego*] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (2): *BielKron* 105; pothym [Eumenes] ná nie [na swe rycerstwo] chytro záfzedł/ o thy lifty [pokładane przez wroga] mówiąc: żem ie ia fam piłał/ y chłopcu rofkłádác kázał *BielSpr* 46v.

mówić przez kogo [w tym: *przez usta czyje* (2)] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (4): Páná fwego/ ktory przez vftá Prorockie mowi: Iż krwie tych opufzczonych owieczek chcę páthrzyć z ręku ich/ ktorym fą poruczone. *RejPos* 23v; Pamiętażę co Pan mowi przez Proroká o tey winnicy fwoiey/ [...] Iżem ia ią ogroził murem *RejPos* 123, 104v, 205v.

mówić nad czym [= *w zwiázku z czym, na temat czego*] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): iáko mowił [Bog] nád zginieniem Sodomy oney: Iż poydę á pośłucham [...] co zá głos wfępuie z ziemie przed obliczność moię. *RejZwierc* 92v.

mowić przed kim z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (2): Trybunaći s poľpółtewm wzburzyli ſie przeciw Pátrycyom/ mowiąc przed Senatem/ iż nam z mocy biorą tego który gárdło albo wywołanie záflůżył. *BielKron* 108v, 233.

mowić z kim [= mowić tak jak kto] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): triumphuy w dułzy á w ſercu twoim/ á mów s tą pánną [*Maryjǫ*] poľpoľu: Iż ſie duch moy rozweſelił we mnie *RejPos* 306v.

mowić o kim, o czym z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (16): *WróbŻółt* 52/7; kazał tedy Olbrycht do ſiebie onemu młodzieńcowi [...] mowił o Máurycym nie cudnie/ iż twoie kfiǫżę trzy rázy wiárę zmieniło/ y czwarty raz teraz zmienił *BielKron* 237v; *SarnUzn* C; *RejAp* 20v; *RejPos* 81, 118v, 123, 228, 236v (8); *RejPosWiecz*² 94; *CzechEp* 360; *WujNT* 625; O poſćie teź mowi Pan IEZVS, iż poľt twoy/ práwi/ Oćiec twoy który widzi w táiemnicy/ zápláci tobie. *SkarKaz* 350a.

mowić w czym [= w dziele pisanym] z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (5): A w dzieiách Apoſtółkich mowi Páweł Święthy/ iżeľmy weſfli w dom Filipá Ewánieľiſty. *KrowObr* 4; gdzie mowi [*Chryſtus*] w oney Ewányeliy: Iż kthokolwiek będzie miłował mnie/ [...] tedy ſie go teź ia rozmiłuię *RejPos* 3v, 129v, 137, 301.

Part praes act „mowić” w połączeniu z orzeczeniem wyrażonym przez verbum dicendi [w tym: (po)ſwiadczyć (a. poſwiadczać) (7), (na)pisać (6), wyznawać (4), narzekać (3), proſić (2), ſzemrać (2), wołać (2), opowiedać (1), oznajmić (1), ozywać ſię (1), potwirdzać (1); powiadać kłamſtwo (1); tak mowiąc (1)] w funkcji zapowiednika połączenia przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym. Pominięcie „mowić” nie zmienia treści wypowiedzi (37): A kaniá teź poſwiadczyłá/ Mowiąc iżem przy tym byłá *BierEz* M2v; *KrowObr* Bv, 21, 21v, 75, 231v; *Leop Mar* 5/23; *RejAp* 16; Co to j dziś miedzy inemi członki wiary ſwiętey wítawicznie wyznawamy/ mowiąc: Iż wierzę w ſwiętego Duchá. *RejPos* 137v; Prorokom omylnym/ kthorzy im powiádaiá kłamſtwo/ mowiąc iż nie przydzye ná was miecz áni głod. *RejPos* 188v, 46v, 47v, 82, 88v, 130 (12); *RejPosWiecz*² 91v; *HistLan* A3v; *RejZwierc* 11v, 265; *BudNT Matth* 20/11; A on oćiec ták bárzo wołał y ryczał mowiąc: iľz z tąd nieodeydeľ/ áliľz to vcźyniľz [*tj. wskrzesisz dziecko*]. *SkarŻyw* 252; á wroćiwľzy ſię oznaymili/ mowiąc: Zećieľmy ćiemnicę náleźli zámknioná *WujNT Act* 5/23, *Mar* 3/11, 23, 14/57, *Ioann* 1/32.

~ *W połączeniu tautologicznym [powiadać (a. powiedzieć) mowiąc; mowić rzekąc] (6 : 1):* *KrowObr* 23; Iáko [...] Ezáiaľz iáwnie o tym iego ſwiętym przyľciú á zyáwieniu powiadał tymi ſłowy/ mowiąc: Iż dla Sionu/ [...] milczeć nie będę *RejPos* 3,112, 126v, 142; kyelka raľzow powyadał nyeboľczyk Grzegorz nyelzolówľky mowyancz yľzyem yuľz ya wybral wľzytkyę przedaczá zony swoy Syczymyna *ZapKościar* 1585/59v; mowili ieden ku drugiemú/ rzekąc: Ze nie mamy chlebá. *WujNT Mar* 8/16. ~

cum A cum inf (26): *OpecŻyw* 133v; y ktho thá maryá pánną pod gnyeuem bozym kyedy bycz ľzmye mouycz *PatKaz I* 15, 13v, 15 [2 r.]; *PatKaz III* 94; Iezu ktorys mowił/ nicz takiego nie być ſkrytego czoby ſie niewyjawiło. *TarDuch* B7v, B5; ále kthoregom mowił być iáko vcźniá [*quem dixi discipulum*; ktoregom ya myenyl bycz Vcźnyem *HistAl* 1510 159]/ widzę że przechodzi miľtrzá *HistAl* D8v; dał go [*Chiron Achillesa*] zá pánnę krolowi Likomedowi/ mowiąc go być fioľtrá Achillefowá *BielKron* 56, 78, 85, 178, 442v; *GrzegRóżn* L, L3v, N3; *KwiatKſiaź* B3v; *SarnUzn* E2; *RejAp* 150v; *BiaľKat* 231; Iáko mowiá Chriľtuľa ſynem być Dawidowym [*dicunt Christum filium*

David esse; powiedaią/ żeby Chrifus był fynem Dawidowym WujNT] BudNT Luc 20/41, Mar 8/27, 29, Luc 9/18, 20.

mowić przed kim cum A cum inf (1): áni mow przed Anyołem przez nieopátrznóść grzech być [neque dicas coram angelo: Non est providentia Vulg Eccle 5/5; áni mow przed Angiołem. Niemáz opátrznóści Leop] BielKron 80.

cum inf (4): rozgniewáli fie [Ateńczycy] bárzo mowiac/ cięfzfe rzeczy ípráwić przeciw Alexandrowi [irati sunt valde, dicentes se gravia contra Alexandrum facere] HistAl D5; Adoniás/ bał fie Sálomoná/ fzedł do domu Bożego/ á tám fie trzymał zá rog ołtarzá kádzidlnego/ mowiac nie wynidź áż mu krol przyfięże iż go przy żywocie záchowa [dicens: Iuret mihi rex Salomon quod non interficiat servum suum gladio Vulg 3.Reg 1/51; mowiac: Niech mi dziś przyfięże ... WujBib] BielKron 74; zlitował fie Bog nad złem/ ktore był mowil wczynić iym [quod locutus fuerat ad faciendum eis; ktore był obiecał puścić ná nie BiRadz] BudBib Ion 3/10; záklęli fie [Żydzi] mowiac/ áni ieść/ áni pić [deoverunt sese dicentes neque edere neque bibere; przyrzekli sobie ípołu pod klátwą/ mowiac/ Niebędziem ieść áni pić BiRadz]/ áżby zábili Pawła. BudNT Act 23/12.

W połączeniu (niekiedy szeregowym) z part praes act, z wyrażeniem przyimkowym, z I rzeczownika (w obu typach rzeczownik wyraża uczucie lub stan lub objaw uczucia, stanu) określającym charakter wypowiedzi, jej temat, treść lub formę (119 : 72 : 12): BierEz L2v, L4; Tenże święty Bernat mowi daley wywoławaiątz dobrotz bofką OpecŻyw 16; zwielkim płaczem/ Ikaiątz ij narzékaiątz na onéy drodze [Matka Jezusa] mowila. O bieda mnie nędzné OpecŻyw 110v; to wflytko Piłat mowil wielkimi gniewy/ bo wiedziál iįz go [Jezusa] żydowie z nienáwifci wydali. OpecŻyw 124, 28v, 33v, 89, 98v, 102 (24); gdzye yął bog douąza mouycz przeklynayącz gy PatKaz III 99v, 95; HistJóz C2; FalZioł I 68d, 110b; LibLeg 7/34; WróbŻołt Q4, aa4; ázałz nie baczyicie z iáką pychą mowi [qualiter cum superbia loquebatur; yako on pyszno odpowyedal HistAl 1510 273] HistAl G7v, G, N3v; A mowil to z wielką powagą i ítatecznością MurzHist H2v; On z wielkiem wzdychaniem i żałością począł mowić/ ach przeklętyfz to był dzień MurzHist P4v, K4v, S4; MurzNT Ioann 6/8; GliczKsiąz F7; KrowObr 170v; RejWiz 173v; Leop 2.Esdr 6/12, Luc 22/65, Ioann 6/6; RejZwierz 35v; Ale fie iem [zięciom Lota] zdáło iákoby [Lot] śmiechem z niemi mowil [Et visus est eis quasi ludens loqui Vulg; Et fuit sicut ludens in oculis generorum suorum PolAnt] BibRadz Gen 19/14; áby wierni Miniftrowie iáwnnie á ítatecznie/ nie żarty ábo dworfstwem iákim mowili przeciw Aniołom/ to iefł tym fáłefznym nauczyciełom BibRadz II 138b marg, 2.Reg 24/11, I 201b marg, 4.Esdr 12/31, II 29c marg, Luc 1/60, II 62b marg; BielKron 57, 71, 76v, 84v, 104v (12); Nunquam nisi honorificentissime Pompeium appellat, Nigdy o niem nie mówi yedno s wielką czcią á powagą. Mącz 157d; Minaciter expostulare, Groźnie a s gniewem s kim mowić. Mącz 222a, 15b, 18a, 113b, 139c, 141c (16); SarnUzn C6; RejAp 55; GórnDworz F8v [3 r.], G5v, Z5v; HistRzym 24v, 27, 131v; RejPos 80v, 139, 207v, 239v, 296, 309, 318; BiałKat 201; KuczbKat 290; RejZwierz 10, 53, [207]; WujJud A5, 132v; HistHel B2v; y mowili [apostołowie] fłowo Boże z śmiałością [loquebantur verbum Dei cum fiducia], BudNT Act 4/31, Mar 5/7, 11/33, Luc 22/65, Act 2/13; że też tak z rádością mowil: O dobrzefz to mnie Pánie/ iżem był vtrapiiony CzechRozm 225v, 66, 70, 83, 144, 146v (12); Ia to nie okrom wielkiego fráfunku mowię [Mihi quidem haec non sine magna sollicitudine dicuntur]/ pátrząc ná niebezpieczności ModrzBaz 102v; O

iáko zwielką żáłością ia o tem mowię [O quam dolenter haec a me dicuntur]. *ModrzBaz* 127v, 27, 94v; *SkarJedn* 59; *SkarŻyw* 81, 130, 134, 160, 241 (8); iáko máło nie tákże mowi X. K. omawiaiąc fię w tym iż mię beftyą názywa *CzechEp* 47, 21, 54, 114 [2 r.], 196, 227 (11); *BielSen* 12; *ArtKanc* E14; Co fwoi z zalem mowi tho łobie opci napólmiech obraca *Paprup* H2, K2; *ActReg* 52; Mutio, Timide et imperfecte loquor, mu facio – Zboiaznią mowię *Calep* 684a; Niech mowią krzycząc: Bądź wielebny wiecznie/ Boże náłz *GrabowSet* Q3v; P. Iezus wołaiąc głósem wielkim/ mowił; Oycze/ w ręce twoie polecam duchá moiego, *LatHar* 726, 713, 721, 731; y mowił błogófláwiąc Bogá [loquebatur benedicens Deum] *WujNT Luc* 1/64; A wšzedšzy [šw. Paweł] do bożnice/ mowił bešpiecznie przez trzy miełiące/ rozmawiaiąc y námawiaiąc do tego co należało kroleštwu Bożemu [cum fiducia laquebatur ... disputans et suadens de regno Dei]. *WujNT Act* 19/8; Nie mowięć iáko rołkázuiąc [non quasi imperans dico; nie mowięć ták iákobym rołkázował *Leop*] *WujNT 2.Cor* 8/8, *Matth* 5/11, 11/17, 27/41, *Mar* 5/7, 15/31 (16); *WysKaz* 6; Pan Bog mowi do Abráhámá do Moyzełzá pozwierzchnie/ dáiąc mu znać o woley fwoiey. [...] Mowi człówiek do człówieká oznáymuiąc co chce. *SkarKaz* 484a,)(3v, 2a, 41a, 82a, 350b [2 r.] 382b; *GosłCast* 50; *SkarKazSej* 704b. Cf »mowiąc bez pochlebstwa«, »z uczciwością mowiąc«, »bez żartu mowiąc«.

W połączeniach szeregowych [w tym; mowić co (25), z dopełnieniem bliższym w postaci przysłówka (3), ze zdaniem dopełnieniowym (7), z przytoczeniem (4)] (71): *LibLeg* 7/31; zakazuie nic fałšziwego niemowyc nieczinić niefwiatzić nieuczic czo by było przeciw panu bogu y bliznemu náłzemu. *SeklKat* Mv; Grzełá przeciw temu przikazaniu duchowny/ ktorzy y naczey mowią/ kaza/ pyłzá vczá/ fwiatczá/ zefnawiaia/ wykráčzaiąc náfwoy pozitek pyłmo fwięte *SeklKat* M2v, I2, M2; *KromRozm I* G3v, G4; *MurzHist* 83; *Diar* 51, 64; *Stey [Benedyktowej]* Reguły fá Kártaufowie/ kthorzy áni mowią/ ani vtzá/ áni kaza *KrowObr* 134, 1, 2v, 11v, 228; *Leop Ier* 4/5; *OrzList* d3v, d4v, e4v; *BibRadz Ier* 50/2; *BielKron* 450; *Mącz* 215c; *OrzQnin* Y4; *SarnUzn* E5, H4; *SienLek* 52; *RejAp* 151v; *RejPos* 288, 309v; iż on [*Duch Šw.*] ożywia vmárłe/ mowi/ vczý/ twirdži *GrzegŠm* 48, A4v, 31; *KuczbKat* 60; *RejZwierc* 69v, 255v; z iáką zápálczywością/ mowią/ kaza/ dyłputuia/ piłzá [heretycy] fámi przeciw łobie? *WujJud* 132v, 63v; *RejPosWstaw* [21³]v; *BudBib Iudic* 19/30, *Ier* 50/2; *CzechRozm* A4, 24; *SkarJedn* 290, 323; ále ieft [*Duch Šw.*] iftotny/ íam mowiąc y czyniąc y ípráwuiąc y pošwięćaiąc. *SkarŻyw* 278, 372, 436; *KochTr* 11; *CzechEp* 116, 212, 252, 281, 284; *ReszPrz* 93; *ReszList* 142 [2 r.]; *ArtKanc* Q5; *GórnRozm* A3, F4; czymemkolwiek dnia džišieyŃzego/ myšłác/ mowiąc/ y czyniąc/ wyftápił *LatHar* 70, 489, 561; *KořakŠzczęšl* B2; *WujNT Tit* 2/1 5, *Apoc* 18/15; *SarnStat* 841; *SkarKaz* 38a, 352a, 548a; *SkarKazSej* 675a, 699a.

W przeciwstawieniach: »mowić ... (za)milczeć (28), (u)czynić (18), (nie)słuchać (4), dowodzić (a. dowiešć) (3), słyszeć (2), umilknąć (2), działać, opušćić, walczyć, usta zamknąć, żyć« (62): *BierEz* B4v, Nv; *OpecŻyw* 73v; Nie kwap fię mowić fluchaj wiele. *BielŻyw* 41, 8, 17, 35, 37, 98, 130; *RejJóz* 13; *RejKup* dd6v; w fercách fwych rozmyflayćie/ ále iáwnie nic nie mowcie [*Sed palam nolite aliquid enarrare*; Alye yawnie nycz nye obyawyayczcie *HistAl 1510 445*] *HistAl* L2v; *Diar* 29, 34; Bogacz mowił: á wflýtycy milczeli [*Dives locutus est, omnes tacuerunt*] *Leop Eccli* 13/28; Kfiędzá pytáli co lepiej czynić czy mowić [...] co wiefłza odpłátá/ Iefli czynić czy mowić/ w ty obłędne látá. Kfiędz rzekł/ lepiej co máło mowi wiele czyni *RejFig* Ccv; Iż kiedy mądrzy milczá/ niech mowią ízaleni.

RejZwierz A6v, 35v, 77, 133v; *BibRadz Iob* 13/13, 33/31, *Ier* 7/13; *OrzRozm* R; *GrzegRóżn* K3v; *KwiatKsiąż* C3; *Prot* A2v; *GórnDworz* G5v, I5v, N3; *RejPos* 3, 209v; *BiałKaz* 268v; *WujJud* A5, 7v, 12, 201v, 202; *BudNT Act* 18/9; *CzechRozm* 202; woleli wíta zámknąć á niżli o tjm dálej mowić. *SkarJedn* 100; ty z Bogiem walczyłz/ á ia o Bogá mowię/ ty go bluzniłz/ á ia go chwałę *SkarŻyw* 188, A2; Ali żyć nie ták iáko mówic fnádnie *KochTr* 16; *WisznTr* 24; *PudlFr* 18, 20; *Phil* G; Abowiem [faryzeusze] mowią á nie czynią [dicunt enim et non faciunt]. *WujNT Matth* 23/3, s. 97, 151, *Act* 18/9, 1.*Cor* 14/34, s. 615; *SkarKaz* 42b, 278a; *GosłCast* 28, 38; *SkarKazSej* 699a.

W porównaniach (32): Mowiz jako prawy Michał Profto bys też plew nałypał *RejKup* Bbv; *MurzHist* Kv; gdy co będye mowił/ yákoby trzy po trzy báyał. *GliczKsiąż* K7; *LubPs* O4v; Abowiem nierozumnym ięzykiem do Ludu mowić/ nie innego nie iefth/ iedno prozno słowá ná wiátr pułzczác/ á práwie lye błaznem vkázowác. *GroicPorz* i2v; Nie mówże iáko bogacz/ iuz dułzo wzyway *RejZwierz* 142v; Ktory z łzalonym mowi iákoby mowił do drzemiącego [*Narrat dormitanti qui narrat fatuo*] *BibRadz Eccli* 22/6, I 351b marg; *OrzRozm* B2; *Prot* C2; *RejAp* 110, 110v [2 r.], Ddv; *RejPos* 231, 235v; Bo naydziełz drugiego co nie vmie ináčzey mowić iedno iákoby mu rogáte kiycze z gęby pizcháły *RejZwierz* 139v, 88v, 186, 247; *CzechRozm* 132; Ty/ iáko żywiełz/ ták/ widzę/ y mowiłz Niepowścięgliwie *KochOdpr* A4v; *CzechEp* 383; *NiemObr* 152; Bo mowiac/ roftrząłaiąc/ wylufczaiąc/ prawdá fię naydzie/ iáko w krzemię bijąc/ ogień wychodzi. *GórnRozm* F4; *LatHar* 130; miálá [bestyja] dwa rogi/ podobne Báránkowym: y mowiá iáko łmok [*loquebatur sicut draco*]. *WujNT Apoc* 13/11, 1.*Cor* 13/11; *SkarKaz* 519a; *GosłCast* 50; *KlonWor* 78.

W charakterystycznych połączeniach: mowić (nie)bacznie (obacznie) (14), bezpiecznie (przeźpiecznie) (58), bojaźliwie (2), (nie)chciwie, (2), chępliwie (3), chędogo (2), (nie)chytro (9), (nie)cudnie (15), często (14), (nie)darmo (9), długo (12), (nie)dostatecznie (7), dotkliwie (2), dowodnie, dwornie (2), foremnie (3), fortylnie (3), gładce (gładko) (10), głośno (10), głupie (9), groźnie (grožno) (3), grubie (4), gruntownie (5), haniebnie (2), jadowicie, jasnie (jasno) (38), jawnie (jawno) (54), lekce (lżej) (6), lekkomyślnie, (bardzo) ludzko (2), łagodnie (łagodno) (24), łaskawie (31), mądrze (6), mężnie (2), mianowicie (10), miernie (4), mile (3), nadobnie (3), nierozmyślnie (2), niewstydliwie (3), nikczemnie (2), ochędoźnie (2), ochotnie (2), ogromnie (2), okrutnie (3), opacznie (2), ostrożnie (6), otwarcie (2), otworzyście (12), pięknie (11), pilnie (2), pletliwie (2), plugawie (2), pokornie (5), porządnie (porządkiem) (15), pospolicie (18), potężnie (2), powabnie (2), poważnie (8), (nie)prożno (6), przestwornie (4), przykro (3), pyszno (pysznie) (14), (nie)roztropnie (6), (nie)rozumnie (3), rzadko (3), siła (2), skromnie (5), skrycie (2), spokojnie (3), sprośnie (12), srodze (srogo) (4), statecznie (statkiem) (3), surowie (4), swarliwie (2), swowolnie (2), szczyrze (4), szeroko (szeroce) (40), szpatnie (2), śmieie (śmiało) (38), świebodnie (2), (nie)uczciwie (4), układnie (układniuchno) (7), upornie (7), uszczypliwie (4), uwłocliwie (2), wdzięcznie (5), wesele (2), (tak) wiele (69), wiernie (2), (nie)właśnie (2), wolnie (wolno) (12), wszetecznie (4), wybornie (2), wykrętnie (3), wyraźnie (2), zacnie (2), znacznie (5).

Przysłowia: Kto wiele mowi/ máło wczýni. *BierEz* Nv.

Kto mowi co wie/ łwych fię win dowie. *BierEz* P3.

Lepiej iefł kamieniem darmo ciłkać, niż prózne słowa mowić. *BielŻyw* 130.

bo wy zwykli mowić o rzeczách trudnych bez náuki/ ták iáko ślepi mowią o fárbie bez oczu.
OrzRozm B2.

Abuti auribus alicuius, Mowić co diabeł każe/ źle mowić w obliczności tego przed którymby nie miało być mowiono. *Mqcz 511a.*

A też nas s thego oná łtára przypowieść chłopka prześtrzega: Iż kto mowi co chce włyfzy coby nie rad. *RejZwierc 80.*

iż go [łgarza] bije on wirfzyk w gębę: Iż kto czo ná fię czuie/ gdzie dwa mowią pilnie vpátruie. *RejZwierc 96.*

Frazy: »by (i) anjoł (z nieba) mowił« (4): *RejWiz 174; RejZwierc 109v;* by im [ludziom swarliwym] y ánioł z niebá mowił nigdy fie nie wfpokoią/ áni im żaden nigdy dofyć vczyni. *CzechRozm 138v;* á ia fię nád to [nad naukę Chrystusa] nie domyflác/ by y ánioł z niebá mowił/ nie śmiem/ áni mogę *CzechEp 68.*

»(i) mowić ciężko, teszno, trudno« [szyk zmienny] (1 : 1 : 1): Zle ná łtronie/ zle domá/ áż y mowić tefzno *RejZwierc 253, 160;* A Węgierfką ziemię [...] iákiemi fortélmi pośiadł [cesarz turecki]? trudno y mówić. *OrzJan 12.*

»co [kto] mowi, to mowi« = *wszystko jedno, co kto mowi, sama wypowiedź nieważna (1):* Wierę ia niedbam czo on [mnich spowiednik] mowił to mowił/ tylko iż mi iuż włytoko odpuscił. *RejZwierc 27v.*

»co mowię« [w tym: o kim, o czym (2), z przytoczeniem (4)] [= pytanie retoryczne wyrażające zastrzeżenie co do słuszności wypowiedzi, po którym następuje sprostowanie] (7): Nye vkażełz mi [...] dwu myałt [...] ktoreby łye w wyerze zgadzály [...] Co mowię o myełcyech? W yednym myełcye ináčzey v yedney/ ináčzey v drugyey fáry vczá *KromRozm I Gv;* oładźciełz fie tedy/ tzyie iefteście owce? Ale co mowię owce? I owłzem łmrodliwi kozłowie *KrowObr 240v; OrzRozm I3; ModrzBaz 7v, 59v;* bo kiedy leiefz w gárdło/ iákobyś też lał do wychodu. Ale co mowię do wychodu/ y owłzem iefzcze gorzey *WerGość 227;* obyczáie Twoje [...] Wierłzá moiego wltáwną zábawą Będą. Co mowię? będą łławą práwą. *SzarzRyt A3.*

»co(ż) (to) (wiele) (trzeba a. mam) mowić; (i) (wiele a. długo, a. dalej) mowić nie (po)trzeba« = *pytanie retoryczne lub oznajmienie oznaczające bezcelowość mówienia na dany temat [szyk zmienny] (14 : 4):* *BierEz L3v; MurzHist O4; WujJud 123v; BudNT przedm b7;* Ale co wiele mowić [ne plura]? Zaden iefzcze nieieft widżian ná świcie/ w ktozemby fię iednáko włytokie cnoty świeciły *ModrzBaz 57v;* Ale co wiele mowić [Quid multa]? Zaište ieft to rzecz człowieká głupiego [...] mieć ferce przeciwko drugim wyniośle *ModrzBaz 58, 144v;* Ale co trzebá długo mowić/ y rzecz iálną długo wywodźić? wroćmy fię iedno do onogo co fię z oycow łtarych pokazáło *CzechEp 409;* A iako potym ná cudzołostwie żywotá dokończył, y mowić nie trzeba. *CzechEp 419, 191, 419;* Ale co to mowić wiele/ płáćze káždy łwego *KlonŻal B3v;* Dla téy [dla Wenus]/ co Mars wciérpiał/ mówić nie potrzebá. *PudłFr 68; ArtKanc R20v; RybGęśli B4; WujNT 21; CiekPotr 43; GosłCast 32.*

»co(ż) (mam) mowić [o kim, o czym]« = *pytanie retoryczne wyrażające trudność wypowiedzenia się na dany temat [szyk zmienny] (10):* *ModrzBaz 72, 107v, 108 [2 r.], 122v, 138; SkarŻyw 598; SkarKaz 638b, 610b;* Co mowić o Zorobabelu/ y o gorącey iego ku połpolitemu dobru miłości? Gdy mądrością komorne towarzysze łwoie [...] przełzedł *SkarKazSej 668a.*

»jako(ż) mowi(ł) itp. [kto a. impers], jak(o) (a. tak) mowią« = *wtrącony odsyłacz do źródła informacji lub autorytatywnej podstawy dla podawanych treści* (470 : 4): bys ty był lyn boży iakos mowil/ bog ocietz twoy pomogl ci by. *OpecŻyw* 143, 30, 149, 150v; *PatKaz III* 96, 98v, 103, 106, 114 (9); Ten [*Isokrates mędrzec*] iakoż mowi *Calcidius*. cznotę nadewżitko wychwalouał *BielŻyw* 42, 63, 64, 70, 77, 80 (8); *WróbŻolt* M8v; Y czemuż wżdy tak barzo trfożyłz tak śwą głową *Zwłafzcza* iż lie niewinnym iako mowilz czuiełz *RejJóz* I6v; *SeklKat* Z3v; *KromRozm I* D2, F, F3v, H2v, [L3]v; *MurzNT* 29v; *KromRozm II* f, n4v, f3v, t2v; *KromRozm III* H6; lyná *Tobiałfá/* ktorego yáko lám mowi prawye z dzyecińftwá naboženftwá vczynł *GliczKsiąz* D8v, B8, O2, P3, P8v; Abowiem iefli z láłki zbáwienie/ iáko *Apoštoł* mowi/ tedyć nie z vtzynkow *KrowObr* 61; A komuż tedy będziemy więcey wierzyć/ tobie tżłowiekowi/ iako *Duch Święty* mowi/ kłamcy/ tzyli *Duchowi Bożemu?* *KrowObr* 183, A3, C3, 4v, 5, 15 (34); *RejWiz* 42v, 72; *Apollonius on/* choźe *Mędrzec* iáko połpołity człowiek mowi/ choźe teź *Filozoph/* iáko *Pytágorýkowie* podáią/ wlfedł do *Perfkiey* ziemie/ [...] áby iedno *Hiárchi Mędrca* [...] fluchał. *Leop* *B2, 4. *Esdr* 8/7; *OrzList* bv; *BielKron* 253, 398; *GrzegRóżn* Bv, C4, D, Dv, D3v (11); *OrzQuin* Hv, K2, M2v, Aa4; *SarnUzn* B4v [2 r.], B8v, C8v, E4, H5; *SienLek* 29; *GórnDworz* Aa2v; *HistRzym* 65, 108v; *RejPosWiecz*² 94, 95 [2 r.]; *GrzegŚm* A3v, 5, 8, 20, 47; *KuczbKat* 170, 250, 430; REy bowiem iáko mowią ty lám w Polfczce wodzilz/ W nafzym Polfkim ięzyku ty lám przodkiem chodzilz. *RejZwierc* A4v, 266; *WujJud* 77, 97, 97v, 134, 198v, 205; *WujJudConf* 108v, 240v; *RejPosWstaw* [41⁴]v; *BudBib* C3, I 236; Lecź iáko częfto mowie/ prawdziwze lá księgi *Lácińłkie BudNT* Kk3, *przedm* c3v, Gg3; iż on [*Bóg*] będac fędźią fprawiedliwym iáko lie wprzod mowilo nie vczyni z niepráwego práwym/ áni ze złego dobrym *CzechRozm* 218, 12v [2 r.], 24v, 39v, 55 [2 r.], 59v (34); *KRol Lokreńłki* ták mowią był ná wżytko báczny *Paprpán* C2, K2v; prawdę *Bożą* w niełprawiedliwości (iáko *Páweł* mowi) tłumią [*veritatem Dei ... (ut dicit Paulus) opprimunt*] *ModrzBaz* 28, 2, 10, 21, 23, 32 (13); *ModrzBazBud* ¶ 6; *SkarJedn* A2v, 9, 11, 14, 19 (18); iż [*ziemia*] wżyftkie inłze żywioły iákoby w się záwárłá: nie ná defpekt żywiołóm inłzym/ iáko niektórzy mowią/ ále ná chwałę *Bożą* *Oczko* 4v, 19, 22v, 24, 27v, 29; Był to/ iáko *Doktorowie* mowią/ *Michał święty* *SkarŻyw* 501, A5, A5v, 2, 16, 21 (48); *MWilkhist* L2; ktorzy w nocy táiemnie z obležonymi rozmowy miewáli/ y iáko mowiono/ broni/ y żywności im dodawáli *StryjKron* 572, 31; Poniewáź/ (iáko drugi *Apoštoł* mowi *Tit. 1. v 10.*) wiele iefł/ y niepołufznych/ y próżnomownych/ y od rozumu odwodzących *CzechEp* *4, 5, 32, 60, 69, 71 (66); *CzechEpPorz* **, **3; *KochJez* A3v; *NiemObr* 28, 45, 68, 111, 125 (8); *KochMarsz* 155; *ReszPrz* 17, 27, 100; *ReszList* 149; *WerGość* 214, 254; *GórnRozm* E2; *Paprup* K3v, K4; *GostGosp* 68; *Phil* H, S; *GrabowSet* F3; *LatHar* 6, 56, 205, 244, 246 (15); *WujNT* 96, 174, 194, 313, 314 [2 r.] (20); *WysKaz* 5, 38, 41; *JanNKar* A4; *SarnStat* *3v; *KmitaSpit* B4; *PowodPr* 15, 30; y zátáić fię nic nie może/ iáko *Pán* mowi: coby fię z czálem nie odkryło. *SkarKaz* 549b, 1a, 2b, 6b [2 r.], 39b, 42b (62); fmutne ferce/ iáko mowi *Izáiałz/* y głową chora/ ciáło wżytko ołábia *SkarKazSej* 689a, 659a, 661b, 662b, 673b [2 r.], 675a (19); *KlonFlis* B.

»nie mowie [o kim, o czym]« = *nie wypowiadam się o kim, o czym, wykluczając część z ogólnej całości* (10): Y owlzem mięło fwieźe wieprzowe takowym na lepłze [...] nie mowie o floninach ktore y zdrowemu barzo fzkodzą *GlabGad* K7, P5; *KromRozm I* F4v; O *Czechach* nye mowię. Acz y

ci flyllę rozni ią myędzy łobą *KromRozm III* G3v; *Leop Ioann* 13/18; *OrzRozm* H3v, Rv; *SienLek* 3v; *KochCzJan* A2v; łed nos inlenfati Galatae (nie mowię iednák o wżytkich) nie vmielichmy *dono coelitus dato vti* *VotSzl* C4v.

»nie mowię ... ale ...« = *nie twierdżę (z uwydatnieniem przewagi treści drugiej części wypowiedzi po „ale” nad treścią pierwszej części [zawsze z przytoczeniem] (3): KromRozm III* H7, H7v; *KuczbKat* 25; *CzechRozm* 132; gdyż iem [księgom *Frycza*] podobne nie mowię od tyśiácá lat [...] ale práwie od łtworzenia świátá [*non dicam intra mille annos ... sed ornnino a condito orbe*] [...] nie łą do tego czáfu wypuľzczone *ModrzBazBud ¶* 6v; nie mowię w mále mieśięcy/ ále w mále dni ták trudnośi iężyká Zydowłkiego zwyciężyłá/ iłz w czytánium Płáterzá y śpiewania [!] máło nierowno byłá z mátką. *SkarŻyw* 195, 91; Nálzym kápłanom/ [...] duľzne plugáłtwá/ nie mowię doświádczáć oczyścionych/ ále práwie oczyściác dozwolono. *WujNT* 387.

»niech(aj) mowi (a. mow), może mowić co chce(sz); niechaj mowi kto chce« [szyk zmienny] (16 : 1; 1); *BierEz* C4; ktho thą maryą panną pod gnyeuem bozym kyedy bycz łzmye mouycz [...] nychay mouy kto chce ya mouycz any myľzlycz nyefzmyem *PatKaz I* 15; Może co chce kto chce mowić *RejRozpr* F4v; A niechay kto czo chce mowij Nieczieskye rogy thruowij *RejKup* t5v, L, Lv; *RejFig* Bb3; *RejZwierz* 119v; *Mącz* 247a; *GórnDworz* Ee2v; *BielSat* C2v; *RejZwierc* 96v, 215; Mow ty co chceľ/ przedlię tego nie łádá iáko w mię wmowilz *CzechRozm* 34, 77; *CzechEp* 318; Mow ty co chceľ/ ia ták powiedam/ iź nie dármo ták máluia łpráwiedliwość/ y niemá/ y ślepą *GórnDworz* F4; *CiekPotr* 41.

»mowić się nie chce« [wyraża negatywny stosunek do omawianej sprawy] (1): A włzak lię y mowyc niechcze. Iako ty obrazy tczyemy Acz wnich panłką twarz wydzymy. *RejKup* k2v.

»jest (siła) co mowić« (2): kto by chciał w káżdą rzecz łuptylnym okiem weźrzcć/ było by iefzcze siłá co mowić. *GórnDworz* Hh5; *CzechRozm* 11.

»nie masz co, o co, o czym mowić« = *nie warto, nie trzeba mówić* [szyk zmienny] (1 : 1 : 1): bo iefli *Dworzánin* ták młodym będzie/ iź nie będzie vmiał tych rzeczy/ kthore łie iemu vmieć náznáczyły/ tedy niemáľz o czo mowić *GórnDworz* Kk3; *Paprpán* y; Co lię słác może/ á nie słáło lię/ tego nie łádzi práwo/ bá y mowić o tym nie máľz oczym. *GórnRozm* Cv.

»mowić i słow nie staję« = *o czymś, co jest nie do wypowiedzenia* (1): A iuź z tobą mowić o tym y łlow mi nie łtało *RejJóz* F2v.

»sromota, (a. s(o)rom), strach, (a. straszno), srogość, wstyd (jest) (i) mowić« (9 : 4 : 3 : 1): *PatKaz I* 15; *OrzList* e4v; O łpráwách teź inych *Seymowych*/ łorom y mowić iáko we łą *OrzRozm* C3; *Verecundum est dicere*, Sromotá yefł mowić. *Mącz* 484d; *Prot* A4; *RejAp* 108; iź co od nich łpráwowano było ná rzeczách potáiemnych/ łrómotá iefł y mowić *BiałKat* 13v; áź łnadź łtráľzno y o thym mowić *RejZwierc* 185; że łtrách o thym á frogość y mowić y piłác *RejZwierc* 255v, 57v; *BudNT* 1.Cor 14/36[35]; *CzechEp* 43, 81, 414; Włtyd mowić: że był/ z rozumem łtworzony Człowiek/ do niemych kłoców nákloniony *ZawJefł* 18; *WujNT* 1.Cor 14/35; *PowodPr* 73.

bibl. »ty (to) mowisz« = *tak jest, jak mówisz* (3): Tedy Piłat pytháł go [*Jezusa*] mowiac: Thy iefteś Krol Zydowłki? A on odpowiadáiac/ rzekł: Thy mowilz [*tu dicis*; Ty powiádaľz *WujNT*] *Leop Luc* 23/3; *BudNT* *Mar* 15/2; *LatHar* 722.

Zwroty: »mówić „ale”« = *mieć zastrzeżenia* (1): Owa nie máłz temu co mówić ná wżzem Ale/ Bo tu wżzytká ona ípráwá záchowaná w cále. *PaprPan* Y.

»mówić „ave”, „witaj” „,pomaga(j) Bog”« = *pozdrawiać* (1 : 1 : 2): *OrzList* h4v; Ten ma y dziś ná świecie wiele zwolenników/ Co mówią Chriftułowi: Witay Miŕtrzu/ Pánie/ Pomagay Bog y fłuźbá/ dáią cáłowanie. *KlonWor* 28, **2v.

»baśni, parabolás mówić« = *bajać* (1 : 1): gdy wy Láikowie mówicie/ *Parabolás* mówicie/ básni mówicie *OrzQuin* F3v.

»mówić bluźnierstwa« = *bluźnić* [szyk zmienny] (6): *KrowObr* 67v, 84; *BibRadz Luc* 5/21; *BudNT Mar* 2/7; Czemu ten ták mowi? bluźni [blasphemát]. (marg) mowi bluznierftwá. G. (-) *WujNT Mar* 2/7; Ktoż íełt ten co mowi bluznierftwá [qui loquitur blasphemias]? ktoż może odpuścić grzechy/ íedno íam Bog? *WujNT Luc* 5/21.

»mówić błazeństwo, czcze rzeczy, próżność; próżne słowa« [szyk zrnienny] (1 : 1 : 1 : 1 : 4): *BielŻyw* 130; A nye pyłłnełz to y prozne fłowá mowýá? gdy Boże miłółniki fwyęte/ y mátkę yego náswyęłłfá fobyę przyrownáýá? *KromRozm I Ev*, D2v; Bo Teráfowie mowili próżność/ á wíełzczkowie [...] mowili czcze (rzeczy) [quia imagines locutae sunt vanitatem et divini ... locuti sunt, vane] počiełzáiác *BudBib Zach* 10/2; *WysKaz* 16; ten kiedyby mowił, Zechce [lege: że chce] teraz być rządny, błazeńftwoby mowił. *CiekPotr* 36.

»mówić błogosławieństwo« = *błogosławić* (1): Niemowi thu Pan Bog/ błogosłáwienftwá thylko do íámego męźá *KrowObr* 222.

»mówić „Bog zapłać”« = *dziękować* [szyk zmienny] (2): *GrabowSet* A2v; wiele pieniędzy bierze on choráży/ Ze káždemu BOG ZAPŁAC mówić nie nádáży. *KlonWor* 49.

bibl. »mówić w Chrystusie« = *mówić w imieniu Chrystusa* [szyk zmienny] (4): ále íáko z Bogá/ przed oblicznością Božá/ w Chriftuśie mowiemy [in Christo loquimur]. *WujNT 2.Cor* 2/17, *Rom* 9/1, *1.Tim* 2/7, *2.Cor* 12/19.

»mówić chwałę« = *wychwalać* (1): á w kościele íego wíłfyłtcy będą mówić chwałę [omnes dicent gloriam]. *Leop Ps* 28/9.

»po cichu, cicho mówić« (7 : 3): *RejKup* h4v, h6; *BielKom* D; *Mącz* 239d [2 r.], 386d; te telko fłowá ná ktorych naleźáło počichu mowili/ á wżzytki íne [...] głośem *GórnDworz* Cc5v; *RejZwierc* 45v; *KochMon* 24; *WujJud* 104.

»cieleśnie mówić« (1): Dofyc íeieśnie y grubie Kálwin mowi o rzeczách duchownych *WujNT* 264.

»co mówić, nie nie mówić [komu]« = *(nie)sprzeciwiać się* (1 : 1): oto íuż íawnie mowi/ a nitz íemu niemowiá *OpecŻyw* 75; á gdi im co mowiono/ odpowíedáli ták: Lepiey bogá fłuchác niż ludzi *BielKron* 181v.

»co(ż) mówić [o czym]« = *a co dopiero [co]* (2): Okrom íwiąt ledwie kiedy z oleiem íádlá/ á cółz mówić o winie/ o mleku/ o rybách *SkarŻyw* 141, 241.

»mówić co się zda [komu]« (1): Íęzykiem íáko mieczem w wárgách fwych béłpiecznie/ Mowýá to co íie im zda *LubPs* O4v.

»mówić co ślin(k)á przyniesie do ust, do gęby« = *garrire Mącz* (2 : 1): abyłmy w mowie róftropni byli á nie mowili czo fłina do wft przyniełie. *GlabGad* C2; *LibLeg* 7/97v; *Mącz* 142c.

»dać [komu] z sobą mowić« = *pozwolić komu do siebie przemówić, zwrócić się (3)*: *BielKom* F5; Ízedł do domu potym/ A iuż żadnemu s łobą nie dał mowić o tym. *RejZwierz* 10v; gdy ludzie vcźciwi bez słow iákoby vroczyŃtych niechcą dąć z łobą mowić [*compellari nolunt*] *ModrzBaz* 59v.

bibl. »mowić dobrodziejstwa, wszystko dobre [do kogo]« = *obietcać dobro komu [szyk zmienny] (1 : 1)*: ty iesteś Bog á mowiłeś do flugi twego ták wielkie dobrodzieyftwá [*locutus es ... tanta beneficia*] *Leop* 1.Par 17/26; przywiodę zaś ná nie wŃzyftko dobre/ ktore ia mowię do nich [*omne bonum, quod ego loquor ad eos*]. *Leop* *Ier* 32/42.

»dobrze, słusznie, nieźle, wiernie, dobre słowa mowić« = *mówić właściwie, zgodnie z rzeczywistością; pulchre a. recte dicere, bene putare* *Mącz* (63 : 10 : 1 : 1 : 1): Dobrze mowisz panie oycze a y mych my radzy *RejJóz* L8v, I4v; *RejKup* I4; *MurzHist* G3v; *KromRozm* II c4; *KromRozm* III L7; *BielKom* G2v; Nie zle mowisz miły brácie: IeŃliby ták było: Ale fię náthym bárzo myliŃ *KrowObr* 149v, 1, 52 [3 r.], Rr; *RejWiz* 115v; *Leop* *Deut* 5/28, 18/17; *OrzRozm* K2; miła ŃieŃtrzczykko wiernie mowisz o poćiwoŃci náŃzey *BielKron* 319v, 32v; *Mącz* 330c, 333a, 348d; *OrzQuin* K2, S2v, T3v, V4, X2v; *SarnUzn* C, E; Przeto Bias dobrze mowił/ iz vřąd pokaże człowieká *GórnDworz* Gg5v, H8, O, Vv; *HistRzym* 58; Iz iáko może rzec KrzeŃciáńŃki człowiek Amen/ chocia bych ia dobre słowá mowił gdyż nie rozumie co ia będę mowił. *RejPos* A6v; *BiałKat* 146; *KuczbKat* 181; *WujJud* A5, 57, 65, 129v, 151, 181v; *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [41⁴]v; dobrzeli ci mowia/ ktorzy twierdzą/ żeby piŃmo Ń. wolno było od omyłek *BudNT przedm* b2v; Ták iest iáko mowisz/ y dobrze mowisz. *CzechRozm* 226v, 56, 140v, 151, 181v, 182, 183; *Plato* mowi y *Cicero* powtarza/ że nędzna rzecz iest domáć fię vřędow: á dobrze mowia [*et recte quidem*] *ModrzBaz* 43; *KochOdpr* C2v; *SkarŻyw* 36, 103, 364; *CzechEp* 57, 77, 267, 296; *NiemObr* 54; *GórnRozm* M2v; *WujNT* 114, 266, 297, 331, *Ioann* 8/48, s. 463; Y Ńłufznie Mędrzec mowi: Po chęci poznáć dziećię gdzie Ńłonne iest. *SkarKaz* 42a, 44a, 244b, 275b, 487b; *CiekPotr* 80.

»mowić dobrze, wszystko dobre, co dobrego, dobre rzeczy, słowo dobre [w tym: o kim (9)]« = *wypowiadać się pozytywnie, mówić życzliwie, niekiedy w przeciwieństwie do „złorzeczyć“; optime loqui* *Mącz* (16 : 1 : 1 : 1 : 2): *OpecŻyw* 85v; Początek [!] przyiacielftwa iest dobrze mowić, ale złorzeczyć iesth począć nie przyiacielftwo *BielŻyw* 51, 44, 47; *WróbŻółtGlab* A4v; *RejJóz* C2; IakóŃ możecie mówić dobrze [*bona loqui PolAnt, Vulg*; dobre rzeczy mowić *WjNT*]/ będąc złęmi *MurzNT Matth* 12/34; Bieda wám/ gdyby o wás dobrze mowili (*marg*) chfálili (–) wŃzyŃcy ludzie [*cum benedixerunt vobis homines*] *MurzNT Luc* 6/26; *Leop* *Zach* 1/13; *BibRadz* 2.Reg 13/22; Bona verba quaeso, Nie tuŃz/ álbo/ nieŃadz ták zlie/ lepiej mów profzę cie *Mącz* 26a, 266d; vcźyniemy tobie dobrze/ poniewaŃ Iehowa dobrze mowił [*locutus est bonum*] o Izráelu. *BudBib Num* 10/29, 1.Reg 19/4; *BiałKaz* M2v; *CzechRozm* 222v; Przeto gdy mię zły Ńtrofował/ Iam Ńwóy ięzyk ták hámował: Ze/ niechcąc rzec Ńłowá złęgo/ Nie mowiłem y dobrego. *KochPs* 57; y poki fię miáfto złorzeczeńftwá dobrzemowić [!] á miáfto potwarzy y wyvráćania Ńłow prawdy wyznawáć nie náuczy *CzechEp* *3; Zły dobrze mowić nie może. *WujNT Matth* 12 arg, *Matth* 12/34; *GosłCast* 47.

»mowić z domysłu (a. z widzenia) [czyjego a. głowy czyjej], z głowy swej, (sam) z siebie, sam z serca swego« [w tym: z głowy i widzenia (1)] [szyk zmienny] (4 : 4 : 2 : 1): *Leop* *Num* 6/28; De tuo isthuc addis, Z twoyey to głowy przidawaŃz álbo mowisz. *Mącz* 78b; *CzechRozm* 74, 96v, 165; To co

fię tu mowi o vpadku Aniołow dobrych zá zlych vpadkiem mowi fię z domysłu głowy ludzkiej, á nie z piłmá ś. *CzechEp* 202, 252, 297; ále mowił to [*Orygenes*]/ iáko wiele rzeczy inżnych z domysłu fwego *NiemObr* 147; iz nam iest požyteczno žeby ieden człowiek vmárł zá lud; [...] A tego nie mowił íam z íiebie [*Hoc autem a semetipso non dixit*] *WujNT Ioann* 11/51.

»dowodem [czyim] mowić« = *dowodzić* (1): iefli prawdziwy iefth dowod Kálwinow y Tygurynow/ [...] ktorym mowia/ że iednym Bogiem Oycem wyłączone bywa od Bołtwá Syn *GrzegRóżn* Dv.

»(nie) z drogi, (z)drożnie [= *stosownie, właściwie*] mowić« [szyk zmienny] (2 : 2): Nie z drogi [...] pan Lupá mowi/ iz piękność nie iest záwdy dobra *Górndworz* L14v; *CzechRozm* 56; tyś przedtym mowiła Drożniéy niż teraz/ áczes dofyc długo drwiła. *GosłCast* 47, 17.

»duchem [jakim a. czyim], w duchu [jakim], z ducha [jakiego a. czyjego], przez ducha [jakiego] mowić« = *wypowiadać się pod wpływem, z natchnienia ducha jakiego albo czyjego* [szyk zmienny] (10 : 4 : 3 : 1): *SeklKat* I4v; *BibRadz* I 4a marg; ábowiem zgadzaią fię íami z íobá wżędy wżyfy/ bo też iednym Duchem íwiętym mowili wżyfy. *GrzegRóżn* I3v, B4; *RejPosWiecz*³ 96v; Tym ípofobem ludzie zwykli mowić/ Duchem moim/ tego/ owego: mowíż. *GrzegŚm* 56; *CzechRozm* 156v, 177; *SkarJedn* 181, 400; Potym znác/ kto z Duchá Bożego mowi/ gdy fię z kościołem Bożym zgadza/ y do niego odzywa. *SkarŻyw* 213; Ábowiem íam Dawid mowi w Duchu S. [*dicit in Spiritu sancto*]. Rzekł Pan Pánu memu/ íiádz po práwicy moiey *WujNT Mar* 12/36, *Act* 6/10, *1.Cor* 12/3, 14/2; Słuchaymyfz co mowi mędrzec przez Ducha S. *WysKaz* 48; *SkarKaz* 579a; *SkarKazSej* 663a.

»mowić „ehey, ehey; nuż, nuż; haj, haj; hej; huj”« = *cieszyć się; też: cieszyć się z cudzego nieszczęścia, natrzqsać się* (2 : 2 : 1 : 1 : 1): Niechay nie mowia włerczach fwych hai hai [*euge, euge*; Ehey Ehey (*marg*) błogo, błogo (-) *WujBib*] toć íie dobrze ítało woley nafzey *WróbŻolt* 34/25; Niemow Hui az przod przefkocíł *RejKup* aa5; iz Tyr mowiło przeciw Ieruzálem/ Nuż/ nuż [*euge*]/ brána narodow zlámana iest *BibRadz Ez* 26/2, *Ps* 40/16, *Ez* 25/3; *BudBib Ez* 26/2; Niechay fię prędko odwrocá/ z záwftydzeniem/ ktorzy mi mowia/ Ehey/ Ehey. (*marg*) O ludzkim nátrzáfaniu to rozumie. (-) *LatHar* 179.

»mowić (często a) gęsto« (2): á będziteli mowił [*nienauczony milczeć*] częfto á gęfto/ przykrem á íwyegotliwem ítawa íie *GliczKsiqz* H5v; *RejZwierc* 182.

»mowić (wielkim a. silnym, a. dosyc) głosem, w głos« = *mówić głośno, wołać* [szyk zmienny] (13 : 3): *OpecŻyw* 114; błogofławíł wżytkiemu zgromádzieniu Izráelłkiemu/ głofem wielkim mowiać [*benedixit ... voce magna dicendo*]. Błogofławiony Pan *BibRadz 3.Reg* 8/55, *Luc* 8/28; [*Lukrecyja*] mowiła głosem opowiedaiąc co nád niá Tárquinius ízofty vczynił *BielKron* 104v, 45, 67v, 89v; Tu powiem wam com ílyfzał bo to w glos [!] mowiono *Prot B*; *RejAp* 121v; *Górndworz* T2, Cc5v; bywaią czáfem tákowi/ ktorzy to w glos mowia [*non obscure dictitent*]/ że wiele bywa tákich ípraw *ModrzBaz* 90v; y przyzowie íioftr innych/ ktore dofyc głofem mowiać/ y Prętko bieżąc/ tofz widziály: a oná przedfię nie czuła. *SkarŻyw* 161; *CzechEp* 176; Niedlatego abych y głosem nie ímiał tego mowic co piszę *ActReg* 98; trzeci ánioł ízedł zá nimi/ mowiać głofem wielkim [*dicens voce magna*; krzyżąc wielkim głofem *Leop*] *WujNT Apoc* 14/9.

»mowić [czyim] głosem« = *jak kto* [*zawsze o zwierzętach; w tym: o bestii apokaliptycznej* (4)] [szyk zmienny] (6): Nyeme żwyerzę głofem człowyczym mowiać/ záhá mowiało proroká onego ífaleńftwo.

KromRozm I D2v; ieden mnich v S. Troyce vyrzał Wilká á on fie wspiął ná polednie nogi mowił człowieczym głosem/ biadá thobie Páwle *BielKron 363v*; Beftia mowi głosem ímokowim *RejAp 111 marg, BB3v, 111, Ddv*.

»[jakim] głosem mowić« [szyk zmienny] (5): ięła [*Matka Jezusa*] rzewny^m głosem mowitz: Slucháycie żydowie zapamiętali *OpecŻyw 116, 152v, 156v*; Y poczęła [*Matka Jezusa*] k niemu żálobliwym głosem mowić: Y cożeś to nam vczynił namileyfzy fynu *RejPos 38v; SkarŻyw 165*.

»jednym głosem, jednostajnymi głosy [= *zgodnie*] mowić« [szyk zmienny] (2): Ale rofkázuie [*Chrystus*] mowić iednoftáynemi głosy wfzytkińi/ chocia y teź drugi był y rozno ná ftronie *RejPos 213; OrzJan 97*.

»mowić kaczym głosem« = *bełkotać* (1): Zydowin [...] Ktory iáko Pápuhá mowi/ káczym głosem. *KlonWor 78*.

»głucho mowić« (1): Trzeći ielzeże/ ktorzy głucho iakoś o tym vrodzeniu przedwiecznym fyná Bożego z íftności Bożey mowią: y nie záwždy fie do niego przyznawáią. *CzechRozm 12v*.

»mowić w gniewie, w zapalczywości, w zapalczywości rozgniewania« [szyk zmienny] (7 : 1 : 1): Gniew niema miłofierdzia/ przeto kto wgniewywe mowi źle czyni. *March¹ A4v [idem] March³ V6*; wgniewie ziemskim ze mną mowiącz [*in iracundia terrae loquentes*] myflili zdrady. *WróbŻółt 34/20; LubPs B2*; Co rzetcećie prófzē was/ kiedy Pan w zápáltzywości fwoiey będzie mowił? *KrowObr 241, 125v marg, Rr4v; Leop Ps 2/5*; A w zápáltzywości rozgniewania niego mowiłem [*in igne irae meae locutus sum*]/ W ten dzień będzie wielkie wzrúfzenie w ziemi Izráelkicy *BibRadz Ez 38/19*.

»gornie mowić« (2): káždy o fwych rzeczách gornie mowił [*magnifice loquebatur*]/ á ieden drugiego niesłuchał *ModrzBaz 52v, 23*.

»mowić gorzkości« (1): Przeciwko swoim teź Bliźnim/ złym fercem iádowitym Mowią przekłēte gorzkości. *ArtKanc Q5v*.

»grubo (a. grubie) mowić« (4): *Mącz 271a*; Bo był [*S. Murzynowski*] młodzienciec nie ledáíáko więzyku Greckiem vczony/ acz po polsku grubo mowił y piśál *BudNT przedm c2v; CzechRozm 156v; WujNT 264*.

»gruntownie mowić« (1): zá tákowym ćwiczeniem będzie mu hnet słow doftawáło/ y gruntowniey może mowić. *Górndworz G6*.

»hardzie, hardości, zuchwale mowić« = *militaliter loqui Mącz (4 : 1 : 1)*: Ale hárdźiey mowili mężowie Iudfcy [*Et durius fuit verbum viri Iehudah*; oítrsza była rzecz Iehudy *BudBib*] *BibRadz 2.Reg 19/43, I 293c marg; Mącz 221b*; iáko owo piękna rzecz kiedy czyfthy páchołek/ [...] rzadko/ á nie zuchwále mowi/ ábo nic ábo máło powieda o sobie *Górndworz E8v; CzechEp 78*; Abowiem hárdości prozne mowiąc [*Superba enim vanitatis loquentes*; w pyśle prozności mowiąc *Leop*]/ przyłudzáią [...] tych co trochē odbiegli byli *WujNT 2.Petr 2/18*.

»hojnie mowić« = *wiele obiecywać* (1): ktoby przecedł [...] wymyflne íprawy á pofelstvá tey beftiey [*tj. papieža*] miedzy krolmi á rozlicznymi kłiążęty/ álbo lífty/ buły/ kłátwy/ y dekretá iey/ ínádnieby zrozumiał/ iż tá beftia hojnie mowiła *RejAp 112v*.

»mowić imieniem [czyim], w imię [czyje]« = *mówić z polecenia czyjego, w zastępstwie kogo* [szyk zmienny] (17 : 12): *LibLeg 7/31*; mowi [*prorok*] ymieniem wśfego zboru krzełfcyáńfkiego ku pánu

bogu. *RejPs* 93v; A gdy przyšli fluzebnicy Dawidowi/ mówili do Nabála wśyftkie the flowá/ imieniem Dawidowym [*locuti sunt ex nomine David*] *Leop* 1.*Reg* 25/9, *Deut* 18/19, 20, *Ier* 44/16; *BibRadz Ex* 5/23; ábowiem miałem ínim wiele mówić imieniem Papieskim/ coby ítrudnością przyšlo przez polśá ísprawić *BielKron* 200; *RejPos* 12v, 16v, 63v [2 r.]; *BudBib Ier* 20/9, 29/23; zápowiedzieli niemowić w imię Iesufowe [*Non loqui in nomine Iezu*] *BudNT Act* 5/40, *Act* 9/27, 29; *CzechRozm* 187v; *SkarJedn* 118; *SkarŻyw* 120; *CzechEp* 24, 284, 316; Bo y Piotr bez wátpienia to mówił imieniem wśyftkich Apóstólow. *WujNT* 417; Proroki: ktorzy mówili imieniem Páńskim [*locuti sunt in nomine Domini*] *WujNT Iac* 5/10, *Act* 4/17, 18, 5/40, 9/27.

»mowić w imię boże (a. pańskie)« = *mowić z pomocą, z błogosławieństwem boskim* (2): *OrzRozm Dv*; tedy w imię BOże mow ku mnie to cokolwiek iedno mařz ná fercu. *CzechRozm* 224v.

»językiem (a. języki, -ami) [*jakim a. czyim*], rzeczą [= *językiem*] [*czyjq*], łaciną [= *językiem łacińskim*] [*jaką*] mowić« [*szyk zmienny*] (43 : 3 : 1): *OpecŻyw* 173, 175v; *PatKaz III* 147v; *HistAl N3v*; *KromRozm I* 04; y łamby Sędźia milczał/ gdyby do niego nierozumnym Ięzykiem mowiono. *GroicPorz* 13v, i2v [2 r.], 13v; *KrowObr* 82, 198; *Leop Act* 22/2, 1.*Cor* 14/39; Mow prośimy do nas [...] ięzykiem Syriyńkim [*loquere ... Syriace*] gdyż gi rozumiemy/ á nie mow z námi po Zydówku *BibRadz Is* 36/11; *OrzRozm P2*; *BielKron* 89v, 192v, 231v, 360; A byli [*apostołowie*] nápełnieni Duchá fwiętego/ y poczęli mowić rozlicznemi ięzyki *RejPos* 140, 140v; *RejPosWstaw* [143³]; A wślyżawfzy że im Hebreylką rzeczą mowić [*Hebrea lingua alloqueretur*]/ wiefłze dáli milczenie *BudNT Act* 22/2; Choćbym ięzykami człowieczemi mowić y ánielłkiemi [*Si linguis hominum loquar et angelorum*]/ á miłości niemam/ zořtałem miedzią brzmiącą *BudNT 1.Cor* 13/2 [1], *przedm c4*, *Act* 21/40, 1.*Cor* 14/39; *CzechRozm* 16v, 127v [2 r.], 189v; *ModrzBazBud ¶* 5v; *SkarJedn* 18, 362; *SkarŻyw* 31; y tákli do ludu ládá co trzy po trzy obcym ięzykiem mówili? *CzechEp* 362; *WujNT* 68, *Mar* 16/17, s. 399, *Act* 2/4, 19/6 (9); *SiebRozmyśl* K3; Abo więc muřisz mowić z tą družyną/ Dźiwną Łáciną. *KlonFlis* H2v.

»mowić na kazaniu, w kazaniu; na kazalnicy« [*szyk zmienny*] (2 : 2; 1): iako mowi fwięty Biernát w kázaniu o íłczodry^m dniu *OpecŻyw* 41; gdy mily pán Iezus na kázaniu mowić w fynagodze zydowskie. *OpecŻyw* 55v; *OrzRozm M3*; *SkarJedn* 91; dozwała fobie [X. K.] tego y ízryzey y dowodniey piřác/ niř to wřtnie ná kázálniey [= *na kazaniu*] mowić *NiemObr* 31.

»w káćie [= *po kryjomu*] mowić« (1): Swiádomá tego Wiel. Wářzá, zem o tym w káćie nie mówił *SarnStat* 314.

»ku temuř końcowi mowić« = *mówić to samo [z odniesieniem do tekstu poprzedzającego]* (2): *Szczęśliwi będziecie/ gdy wam wřgáć będą y was przeřádowáć/ [...] Ku temuř teř końcowi mowi/ wyřyłáiąc od siebie wćnie łwe* *CzechEp* 21, 243.

»krasomownie mowić« = *copiose eloqui a. loqui Calag* (2): Rhetoricor, Obieram fie w nauce kráfomowney/ álbo kráfomownie mowię. *Mącz* 355b; *Calag* 71b.

»łada (a. leda) co mowić« = *garrere, tricari Mącz, loquitari Calep* [*szyk zmienny*] (20): y teř człowiek rozum ítraci, leda czo mowi *FalZioł* I 50b; *BielKron* 262, 313; *Mattaeologus*, Nieczemnomowcá/ ktorzy ládá co mowi. *Mącz* 211a, 142c, 252d, 464b; *GórnDworz* K3, K7; *RejPos* 85v; *KochList* 3; *BudNT Kk3*; *CzechRozm* 70; *CzechEp* 198, 362; *NiemObr* 89, 132, 135; *Calep* 613a; *ZbylPrzyg* A3.

»ledwie mowić« = *mowić niechętnie, ociągając się* (1): Widzę że iest w tym kroleŹwie iako Źam krol wzięty [(*Józef w Egipcie*)] Widzę iż teŹ ledwie mowi czałem y z kxiąŹęty A iakoŹ my czudzoŹiemczy doćifnąć Źie mamy *RejJóz Mv*.

»lżej, leguczko mowić« = *mówić licząc się ze słowami, nieobraźliwie, łagodnie* (4 : 1): [*pleban do wójta*] A ták lŹey mow boŹ mię ruffył *RejRozpr A4; RejKup q4v*; Cyt pánowie lŹey mowćie by krol nie wŹyłŹał. *RejZwierc 80; WujJudConf 229v*; IeŹlim Źie co ŹprzykrzyŹłá/ Źtápię z tego toru. Leguczko teraz mówię/ namilŹé kochánie *GosłCast 28*.

»za łaską [czyjá], z dozwoleniem, z odpuszczeniem mowić« [*zwrot grzecznościowy; w tym: wtrącony „mówiąc” ‘za pozwoleniem’* (6)] (7 : 1 : 1): Bona venia dicere, S dozwoleniem mówić. *Mącz 26b*; Salva venia, Zá łáŹką mówiąc álbo s odpufzczeniem mówiąc [...] *Salvis auribus vestris Zá łáŹką wálŹą mówiąc. Mącz 366b, 429c, 480a [2 r.]; CzechEp 166, 384*.

»mowić [co] miedzy dwiema« = *mówić w sekrecie* (1): tedy fię to mowi/ miedzy namá dwiema/ ia tego [...] z tego mieyćá nie wynioŹę. *GórnRozm E*.

»mowić w modlitwie (a. w pacierzu, a. w prósbach), na modlitwie« [*szyk zmienny*] (7 : 2): *WróbŹóŹt 115/10*; Bo w pacierzu ták mówimy/ Odpufzczamy winowáycom *BielKom E7; RejPos 293v*; iáko mowiá w modlitwie do Bogá: Ty Pánie co wŹytko wiefz znaŹ pomnie *SkarŹyw 153*; co teŹ oni o Bogu y do Bogá mowili/ w prósbach Źwych. *CzechEp 282, 240, 270; NiemObr 112*; BoŹe by wŹyŹyŹy mowić ná modlitwie mogli: Nie ieŹtem nieŹpráwiedliwy *SkarKaz 351b*.

»nic, (ani) Źadnego (a. namniejszego) (i) słowa nie mowić, málo abo nic mowić« [*szyk zmienny*] (26 : 4 : 2): Ach moy mily Źynu/ [...] ku mnie matce Źwé niechceŹł mowitz námnieyŹŹego Źłowa *OpecŹyw 145v, 46; MetrKor 40/283*; Nie wielkiego ten wćyć niemoŹe kto nie niemowi. *BielŹyw 128; RejWiz 16; Leop Ps 76/5; BielKron 214v; GrzegRóŹn H4v*; Tacite, Cicho/ milczáć/ nic nie mówiąc. *Mącz 438b*; Ná the Źłowá gdy nikt nic nie mowił. RzeŹł ták pan DerŹniak. *GórnDworz Bb8*; iż kto bárzo miłuię/ málo ábo nic mowi. *GórnDworz Cc5v, F3v, P2, Cc7v; HistRzym 36v; RejPos 192, 202, 206v, 227, 308v; RejZwierc 84*; HerenniuŹ/ pytał: Co mowili RŹymianie [...] powiedziano mu: iż nic nie mowił Źadny/ iedno bárzo Źmutni byli. RzeŹł Herennius: O nieŹtoćie/ iáko cięŹŹkie groŹby pod tym milczeniem táią Źie. *BielSpr 46v; SkarŹyw 102, 483*; Y poŹegna chleb [*JeŹus*] niemowięc nic/ y rozłámie gi ná cęŹęŹi *MWilKHist K2v; StryjKron 350; PaprUp Iv; Phil R4; SiebRozmyŹl F4; SkarKaz 159b*; Nie ŹyłŹelim práwie nic od mlóŹdzieńcá cnego: By nas próŹil o rátkun/ nie mowił y Źłowá. WłáŹnie milczáł/ kiedy Źie komu záwrze mowá *GosłCast 71; SkarKazSej 675a*.

»nie leda jako mowić« (1): PrzeŹto teŹ tu Duch Swięty nie ledá iáko mowi. *KrowObr 141v*.

»nienawiŹci mowić« (1): By teŹ nyenawiŹci kto przećiw mnye mowił/ WŹdybych Źie ták Źtárał Źebych Źie przed nim Źkrył. *LubPs O*.

»mowić nieprawdę, nieprawdziwie, kłámstwo, kłámliwie, fałsz, fałszywie, łeŹ, łŹywie, słowo fałszywe (a. fałszu)« [*w tym: fałsz a (i) nieprawdę* (2)] = *kłamać; non vera dicere* *Mącz* [*szyk zmienny*] (16 : 2 : 10 : 2 : 6 : 4 : 1 : 2): *SeklKat M3, M3v [2 r.]; KromRozm I B2v; LubPs H2v, O3v; KrowObr 52v, 99v, 157*; nienawidzi Pan/ [...] Swiádká fáłecznego ktory nieprawdy mowi [*profercetem mendacia*; ktory mówi kłámŹtwo *WujBib*] *Leop Prov 6/19*; Ná to záŹ oná [*druga matka*] mowiá: Nie prawdę mowilŹ [*Mentiris*]/ boć Źyn moy Źyw/ á twoyći ieŹt vmárŹy. *Leop 3.Reg 3/22, Ier 9/5, ZZ*; To ieŹt [*przy*

ołtarzu] Bogá/ A to mowi Sennácheryb nieprawdziwie bo ołtarze ony były bałwanow á nie Bogá prawdziwego *BibRadz* I 251a marg, *Ps* 41/7, *Mich* 6/12; *BielKron* 450v; *Mącz* 232d; *GórnDworz* Ee4; Chciałbych ia iemu thę rádę dác [...] ále tho fáłszywie á zdrádnie mowił *HistRzym* 10v; Ktoryś v mnie przez ták długi czás służył. Rzekł iemu wrotny: Coż to mowisz lżywie/ Ia służę Cefarzowi á nie tobie. *HistRzym* 43v; *KuczKat* 290, 340; *WujJudConf* 64v [2 r.]; mowili też słowo imieniem moiem fáłszu [*locuti sunt verbum ... falso (marg) mendaciter (-)*] *BudBib Ier* 29/23; Bo kłámstwo ty mowisz ná Iłzmáelá [*falsum tu loquens ad (marg) loqueris de (-) Ismahel*]. *BudBib Ier* 40/16, *Ps* 58/3; *CzechRozm* 18v, 265; Záprawdę y ten ktory fáłsz mowi/ y ten ktory nieprawdę [*qui falsum dicunt, et qui non verum*]/ nic inego nieczyni *ModrzBaz* 61, 60v; człowiek vprzymégo Sercá [...] Który niemówi łowá fáłszywégo. *KochPs* 19; *SkarŻyw* 34; *CzechEp* *2, 219; *ArtKanc* C18, M4v; *GórnTroas* 44; *KolakSzczęśl* B2; *WujNT Ioann* 8/44.

bibl. »mówić nieprawości« [szyk zmienny] (3): niemowicie przeciwko Bogu niepráwości [*nolite loqui adversus Deum iniquitatem*]. *Leop Ps* 74/6; *CzechEp* 37; *JanNKarGórn* G4v.

»mówić nierozmyślnie« [szyk zmienny] (2): NIemow nie wlfetecznie á nierozmyślnie [*Ne ternere quid loquaris*] *Leop Eccle* 5/1; *CzechRozm* 228.

»mówić nie wiedzieć co; (nie) wiedzieć co mówić« [szyk zmienny] (12 : 1): *RejKup* t3v; *KrowObr* 115v; Non consistere mente, lingua, oratione, Rozum y mowę łtrácić/ mówić niewiedzieć co. *Mącz* 396d; Constare sibi, Wiedzieć co mówić/ nie błádzić rzeczą. *Mącz* 418a; mułzą być zbytnim rozumem łwoim ták bárzo záślepieni/ że y łámi nie wiedzą co mowią. *CzechRozm* 154v, 69, 84, 85, 173; *CzechEp* 341; *WujNT Luc* 9/33; Iż kto łobie Czyścicie obiece/ niewie co mowi/ poniewáz tám męki łá práwie nie wyłłowione. *WysKaz* 39; *SkarKaz* 122b.

»niewiele mówiąc« = szybko, bez zastanowienia (1): rádzili mu [*Tarkwiniuszowi*] áby nie wiele mówiąc łzedł á vbrał łie w krolewłkie odzyenie *BielKron* 103v.

»w niwecz [= na próżno, bez pożytku] mówić« (1): Mortuo verba facere, W niwecz mówić/ prózną pářę z vłt pułzczać. *Mącz* 232b.

»mówić w obecz« (1): A ták gdy Pan Piotrowi mowi w obecz: Cokolwiek zwiázęłz ábo rozwiázęłz rć. *WujNT* 69.

»obietnice mówić« (3): Bo Pánu náłzemu nie trzeba było tych przymówek áni thych obietnic dác ku łobie mówić *RejPos* 72, 254v, 294v.

bibl. »oblicznie, oblicze w oblicze, usty w usta, otworzyście w twarz mówić« (3 : 1 : 2 : 1): *SeklWyzn* C; mowił Pan Bog z Moizełzem oblicznie/ iáko człowiek mawia s przyacielem *BielKron* 35; Pan náłz vczynił známi vmowę ná gorze Oreb/ oblicze w oblicze mówiąc známi *BielKron* 43v, 40, 225; vłty znim [*Bog z Mojżeszem*] w vłtá mowię á nie w figurách áni pod zákryciem: ále iáwnie Páná widzi. *SkarŻyw* 483; á ważyłby łię przeciw niemu [...] ták vłzczypliwie/ [...] chociaż w ołobie Kteżyfontá/ lub piłác lub mówić: ábo ták otworzyście w twarz/ iáko Sáluftyułz przeciw Ciceronowi *CzechEp* 4.

»mówić w oczy, oczywiście« [szyk zmienny] (6 : 1): *LibLeg* 11/154v; *LubPs* O6v marg; *RejWiz* 39; Ale lepiej mów w oczy/ gdy co nietrefnego/ Słyszylz áłbo łam widzilz do łáfiádá łwego. *RejZwierz* 123; łam z nim [*Bóg z Mojżeszem*] oczywiłcie mówiąc: ácz nie oczywiłcie/ ále nie ináczey iáakoby oczywiłcie/ przez łługi wierne łwoie. *RejPos* 239; *Paprup* F4; *KlonWor* 2.

»na odmianę mowić« = *rozmawiać* (1): Sermocinor, Sennonem facio, loquor, Rozmawiam, na odmiane mowię. *Calep* 972b.

»na odpor [czemu] mowić« (2): A ktoby te^{mu} mógł co ná odpor mowić *CzechEp* 327, 95.

»ogółem, ogólnie mowić; mowiąc [w tym: obsolute, to jest ogółem (1), ogółem essentialiter (1)]« [szyk zmienny] (6 : 1; 1): *BibRadz* I 353v; *SarnUzn* B3, D4v, [G2]; *GórnDworz* M3v; Cokolwiek ogółem o Bodze mówimy/ o wżyftkich Perfonách rázem mówimy *BiałKat* c; *KuczbKat* 200; Oćiec/ fyn/ duch ś. trzy perfony w iedney iftności: á ogółem mowiąc: Bog w troycy iedyny rć. *NiemObr* 95.

»mowić omylnie« = *mylić się* (1): Ieśli prawdźiwie/ czy mówią omylnie/ Ze biaległowy ná to fię ćwiczyły/ Aby nas zá nos proftaki wodźiły. *KochFr* 46.

»mowić w osobie (a. personie, a. postaci, a. postawie) [czyjej] z osoby (a. persony, a. strony) [czyjej], pod osobą [czyją] [w tym: z strony abo persony (1)]« = *mówić w imieniu czyim, jako kto* [szyk zmienny] (26 : 17 : 1): Salomon movy prouerbiorum w ofmem polozeniu w perfonye panny maryey yefzyczne nyebyły głąbokofzczy a yam yuż była począta *PatKaz* I 8, 10v; Słowa te fą z perfony pana Iefufa, a może ie też wżelki człowiek mowicz z perfony fwey *WróbŻółt* C3v; Iuż tu mowi prorok z ftrony pana Iefufowey. Przijaciele moi y blizni moi przeciwo mnie przifitapili [!] *WróbŻółt* N, H8v, O5, R8, T3, T7v (11); Tu wtem pieniu prorok mowi zofooby fprawiedliwych ludzi/ iáko iem ma być požądliwe kroleństwo niebieskie *RejPs* 63; Prorok wofoobie Kryftufowey mowi/ iż go ząwždy mierzić miał człowiek vpornie złoćiwy *RejPs* 147, 92v, 197v, 204v, 207v; *KrowObr* C3; *Leop Ps* 39 arg, 87 arg; *LeszczRzecz* A3v; *BibRadz* I 311a marg, 383d marg; Wykładáią ty fłowá vczeni ludzye mowić Sálomoná w poftáwie bezrozumnego *BielKron* 80; thedy [Chrystus] ząwždy mowi s ftrony człowieczeńftwá fwoiego. *RejAp* 41v; Stworzmy człowieká ná podobieństwo á ná wyobrażenie náfze. Tu iuż rozumiefz iż nie w iedney perfonie thy fłowá mowił. *RejPos* 149v, 32v, 87, 139v, 149v [2 r.], 153v (10); *RejZwierc* 10; *CzechRozm* 12; *SkarŻyw* 484; iż iáko Ezáiafz káp. 14 pod ofobę Krolá Bábilońkiego/ mowi o vpadku Lucyferá *CzechEp* 410, 4, 331; Pácianus ftárodawny Doktor ták w perfonie Kátholiká mowi: Imię mi ieft Chrześciánin/ á Kátholik przezwińko. *WujNT* 444.

»mowić na osobliwości« = *separatim dicere, privatim loqui* *Mącz* [szyk zmienny] (3): Libenter tecum verba facerem, sed remotis arbitris, Radbych s tobą nieco mowił/ ále ná ofobliwości. *Mącz* 235a, 280d, 322d.

»mowić oślep« = *mówić bez rozeznania* (1): Yedno iż nyemowya [kacyrzowie] oślep/ Awo my ktorzy przychodźimy w imye Kriřtufowe/ [...] nye tám wám Kryřtufá vkázuyemy/ gđzye yeft y był od początku/ to yeft w kroleřtwye yego/ [...] Ale w káćie w Witembergu *KromRozm* III E5.

»palcem mowić« = *palcem wskazywać* (1): Człowiek Apořtothá [...] ydzie vřtámi przewrotnymi/ pomruga oczymá/ zácira nogá/ pálcem mowi [digito loquitur]/ złym řercem myřli *Leop Prov* 6/12.

»z pamięci mowić« = *memoriter pronuntiare a. recitare* *Mącz* (3): *Mącz* 53c, 254b; nie řpytać niemogł [mnich nowicjusza]/ ná co by mu/ z pámięći wżytko mowiąc/ niedořyc vczynił. *SkarŻyw* 411.

»pięknie mowić« = *lente loqui* *Mącz* (4): Appositissimis verbis usus est, Cziftemi słowy rzecz wywiódł/ pięknie mowił. *Mącz* 310a, 197b; *RejPos* 152; Częřto fię to nayduie/ iż pięknie mówimy/ Pod fárbą fłow łágodnych/ fwoie vczynimy. *GosłCast* 47.

»z piętra [= wyniośle] mowić« (3): *RejZwierz* 54v, 70v; [*przemierzły chłop*] który nieumie iedno fie chwalić/ s piętra mowić/ grozić/ dziwniey niż ludzie ftąpác *GórnDworz* E8v.

»pismo [*jakie*] mowić« (2): Y drugie pímo które mowi Izaijáfs: Cialo moię dálem bijący^m mnie *OpecŻyw* 109v; *KrowObr* 141.

»plugawie mowić« (1): śmiałeś ták plugáwie Mowić: nie mogłeś tego powiedzieć z ogrodkiem. *CiekPotr* 32.

»mowić (a. mowiac) bez pochlebstwa« [*szyk zmienny*] (2): *OrzRozm* Iv; Tyś przed infzými/ (mówiac bez pochlebstwá) W oczu mych ftánał *ZawJeft* 3.

»mowić podobieństwo, przypowieść, zagadki; przysłowie« [*w tym: do kogo (2), komu (1), ku komu (2)*] (3 : 2 : 1; 1): *KromRozm III* M8; Oto káždy który mowi pólpolite przyflowie [*quid dicit vulgo proverbium*]; kto przypowieść pólpolicie mówi *WujBib*] ná cię ie będzie przytaczał *Leop Ez* 16/44; Otworzę w podobieńftwie vftá moie/ mowić będę zágadki [*loquar aenigmata*] od początku. *BudBib Ps* 78/2; Mowil lepak y podobieńftwo knim [*Dicebat autem et similitudinem ad illos*] *BudNT Luc* 5/36; [*hetmana*] Skarac rófkalz mowiac mu to przypowieć ftara *Tolatur impius ne videat gloriam DEI. PaprUp* A3v; Pánie/ do nasze mowifz to podobieńftwo [*ad nos dicis hanc parabolam*]: czyli y do wftytkich? *WujNT Luc* 12/41, *Luc* 20/9.

bibl. »pokoj mowić« (1): w vściech pokoy z przyiaćielem mowi/ á táiemnie śieci nań záftáwia. *SkarKazSej* 658b.

»za pomocą bożą (a. boską), Ducha świętego mowić« [*szyk zmienny*] (9 : 1): O czym mowić będziem zá pomoc Duchá świętego *SkarKaz* 117a; Mowmy trochę co o ofierze/ potym o vzywaniu tey ofiáry zá pomocą Bożą mowić będziem. *SkarKaz* 155b, 5b, 240b, 416b, 484b; Mowmy dziś zá pomocą Bożą o tey pierwzey chorobie Rzeczypólpolitey. *SkarKazSej* 664b, 689a, 696a, 700a.

»bez poroku [= *bez obrazy*] mowiac« [= *zwrot grzecznościowy*] (1): Rzeczy the czynil za namowamy Lyenarthowfkiey y Czorki yey Maruchny, yfch fnyá bez poroku mowyaż opczowall *LibMal* 1544/80v.

»poszeptem mowiac« (1): iz to lám X. K. czyni/ [...] ták o tym głośno [...] wołaiąc/ y czáfem pófzeptem mowiac: [...] Trzy fá imioná á wftytkie táz iftność. *CzechEp* 222.

bibl. »potwarz mowić« = *loqui calumniam PolAnt* [*szyk zmienny*] (2): A choć przeciw bliźnyemu yáką potwarz mowi [*zły człowiek*]/ Závždy fie lám vplecyé pirwey fwymi fłowy. *LubPs* C2; Gdyż grzełzimy y kłamamy przeciw Pánu [...] mowimy potwarz y przewrotność [*loqueremur calumniis et transgressionem Vulg*] *BibRadz Is* 59/13.

»prawdę, prawdziwie (prawdziwie), zaprawdę (zaprawdę), amen (amen), w prawdzie, prawie, zaiste, tak [= *zaiste*], do prawdy, co prawdziwego, rzeczy prawdziwe mowić; prawda się mowi (a. musi się mowić)« = *podawać do wiadomości rzeczy słuszne, zgodne z rzeczywistością; veritatem a. vere dicere Mącz, Vulg, PolAnt; verum dicere Calep, Vulg, PolAnt; utique dicere Mącz, PolAnt; serio, verissime dicere Mącz; perhibere, verare Calep; in veritate a. verbum veritatis dicere Vulg* [*szyk zmienny*] (166 : 39 : 25 : 5 : 5 : 3 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1; 2): Ieslibych ia vćiec wołá miał: Milczkiembych fie poprowadził/ [...] Rzeče mu Xánt prawdę mowifz Iuż wierzę iz mię nie zdrádzifz *BierEz* B3, K3, R3; Lotrze zaprawdę mowię tobie/ dzis fémną będziefz w raiu. O fćczęfné obietzanié *OpecŻyw*

145, 65, 120, 180; *PatKaz II* 73v; *TarDuch* D4v; Drugie prawo [ustanowili Grecy] aby wżędi prawdę mowiono, a łami iawnie łgali *BielŻyw* 23, 73; *WróbŻolt* oov; *RejPs* 85, 193v; *LibMal* 1554/190v; *RejRozpr* G2v; *RejJóz* C7, H4v, H5v; *SeklKat* R3v, S; Bieda mnie nieborakowy Toć my nikt prawdy niemowy. *RejKup* k3v, D, d8v, K4, o8v, q2v; w prawdzie wam mowię [*veritatem dico vobis*; Prawdą mowią wam *HistAl* 1510 273]/ iż włyfcy pogáni máią thowárzyftwo z niememi zwierzęti *HistAl* G7v; by tákowe rzeczy v nás były widziany/ záprawdęby były bárzo kofzthowne. Odpowiedziáá krolowa/ prawdę mowifz [*bene dicis*; dobrze mowysz *HistAl* 1510 475] Alexander *HistAl* L7, I6; *KromRozm I* A4v; á [Jezus] powiedziáá/ Zápráwdę zápráwdę wám mówię/ że mię ieden zwás wydá [*amen amen dico vobis quia unus ... tradet nie*] *MurzNT Ioann* 13/21; *GliczKsiąż* F5v [2 r.]; Iefli należy ná wiernego flugę *Bożego*/ prawdę przed Bogiem y ludzmi mowić? *KrowObr* C2v, 26v, 40v, 52v, 69v, 167v, 204, 220; *RejWiz* 79, 100v, 174; *Leop Ps* 51/1, *Ier* 9/5, 3.*Mach* 7/10, *Luc* 4/25; *OrzList* c2v; *RejFig* Cc8v; Iż prze márne pochlebftwo/ prawdy nie mowimy. *RejZwierz* 61, 7, 24, 53v, 104, 104v, 123; *BibRadz Gal* 4/16, *Eph* 4/25, II 120c marg; *OrzRozm* D, I2, I2v [2 r.], M2, M3 (10); *BielKron* 318v, 463v, 464; *KochSat* A3; á tak mniemayác iżeby prawdziwego co mowili/ w wielu fię rzeczach omyláya. *KwiatKsiąż* C2v; *Mącz* 26b, 174a, b, 324d, 386c, 489b; *OrzQuin* E4, H, K4, M2; *Prot* Av, A2v, A4v, D4; brácia miła prawdziwie Apofthoł mowi *SarnUzn* E5; *LeovPrzep* G3v; *GórnDworz* G6v, L7v, T4v, Y2, Ee4, Kk6; Záifte mowię tobie że we wżem fwiećie niemálfz fzaleńfzego iákoś ty *HistRzym* 91, 49, 51, 55, 70v, 87v, 110 [3 r.]; *RejPos* 10v, 14v, 83, 86 [2 r.], 245, 322v; *BialKat* 146; z tądżec to bywa/ że dobrze y prawdziwie mowimy/ iż w tey Swiętości łáfkí doftawamy. *KuczKat* 181; Złóżywfy kłámftwo/ mowcie prawdę. *KuczKat* 340, 40; *RejZwierz* 50v [2 r.], 51 [2 r.], 233v, 266, 274; Rzekł Cyrus: Práwie mowicie/ ták niewołą będziecie mieć poki nie wyliczećie Medow *BielSpr* 49v; Y owżem flufznie á prawdziwie to mowią/ iákoć fię iuż wyżlfzey pokázáło. *WujJud* 126; *RejPosRozpr* b3v; *BudBib* C2, *Ps* 57/11; *BialKaz* Ev; Ale co wyzfliście widzieć? Proroka? Ták mowię wam [*Utique dico vobis*]/ y obfićiej niż proroká. *BudNT Matth* 11/9, *przedm* b2v, *Matth* 11/11, 21/21, 23/36, 24/47 (17); Abowiem gdyby fię on omylił á ty byś prawdę mowil/ tedyby prawdá twoiá Grámmátyki y Dialektiki tákíey nie potrzebowáá. *CzechRozm* 63v, 18v, 30v, 63, 113, 146 [2 r.] (10); Bo prawdá/ ktokolwiek iá mowi [*veritas, a quocumque dicitur*]/ z Duchá swiętego pochodzi *ModrzBaz* 28v; Prawdę tu mowi *Spartian* [*Vere haec ... dicit*], iáko y *Homerus* gdzie piŕze/ że máło iefť fynow rodzicom podobnych *ModrzBaz* 47, 50v, 60; *SkarJedn* 39 [2 r.], 280; y tym fię rychley w káżdey [*sprawie*] oŕzukiwa [*umysł*]/ im fię około wiela zábawia, PETRVS. Wielką prawdę mowifz. *SkarŻyw* 213, 338, 394, 444, 457; tych [*bluźnierstw*] nigdy X. K. od nas nie flýfzał/ ktoremuby pewnie przyftáło rzeczy tylko prawdziwe mowić: ktorýchby łam oczywiŕście doznał *CzechEp* 54, *3v, 7 [2 r.], 8, 9, 23 (16); *NiemObr* ktv, 66, 165; *KochFr* 46, 64; Iuż ále prawdę mówmy/ chocia źle dżiálamy *PudlFr* 18, 65; Nieumiewá pochlebiáć/ tylko prawdę łczyram Mowić káždemu *BielRozm* 3, 8; *GórnRozm* E4v [2 r.]; A tak niemiei zázle zefie prawda mowi/ Principatus virum oftendit. *PaprUp* I; *Calep* 781a, 1116b; *Phil* F4, H3; *GórnTroas* 44; *GrabowSet* K3; *LatHar* 246, 690, 736; Abowiem záprawdę mowię wam [*amen quippe dico vobis*; Bo wam to prawdziwie powiádam *Leop*]/ iż wiele Prorokow y ŕpráwiedliwych żádáli widzieć co widzićie *WujNT Matth* 13/17; A Iefus mu rzekł: Záprawdę mowię tobie [*amen dico tibi*]; Dżiś zemną będziefz w ráiu *WujNT Luc* 23/43; Záprawdę

zাপ্রawdę mowię wam [*Amen, amen dico vobis*]; nie możec Syn łam od łiebie nic czynięc *WujNT Ioann 5/19, Matth 25/12, 26/13, s. 135, Mar 10/15 (36)*; włzyłcy łwięci pobłádzili/ á ty nielzczeńny Heretyku łam tylko prawdę mowilz? *WysKaz 30; SkarKaz 351b; SkarKazSej 658b; KlonWor 52*; Bo to wierę nie krzeczy/ prawdę mowię iłcie/ W Muchaierze/ w Czámlećie/ tobie chodzić czyłcie. *ZbylPrzyg B3, B2, B4, B4v.*

»prawdę, po (w)prawdzie mowiac, mowiac ku prawdzie [*w rymie do: najdzie*]; ma(li) się prawda mowić« = *utique Mqcz [zwrot wtrącony] (4 : 2 : 1; 2): WróbŻołt A4v*; Ale łnadz mowiac ku prawdzie Wielkieć zbytki włłedy naydzie *RejRozpr I*; łá teź (prawdę mowiac) co łie w biełiádadł trunkowych kocháią *BielKron 334; Mqcz 510a; BudBib C2*; włzákże mali łię prawdá mowić/ trzeba łię zá nie [*za przodkow*] Bogu modlić *BudNT przedm a4v*; POłłáł ieden Ziemiánin do Páná wielkiego łługę/ poprawdzie mowiac/ nie bárzo dworfkięgo *PudłFr 25, 10; JanNKar A4v.*

»po prostu, prosto, z prosta; prostymi (*a. prołciuchnymi*) łłowy, prostá rzeczą mowić« [*szyk zmienny*] (*9 : 4 : 1; 3 : 1*); *BierEz S3v*; gdyź Kryłtus prołtimi łłowy mowil. *BielKron 195; GrzegRóżn E2, G3v*; Mówilęch w támtych Dyálógoch z náłzą bráćią po prołtu *OrzQuin I2v*; iź thák mowil [*licemiernik*] łtoiacz w onym kołciele tymi prołtemi łłowy *RejPos 200v; WujJud 115v; CzechRozm 41*; źelmy y rzeczy y rozłádku o rzeczách niemáło potrácili/ przeto nikczemniuchnie łáłkávánia, y miłółciwánia łápamy [= *źádamy tytułowania „łaskawy”, „miłółciwy”*]/ biorác to łobie zá krzywdę/ ielłiby kto z prołtá do nas mowil [*si quis plane et simpliciter nos alloquatur*] *ModrzBaz 59v, 94v; CzechEp *3v, 293, 296, 382*; Boć prawdę zdawná mowia prołciuchnymi łłowy. *NiemObr ktv*; Prołtá rzeczą [*przodkowie*] mowili co łie im godziło *BielRozm 8*; Wolnołć ia zowę/ y to ielł Wolnołć/ nie chytro/ ále poprołtu mowiac z tobá/ iź żyię iako chcę *GórnRozm A4, Bv.*

»prostym odmáchem, szermem [= *prosto*] mowić« [*szyk zmienny*] (*1 : 1*); bárzo bym rad/ ábył ty prołtým łzermem, zemná o tey Exekucyey mowil/ [...] prołty ia ielłtem Bernard/ á nie Philozoph. *OrzRozm B2*; STRách o tey łkorze piłác: bo tá groźbá/ łtráchem Nárabia; iź ták mowić mam prołtým odmáchem. *KlonWor 81.*

»mowić przekłętwo« (*1*): Przetoź oznáymię wam/ iź źaden w Duchu Boźym mowiac/ nie mowi przekłętwa łefułowi [*nemo ... dicit anathema Iesu*] (*marg*) nie rzecz łefułá być przekłętwe. G. (-) *WujNT 1.Cor 12/3.*

»mowić przewrotnołci« (*1*): Trzećia/ iź [*heretycy*] mowia przewrotnołci: Ze włzytko ich łtáránie ná tym ielł/ áby to wywrołili co dobrze w kołciele Duch S. połłtánowil. *WujNT 483.*

»mowić przykazania« (*1*): áżebyłcie vczyli łyny Izráelłkie włzytkich przykazánia moich z zakonu/ ktore Pan mowil [*omnia legitima mea, quae locutus est Dominus Vulg Lev 10/11*] do nich przez Moyzełzá. *WerGołc 258.*

»na przyłkad, przyłkádnie mowić« [*szyk zmienny*] (*1 : 1*): Gdy woł abo ołieł wpadnie w doł, zaź nielłułzno ielł idz kniemu á pomagác mu [...] (przyłkádnie mowiac) człowiek bęđacim [*!*] więzienin potrzebnie włzelkiew łáłki *BielŻyw nlb 3*; áby ten ktoby to pirowey vczynil [*gwałł majęnołciom duchownych*]/ oddál (bo to mowię ná przyłkad [*loquimur enim exempli gratia*]) w pięćior náłob więcey niź włził *ModrzBaz 139v.*

bibl. »przykrości mowić« (1): przyszedł Pan [...] aby [...] łtrofował wżytki niezbożniki [...] ze wżytkich przykrości ktore mowili przeciw iemn [*duris quae locuti sunt contra Deum*] *WujNT Iudac* 15.

»mowić w przypowieści(-ach), przez przypowieść (-i), (o)procz (a. bez) przypowieści, wielą przypowieści, pod przepowieściami; przez podobieństwa, krom podobieństwa, pod podobieństwem(-ami), w podobieństwie; pod figurą (-ami), figurnie (a. figurate), przez figurę, w figurach; pod zakrytościami (a. przykryciem, a. zakryciem), pod pokrywką, pokrycie, pod zasłoną; przez naukę (a. pisanie, a. umiejętność), w nauce; przez gadki, przez objawienie, przez prorocstwa« [*w tym: albo przez gadki albo przez figurę (1), nie w figurach ani pod zakryciem (1), albo przez objawienie albo przez umiejętność albo przez prorocstwo, albo przez naukę (1)*] (16 : 6 : 3 : 1 : 1; 8 2 : 2 : 1 : 5 : 3 : 1 : 1; 4 : 1 : 2 : 3; 3 : 1; 1 : 1 : 1): *TarDuch* B4; *RejPs* 138, 171; *KromRozm III* ov; *Leop Matth* 13/10, 13, 34 [2 r.], *Luc* 9/4; Ty wżytki rzeczy mowil Iezus przez podobieńłthwá onemu zgromádzieniu ludu/ á krom podobieńłthwá nic im nie mowil [*locutus est ... in parabolis ... et sine parabolis non loquebatur eis*]. *BibRadz Matth* 13/34, I 353v, *Matth* 22/1, *Mar* 4/33, 34; Potym też Menenius Agrypá [...] mowil do nich [*do plebejuszów*] przez przypowieść *BielKron* 108, 40, 42v; *SarnUzn* B5; Duch świyty pod zákrytościami zázwdy mowil. [...] *RejAp* 3 marg, 3 marg, Dd3, Ee3; Pan wielokróć ze zwolenniki łwemi figurnie á niewłáśnie mowić raczył. *RejPos* 89v marg; iż on [*Pan Bóg*] s pokrytemi/ [...] zázwdy/ też pokrycie mowi/ á nigdy im práwie nie obiáłni woley łwey *RejPos* 154; Przecz Pan przez przypowieści mowil. *RejPos* 191v marg, 53 [2 r.], 89v, 132 [2 r.], 134, 152, 313v; *HistLan* E4; *BudNT Mar* 12/1; *SkarJedn* 56; *SkarŻyw* 483; *CzechEp* 69, 150, 220, 321; *ReszPrz* 104; Y náuczál ich wiele rzeczy w przypowieściách/ y mowil im w náuce łwoiey (marg) To iest, vcząc: ábo obyczáiem náuczánia łwego. Hebráilm. (-) *WujNT Mar* 4/2; coż wam pomogę/ ielli wam nie będę mowil ábo przez obiáwienie/ ábo przez vmieiętność/ ábo przez prorocstwo/ ábo przez náukę [*in revelatione aut in scientia aut in prophctia aut in doctrina*; álbo w obiáwieniu/ álbo w vmieiętności/ álbo w Proroczwie/ álbo w náuce. *Leop*]? *WujNT 1.Cor* 14/6, *Matth* 13/3, 10, 13, 34 [2 r.] (15); *WysKaz* 33, 34; *SarnStat* 750; *SkarKaz* 80b.

»przysięę mowić« = *przysięęć* (1): A ielli niespráwiedliwie przyłyęę mowię/ áby mię Pan Bog łłumil *GroicPorz* h3.

»mowić pysznie (a. pyszno), z pyszna; słowa pyszne« [*szyk zmienny*] (5 : 1; 1): *BierEz* K4v; Iuż niebędzie mowil łpyszna *RejKup* f6v; *RejZwierz* 69, 91; Nie mowćielz ná potym łłow pyłznych [*Ne multiplicetis loquamini altum*] *BibRadz 1.Reg* 2/3; *Elate dicere*, Chełpliwie/ Pyłznie mówić. *Mącz* 123b; *BudBib Ps* 16/10.

bibl. »mowić w ręce [czyje]« = *mówić przez kogo* (1): Y mowil Pan w ręce łlug łwoich [*Locutusque est Dominus in manu servorum suorum*]; prorokow/ mowiac: Ze Mánáśes Krol Iudłki vczynil the nagorłfe brzythkości/ [...] dla tego tho mowi Pan Bog Iłráelłki *Leop 4.Reg* 21/10.

»mowić [z kim] za rowno« = *rozmawiac z kim jak z równym sobie* (1): Nie mow z nim [z możnym panem] zárowno [*Ne retineas ex aequo loqui cum illo*]/ áni wierz wielomownośći iego *Leop Eccli* 13/14.

»mowić rozumem« (1): Chociazem ia czásem mowil rozumem łwym płonem Iżem yełt márnye odrzucon od oblicza yego *LubPs* H3.

»mowić rzeczą [jaką]« [szyk zmienny] (3): Oná [pani, której męża dał cesarz ściąć] máiąc go [cesarza] w mocy y z innemi/ mowiła kniemu długą rzeczą á rołtropną/ thák iż płákał Cefarz *BielKron* 326v, 410; *CzechEp* 253.

»(nie) k(u) (a. do) rzeczy (a. grzeczy), nie od rzeczy mowić« [szyk zmienny] (24 : 4): *BierEz* E4; *RejKup* m8v [2 r.]; *BibRadz Prov* 26/16; Coelum terrae miscere, Proverb. Niebo s ziemią zmiefzác/ nie ku rzeczi mowić. *Mącz* 58d; Inaniloquus, Dármo mowny/ pletliwy który nic k rzeczy nie mówi. *Mącz* 167b, 311d, 353c; *BiałKat* 66; *GrzegŚm* 4; *WujJud* 235 marg, Mm5v; *WierKróc* A4v; *CzechRozm* 134v, 135, 153v, 218v; nic od rzeczy nie mowiła [św. Eufrozyna]/ gdy fię Smáragdem zwála. *SkarŻyw* 16; *CzechEp* 140, 160; Czekála śmierć/ żeby był Gąłká mowił grzeczy. Nie mogła fię doczekác *KochFr* 130; Rad wielé mówi/ á włzytko nie k rzeczy. *PudłFr* 36; *WysKaz* 15; náprowadzác ná fźciefzkę y *methodum*, żeby do rzeczy mówił. *SarnStat* 46; *CiekPotr* 86; Więc nie od rzeczy mowi Publius, rownáiąc Piiánftwo z niebytnością. *KlonWor* 70, 43; Bądź mężem mów co krzeczy/ nie ftoy by niewiáftá. *RybWit* B3v.

»grzeczy mowiac« [= zwrot wtrącony] (1): Ale g rzeczy mowiac/ tákowego też Krolá/ iákiegom teraz Polłkiego być fłyfzał/ kácerzowie niemáią *OrzRozm* M.

»ku swej rzeczy, za swym, za swą stronę mowić« = *przemawiac na swoją korzyść, w swoim interesie* [w tym: ku swej rzeczy za swem (1)] [szyk zmienny] (2 : 2 : 1): tho nyebilo ony kv swey rzeczy movyą káfzdy zaszwem *LibLeg* 7/99; by dwa braczya na yedno Iablko traffily, káfdyby ye sobye volyal, thakyełz ony mowyą za zwym yako ktho sobye that tchefz y swemv zyczy. *LibLeg* 7/99; *BielKom* G5; Pro sua parte loqui, Zá fwą ftronę mówić. *Mącz* 323a.

»z rzeczy [= na marginesie, po drodze] mowić« (3): *Mącz* 453c; O tym fię tu nam z rzeczy mowić trefiło *Prot* A4v; ktorzy ábo z rzeczy/ ábo vmyślnie o poście 40. dni mowią *WujNT* 15.

»miedzy inszymi (a. inemi) (rzeczami) (a. wielą rzeczy), miedzy innemi (a. inszymi, a. dłuższymi) słowy mowić« [szyk zmienny] (8 : 3): wielmi wyfoko chwálil [Jezus] fwięte^{go} Iána/ a miedzy ijnymi rzeczami mowił/ więtfłly niż prorok/ ktery téz miedzy fyny niewiefciémi/ nie powftál więtfłly nad Iána krzciciela. *OpecŻyw* 47, 64v; *BiałKat* 286; świádczy Káfpár *Contarenus*, gđzie o wybieraniu Książęciá tak miedzy innemi rzeczami mowi [testatur ... sic inter caetera inquires] *ModrzBaz* 46; miedzy innemi fłowy mowi [św. Leon]: Zadney nigdy mocy to mieć nie będzie *SkarJedn* 184; Acz między infzymi Hieronim mowi iż to może być rozumiano dwoiáko *CzechEp* 156; też między wielą rzeczy/ w ktorzych oycá nád fyná wyftáwia mowi: A iż go [...] Bog oćiec vczynił vczześnikiem kroleftwá *CzechEp* 248; Gdy tak między fłowy dłuższymi (ktorych o tym piźzac vżywa) mowi *CzechEp* 294, 131, 190, 257.

»sławne rzeczy mowić« [o kim]« = *sławić kogo* (1): Sławne (rzeczy) mowią o tobie [*Gloriosa dicta in tu*] miáfto Boże/ Seláh. *BudBib Ps* 86/3.

bibl. »mowić sądy [z kim]« = *ogłaszać wyrok* (2): á teraz ia będę mowił fądy moię fnimi [*loquar iudicia mea*]. *Leop Ier* 4/12; Y poimáli krolá/ á dowiedli go do krolá Bawelłkiego [...] y fądził fię z nim [*locutus est cum co iudicia*]. (marg) Wł: I mowił snim fądy. rć. (–) *BudBib Ier* 52/9 marg.

»mowić na sejmie(-ch) (a. na sejmiku), w radzie, w kole (senatorskim, a. poselskim)« [szyk zmienny] (7 : 5 : 4): Gdy było Kárthágińłkie miáfto zwoiowano. Tedy w rádzie mowili/ iż iuz pokoy będzie *RejZwierz* 6v; *BielKron* 108v, 402; *OrzQuin* D4; *KochMon* 26; *ModrzBaz* 90v, 144v; *Sachmat*

iańwie mowi w Senatorfkim kole. *StryjKron* 692 *marg*; *GórnRozm* D4v; Y toć niemáła/ y mówionoć iuż o tym ná kilku léymiéch *KochWr* 35; *PapUp* I3; *ActReg* 22, 50; *KochAp* 6; *SarnStat* 1147; Będe vmiał z infzymi mowić ná Sejmiku, Ze drugim poydzie w pięty *CiekPotr* 49.

»z serca [= *szczerze*], z [*jakiego*] serca, [*jakim*] sercem z [*jakim*] sercem mowić« = *ex animo dicere* *Modrz*, *loqui ex animo Calag* [*szyk zmienny*] (7 : 5 : 3 : 2): *OpecŻyw* 135; *OpecŻywPrzedm* C3v; *Diar* 36; gdyż thák mowią s fercá vpornego/ Złe rzeczy przeciw dułly mey *LubPs* Zv; Mowili ták ząwždy s fercá vpornego/ Iuż gi Bog opuścił w káždey fprawye yego *LubPs* Q3; Haec ut intelligatis a me syncere pronunciarı, Abyście rozumieli że z práwego fercá mówię. *Mącz* 437a; iż on náuczony zakonnik przyzedł był do Pána kufząc go/ á nie s prawego fercá mówiąc z onym fwiętym Pánem fwoim *RejPos* 209v; *WujJud* 209v, 157v, 255; *ModrzBaz* 65; *Oczko* A3; *Calag* 546b; On mowił/ iź fię ich [*bogów poganskich*] zárzekam: ale poznał S. młodzieniec/ iź to obłudnie a nie z fercá mowił *SkarŻyw* 552; Przeciwko fwoim też Bliźnim/ złym fercem iádowitym/ Mowią przekłęte gorzkości/ okázując fwe złości. *ArtKanc* Q5v; *SkarKazSej* 665b; *PudłDydo* A3v.

»mowić w sercu(-ach), na sercu, w duszy« = *myśleć* [*w tym: z zaimkiem dzierżawczym* (24); z *przytoczeniem* (18)] [*szyk zmienny*] (24 : 1 : 1): MOwiłem ia nędzny człowiek ząwždy w dułzi fwoiej/ Będe s pilnością przelstrzeżał káždej drogi moiey *LubPs* K4, C2v, C3, gg2v; *Leop Rom* 10/6, *Apoc* 18/7; Thákże niżlim tych fłow dokończył mowić w fercu fwem [*loqui in cordc meo*]/ Oto Rebeká wyfzła *BibRadz Gen* 24/45; Ale Anná w fercu fwym thylko mowiła [*loquens in corde suo*]/ á tylkoż wárgami rufzáła/ áni fłychác było głofu iey *BibRadz 1.Reg* 1/13, *Deut* 9/4, *Eccle* 1/16; *BielKron* 45, 79; *RejAp* 149; *RejPos* 31v; że bezbożnie á zufále śmieią [*heretycy*] mowić iuż nie tylko w fercu fwoim/ ále y iańwie przed ludźmi; Ze Chriftus Bogiem nie iest *WujJud* 6v; náwiedzę męże [...] ktorzy mowią w fercu fwem [*qui dieunt in corde suo*]/ Nie vczyńił dobrze Iehowá/ áni złe. *BudBib Soph* 1/12, *Eccle* 1/16, *Is* 14/13; Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. GŁupi mówi w fercu fwoim/ Niémáłz Bogá *KochPs* 18 [*idem*] 79; nárzekác muśiáła/ mowiąc ná fercu: Nieftety iáko mnie teraz ziemiá niepożrze *SkarŻyw* [237]; przeto [*Sara*] fię śmiała táiemnie mowiąc w fercu: bába będąc/ [...] dopiero rofkofzy fłużyć mam? *SkarŻyw* 285, 286 *marg*; *LatHar* 4; *WujNT Rom* 10/6, *Apoc* 18/7.

»skromnie mowiąc« [= *zwrot wtrącony*] (1): Dotąd co fie czyniło / ácz niewiele/ tyle przedsię/ ile látá/ siła/ y fczupłość dopuśczáły/ y czego fie z náłzych/ fkromnie mowiąc/ *quotusquisque* iáko Koroná/ nieważył. *JanNKar* A2v.

»mowić słowa, mowę, głos [= *słowa*]; słowa się mowią (a. mowić się mogą)« [*w tym: ty(ż) (a. takie(ż) itp.) z przytoczeniem* (81), z *odniesieniem do tekstu poprzedzającego* (39), *jakie(-q) (a. czyje(-q)) (31), do kogo* (82), *komu* (28), *ku komu* (25), (na)przeciwko) *komu* (12), *na kogo* (5), *przez kogo* (8), *przed kim* (5), *o kim* (15)] [*szyk zmienny*] (363 : 11 : 1; 2): gdy pan iefus thy fzlowa mowyl rofzdzyelyla fzye dułcha moya fczyale^m mogym. *PowUrb* + 3v; Wfzyftkoć łatwie obiecowác/ Słowá mowić fzy wylewác *BierEz* P2v, B3, B3v, B4v, I2v, I3v, N4v; Aby fie napelnila mowa ktorą mowił [*Chrystus*]/ Ze ktoreś mi dáł nie ftracilem s niych żádného. *OpecŻyw* 105v; dwa anieli [...] fie ijm vkázali/ mowiątz k nim ty fłowa [*dixerunt*]: Mężowie Galileyfcy tzo tu ftoijcie dziwuiątz fie *OpecŻyw* 174v, 89, 96 [2 r.], 120v, 145v, 169v; *PatKaz II* 19, 21, 64v; *TarDuch* D4v; *BielŻyw* 130; Nadobne fłowo, ktore był zwykl mowic fwięthy Francifzek wfławicznie boże moy miłofierdzie moie. *WróbŻołt*

S8, C3v, O7v, S5, dd4, kk5, oo6v; *RejPs* 38v; *RejJóz* B4v; *SeklKat* C [2 r.], C3, K2v, Qv, T4, Y2; *KromRozm I* D2v, Ev; *MurzNT* 18v, 101, 146, *Ioann* 8/20; *KromRozm II* g, h, o4; *Diar* 45; *GliczKsiąż* K; Włfytko twe kochánye było mowić zdradne łowá *LubPs* N5, R6; *GroicPorz* Bv [2 r.]; *KrowObr* C3, 5v [2 r.], 9v, 10, 13v (27); Tedy muśimy wierzyć pewnie Mozełzowi/ Gdyż on ták iáko wiemy/ Páńskie łowá mowi. *RejWiz* 119; Przyłłli tedy posłowie do Gábáá Saulowego/ y mowili te łowá [*locuti sunt verba haec*] gdzie lud włfyłtek flyłłł *Leop* 1.Reg 11/4; Itáło fie według mowy człowieká *Bożego*/ którą mowił [*secundum sermonem ... quem dixerat*; według łowá ... ktore był rzekł *WujBib*] *Leop* 4.Reg 7/18; fluchay próżę cie głofu Páńkiego/ ktory ia mowię ku tobie [*voce Domini, quam ego loquor ad te*] *Leop* *Ier* 38/20, *Ex* 20/1, *Deut* 5/22, 18/19, 21, *Ios* 24/27 (37); *OrzList* b2v; *UstPraw* D4; Y oznaymione łą łowá ty Rebecce ktore mowił Ezau [*verba Esau*] fyn iey itárfzy *BibRadz* *Gen* 27/42, *Gen* 24/45, *Deut* 9/10, 18/22, 31/58, *Ios* 23/14 (22); *BielKron* 30v, 32v, 35, 77v, 81v, 298; *GrzegRóżn* [H4v]; nupta verba, Słowá których páńny nie mayą dla włtidu mówić. *Mącz* 252b, 139c; *SarnUzn* C8 [2 r.], E, H5v; *LeovPrzep* F4v; *GórnDworz* F6, Cc5v; *HistRzym* 127; *RejPos* A6v, 21v, 31v, 63v, 65v, (46); *RejPosWiecz*² 94v, 95 [2 r.]; *BiałKat* 43v, 203v, 243v, 258v, 291, 301, 306; *HistLan* F5v; Ná tákiec mowił Apofłół ony łowá: Imię Boże przez was bywa miedzy Pogány bluźnione. *KuczbKat* 385; *RejZwierc* 10, 36v, 78v, 257; *WujJud* A5, 170; *RejPosRozpr* b3v; Y náwiode ná ziemię onę włzytki słowá moie/ ktore mowiłem [*verba mea quae locutus sum*] ná nię *BudBib* *Ier* 25/13, *Gen* 44/2, 7, *Ex* 20/1, *Num* 14/39, 22/7 (21); *HistHel* B2v; *BiałKaz* F, F2; włpomniál Piotr ná mowę [*recordatus est ... verbi*] którą mu mowił Iezus *BudNT* *Mar* 14/72, *Matth* 12/32, *Ioann* 12/49 [48], 14/10 [2 r.], *Luc* 22/65; A zwłáfczčá/ kiedy fie łowá ty o Bogu mowią/ ábo do Bogá ściągáią. *CzechRozm* 196v, 29, 33, 36v, 134, 136 (12); że ten naylepiey mowi/ ktory słowá z rzeczą zgodne mowi [*qui orationem rebus parem et congruam addat*]. *ModrzBaz* 17, 20, 26v, 66, 80v; Do niey [*do stolicy carogrodzkiej*] záprawdě ony łowá mowic fię mogą: Pátrz á poznay iáko gorzko iefł/ iześ opuściłá Páná Bogá twego *SkarJedn* 387, 117, 126; *KochPs* 19, 57, 137; y poznál ifz tey godziny zdrową zoftáłá/ ktorey ono łowo mowił Ekwiciufl *SkarŻyw* 211, 69, 82, 130, 131, 141 (17); *StryjKron* 350; y mowić będzie mowy [*sermones ... loquetur* *PolAnt*] przeciw naywyższemu *CzechEp* 380, 22, 47, 53, 118, 153 (17); przypomnimy ony łowá Aniełłkie/ ktore mowił do Máryiey páńny. *NiemObr* 97, 39, 71, 86 [2 r.], 98; *ReszPrz* 62; *ReszList* 172, 181; *BielSen* 11; Do nich Prorockie/ łowá, mowił Pan pokornie: Ludu moy, com vczynił tobie *ArtKanc* E9v; á rozliczne mowy mowili [*apostolowie*]/ o Synie Bożym. *ArtKanc* H15, K10, K10v, L10v, M5v, M7, N7; *PaprUp* D2; *ActReg* 85, 115; Gdy okrutnik królewłką poświęconą głowę Zá włofy ciągnął/ mowiac nieprzystoyną mowę *GórnTroas* 10; *KochAp* 5; Modlitwá o siedmi łowiech/ ktore Pan Iezus ná krzyżu mowił. *LatHar* 281, 577, 662, 707, 710, 721; Byście mię ználi/ Ináčbyście y Oycá mego ználi. Te łowá mowił [*Haec verba locutus est*] Iefus w łkárbnicy vcząc w kościele *WujNT* *Ioann* 8/20, *Matth* 5/11, s. 39, 111, *Mar* 8/32, 14/72 (21); *WysKaz* 16; *SarnStat* 170 [2 r.]; Byłaby to wielka poćiechá moiá/ mowić do ciebie one łowá pochwały y błogofławieńłtwá pełne *PowodPr* 4, 14, 29; Byłmy w naciężłzych vćifłkách nálznych mowili to łowo (Wierzę w Bogá:) *SkarKaz* 550b, 155b, 277b, 421b, 550a [2 r.]; błądziłz/ gdy rozumiełz/ by łowá co mówim/ Żywot ták łtánowiły/ iáko więc wyłłowim. *GosłCast* 47, 71; *SkarKazSej* 25; *SzarzRyt* C.

»mowić (tymi *a.* jakimi) słowy, w ty słowa, w słowie [swym], z tymi słowy« [w tym: z przytoczeniem (96), ze zdaniem dopełnieniowym (9), z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (15), z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (4)] [szyk zmienny] (125 : 24 : 2 : 1): *OpecŻyw* 117, 142, 159v; *ForCnR* D4v; *LibLeg* 11/133; *LibMal* 1545/103; *SeklKat* I3v; *GliczKsiąż* D5, G; A chociażem k nim co mowić słowy pokornymi/ Iednák mye oni trapiłi zbytki vpornymi. *LubPs* cc2v; ále nam nie przyłtoi thákowymi słowy obrázliwymi/ mowić/ y piłác/ więcey byłmy ich ták zbudowáli/ kiedybyłmy piéknymi słowy mowili/ álbo piłáli. *KrowObr* C3, 33v, 36v, 112, 113v, 143 (12); Człowiek ktory łágodnemi á obłudnemi słowy mowi [gui blandis fictisque sermonibus loquitur] do przyiaćielá fwego/ zárzuca łiec połtępkom swoim. *Leop Prov* 29/5, 3. *Esdr* 9/50, *Iob* 9/14, *Ier* 38/4, 8, *Bar* 2/21 (8); Oná thedy poczęłá do niego mowić w ty słowá [dicit ad eos dicendo]/ Sługá Ebreyczyk przyłzedł ku mnie *BibRadz Gen* 39/17; A przetoż iefzcie mowić [Bóg] ku mnie tymi słowy [dixit ad me ... dicendo]/ Záifthe widzę iż to ieft lud twárdego kárku. *BibRadz Deut* 9/13, *Ex* 14/12, 35/4, *Num* 19/1, 26/52, 34/16 (14); iż słowy niebędziem mowić/ iedno żelazem brzękác. *BielKron* 249v, 12v, 79, 89, 100, 104v (15); *Mącz* 30a; *LeovPrzep* a3, F; *RejAp* 166; Czemu Pan trudnemi słowy mowić raczył. *RejPos* 125v marg; włzytko poruczyłá możności/ woley/ á opátrznosci Páná Bogá swoiego/ mowiac ták pokornemi słowy fwemi: Owom ia nędzniczká/ [...] Páná moiego *RejPos* 272; A Zácharíałz [...] prorokował wnet tymi słowy/ mowiac [prophetavit dicens *Vulg Luc* 1/67]: Błogofławiony ieft Bog *RejPos* 296, 12v, 27, 32v, 53v, 58 (31); *RejPosWiecz*² 90v, 93v [2 r.]; *BiałKat* 371; *GrzegŚm* 49; *KuczbKat* 385; *BielSpr* 46; *BudBib Bar* 2/25, 1. *Mach* 7/15, 2. *Mach* 14/34; *HistHel* C2v; to co [Pan Bóg] łam w łobie ma/ toż też y w słowie fwym mowi. *CzechRozm* 4, 2v, 5v, 75, 100v; *SkarJedn* 261, 289; *KochOdpr* Cv; Záchoway fwóy ięzyk od włzeteczný mowy/ A nie myśli ináčý/ niźli mówilz słowy *KochPs* 47; *SkarŻyw* 165, 320, 350; Którymi słowy toż mowi co y Watablus *CzechEp* 265, 140, 144, 146, 159, 161 (16); *NiemObr ktv*, 98, 112; *ReszPrz* 50; *WerKaz* 291, 292; *BielSen* 9, 16; *GórnRozm* Gv; Sac niektorzi [...] ktorim też to moge mowic Słowy tegołz meza *PaprUp* D4v; *Phil* N3; Y záfię odłzedłzy modlił fię/ w też słowá mowiac [eundem sermonem dicens; thez słowá mowiac *Leop*]. *WujNT Mar* 14/39, s. 287, 719, 735; *KmitaSpit* C4; Dobrochowki mowić ci w ty słowá: Ze Hifzpani łá łtali, łkromni *CiekPotr* 32; *GosłCast* 50; ták iáko mowi Valerius Flaccus tymi słowy *KlonFlis* A3.

»mowić jedno słowo [jako zapowiednik szerszej wypowiedzi]« (2): *BudNT Act* 28/25; gdzie Páweł mowić iedno słowo [dicente Paulum unum verbum]: Iż dobrze Duch święty powiedział przez Izaiałzá Proroká do oycow nálzych/ mowiac: Idź do ludu tego/ á mow do nich: Vchem włfyłzyćie/ á nie zrozumiećie [...] *WujNT Act* 28/25.

»w [to] słowo mowić« = mówić w związku z czyjá szerszą wypowiedzią (1): Pyta po co poń połłá: á páni w to słowo Chce coś mówić/ niemogłá *GosłCast* 57.

bibl. »mowić (jako) słowo (-a) (boże *a.* pańskie), (jako) (wy)mowy (*a.* wymowienie) boże« = głosić naukę i przykazania boże [w tym: moje, jego, ktorego [= Boga Ojca] (4); słowa i wymowy (1)] [szyk zrnieny] (21 : 5): Abowiem iefli ktory Doktor co mowi: Niechayże mowi/iáko wymowienie Boże [Si quis loquitur ut eloquia (marg) quasi sermones (-) *Dei PolAnt* 1. *Petr* 4/11]/ ták Piotr święty nápiłá. *KrowObr* 191v; Pámięthayćie ná wodze wálze kthorzy wam mowili słowo Boże [locuti sunt

vobis verbum Dei] *BibRadz Hebr* 13/7; Prorok który ma fen/ niechay powieda fen á który ma słowo moje/ niechayże mowi słowo moje wiernie. *GrzegRóżn Gv*; *SarnUzn G6v*; *BiałKaz D4v*; Oni [*apostolowie*] przeto oświadczywfy fię y mowiwfy słowo páńskie/ [*locuti verbum Domini*] wroćili fię do Ieruzalemá. *BudNT Act* 8/24[25], *Act* 4/31, *1.Petr* 4/11; iż I.M.X.K. [...] máiąc fię zá theologá takiego/ któryby tylko słowá Boże/ á nie lny y wymyły ludzkie mowić miał/ á to wedle náuki Piotrá ś. [...] ták piżącego: Ieśli kto mowi *niechże mowi* iáko wymowy Boże: słowá tego y wymow Bożych nie mowi/ iákoby przystało [...] A nie tylko to/ iż słowá Bożego łzczerze/ prawdziwie y wiernie nie mowi *CzechEp* 107, 24, 127, 133, 139, 140, 141, 163; y mowił [*Jezus*] do nich słowo [*loquebatur eis verbum*], (*marg*) vczynił im kazanie. (-) *WujNT Mar* 2/2; pohámowani łá [*apostolowie*] od Ducha świętego/ áby nie mowili słowá [*vetati sunt ... loqui verbum Dei*] (*marg*) Bożego. NL. S. (-) *WujNT Act* 16/6, *Mar* 4/33, *1.Petr* 4/11, *Act* 4/31, s. 464, *Hebr* 13/7.

»szkarade, sprosne słowa; szkaradzie mowić« (2 : 1; 1): *UstPraw D4*; Błazgonić. Przekłáfowác. Szkarádzie mowić. *Scurrari. Calag* 379a; IEśli kto przed księdzem Arcybiskupem łzkárádé słowá [*profne słowá UstPraw D4*] będzie mowił [*Coram Archiepiscopo turpia verba proferentis poena. Si quis vero turpia ... protulerit JanStat* 193] *SarnStat* 170, 170.

»mowić słowy (a. słowem) pańskim(i)« = *prorokowác* [*szyk zmienny*] (3): *RejPos* 150, 226; Tołz vczył Izáias gdy słowem páńskym mowył. Będá żywymy vmárly twoy *BiałKaz D4v*.

»mowić (sam) w sobie, (sam) sobie, (sam) z sobą, (sam) u siebie, sobie, sam do siebie, sam ku sobie; sam do siebie i do duszy swej« = *myśleć, rozmyślać, zastanawiac się* [*w tym: z przytoczeniem* (57), *ze zdaniem dopełnieniowym: iż* (1); *z zapowiednikami przytoczenia: jako* (1), *tak(o)* (17), *to* (1)] [*szyk zmienny*] (21 : 13 : 13 : 4 : 3 : 2 : 1; 1): *Oracz* [...] Mowił z sobą niżli łkonom/ Iełcze wždy też ludzi poznam. *BierEz Hv*; *Vźrzał* [*gość*] áno wiele wre w niey [*tj. w kuchni*]: Mowił łobie z wielkiej rádości/ Nie trzebác tu mnie ieść kości. *BierEz Iv, Lv, M4v, O2* [2 r.], *O2v*; *OpecŻyw* 142v; *Iozeph* idąc na pałac mowi łam k łobie o braciey *RejJóz O2, M5v*; *MurzNT Matth* 3/9, *Luc* 18/11; *BielKom F7*; Y mowiłem ták łam w łobie że ie w kąt zápedzę *LubPs ggo, Rv*; *GroicPorz* 14; *KrowObr* 48; *RejWiz* 126; Bo thák złobá mowiłá [*dixit enim*] Nie będę pátrzyłá ná dziećię vmierájące *Leop Gen* 21/16, *4.Reg* 7/12, *9/21*, *Matth* 9/3, *Luc* 7/49; *RejZwierz* 126v; Potym mowił [*opieszaly sędzia*] łam v łiebie [*dixit in se ipso (marg) intra se (-)*]/ Aczći fię Bogá nie boię/ [...] Włzákoż [...] vczynię iá [*naprzykrzajęcá się wdowę*] wolná *BibRadz Luc* 18/4, *Gen* 17/17, 27/41; *OrzRozm A4*; niegadał [*Skanderbeg*] oto z żadnym iedno czáfu łwego pátrzył mowiác łam łobie/ Szalony to káždy/ gdy łie o wielką rzecz pokuřa á ktemu dořtátku niema. *BielKron* 242v, 5v, 12; *OrzQuin C2v*; Tedy Apollon wyszedwfy od Krolá/ y pocźnie łam z łobá tákó mowić. Gadkęř wyłóżył/ á Pánná tobie niebędzie daná. *HistRzym* 10, 3, 14, 95v; *RejPos* 255, 308, 310; *RejPosWiecz*³ 98v; *WujJud* 82v; *BudBib 1.Mach* 7/14; *CzechRozm* 257v; *SkarŻyw* 208, 286, 341, 473, 569; *BielSen* 14; *ArtKanc Q3*; *LatHar* 200; A oto niektorzy z Doktorow mowili łami w łobie [*dixerunt intra se*]/ Ten bluźni. A widząc IEfus myśli ich/ rzekł: Przecz myślićie złe rzeczy w łercách wálznych? *WujNT Matth* 9/3, *Matth* 3/9, 9/21, *Luc* 3/8, 16/3, *1.Cor* 14/28; Iáko mowił łam do łiebie y do duře łwey Hiláryon ś. 70 lat łłużyłás Chryřtuřowi *SkarKaz* 423a.

»sobie mowić« [= w zdaniu rozkazującym, „sobie” w funkcji wzmacniającej rozkaznik] (1): o pyeniadze zacz będzie ktori kvpyon niech sobye snym mowy ktori przedal *LibLeg* 10/59v.

»społem mowić (a. wespołek, a. społu)« = *jeden do drugiego [w tymi z przytoczeniem (9)] [szyk zrnienny]* (12): *OpecŻyw* 171v; *HistJóz* A2, C2v, C3, D; Perłowie [...] mowili weśpołek [*ad invicem dicebant*; rzely [!] doszyebye społem *HistAl* 1510 206]/ then obyczay ieft chwalebny y pożyteczny. *HistAl* F2v; A o thym łowie kthorełmy łpołu mowili [*De verbo autem quod locuti sumus ego et tu; kthorełmy mówili ia y ty WujBib*]/ niechay będzie Pan miedzy mną y tobą ná wieki. *Leop* 1.Reg 20/23; *Goski* A4v; *RejPos* 306v, 308; chwalili Bogá mowiac łpołu [*et dixerunt unanimiter*]. O Boże nász bądźze pochwałon *BudBib Iudith* 13/20; *BudNT Ioann* 4/33.

»mowić sposobem (a. na, a. w sposob), obyczajem (a. obyczajmi, a. w obyczaj), kształtem (a. kształty)« [*zawsze jakim a. czym, a. czego*] [*w tym: w tenże sposob i tymże sposobem (1)*] [*szyk zmienny*] (16 : 14 : 5): *PatKaz III* 138v; *LibLeg* 7/31, 8/25v; Czyli niespráwiedliwy ieft Bog/ ktori gniew przywodzi? (obyczáiem ludzkim mowię [*secundum hominem dico*; mowię wedle człowieka *WujNT*]) *Leop Rom* 3/5; *BibRadz* I 5b, 6c *marg*, 12b *marg*; *GrzegRóżn* D2, G3v, H3; *Archaismus*. [...] Gdy obyczáiami łtárych mowią. *Mącz* 14d; *Verbi gratia et verbi causa, quod et exempli gratia dicitur*, Ná to rzekąc/ w obyczay przykłądu mowiac. *Mącz* 484c; *OrzQuin* Pv; W thenże łpofob mowi y tymże łpofobem Páweł s. Z łálki Bogá náłzego y Páná Iezu Krifá. *SarnUzn* F6v; Iż rozlicznie á rozlicznemi kftáły raczył z námi mowić Pan *RejAp* B4v; *Górndworz* F3v; *RejPos* 325v, 338; *RejPosWiecz*³ 96v; *GrzegŚm* 56; *KuczbKat* 200; *RejPosRozpr* b3v; *CzechRozm* 14v, 161v; *CzechEp* 77, 182, 351; *WujNT Rom* 6/19, s. 735; *JanNKar* D3v; *PowodPr* 22; *SkarKaz* 485a, 576b; Ták v myśliwcow gdy kto xtałtem innym Mowi poluiąc/ muśi wnet być winnym *KlonFlis* Fv.

bibl. »mowić sprawiedliwość« = *wypowiadać słuszne sądy; wydawać sprawiedliwe wyroki* [*szyk zrnienny*] (2): Miłowałes złość więcey niłli dobrothliwość: więcey niepráwość niłli mowić łpráwiedliwość [*quam loqui aequitatem*]. *Leop Ps* 51/5; IZali prawdziwie łeymie łpráwiedliwość mowić bądzielz [*Num vere congregatio iustitiam loquimini*]/ práwie(li) łędzić bądziecie łynowie człowięczy? *BudBib Ps* 57/1/[2].

»statkiem mowić« = *mówić poważnie (1)*: Włpomnię też tu/ dworfkie iedno zátrefnowanie/ kiedy owo człowiek iną [*rzecz*]: powieda/ á iną rozumie/ [...] kiedy owo ktho łtátkiem mowi/ á oną włzytką powiefcią dworuie *Górndworz* Rv.

»mowić z strony [kogo, czego]« = *mówić mając kogoś, coś na uwadze, na względzie, licząc się z kim, czym* [*szyk zmienny*] (23): *PatKaz I* 10v; *WróbŻołt* N8v; *RejAp* 20v; Z Oycem iedno ieftem [...] tu iáko Bóg mówi z łtrony Bołkiéy náture *BiałKat* 86; *BudBib Dan* 7/25; *CzechRozm* 61 v [2 r.]; á onego [*jedynego pasterza, tj. Chrystusa*] dawłzy iuż koniec onym łtárym páłterzom vczynił [*Bóg*]: (mowi łię to z łtrony Zborowe⁸⁰ rządu/ nie z łtrony rzeczy połpolitey ziemłkiey/ która ná łwiecie drogą łwą idzie. *CzechEp* 332, 61, 186 [2 r.], 262, 367, 380 [2 r.], 383; *CzechEpPorz* *4; *NiemObr* 168; *ActReg* 162; według człowięczeńłtwá. Z łtrony ktorego tu mowi/ Iż idę do Oycá *WujNT* 366; nie mówię z łtrony mowy Połłkiéy: [...] ále mówię z łtrony piłánia, czego ięzyk włafny potrzebuie. *JanNKar* D2v; *CzahTr* H2.

»mówić na [ktorą] stronę, po [ktorej] stronie« = *mówić uwzględniając aspekt sprawy przeciwny innemu* [szyk zmienny] (3 : 2): Sam o sobie na obie strony miernie mówić maśz, bo będziezli nie chwalić niczym nie będziezli będziezli nie ganił, błaznem zostanieiesz. *BielŻyw* 88; *SarnUzn* G7; *CzechRozm* 221; iż poki kto cze⁸⁰ dobrze nie pozna: poty też ten o tym y mówić/ ná tę ábo ná owę stronę nie może: ták kn gánieniu iey iáko też ku chwaleniu *CzechEp* 233; iżeś się wezdrznął słyżąc takie Práwo: Zdać się być vftáwione bárzo nie láfkwá. [...] Lecź/ po drugiey stronie Mowiąc: odehydzie brzytkość y gniew cię opłonie *KlonWor* 74.

»dobrym sumnieni(e)m mówić« = *twierdzić z poczuciem słusności* (3): iż tego dobrym sumnieniem mówić nie będziez/ áby on to ániół miał być Synem onym wáżnym Słowem Bogiem *CzechRozm* 52, 183v; *CzechEp* 133.

»mówić [co] swego, z swego [własnego]« = *mówić od siebie* [szyk zmienny] (3 : 1): że y duch nie mowi nic swego/ ále Chriftułowe/ á Chrifus też nie mowi nic swe⁸⁰ ále Boże/ ktore⁸⁰ Bogá ná ziemi vwielbił *CzechEp* 248, 297; Gdy mowi [diabeł] kłamstwo/ z swego własnego mow, [ex propriis loquitur]: iż iest kłamcą *WujNT Ioann* 8/44.

»śmiaiej mowiąc« [= *zwrot wtrącony*] (1): we Włofzech w towarzyftwie/ áłbo śmielęy mowiąc/ máło nie iáko brát z brátem domá żyjąc/ wżytkie sekretá ingenij z sobą communicowáli [*Jan Kochanowski z A. P. Nideckim*] *KochCzJan* A2v.

»mówić fałszywe świadeetwo« = *świadczyć fałszywie* [zawsze w, tłumaczeniu lub nawiązaniu do 8. przykazania Dekalogu] [szyk zmienny] (11): *GroicPorz* pp3v; *KrowObr* 111v; *Leop Mar* 10/19; Abowiem wiele ich przeciw iemu mowili fałszywe świadectwá [*testimonium falsum dicebant adversus cum*; fałszywie świadczyło przeciwko niemu *MurzNT*] *BibRadz Mar* 14/56; *BiałKat* 63v, 64; *KuczbKat* 335; gdyż nigdy íprawiedliwą rzeczą niebędzie/ człowieká niewinnego zámordowác/ fałszywe świadectwo mówić [*falsum testimonium dicere*] *ModrzBaz* 1v; *ArtKanc* E14; Przykazania vmiełz? [...] Nie krádni: Nie mow świadectwá fałszywego [*ne falsum testimonium dixeris*] (*marg*) Nie świadcź fałszywie. [...] (–) *WujNT Mar* 10/19; *SarnStat* 517.

»mówić tajemnice, tajemne słowa, (po)tajemnie, tajnie, skrycie, w skrytości« [*w tym: tajnie a skrycie*] (1) [szyk zmienny] (3 : 3 : 7 : 1 : 1 : 1): Mowił krolowi tájemnie. [...] Miałćibych nieco powiedzieć: A będzieć nam pożyteczno *BierEz* P4v; *KromRozm II* h; Nie od początku táynie á skryciem mowił [*in abscondito locutus sum*] *Leop Is* 48/16; *BibRadz 1.Reg* 18/22; Ten [*Duch św.*] kędy raczy/ tám nádchnie/ Ioan: 3. ten tájemnice mówi/ y wżyftko wié *BiałKat* 201; *BudBib 1.Reg* 18/22, *Ier* 40/15; *BudNT 1.Cor* 15/51; *SkarŻyw* 131, 461; *LatHar* 730; Odpowiedział mu Iefus: Iaćiem iáwnnie powiádał świátu: [...] á w skrytości nicem nie mowił [*in occulto locutus sum nihil*]. *WujNT Ioann* 18/20; y słyżzał tájemne słowá/ ktorych się człowiekowi nie godzi mówić [*arcana verba, quae non licet homini loqui*]. *WujNT 2.Cor* 12/4, *1.Cor* 14/2; *SkarKaz* 277b.

»tak a (i) tak, to a to mówić« = *sic et sic dicere PolAnt* [= *gdy treść wypowiedzi podana wcześniej i wiadomo, że o tę samą chodzi, lub zostanie podana później w stosownej okoliczności, lub nie ona jest ważna, ale sam fakt wypowiedzenia się*] (4 : 2): Tedy rzekł Dawid/ áza ledá co zda się wam być zięciem v krolá? A iam człowiek vbogi y nikkzemny. Y oznaymili (to) sładźy Saulowi iemu rzekąc/ to á to mowił [*Secundum verba haec locutus est*; tákci á ták powiedział Dawid *BibRadz*]. *BudBib 1.Reg*

18/24; Oto żoná Iarowehámowá idzie pytać fię v ciebie słowá o lynu fwym/ bo chor ieft/ ták á ták mow do niey [*sicut hcc et sicut hoc loqueris ad eam (marg) talia et talia (-)*] *BudBib* 3.Reg 14/5, 4.Reg 5/4, 9/12; *CzechEp* 406; iam ich [*falszywych proroków*] nie połał/ y przetoż kłámáli mowiac: Bog mię połał/ y Bog mi to á to mowić kazał/ á P. Bog im nic nie poruczał. *SkarKaz* 241a.

»(to) tak, (i, to) owak [= *różne rzeczy z sobą niezgodne*] mowić« [*szyk zmienny*] (4): Rádził fię ztym inych zakonnikow: ále iedni ták mowili/ drudzy owák. *SkarŻyw* 471; Y ná inżyich wielu mieyfcách/ ták y owák mowi: á wżytko nie iáko wymowy Boże. *CzechEp* 142, 148; *GórnrOzm* F.

bibl. »testament mowić« (1): á niech lie rośpomni [*Bóg*] ná Teftáment fwoy/ kthory mowił do Abráhámá [*meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham*; ná przymierze fwé/ ktore ... *WujBib*] *Leop* 2.Mach 1/2.

»(i, to) to i (albo, to) dwa, to o tym to o owym mowić« = *mówić na różne tematy, opowiadać różne rzeczy, obojętne jakie* [*szyk zmienny*] (5 : 1): Noctem per pocula et vario sermone trahere, Cálą noc piyąc á mowiac y to y owo ftráwić. *Mącz* 460d; *OrzQuin* Lv; tákże mowiacz to to/ to owo/ przyfzli w rozmowie do czárnokfięftwá *GórnrDworz* T4, K7v; to otym to o owym mowiac powiedał mi ze Pan Woiewoda pytał *ActReg* 84; POzywa cię: iżeś ty [...] mówił to álbo owo przeciw perfonie królewkiéy [*hoc vel illud in et contra personam nostram regiam dixisti JanStat* 539] *SarnStat* 141.

»trzy po trzy mowić« = *przemawiać bez sensu* (1): y tákli do ludu ládá co trzy po trzy obcym ięzykiem [*apostołowie*] mowili? *CzechEp* 362.

»mowić z tyłu [*o kim*] [= *poza plecami, w nieobecności czyjej*]« (1): Gdy fźacuiemy ludzi nie baczmy/ Co mowią s tyłu o nas ni ftyfzimy. *RejZwierc* 219.

bibl. »w ucho mowić« = *mówić w sekrecie* (2): *BudNT Luc* 12/3; á coście w vcho mowili [*quod in aurem locuti estis*] w zámknieniu/ ná dáchách ogłofzono będzie. *WujNT Luc* 12/3.

»z urzędu mowić« (1): [*Kajfasz*] Był tho łotr wielki [...] Przeto też tę prawdę z Vrzędu fwego/ nie ku fwemu/ ále ku ludzkiemu/ zbáwieniu mowił. *OrzRozm* 12v.

»mowić ustnie, słowem [*wyłącznie LibLeg*], słownie [*w tym: słownie, ustnie* (1)]« [*szyk zmienny*] (8 : 6 : 1): *BielŻyw* 142; czobikolwiek ten pośfel nasch wam słowem mowyl zebifczie temv wyerzily *LibLeg* 11/84v, 10/66v [2 r.], 113, 11/61, 96, 165v; iż częgo nie śmiáłá [*królowa Saba*] vftnie mowić/ to przez lift piálá krolowi Sálomonowi *BielKron* 78; Verbotenus disserere, słownie/ vftnie mówić. *Mącz* 484c; *SkarJedn* A5; *NiemObr* 31; álemci niechciał piác inkauftem y piorem. Lecz fię nádźiewam rychło cię vyźrzeć/ á vftnie mowić będziemy [*et os ad os loquemur*; thedy lie vftnie rozmowiemy *Leop*]. *WujNT* 3.Ioann 14, 2.Ioann 12.

»mowić usty(-ami) [*jakimi a. czyimi*], przez usta [*czyje a. jakie*], w ustach (*a. uściech*) [*czyich*]; języki(em) [*jakim(i) a. czyim(i)*], przez [*jakie*] języki; gębą [*czyją a. jaką*]; szyją [*jaką*]; wargami« [*w tym: przez języki i usty* (1)] [*szyk zmienny*] (41 : 10 : 2; 9 : 1; 2; 1; 1): nałmiewali lie ze mnie/ mowili fá wargami á poruřzali głowę. *TarDuch* A2v; *FalZioł* IV 53c; Delictum oris eorum [...] Raczy też zrzucić miły panie wyftęp ięzika ich [...] Ięzika ich, ktorym mowią abych ia niewftał z martwych. *WróbŻołt* S7, 58/8; áczkolwiek onich [*o słowach bożych*] czáfem vftny mowifz/ ále ferce nie otem niemyfli. *RejPs* 75v, 169v; *RejKup* Y; Ale ci kthorzy tho mowią vftny fkázonemi/ Są przemierzli *LubPs* Dv, 12, 13v, L2v, O3v, O4v (12); batzę s twego piánia/ iż to tylko vftny mowifz/ á temu wżyftkiemu

niewierzył. *KrowObr* 54v, 60, 113, 177v; W vřthách řwoich pokoy z przyiaćielem řwoim mowi [*in ore suo pacem cum amico suo loquitur*]/ á potháiemnie zákłáda nań fidłá. *Leop Ier* 9/8, *Ps* 108/3, *Is* 28/11, *Ier* 44/25; á nie mowćie zátýłá řzyiá [*ne loquamini in collo pingui*]. *BibRadz Ps* 75/6; á mowia hárđzie gębá řwá [*ore suo locuti sunt superbe*]. *BibRadz Ps* 17/10, *Ps* 59/8, 106/32; *BielKron* 101v; Blaterare sermone, Klektac/ álbo/ yęzykiem próżno mówić. *Mącz* 25d; *OrzQuin* L3v; *RejPos* 149, 294v; *BiałKat* c; *BudBib* 3.Reg 8/24, *Ps* 16/10, *Ier* 44/25; Bogá řie ná řercu záprzał/ chociaź rżkomo gębá wyniořłá o nim mowi *CzechRozm* 175, 4, 205v; *KarnNap* C4; *KochPs* 21; *SkarŻyw* 490; *CzechEp* 79, 176 [2 r.], 194 [3 r.], 209; *NiemObr* 98; *KochFr* 11; *ReszPrz* 7; onych vřt/ przez ktore Pan Chryřtus mowić raczył/ [...] przez ktore mowil one błogofłáwione fłowá/ życzýłem řobie býć przekłęctwem dla moiey bráćiey *ReszList* 181, 181; *ArtKanc* Q5; *WujNT* 1.Cor 14/21; *WysKaz* 28; Tu řie mówilo vřty/ á myřł niełkrocona Gđzie řie indźiey tułáłá *GosłCast* 49; Y któź może té twoie poćiechy wyřłowić/ A řmiertelnym ięzykiem kiedy o tym mówić? *SiebRozmyřł* L; *CiekPotrHerb*)? (3; *SkarKazSej* 658b.

bibl. »mowić do uszu [*czyich a. komu*], w uszu (*a. w uszach*) [*czyich*], w uszy [*czyje*]« [*szyk zmienny*] (4 : 3 : 2): próřłę niech řłuźebnicá twoiá mowi w vřřty twoie [*loquatur... in auribus tuis*] *Leop* 1.Reg 25/24; Wřřákoź iednáł řluchay řłowá tego ktore ia mowię w vřřtu twoich [*loquor in auribus tuis*; ... do vřřtu twoich *WujBib*]/ y w vřřtu wřřtornkiego ludu *Leop Ier* 28/7; *BielKron* 67; Y mowili řludzy Saulowi do vřřtu Dawidowi [*locuti sunt ... in auribus David*] řłowá te. *BudBib* 1.Reg 18/23, *Num* 14/28; *CzechRozm* 132, 133; *SkarŻyw* 81, 589.

»z utciwořciá (*a. uczliwořciá*) mowiać« [= *wtrącony zwrot grzečnořciowy* (2)]: O kořćieye Rzymřkim izali [*heretycy*] nye piřřá [...] iź to yeřł Bábilon/ řtek wřřego zřego [...] A z vtćiwořciýą mowiać/ meretrix oná/ o ktorey piřře. S. Yan w obyáwyenyu *KromRozm I* G4; *KromRozm III* D4v.

»wátpliwie, pod wátpieniem mowić« (1 : 1): Tu řie okazało nie práwe dowiářřtwo Moizęřzowo z Aaronem/ bo wátpliwie mowil/ przeto nie weřzli do obiecáney zyemie. *BielKron* 41v; Nie rzełł [*řw. Piotr*] [...] Tylko wierř/ á vřfay mocno że tobie řá grzechy odpuřzczone/ [...] ále pod wátpieniem mowi: [*awa býć bylo odpuřczone*] *WujNT* 430.

»na wiatr [= *na próźno*] mowić« (2): iákořz was tedy ludzie máia wyrozumić/ [...] Abowiem ná wiátr bęđziećie mowić? *KrowObr* 198, 198.

»w widzeniu (*a. przez widzenie*), przez řen mowić« [*w tym: przez widzenie albo przez řen* (1)] [*szyk zmienny*] (5 : 3): *GlabGad* L4v; Tedyř mowil w widzeniu [*locutus es in visione*] řwięthym twoim *WróbŻołt* 88/20; *LubPs* T3; *Leop Gen* 15/1; *BibRadz Gen* 15/1; Y rzełł Pan do Moizęřzá [...] gdyby kto był miedzy wámi Prorokiem/ mowilbyř mu przez widzenie álbo przez řen [*in visione ... vel per somnium loquar ad illum Vulg Num* 12/6] *BielKron* 40; *SkarŻyw* 483.

»wiele mowić« = *paplać* (2): Deblatero, Wiele mówię/ Niezáwieram gęby/ Gdaczę á gdaczę vřtáwicznie. *Mącz* 78d; *Fator multum loquor* – Wiele mówię. *Calep* 410a.

»mowić wielkie (*a. wielmoże*) rzezy« [*szyk zmienny*] (6): á gdy řie ruffýły nogi moie mowili [*nieprzyjaciele moi*] ná mię wielkie rzezy [*magna locuti sunt*], *Leop Ps* 37/17, *Apoc* 13/5; *RejPosWstaw* [143³]; iź przeciw Bogu Bogow to ieřł Chriřtuřowi [...] wielmoże rzezy *to iest řprofne y zuchwale* mowić bęđzie. *CzechEp* 413, 412; *LatHar* 163.

»wielmożnie mówić« = *wypowiadać się z szacunkiem* (1): Kiedy chcemy wielmożnie mówić/ zowiemy go [Boga] nie tylko [sprawiedliwym/ [...] ale też zowiemy łamą [sprawiedliwością] *SarnUzn* B8.

»k(u) woli(-ej) (a. gwoli) [komu a, czyjej], na wołą, po woli [komu]; ku myśli, po myśli [komu]; po sercu [komu]; ku smaku mówić« [w tym: po myśli, po sercu (1)] [szyk zmienny] (9 : 1 : 1; 1 : 1; 1; 1): Kto na wołą [!] mowi/ zle rądzi. *BierEz* Lv; *WróbŻółt* E6; Aby ja tu temu złemu światu nic gwoli niemowił *KrowObr* 2v; O tey [= o prawdzie] będzie mówić tam sobie powoli/ Ale na owy drugie patrząc serce boli. *RejWiz* 40; *BibRadz* *Iob* 13/7; *Loqui ad voluntatem*, K wolej komu mówić. *Mącz* 197b; temu jest nieprzyjacielem/ kto ino rozumiejąc/ a ino ku śmąku mówiąc/ prawdę tłum. *Górndworz* Hh5v; Mówcie po myśli (*marg*) wł. po sercu. (-) *Ieruzalimowi* [*Loquimini ad cor Ierusalaim*]. *BudBib* *Is* 40/2; ci ktorzi w fwey mocy *beneficia* mają/ więcej się poczęli kochać w tych coby im ku myśli mówili [*qui ad voluptatem loquerentur*] *ModrzBaz* 133v, 17, 17v; *CzechEp* 12; *WysKaz* 39; Jest wiele takich ludzi, ktorzy mówić kwoli Wołą, niżli to coby pożytecznie było. *CiekPotr* A2v.

»wprzod mówić« = *zapowiadać* (1): Przepowiedziałem y wprzod mówię [*Praedixi et praedico*]/ [...] ktorzy wprzod zgrzeszyli/ y innym wżem/ iż iesli przyjdę znowu nie zfolguię. *BudNT* *2.Cor* 13/2.

»mówić [jakimi] wywody« (1): Trzeba czegoś innego moy Pánie/ kto chce o Medyatorze mówić słusznymi gruntownymi wywody *OrzList* f4v.

bibl. »zapalczywość mówić« (1): bo wielki gniew/ y zapależywość/ którą mówił [*ira, quam locutus est*] *Iehowá* do ludu tego. *BudBib* *Ier* 36/7.

»zgoła (krotko), pure mówiąc [= *zwrot wtrącony*]; zgoła (krotko) mówić« = *mówić bez obłonek* [szyk zmienny] (2 : 1; 3): *Górndworz* Kk6; Wzięłás mi zgoła mówiąc/ duze połowicę. *KochTr* 13; *Ambrozy* zaś zgoła krotko mowi. [...] iż wola Boża jest fundamentem wżytkiego *CzechEp* 229, 293, 352; Ale *in mutuo* [= w pewnym rodzaju pożyczki] pure mówiąc do używania trwałego [*pożyczoną rzecz*] przywłażczaią [*lacinnicy*], tak iż może y inną podobną rzecz oddać *SarnStat* 1272.

»zgoła [= bez poparcia dowodami] mówić« (4): *Cathol.* Zgoła mówicie/ nic nie dowodząc: My nie zgoła mówimy/ ale tego Piśmem/ Conciliami/ y Doktory Kościoła Powżecznego dowodźmy *WujJud* 201v, 12, 152v.

bibl. »ziemskie rzeczy mówić« = *de terra loqui* *Vulg* (2): *WujNT* *Ioann* 3/31; Pan do Nikodemá mowił: Ziemskie rzeczy mówię/ a nie rozumiesz ich/ a niebieskie rozumem ogarnąć chcesz? *SkarKaz* 277a.

»znaczniej [= jasniej, wyraźniej] mówiąc« [= *zwrot wtrącony*] (2): A ogień iako być może przez pábulum swoiego? albo znaczniéy mówiąc/ przez ónéy máteryéy/ którýby się iąc miał? *Oczko* 6; *CzechEp* 286.

bibl. »mówić zwycięstwo« (1): Świadek fałeczny zginie: mąż posłuszny/ będzie mówił zwycięstwo [*loquetur victoriam*]. *Leop* *Prov* 21/28.

»złe, niedobrze, wszystko (a. wszelkie) złe, co (a, wiele) złego, złe rzeczy, złą powieść, złe słowo, złości, złościwie mówić« [w tym: o kim, o czym (53)] [szyk zmienny] (57 : 1 : 9 : 6 : 3 : 2 : 2 : 1 : 1): Gniewając się precz bieżeli/ A Xántowi złe mówili. *BierEz* E2v; *Blogosławienicie* gdyżby zlorzeczyli

wám ludzie/ [...] a mowili wflýtko złé przeciwno wám *OpecŻyw* 42, 83; O nikiem złe nie mow, ale fluchay fnadz Czo złe⁸⁰ okim mowią, aby ty takim niebył. *BielŻyw* 35, 37, 73, 82; qui maligna loquuntur super me. [...] ktorzy złófcowie mowią przeciw mnie *WróbŻółt* 34/26; Nieprzyjaciele moi złe mowili naprzeciwno mnie rzekąc [*dixerunt mala mihi*] *WróbŻółt* 49/6; then ktori złe mowi [*qui loquitur iniqua*] nie fpodobał fie przed oblicznością oczu moich. *WróbŻółt* 100/7, N8; *ZapMaz* VS 2/335; *MurzNT* Mar 9/39; *LubPs* Zv, eev; Mowiwłzy złe y przeklinawłzy/ zámýkáią tymi flowy/ Iezus Kryłthus Márya *KrowObr* 92v; gdy was będzie fwiat przelládował/ złorzetył y włzelkie złe flowo/ náprzeciwno wám mowil [*cum... dixerint omne malum adversus vos* *Vulg Matth* 5/11] *KrowObr* 154v, C2; *RejWiz* 160v; Czemułz Pan mowil ná nas the wflýthkie okrutne złe rzeczy [*locutus est ... omne malum grande istud*]? *Leop* *Ier* 16/10; boć żaden nie iełt kthoryby czynil moc w imię moie/ żeby mógł rychło á łatwie źle mowić o mnie [*male loqui de me*; á mógł mi prędko złorzeczyć *WujNT* *marg*] *Leop* *Mar* 9/39, *Matth* 5/11; gdy mu [*królowi*] powiedzýeli/ Iż o nim dwa niedobrze włzędzy mowić mieli. *RejZwierz* 12, 4, 35v; *BibRadz* *Ps* 41/6, *2.Reg* 13/22, *Rom* 3/9, II 90d *marg*, *1.Cor* 4/12; *Mącz* 81d, 97a, 144b, 182c, 205c (11); *GórnDworz* K6v, L2, V7v, V8, X (10); Przemóz Krolu nákázoną myłł fwą/ á nie day o łobie áni o mnie mowić złey powieści. *HistRzym* 7v, 88v; *RejZwierz* 25v, 146v; *BudBib* *Eccli* 20/18; *CzechRozm* 229; źle go [*zawistny garncarz drugiego garncarza*] ná włzem gdzie może wykłáda/ á źle oniem mowi [*calumniatur et maledicat*]. *ModrzBaz* 65v, 81v; *SkarJedn* 85; *SkarŻyw* 86, 185, 436, 572; *CzechEp* *2, 20 [2 r.], 31; *WerGość* 212; *PaprUp* K3; *Calep* 270b; *KolakSzczęł* B2; gdy wám złorzeczyć będą/ [...] y mowić włzýtko złe (*marg*) słowo G. (-) przeciwno wám [*cum maledixerint vobis ... et dixerint omne malum adversum vos*] *WujNT* *Matth* 5/11, *Matth* 5/11, *Mar* 9/39, *Rom* 3/8, *Act* 28/21, *Tit* 2/8; *SkarKaz* 279a; Ná włzýłtkie łtrony ludzie źle o tobie mowią. Chciwem zyłkow łzkárádých zowią cię łsiedzi. Drudzy łępem drapieżnym *CiekPotr* A4v; *GosłCast* 29.

»źle, niedobrze [= *niesłusznie*] mowić« (8 : 1): *WróbŻółt* B7; *BielKron* 235v; *RejPos* 336; *CzechRozm* 26v, 40, 150, 193v; Izali my nie dobrze mowimy [*nonne bene dicimus nos*]/ żeś ty iełt Sámárytan/ y czártá w łobie małz? *WujNT* *Ioann* 8/48; iełli iá źle mówię/ náłáíác mi trzeba. Iełli dobrze/ vłuchay *GosłCast* 28.

»żarty mowić« = *żartować* (1): *Dicax* Qui dictis abundat, qui facete et acute dicta iacit. – Ten ktori vłtawiczne zarty mouy. *Calep* 320a.

»bez żartu mowić« [= *zwrot wtrącony*] (1): podź mi z oczu ty metlarzu. (-) Bez żartu mowiac, żeś fie śmiał w cudze [!] pieniądze [!] Wtrąć *CiekPotr* 75.

»„Boże cię żegnaj” mowić [*komu*]« = *zwrot wyrażający lekceważenie dla kogoś, kto przestał być potrzebny* (1): ktorzy [*tj. niektórzy posłowie*] poki czego nie wezmą/ poty wrzelzczą; á iáko co wezmą/ hnet milczą; á Szymowi/ Boże cię żegnaj mówią. *OrzQuin* C3.

Szeregi: »mowić i bając« (1): Co iełli fiełł Chriftyáninowi práwemu godzi y przyłtoi mowić: y ták to przed prołtymi ludźmi báíác *CzechEp* 204.

»bluźnić i (a) mowić« [*szyk* 2 : 1] (3): *WróbŻółt* E7; *BibRadz* *2.Par* 32/17; iáko mowią y bluźnią odłzczepieńcy *WujNT* 140.

»mowić, na język brać« (1): *Vsurpare et dicere pro eodem*, Mowic/ ná yęzyk brać. *Mącz* 509c.

»mowić i chwalić« (1): poczęli mowitz ij chwalitz milégo boga rozmaijtými ięzyki *OpecŻyw* 175v.

»ani mowić ani dotknąć« (1): Ktorego [dzwonka] oni mądrzy co wiele vmieią/ Ani o tym nie mowić ani dotknąć fmieią. *RejZwierc* 250v.

»i dumać i mowić« (1): y ták o nim grubie choćiaż wrzkomo subtylnie y iákoby duchownie y dumaią y mowią. *CzechEp* 255.

»mowić się i dziać« (1): ktorego dnia ták wielkie y ták zacne rzeczy/ tu v mnie w Zurowicach mowią fye/ y dzieią. *OrzRozm* N.

»dzierzyć i mowić« (2): iż ci onijm wślytcy dobrze dzierzą ij téże mowią. *OpecŻyw* 85v; *Optime sentire et loqui de aliquo*, Dobrze o kim dzierzyć y mówić. *Mącz* 266d.

»dziwować się a mowić« (1): Iako nauczą Dáwid krol ij prorok dziwuiątz fie a mowiątz: O iako flodnie w wściech moijch mily panie flowo twoie. *OpecŻyw* 168v.

»mowić i (albo) gadać« [szyk 1 : 1] (2): Zaden [uczeń] iednák nie rzekł [Jezusowi rozmawiającemu z kobietą]/ co gadałz/ albo co mowisz z nią [quid loqueris cum ea]? *BudNT Ioann* 4/27; *WujNT Act* 9/29.

»mowić i (a) ganić« (3): ktorzy przeciwko piękności/ przeciwko rzeczy świętey mowić/ á onę ganić fmieią. *GórnDworz* L15; A tego nigdziey ci wślytcy/ mowiac to y ganiac co miało/ y ma być gániono o Iezufie Chrístufie nie rozumieli *CzechRozm* 66, 195v.

»mowić albo (i, to jest) kazać« (4): A mowił, to iest kazał [Pan Jezus] Euangelią. *WróbŻolt* Q3; *BielKron* 408; yáko fie ci máyą spráwować s rufzaniem ręki kiedy co mowią álbo kaza *Mącz* 52a; Ięzykiem tylko fwym mowiac y kázac wśzędzie/[...] był dobrze rozumian. *SkarŻyw* 310.

»krzyczyć i mowić« (1): [apostołowie] wśkoczyli do tłumu krzyczac y mowiac: Mężowie co to czynicie? *BudNT Act* 14/15 [14].

»mowić a łąać« (1): Nędzny á łzkárády chłopie/ coż to mowisz á łżelz? *HistRzym* 42.

»mowić i mienić« (1): [obwinili ciebie] ijżes krola panem ijch [Żydów] bytz mowil ij miénil *OpecŻyw* 133v.

»(a, albo, choć) milczeć (a. umilknąć), (a, choć, nie) mowić« [szyk 6 : 4] (10): a pan Woyewoda ma ony mylczech a nicz nyemowicz. *MetrKor* 40/823; Widzątz Ządofcz iż k niemu woleé niemaią/ vmilkł a więcey niemowił. *ForCnR* D2; *BielŻyw* 41; Choć mowi żyd choć milczy Nicz dobrego nie życzy. *LudWieś* B5v; *RejKup* g2v; *Vsurpatione vocis abstinere*, Niemowić/ milczeć/ skápo słów wżywać. *Mącz* 509c, 438b; *RejPos* 206v; *GrzegŚm* 10; A on milczy/ niemowi nic *SkarŻyw* 102. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»nie miłować ani mowić« (1): Rzeczy złych a mierzionych nie miłuy ani mow. *BielŻyw* 19.

»mowić i mniemać« (1): co tu o tym mieyście [Babilonie] powiedaią co tákże mowiło y mniemáło tákże [= to samo] być około fiebie *RejAp* 150v.

»modlić się a mowić« (2): *Leop Ps* 87 arg; Y modlił fię Ionałz [...] A mowił/ Wołalem z vtrapienia mego ku Pánu *BibRadz Ion* 2/3.

»(ale, ani, i, nie, tylko) myślić (a. pomyślać), (a, a(l)bo, ale, ani, i, nie) mowić« [szyk 16 : 15] (31): dlá tego niemogła o ijnślym myflitz/ ani mowitz iedno onijm. *OpecŻyw* 165v, 46, 168v; *PatKaz* I 15; *RejJóz* O2; *KrowObr* 48, 228v; *OrzRozm* A3v; *Mącz* 111b; ábyście [...] nic przeciwnégo słuchaiąc mię/

nie myśleli ani mówili *OrzQuin* H2, Ev; *GrzegŚm* A4; O takich mówić śnadź y myśleć źzkodá/ Czo dla warchołu omierzła im zgodá. *RejZwierc* 230, 2v, 50v; *CzechRozm* 111, 131, 185, 232; *SkarJedn* 158; *SkarŻyw* 160, 356, 574; *NiemObr* 92; *ArtKanc* Q5; *Paprup* Ev; Naprzod to łowá myśleć álbo mówić możelź człęto. *LatHar* 577, 602; á nigdy w ták wyłokich rzeczách tego łowá (Iáko) ani mowny/ ani pomyslaymy. *WujNT* 330; O byľmy o tym domu záwždy myśleli y mówili *SkarKaz* 551a, 157a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.].

»namawiać i mówić« (1): juź zaraz o obronie i o inych wľzech doległosciach namawiać i mówić [posłowie] chcą. *Diar* 28.

»namienić i mówić« (1): Iużem ia dofyć znácznie námienił/ y o niey [zacności Jezusowej] z tobą/ przedtym mówił *CzechRozm* 107.

»(ani, i, lub, nie, tak) mówić, (a(l)bo, ani, i, jako i, lub, nie) (na)pisać« [szyk 84 : 20] (104): *PatKaz* II 19v, 67, 82v; *KromRozm* I E; *Diar* 87; *GroicPorz* n3, q2; [Krystusowi] wolno było thák űrowie y űrodze mówić/ y piľać na przeciľwko tákowym ludziom/ ále nam nie przyľtoi thákowymi łowy obrázliwymi/ mówić/ y piľać/ więcey byľmy ich ták zbudowáli/ kiedybyľmy pięknyymi łowy mówili/ álbo piľáli. *KrowObr* C3; Abowiem kiedybyľ temu wierzył/ nigdybyľ był thego niemowił/ y nie napiľał tak. *KrowObr* 54v, B3, C3, C3v, C4, 33v (17); *OrzRozm* M2; *BielKron* 251v, 290v; *KochSat* A4; Barbarismus, Gdy nie wedle záchowania łacińskiego yęzika kto piľze, álbo/ mówi. *Mqcz* 23b, 193d; *OrzQuin* Ev, Y3; *RejAp* AA2, AA2v, AA3v, AA5, [AA6], 43, 108; *GórnDworz* F3, F8, K5v, Cc3v [2 r.]; *RejPos* 86v, 148, 335; *BiałKat* 121; *RejZwierc* 70v, 255v; *KochList* nlb 3; *RejPosRozpr* b4v; *BudBib* c; *MycPrz* II B2v; *BudNT* c2v, c4, Hh4; *CzechRozm* 14, 19, 26v [2 r.], 146v [2 r.] (9); ále wľzytko dla miłości Rzeczypospólitey y mowiemy y piľzemy [sed omnia Reipublicae studio a nobis et dicuntur, et scribuntur] *ModrzBaz* lv; *SkarJedn* 345; *CzechEp* 4, 10, 16, 55, 76 (24); *NiemObr* 8, 98, 99 [2 r.] 142, 162, 166; *LatHar* 186; *SkarKaz* 278b; *VotSzl* B4; *CiekPotr* 88; *SkarKazSej* 687a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.].

»mówić i napominać« (1): To mów y nápominaű/ y ze wľzytką pilnoľcią przykázny *RejPosWiecz*³ 98v.

»narzekać a mówić« (1): co Izáiaľz nápiľał/ nárzekáiąc ná takie űwięte nabożeńľstwo/ á mowiąc ták od Pána *RejPos* 71.

»mówić a (a(l)bo, i) obiecować« [szyk 3 : 2] (5): Iamęmu tész [Piotrowi] pán mówi i obiecuié dać klucze *MurzNT* 81; *RejPos* 143; *SkarJedn* 299; iź to wľzytko prawdá co Bog mówi/ ábo obiecuię. *WujNT* 777; *SkarKaz* 552b.

»mówić a obwoľywać« (1): ku tobieć tho á ku tobie żywemu Pan thwoy mówi á obwoľywa thy űwięte obietnice űwoie. *RejPos* 267.

»mówić i odmawiać« (1): Serere sermones, Rozmáwiáć/ diľputowáć ľie mówi y zász odmáwiáć. *Mqcz* 386d.

»mówić i odpierać« (1): Y śmieie mówił [św. Paweľ] wimię pána Iefuľa/ y odpierał Greczynom. *BudNT Act* 9/29.

»mówić, (abo) odpowiadać (a. odpowiedzieć)« [szyk 3 : 1] (4): *Mqcz* 410b; *BudBib* 1.Reg 2/30; Pocznie dopiero S. Piotr dogániáć faľszu ięgo y woľał nań: mów/ odpowiáday *SkarŻyw* 373; nie

frafuyćieź fię iáko y cobyście odpowiedzieć ábo mowić mieli [*quid respondeatis aut quid dicatis*].
WujNT Luc 12/11.

»okazać i mowić« (1): Wiem żeś y z Heliafzá tu część wyrozumiał/ Bo okázác y mowić o tym s tobą vmiął. *RejWiz* 194.

»(ani) mowić a(l)bo (ani, i) (o)powiadać (*a. powiedać, a. powiedzieć*), i zdanie powiedzieć« [*szyk 15 : 2*] (*16 : 1*): *MurzNT Matth* 28/13; Mow á powiedz [*Loquere ...et dices*] fynom Iíráelńkim *Leop Lev* 25/2; *BibRadz Lev* 19/2, 23/2, *Num* 18/26, 33/51; Fandus, Co fię godźi powiedzieć álbo mówić. *Mqcz* 118c, 6b, 86a, 171a; o Duchu fwiętym kthory mowiał y opowiadał fwiátu onę ípołączną wołą *RejAp* 197, 194v, AA2v; *RejPosRozpr* b4v; ci co [...] głośno o tym [o sławie] mowią y powiadaią. *RejZwierc* A2; niech mi fię godźi profzę o tem y mowić/ y zdanie powiedzieć [*et loqui, et sententiam ferre*] *ModrzBaz* 127v; *WujNT Ioann* 12/49.

»mowić, otworzyć usta« (1): Mówże co: otwórz vftá: *GosłCast* 28.

»ani oznajmić ani mowić« (1): áni nam żaden z bráćiey przyźedłzy oznajmił/ áni mowiał [*neque ... nuntiavit aut locutus est*] o tobie co złego *WujNT Act* 28/21.

»ozwać się i mowić« (1): Wołał tu [*Jezus*] trupá [*Lazarza*] áby się ozwał y mowiał ná mocne słowá iego. *GrzegŚm* 9.

»pamiętać i mowić« (2): (Bo tym iest wietfzá męka moia/ im to lepiéi pamiętá^m i mowię i gdy infzé mowiąc słyfzę) *MurzHist* Q2; Versatur in memoria homimun et sermone, Pámieťáya y mówią częftokroć ludzie o niem. *Mqcz* 486b.

»mowić a pocieszać« (1): łáfkáwie á miłóściwie mowić á pocieszác raczył [*Bóg*] káždego tákiego ránnego á ochorzáłego íwego *RejPos* 327v.

»mowić i pokazać (*a. ukazowác*)« (4): *GórnDworz* B2v; Potym to mowię y vkázuię/ iz to niefłufznie X. K. przeciw nam vczynił *CzechEp* 91, 133; ato ftąd mowic y pokazac fię może/ tzo fię iednemu nad prawo dzije [!] włzitkiem fię dzieie. *PaprUp* E3.

»mowić i (po)stanowić« [*szyk 3 : 2*] (5): napomina JKM, abyście o tym, co pilniejszego jest o obronie pierwej mowili i stanowili, a potym i o innych *Diar* 24; áni fię ważyć co ftánowić y mowić/ czego tám nie poftánowiono y nie mowiono *CzechEp* 252; *NiemObr* 100; *SarnStat* 4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»nie tylko mowić, ale i pozdrawiac« (1): iefli ták pilnie zákázniá Apoftołowie/ nie tylko mowić z haeretykám/ ále y pozdráwiác ich *WujNT* 830.

bibl. »prorokowác a mowić« (9): Synu człowieczy/ prorokuj á mów [*propheta et dices (marg) dic (-)*] Ták powieda Pan Bog/ Závycie/ Biádá dniowi. *BibRadz Ez* 30/2, *Ez* 21/28, 34/2, 38/14, 39/1; *BudBib Ez* 21/28, 30/2, 34/2, 38/14.

»prosić a (i) mowić« [*szyk 3 : 1*] (4): vyzrawłzy Iezufá [*trędowaty*] padł ná oblicze profzác go á mowiac [*rogavit cum dicens*]/ Pánie iefliż chceź możelź mię oczyścić. *BibRadz Luc* 5/12; *RejPos* 45, 228; *SkarŻyw* 184.

»mowić a prowadzić rzecz« (1): Exegematicoⁿ poéma dicitur, gdzie tylko łam poeta mówi á prowadzi rzecz krom którey perfony w wodzenia. *Mqcz* 110c.

»mówić i przepowiedać« (2): *HistAl* 16; Od tego cząfu począł mówić Iezus y przepowiedać. *CzechEp* 190.

»mówić i przestrzegać« (1): ty niebezpieczeństwa, o których mowiemy i przestrzegamy, aby [...] się nie urodziły *DiarDop* 112.

»przydawać albo mówić« (1): Subiungo, Przikładam/ to k temu przidawam álbo mówię. *Mącz* 178b.

»mówić albo przypominać« (1): O którychem przed tym mówił álbo przypominał. *Mącz* 215c.

»przysięgać a mówić« (1): Ktorzy przylięgáią w wyłthępku Sámáriei/ á mowią [*qui iurant ... et dicunt*]: Zywie Bog twoy *Leop Am* 8/14.

»(ani) mówić a (ani, albo, i, jedno) pytać« [szyk 4 : 1] (5): *OpecŻyw* 50v; że żadnemu [*uczniowi*] nye dopuscił/ áni mówić/ áni fie o czym chociaby też łnadź nye vmyał pytać *GliczKsiąż* H5v; *KrowObr* 122v; *RejPos* 330v; *CzechRozm* 87.

»(nie) mówić albo (ani, i) radzić« (5): acz się jem [*posłom*] zda opaczny porządek, żeby pierwszej miało być mowiono i radzono o obronie potocznej, nie postanowiwszy naprzod porządku domowego. *Diar* 27; *OrzRozm* Kv; *Surdis auribus canere*, Próžno co komu mówić/ álbo rádzyc. *Mącz* 33d, 81b; *WujJud* 247v.

»mówić i rozbierać (a. rozebrać), rozejmować« (3 : 1): żebyście też thym łnádniey rzecz wżytkę mogli poiąć o kthorey będziemy mówić y rozeymować *SarnUzn* Bv; *CzechRozm* 70; że fie o nim [*o Bogu*]/ wedle kogoá łkrętnie [...] mówić/ y rozbierać ważę *CzechEp* 177; *NiemObr* 65.

»(nie) mówić i (ani) rozkazować« (4): *BibRadz Ier* 7/22; że Bog oćiec/ to ieft pierwłza ołobá w Bołtwie/ mówił y rołkázował: á łyn [...] rołkázanie czynił *CzechRozm* 15; łákoż to y łam o łobie mowi y rołkázuię/ w ty łłowá. Wyłście łwiádkámi moimi *CzechEp* 271, 276.

»(i, ni, nie) rozumieć i (ni) mówić« [szyk 10 : 7] (17): Włełe ták łkrytych rzeczy ná łwiece widzimy/ Ze o nich ni rozumieć ni mówić vmiemy. *RejAp* AA5v; *RejPos* 51, 231v; *RejZwierc* 9; *WujJudConf* 251; *CzechRozm* 146v; y drudzy toż rozumieią/ y mowią [*idipsum et sentiunt et loquuntur*]/ ktorých żadna krzywdá niedolega *ModrzBaz* 62v, 20, 81v, *SkarJedn* 155; *SkarŻyw* 441; A nie mowi tego áni rozumie/ o człowieku Iezusie Chriłtułie *CzechEp* 196, 239, 410; *NiemObr* 99, 101; *SkarKazSej* 683b.

»mówić i (a, albo) rzec« [szyk 12 : 1] (13): *WróbŻółt* 88/20; *LubPs* T5; STáło fie [...] że mówił Pan do Iozue łyná Nun/ [...] y rzekł [*loqueretur ... et diceret*] thák do niego *Leop Ios* 1/1, *Ez* 33/2, *Dan* 10/16, *ZZ3v*; *BudBib Lev* 17/2, *1.Reg* 19/4, *3.Reg* 8/24, *4.Reg* 5/13 *margin*, *Ps* 78/19, *Ez* 3/24; Ten [*Bóg Ojciec*] mi rołkázanie dał/ cobym rzekł/ y cobym mówił [*quid dicam et quid loquar*] *BudNT Ioann* 12/49.

»mówić i sądzić [o kim, o czym]« (3): *BudNT Ioann* 8/16[26]; Mamći o was wiele mówić/ y łądzić [*loqui et iudicare*] *WujNT Ioann* 8/26; kiedy fie W. M. mému M. Pánu podobác będzie, który o rzeczách y mówić y łądzić vmiéłz *GosłCast* 7.

»mówić i słuchać« (4): *KochSat* B2v; Ieft też ten obyczáy v drugich pań/ iż bárzo rády y łámy mowią/ y łłucháią s chęcią *GórnDworz* X; mów práwie/ y łłuchay práwie o Pánu łwoim *RejPos* 207; *CzechEp* 326.

»(nie) ani mówić ani sprawować« (2): *Nec locus, nec sermo convenit mihi cum eo, [...] nic s nim nie mam mówić ani ípráwować* *Mącz* 481c; *RejPos* 164.

»(abo, nie) szemrać a (abo, ani) mówić« [szyk 4 : 1] (5): *Ták iż oni Mistrzowie á oni beśpieczniczy o zakonie íwoim/ ízemráli á mowili przeciwko iemu* *RejPos* 166v, 288v, 311; *ifz nie ízemrał* [*Abraham*] *ani mowił: coż to zá ziemiá ták głodna/ którą mi P. Bog obiecuie?* *SkarŻyw* 283, [197].

»mówić, (a) szeptać« [szyk 2 : 1] (3): *RejKup* 16v; *aby nic przed nim [tj. melancholikiem] trofkiwego niemowiono/ niešzeptano* *SienLek* 53v; *RejZwierc* 45v.

»(ani) mówić, (ani, i) śpiewać« [szyk 4 : 1] (5): *Mącz* 345d, 489b; *SkarŻyw* 207; *Tyś zá wízyftki mówiła/ zá wízyftki śpiéwála* *KochTr* 9; *co záś indźiey o íynu [bożym] śpiéwáią y mowią.* *CzechEp* 313.

»mówić i świadczyć się« (1): *To mowię y świadczę íię/ ifz kto Kościół Boży rozrywa niemniey grześzy iedno iáko ten co w Heretyctwo w pádnie.* *SkarŻyw* 92.

»trzymać i mówić« [szyk 3 : 1] (4): *Każdi onim dobrze trzymał y mowił nie tylko ludzie dobrzy ale też y nieprzijaciele iego* *WróbŻółt* A4v; *WujJud* A2v; *RejPosWstaw* [41²]v; *CzechRozm* 151.

»(ani) mówić i (abo, ani) twi(e)rdzić (a. potwierdzać)« [szyk 16 : 1] (17): *SeklWyzn* 4; *Leop* 1.*Tim* 1/7; *BudNT* 1.*Tim* 1/7; *iáko też ty to/ co powiedałz o krolectwie Chrístńfowym/ twierdzić ábo mowić możelz* *CzechRozm* 183v, 96v, 121, 151; *gdyfz tofz mowi y potwierdza* [*Chrystus*]: *Tá íeft krew moiá* *SkarŻyw* 278, *CzechEp* 101, 342, 349, 426; *Pólpólicie oni mowią/ y twirdzą/ iż kościół powfzechny nie błądzi* *NiemObr* 174, 97, 177; [*niektorzy*] *odwroćili íię ku proznomownośći/ [...] nie rozumieiąc áni co mowią/ áni o czym twirdzą* [*neque quae loquuntur neque de quibus adfirmant*]. *WujNT* *Tim* 1/7, s. 792.

»(nie) mówić i (a, abo, ani) uczyć (a. nauczać)« [szyk 13 : 5] (18): *MurzHist* C2v; *ktorzyby co infzego niżeli íeft podano/ vczyli y mowili.* *GrzegRóżn* [14]v; *OrzQuin* Tv; *BiałKat* 351; *SkarJedn* 16; *CzechEp* 209; *NiemObr* 98; *ács nie przez píánie íwe mówić y vczyć was nie zániecham* *ReszPrz* 104, 83; *WujNT* 151, 155, *Mar* 9/31, *Luc* 20/21, *Ioann* 7/28, *Act* 4/18, 18/25; *Kálwinińtowie [...] burzyć chcą wrzędy kościelne/ Koncylia/ Doktory/ fłuchác ich nie chcąc/ iedno co Syn Boży mowi y náucza.* *SkarKaz* 118a, 118b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»(a(l)bo, ani, i, nie) mówić, (a(l)bo, ani, a nie, i nie) (u)czynić« [szyk 36 : 32] (68): *Bociém nigdy nieproznowali/ ale zawździ niétzo dobrego czynili albo mowili* *OpecŻyw* 41v; *FalZioł* V 47v; *BielŻyw* 97; *RejKup* n4; *źli/ źle/ dobrzy dobrze czynią abo mowią póspolitá práwda.* *MurzNT* 61 *marg*; *GliczKsiąż* D6v; *KrowObr* 40v; *á zwiećie iż ia Pan mowiłem/ y vczyńiłem* [*locutus sum et feci*]. *Leop* *Ez* 37/14; *OrzList* e, f3; *BibRadz* *Ier* 3/5, *Ez* 17/24[14]; *OrzRozm* Q; *BielKron* 228v, 463; *GrzegRóżn* B, Cv, E3; *Bono animo aliquid dicere vel facere, Vprzeymie á zycźliwie co mówić/ álbo czinić.* *Mącz* 26a; *RejAp* E8, 33; *GórnDworz* E5v, I6 [3 r.], K7v, N2, Ee4, Kk4v; *RejPos* 346; *BiałKat* 36; *KuczKat* 60; *CzechRozm* 70v; *Niechby młódfzym z przodku dawáli Vczyćiele/ ktorziby ie vczyli y mowić y czynić* [*dicere et facere*] *ModrzBaz* 14v, 11, 36, 82v, 86v; *SkarŻyw* 68; *CzechEp* 79, 100 [2 r.], 109, 125, 141 (14); *Bo co iedno kto komu ábo mówić dobrze/ Abo y czynić może/ oboies to íczodrze Wypełnił* *KochFr* 108; *PudlFr* 18; *GostGosp* 44; *WujNT* 135, 217, 391, 483, *Iac* 2/12, k. Ccccc2; *SkarKaz* 243b, 386b; *CiekPotr* 37; *SkarKazSej* 662a [2 r.], 695a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 12 r.*].

»upominać a mowić« (1): Iáko o tym Prorok nápiśał/ vpomináiąc káždego á mowiąc: Iż łzukay Paná gdy blińko ieńt *RejPos* 9.

»mowić, (ani, i) uskarżać się« [szyk 2 : 1] (3): *GórnDworz* R7v; będę mowić w wciśnieniu ducha mego/ będę lię wfkárżać [*loquar ... confabulabor*] w gorzkości duńze mey *BudBib Iob* 7/11; *CzechRozm* 219.

»widzieć (się z kim) i mowić« (2): Włzyńcy widzą y mowią/ on chodzi by ślepy *RejWiz* 41v; *Mącz* 72c.

»nie wiedzieć ni mowić« (1): toć ten wygrał co czyni pacierze/ Chociay nie wie ni mowi nigdy nie o wierze. *RejFig* Ccv.

»(nie) mowić, (abo, ani, i) wierzyć« [szyk 9 : 3] (12): *GrzegRóżn* C4v, G3v; *SarnUzn* F6; Ali wnet zátym/ wielość Bogow [*będzie*]. czego wierzyć y mowić pińmo broní *BiałKaz* Fv; *CzechRozm* 55v, 162; po włzytkim świećie Chrześciánie/ iedno mowią/ iedno wierzą *SkarJedn* 153, 279; *CzechEp* 207, 211, 331; *WujNT* 537.

»(nie tylko) wołać, (a, abo, ale, i) mowić« [szyk 9 : 6] (15): *TarDuch* E, E3v; poczęli wołać y mowić [*vociferare et dicere*]/ krolu Alexander nie zamknęliśmy bron mieyskich *HistAl* D2, H7v; *KrowObr* 130v, 134; *BibRadz Luc* 4/41; co ieńt Exekucya nie wiećie/ tylko iedno áby łye mowiło á wołało/ á nic dáley. *OrzRozm* B2; *LeovPrzep* Gv; *RejPos* 12, 227; A Iefus wołał y mowił [*clamavit et dixit*]: Kto w mię wierzy; nie w mię wierzy/ ále w onego ktory mię pośłał. *WujNT Ioann* 12/44, s. 201, *Luc* 4/41, *Act* 14/14.

»mowić albo wskazać« (1): o Turcech ták iáko mowił [*legat*] álbo wfkazał dobrą rzecz powiedział *BielKron* 200.

»(nie) mowić i (ani) wspominać« (2): *BudBib Ier* 20/9; O z iáką to żáłością y łes wylaním mowił/ y wípominał Apońtoł *SkarŻyw* 81.

»mowić i wykładać« (1): A widzińz/ że to łprońne łzpróchy ónych/ kthórzy mówią/ y wykłádáią óny łłowá *BiałKat* 291.

»mowić abo głos wypuszcząć« (1): gdyby on [*Jezus*] y przez wltá máćczyne mowił/ ábo głos wypuńczał/ y nim pńod martwy Ianá w żywocie ożywiał. *CzechEp* 194.

»mowić a wysławiać (a. wysławić)« (2): ále wípominać raczy iż to mowił á wysłowił [*Dawid*] prawie przez Duchá s. *RejPos* 231, 298.

»mowić i wywodzić« (1): O czym teń łzyroko mowi y wywodzi *CzechEp* 240.

»mowić i (a) wyznawać« [szyk 9 : 3] (12): *PatKaz I* 13v; *KrowObr* 177v; *RejPos* 144; *BiałKat* 231; *CzechRozm* 15; *SkarJedn* 249; iáko inłze rzeczy łzczyrze závždy mowił y wyznawał [*Jezus*]: tákby teń y to wyznał był *CzechEp* 283, 218; gdyż my to mowiemy/ y wyznawamy/ co Chrifus pan o łobie [...] powiedział. *NiemObr* 106, 106, 110, 111.

»mowić i zadawać« (3): To ták ci zwodzićielowie i odmieńcy mowią y zádáią. *CzechRozm* 122; *NiemObr* 79, 117.

»zwać i mowić« (1): Kálwin z łwemi vcźniámi zárzuca/ twárdą ábo trudną mową zowąc y mowiąc/ Syn Boży ieńt Bog z Bogá. *GrzegRóżn* C3.

»mowić abo żartować« (1): kiedy owo niedbaliwie táncuie/ á mowiącz czo s kim/ ábo żártuiąc/ wrzeczy nic o táncu nie myśli *GórnDworz* E8.

W przen (115) : Chciwościam twym nie mądrym kaźcie mowić ćifzey *Prot* A3, B4; *RejZwierc* 239; *BudNT Hebr* 11/9 [4]; Przykłady fą iáko niema Retoriká/ ktore bez mowy będąc ták mowią/ iż námowią. *SkarŻyw* A3v, 537; *KoehFr* 60.

mowić co [w tym: „co” względne lub pytajne (3), „to” z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (3)] (24): á wffelkie vftá mowiły głupftwo [et universum os locutum est stultitiam] *Leop Is* 9/17; [przystąpiliście] Y do Iezufá [...]/ y do krwie pokropienia/ ktora zacniey[że rzeczy mowi/ niżli mowiá krew Ablowá. *BibRadz Hebr* 12/24; A iefli [...] ku gniewu przywiedzyecie mnie/ miecz was poźrze/ bo to vftá Páńfkie mowią. *BielKron* 94; poświadczá tego twarz mowá co vftá mówią. *Mącz* 383b; *RejAp* 85v; przyleciał kruk do okná kracząc. tedy Kárynus śmieiąc fię znáuki Bifkupiey/ pytał: gadaycie co ten mowi? [...] kto mi powie co ten kruk mowi: dam mu w[szystko] co mam. *SkarŻyw* 454; *NiemObr* 171. Cf *Zwroty*.

mowić co komu (1): *RejZwierc* 67; Ale coż mu mowi Bozka odpowiedź [quid dicit illi divinum responsum]? *WujNT Rom* 11/4.

mowić co ku komu (1): á fprońe to ich myśli były/ Kthore ták brzydkie złości ku Pánu mowiły *LubPs* N5v.

mowić co przeciw komu (1): iż ieft wiele pobożnych y bogoboynych ferc: ktore/ ácz teź co kiedy przeciw nam mowią y pi[żną]/ iednák im zá z[łe] nie mamy *CzechRozm* Av.

Dopełnienie bliższe w postaci przysłówka [w tym: *inak* [= co innego] (1), *tak(ci)* [= to] (2) z odniesieniem do tekstu poprzedzającego] (7): Ięzyk mądrych nadobnie vzywa vmieiętności/ á vftá fzalonych głupie mowią [os stultorum loquetur stultitiam] *BibRadz Prov* 15/2; Thákci závždy mądrość tego świátá mowi która nic inego nie rádži [...] iedno áby tylko ty docześne niefnałki nie były. *BibRadz II* 77b marg; *ModrzBaz* 142v; żeby rzazał Znas każdy ślepą zazdrość/ gdyby inák śmiała *Mowić BielSen* 3.

~ *mowić komu* (1): ktoremu czárt v fercá iego bluzni y fprońie mowi/ á on tym fię brzydzi/ vćiec chce [grzechu nie ma] *SkarŻyw* 294.

mowić z kim (1): á ięzyk twoy/ nigdy niłkiem prawdziwie niemowił. *RejPs* 75v. Cf »mowić plugawie«, »mowić źle«. ~

mowić komu (1): gdy by im prawdziwy Chryftus do fercá mowił *SkarŻyw* 82.

mowić za kogo (1): godność á fpráwy iego [człowieka skromnego] pocźciwe/ te zań będą mowić *GórnDworz* L2.

mowić z kim (1): áby iá [żonę] namowił [Samson] á odwiodł z fobą (marg) W żydowfkiem ftoi/ áby z nią mowił do fercá iey/ ábowiem iá miłował/ [...]. (—) *BibRadz Iudith* 19/3 marg.

mowić o czym (2): *Prot* D; A rozum który w fwobodzie/ Vmiał mówić o przygodzie/ Dźis ledwé fám wié o fobie *KochTr* 18.

Z przytoczeniem [w tym: z zapowiednikiem co (1), tak (1)] (24): *BielKom* E8; *RejAp* 150v; Te drzwi mowią/ *Nihil Papa valet*. *GórnDworz* O5v; O głupia ręko [...] ktora ták mowifz: Aco mnie do

inych członków/ gdy fię ia dobrze mam? *SkarŻyw* 113, 27, 480, 589; *KochMuza* 28; *GórnTroas* 46; *GrabowSet* P2v, X2v; *SkarKazSej* 697a; *KlonFlis* B2.

mówić do kogo z przytoczeniem (1): Iuż tá Stolicá Cárógrocka/ [...] mowi do was: Owdowiálám y ofieroćiałá/, związána pomocy wam dáć nie mogę. *SkarJedn* 387.

mówić komu z przytoczeniem (11): *TarDuch* D7; *LubPs* B2v, C3v; Wiele ich mowi dułfy moiey [multi dicunt animae meae]: niemać ten zbáwienia w Bogu swoim. *Leop Ps* 3/3; *GrzegŚm* 22; *RejZwierc* 67; *BudBib Ps* 3/2; Przeto y niektórym prawdá mowi: Wy ięście którzy się przed ludzmi wpráwiedliwiacie/ á Bog widzi fercá wálze. *SkarŻyw* 213, 337; Nie mowi głowá nodze/ która po błóćie depce: co mi po tobie íprońna nogo *SkarKazSej* 677a. Cf »mówić sobie«.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z zapowiednikiem „to” (2); aby [= że] (1), iż (3), że (1); co (1)] (8): *KrowObr* 6v; Thákżeć też rozum z Filozofiá mowi/ że śmierć wiernym ięft zginieniem *GrzegRóżn* K3, K2v; *RejPos* 298; *SkarŻyw* 454; *CzechEp* 253.

mówić do kogo ze zdaniem dopełnieniowym (1): Toć dzień twego národzenia/ Do wżzego mowi ítworzenia: Ześ ty z thronu Oycowśkiego/ Przyśzedł dla zbáwienia mego. *LatHar* 401.

mówić przez kogo ze zdaniem dopełnieniowym (1): Miłość mię zwiodłá/ y przez mię mówila/ Ze nád cię nigdy wdzięcznieyśza nie byłá. *KochFrag* 27.

W połączeniu szeregowym (1): [niepodobna, żeby papież] widzieć [miał] iako głowá/ co tżłonki myflá/ mowia/ y tżynia *KrowObr* 12v.

W przeciwstawieniu: »mówić ... milczeć« (1): kiedy chcemy álbo kažemy tedy [książki] mowia/ á zás gdy chcemy milczá *KwiatKsiąż* Hv.

W porównaniu (1): Lecż to wżytko fię mowi/ iákoby groch ná ściánę miotał [haec omnia canuntur surdis auribus] *ModrzBaz* 81.

Frazy: »dusza mowi [przez co]« (1): Bo iáko dułzá wżytko ípráwuie/ y mowi przez ciáło/ á przedfię dułze nie widziłz/ iedno ciáło *SkarJedn* 57.

bibl. »mówić będzie (nieme) kamienie, kamienie (a. kamień) by mowić umiał(o)« = *lapides clamabunt* *Vulg Luc* 19/40 [szyk zmienny] (1 : 2): Ná koniec mowić będzie to nieme kámienie. Przeto że ítárfzy milczá gdzie mowić fię godzi *Prot* A2; *RejAp* AA2, AA4.

»jako rozum mowi« [frazą wtrąconą] (1): A więc tu dwu (iáko rozum mowi) będziełz miał Bogow *GrzegRóżn* K3.

»sama rzecz przez się mowi« (1): Res ipsa indicat, Sámá rzecz przes fię mówi. *Mqcz* 353c.

»serce mowi« (3): *WróbŻółt* 40/7; *CzechRozm* Av; Cóż wczynię? bo ferce mówi/ obá moi/ Iuż niech ten żyw zoftánie/ kogo fię Grék boi. *GórnTroas* 46.

»usta, język(i), głowa(-y), ciało, płuca mowi(a)« [w tym: usta a (i) język(i) (2)] [szyk zmienny] (30 : 11 : 3 : 1 : 1): *March*¹ A4v; Serce czuie, mozg rozumie, płucza mowia *GlabGad* F; *March*³ V8; *WróbŻółt* 16/4, 49/19; *RejPs* 56, 60, 75v; *KromRozm I* A4v; Vítá yedzá/ yęzyk mowi/ nogi chodzą *KromRozm III* F7; *LubPs* D3v; *GroicPorz* pp3v; *KrowObr* 66; *RejWiz* 30; *Leop Ps* 16/3, 65/14, *Is* 1/20, 9/16, *Ier* 9/8; *BibRadz Prov* 15/2, *Dan* 7/20; *BielKron* 94; *Mqcz* 152a, 383b; Gdy wży nie fłyfzá/ ięzyk mowić nie może/ á ítąd grzech roście. *RejPos* 212v *marg*, 298; *BiałKat* 48v, 268v; á wżrzy wżelkie ciáło ípołem/ że vítá Iehowy mowily [os Domini locutum est]. *BudBib Is* 40/5, *Dan*

7/20; *BudNT Luc* 6/45; *ModrzBaz* 60v; głowy ich [męczenników] były Dyabłu łątráfzliwie/ więcej niózli kiedy mowiły. Iako y głowá Ianá S. nie ták byłą łątráfzliwa gdy mowiła/ iáko gdy ná krzynowie byłą przyniešioná. *SkarŻyw* 131; *NiemObr* 171; *KochMRot* Bv; Bo plugáwe vfta ludzkie/ á ięzyki zdráfliwie/ Mowiá przeciw BOgu łąwemu *ArtKanc* Q5v; *KořakSzczęśl* C; *RybGęśli* D; *WujNT Matth* 12/34, *Luc* 6/45, *1.Petr* 3/10, *Iudae* 16; *SkarKazSej* 677a.

Zwroty: »przeciw duszy swej mowić« = *wypowiadać się na swoją zgubę* (1): iż przeciw duży łąwey mowił Adonia słowo to [*quia contra animam suam locutus est Adoniiahu verbum hoc*]. *BudBib* 3.Reg 2/23.

»całą gębą mowić« = *brawuować, szarżować* (1): iáko owi zuchwálcý/ ktorzy całą gębą mowiá/ [...] iáko niedawno ieden/ gdy mu w zwáfdzie vd/ ořzczepem przebito/ powiedziáł iż mu łąie ták widziáło/ iákoby go komor vkáśił *Górndworz* D7v.

bibl. »mowić nádętości« (1): á vftá ich mowiá nádętości [*os eorum loquitur superba ... hárdzie mowiá Lop*] *WujNT Iudae* 16.

»mowić plugawie, sprošnie« [*szyk zmienny*] (1 : 1): *SkarŻyw* 294; Do fráfzek. [...] A ták ia vpominam/ niemówcie plugawie *KochFr* 59.

»mowić prawdę, prawdziwie« [*szyk zmienny*] (1 : 1): Nie mowiá prawdy vftá nieprzyiacielńkie. *March*¹ A4v; *RejPs* 75v.

bibl. »próżności mowić« (1): A ferce iego próżnońci mowiło [*vana loquebatur*] *WróbŻółt* 40/7.

bibl. »mowić rzeczy wielkie« (1): á przecż on rog miáł oczy/ á vftá iego mowiły rzeczy wielkie [*et os loquens grandia*] *BibRadz Dan* 7/20.

»mowić do serca [czyjego a. jakiego], u serca [czyjego], w sercach [czyich]« [*szyk zmienny*] (3 : 1 : 1): *BibRadz Iudic* 19/3 *marg*; ty łąowá może mowić w fercach náłznych *RejPos* 31v; iż to mowił nie do ścian/ ále do káżdego fercá wierne⁸⁰ *RejPos* 348v; *SkarŻyw* 82, 294.

»mowić słowa, głos [= słowa]« [*szyk zmienny*] (3 : 1): *RejPos* 31v; *RejZwierc* 67; *BudBib* 3.Reg 2/23; iż gdym łąie wielomownemu głołowi/ ktory on rog mowił [*a voce sermonum grandium quos cornu loquebatur PolAnt Dan* 7/11; od głołu słow mnogich/ ktore rog mowił *BudBib*]/ przypátrowáł *CzechEp* 376.

»złotymi słowy mowić« (1): á drugiego/ by też y złotymi łąowy mowił/ łąuchác niechcą. *CzechRozm* 68.

»mowić sobie« = *myśleć* (1): Błogo tey duży/ która mowi łąobie: Pan cżáłtká moiá *GrabowSet* I4v.

bibl. »mowić sprawy, wymysły [ludzkie]« [*szyk zmienny*] (1 : 1): Day vftam mym by wymyśłow ludzkich nye mowiły *LubPs* D3v; Aby nie mowiły vftá me łąpraw ludzkich [*Ut non loquatur os meum opera hominum*] *Leop Ps* 16/4.

»usty nieobrzezanymi mowić« (1): możeli ie [królestwo duchowne] rozłáfdek dowćipu ludzkiego ogárnác? o skutkách iego duchownych fercem kámienińtym myřlić/ á vftý nieobrzezanymi mowić? *CzechRozm* 185.

»mowić zdradę, fałsz, kłamstwo, łąeż« [*w tym: fałsz i kłamstwo* (1)] [*szyk zmienny*] (4 : 2 : 1 : 1): *lingua tua concinnabat dolos. iężik twoy skłádał zdrady. To ieřt Mowi też fałż y kłamstwo. WróbŻółt* Q5; *GroicPorz* pp3v; *Leop Ier* 9/8; cżłowieká/ ktorego vftá łąeż mowić niełtracháią łąie [*cuius os et*

lingua a mendacio dicendo non abhorret] *ModrzBaz* 60v; *KochMRot* Bv; *KołakSzczęśl* C; kto chce żywot miłować/ [...] vftá iego niech nie mowią zdrády [*labia eius ne loquantur dolum*]. *WujNT* 1.*Petr* 3/10.

»złe [= złe rzeczy] mowić« (1): Radz nie zdradliwie ále profcie á przyjaznie. Rozum vmiey nawodzić aby zle nie mowił *BielŻyw* 7.

Szeregi: »mowić i pisać« (1): *CzechRozm* Av cf *mowić co przeciw komu*.

»poduszcząć i mowić« (1): Podufzcząć y mowi rozum z Filozofią/ áby Kryftus nie był zwan zá Syná Bożego *GrzegRóżn* K2v.

»mowić a wykládać« (1): Íprawá Duchá świętego/ poczęłá mowić á wykládać táiemnice kfiąg onych *RejAp* 85v.

»mowić a wysławiać« (1): iáko ięzyk y vftá pocźciwe [...] co iest wola Páná tego záwždy mowić á wyflawiać mużą. *RejPos* 298.

Przen (351) :

a) *Metonimicznie (podmiotem dzieło myśli czyjej zamiast twórcy, autora): zawierać, przekazywać pewne treści utrwalone bądź na piśmie, bądź w tradycji ustnej [w tym: w połączeniu z pismo (święte) (253), psalm (30), dzieje (a. historia(-e), a. kronika) (9), prawo (8), ewangelija (3), prorocstwo (3) itp.] (341) : gdzie mowi pímo bez comparatiewy SarnUzn* G3v.

mowić co [w tym: „co(ż)” *pytajne lub względne w zdaniu podrzędnym* (18), „to(ż)”, „co” ‘a to’ *wskazujące z odniesieniem do poprzedzającego kontekstu* (6), *nic* (3), *co inszego* (2)] (29): *KrowObr* 56v; *Leop Rom* 10/8; To mowi pímo ku okazaniu iż pan Íprawiedliwy Sędzia nie zápomni nigdy grzechu *BibRadz* I 158c *marg*, *Gal* 4/30; *GrzegRóżn* H4; *OrzQuin* A4; *BudNT Rom* 4/3; iż to błąd/ y nie ládá śmiałość przydáwać y twierdzić to/ czego nigdziey pímo ś. nie mowi *CzechRozm* 39, 170, 211v; iáko łam o łobie świadczy pan náłz/ y inłze pímo ś. toż też mowi. *CzechEp* 205, 143; *WujNT Rom* 4/3, *Gal* 4/30.

mowić co względem kogo (1): iż te⁸⁰ pímo ś. nie mowi względem iedney ofoby/ ále względem zwierzchności/ rządu *CzechEp* 356.

mowić co komu (1): Ale co mowi mu powieść (Bołka)? *BudNT Rom* 11/4.

mowić co o kim, o czym (12): Gdy co pímo mowi o Duchu ábo o fercu/ nie odłąca [!] ciáłá. *GrzegŚm* 47 *marg*; bo to pímo mowi o vmárłych wiernych ludziach y ciáłach ich *GrzegŚm* 50, 48; *BudBib* I b2v; *BudNT Rom* 11/2; *CzechRozm* 27v, 175; *SkarŻyw* 59; *CzechEp* 142, 273; *WujNT Rom* 11/2; *PowodPr* 13.

mowić co w czym (1): co o Bogu żywym/ iedynym pímo/ w Ítárym Tełtámenćie mowi *CzechEp* 273.

Dopełnienie bliższe w postaci przysłówka [w tym: „tak” ‘to’, „jako” ‘co’, ‘a to’ z odniesieniem do tekstu towarzyszącego (60)] (62): *CzechRozm* 51, 55v, 109v; *CzechEp* 143, 149; *NiemObr* 100; bo ták Psalm mowi *SkarKaz* 156a. Cf »jako mowi [co] ...«.

~ *mowić o kim* (6): *BibRadz* I 478d *marg*; *Górndworz* Dd8, Y2v; *CzechRozm* 159v; *SkarŻyw* 164; y dla fwey mądrości przy boku Pánłkim śiedzą: iáko o Zorobabelu pímo mowi. *SkarKazSej* 695a. ~

mowić po jakimu (1): wiem to pewnie/ że tho Inádniéy/ wymowniéy/ y fzyrzéy/ Lácínfką mową vdácby fye mogło: lecz że Polfkie Cieplice/ niech po Polfku mówią *Oczko* A4v.

mowić przeciwko komu (1): By dobrze Piśmo ś. tak iálnie przeciwko tym Bożym nieprzyaciółom nie mowiło *ReszPrz* 53.

mowić o kim, o czym (37): To piśmo dzis popelnilo fie w wśfach walńych/ iakoby rzekl/ Iam iest on o który^m to piśmo mowi. *OpecŻyw* 39v; *GrzegRóżn* A4v, Lv, L4v; *SarnUzn* F3v, F4; á wdy o tym/ nie telko Kronika nie mowi/ ále y tu nie kázdy by był wiedział/ by mnie tho było teraz ná pámięć nie przyfzło. *GórnDworz* Bb2; *BiałKat* a3v, d2, 3v; *GrzegŚm* A3v, 15, 51; ácz Przykazanie mowi o tych oycach z ktorých porodzeni iestelmy *KuczbKat* 305, 305; Ktorzykolwiek te sentencye Piśmá świętego ktore o báltwániech mowią/ przeciw chwálebnym obrázom przywodzą *WujJud* 50v; *WujJudConf* 253; *CzechRozm* 28, 39, 117v; *PaprPan* A4; *CzechEp* 221, 262, 285, 288, 308 (12); *NiemObr* 29; á práwo Célárkié *de specie* tylko mowi, to iest, *de iustitia forensi seu diiudicativa*. *SarnStat* [6]v, 358, 1296.

Z przytoczeniem [w tym: z zapowiednikami: jako (32), tak (16), co (3); przytoczenie w antepozycji (4)] (130): Gloza/ to iest wkład na tym mieřtzu mowi. Dopuřil mu [Piotrowi] pán Iezus chodzitz po morzu/ iijżby vkázál fwą bořką motz *OpecŻyw* 54v; *PatKaz I* 5; *PatKaz II* 47v; *PatKaz III* 146v; *KromRozm I* Hv; *MurzHist* L2, Q3; nyechay czyta piśmo/ ktore mowi: Gámraći/ Fryrieze/ nye vyrzą kroleřtwá nybieřkyego *GliczKsiąż* B7v, M7, P4; *KrowObr* 215, 232v; *Leop Ioann* 19/24, *Iac* 4/5; *OrzRozm* G2, H3v; *BielKron* 171v; *GrzegRóżn* B2v, D3, Lv; *OrzQuin* P; *SarnUzn* C7, E6v, H3v, H4v; *LeopPrzep* H; *BiałKat* 126 [2 r.]; *GrzegŚm* 21, 34, 40, 48, 51; *KuczbKat* 270; *WujJud* 97; Ták cię pyśmo vczy/ gdy mowy/ Pan vmarza/ Pan ożywia *BiałKaz* Cv, A4, A4v, E2, Hv; *CzechRozm* 32v, 160v, 257; *SkarJedn* 8, 76, 77, 231; TAK fię řpełniło co piśmo mowi: niewidziałem człeká řpráwiedliwego opuřzczonego *SkarŻyw* 103; y przetořz Pfalm mowi: Spráwiedliwořci twej niezákryłem w řereu mym *SkarŻyw* 565, 2, 185, 196, 213, 291, 298, 537; *CzechEp* 83, 190, 194 [2 r.], 300, 308; *ReszPrz* 21, 41; *Phil* I2; *LatHar* 580, 713, 736; Y pęlni fię w nich proroctwo řřáialřzowe ktore mowi [prophetia *Isaiae dicentis*; proroctwo řřáialřfowe/ gdzie thák mowi *Leop*]: řřyřzenim řłuchác bęđziećie *WujNT Matth* 13/14, s. 143, *Mar* 15/28, *Ioann* 19/24, 37, *Iac* 2/23, 4/5; *WysKaz* 1, 9, 12, 20, 26 (8); gdyř Kázimięř [tj. *statut wiřlicki*] mowi: Dáremné iest Práwo/ do ktoręgo kárnořć nie iest przydána. *SarnStat* 224, 69, 86, 715, 1294, 1296; *PowodPr* 45, 76, 79; Iáko Pfalm mowi: Miłořierdzie twoie vpředzi mię. *SkarKaz* 347b, 79b, 208a, 242a, 274a, 278a (9); *SkarKazSej* 662a, 663a [2 r.], b, 665a, 676b (11). Cf »mowić w ty řłowa«.

mowić po jakimu z przytoczeniem (1): Mowią ielřcže dzieie tego Zboru po Grecku: Názáiuřtz gdy fię řpołem tákže zeřřli [...] powiedzą iř Pátryárchá Cárogrocki nagle řkonał. *SkarJedn* 293.

mowić na co z przytoczeniem (1): Nato mowi piśmo. Ktory cřłowiek poddá fie řarłotřtwu/ darmo prátzuie aby nabył třnoty ktoré. *OpecŻyw* 37v.

mowić o kim, o czym z przytoczeniem (17): *KromRozm III* F4; *OrzRozm* Tv; *GrzegRóżn* Bv, D3; *OrzQuin* Y4v; *GrzegŚm* 3; *RejPosWstaw* 44; *BiałKaz* F2v; *CzechRozm* 160v; O nim [o *Chryřtusie*] proroctwo mowi: Ten iest Bog nářz *SkarŻyw* 2, A4v; o ktorých tá řentencya Ezechielowá mowi: Dufzá ktora zgrzeřzy vmrže. *WysKaz* 16; *SkarKaz* 579a; O mąđrym mowi piśmo: (Mąđry pyta fię y řřzuka mąđrořci řřárowieřnych.) *SkarKazSej* 662b, 666b, 675b, 706a.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z zapowiednikami i odpowiednikami: *tak* (7), *to* (5), *jako* (3), *co* (3); *iż(e)* (38), *żeby* (5), *aby* (4), *jako* (2), *iżby* (1), *jakoby* (1), *jeśli* (1)] (52): *ij* mowi ewanieliá/ *ijz* wezwáno ielt *ijmię* Iezus *OpecŻyw* 21v, 76; bo *yako* tefz *mouy* prauo *szwyąte* *yłch* bog na *umyłł* patrzy *uyączy* *nyłch* nauczynky *PatKaz III* 145v, 146, 148v; Oto tu prorocstwo mowi *iż* człowiek miłofierny *vydzie* wiele złego. *WróbŻołt* N8; *DiarDop* 112; *OrzRozm* G3v; *GrzegRóżn* B3v, K3; *SarnUzn* B5v, C6, H3v; *GrzegŚm* A4v, 47 [2 r.], 48, 50; *WujJud* 95v; *CzechRozm* 34, 110v, 154v, 219v, 238; przeciw *piłmu* S. *ktore* nie tylo *to* mowi *iż* Pan *wziął* chleb (á *nie* mowi *iefli* *przáłny* ábo *kwaśny*) ále *iż* *czáfu* tego *wieczerzą* *śwoię* *śprawował* *SkarJedn* 345; *SkarŻyw* 567; *CzechEp* 45, 143, 191, 193, 207, 221 [2 r.], 266; *WujNT* 724; *SarnStat* 586, 1295; *PowodPr* 29, 71; *SkarKaz* 3a, 242a; *SkarKazSej* 689a.

mowić u kogo ze zdaniem dopełnieniowym (1): Acz tego dzieie Apoftolłkie v S. *Lukałzá* niemowią nigdziełz áby go [św. *Piotra*] *nie záłtáł* *SkarJedn* 96.

mowić na co ze zdaniem dopełnieniowym (1): *Gloza* *lepak/ to* ielt *wyklád/ mowi* na ty *flowa*: *Iiż* *gdy* Iezus *mily* z *ijch* *rąk* był *wypchnion/ skala* *kamienná* *iemu* *włobie* *miełce* *dała* *OpecŻyw* 51v.

mowić o kim, o czym ze zdaniem dopełnieniowym (7): *y* mowi *częłto* *piłmo* o *duchu* ábo *śercu* *náłzym/ iż* *im* *myłlimy* *GrzegŚm* 47, 48 [2 r.]; O *kthorym* *też* mowi *piłmo* *iż* *przed* *nim/ áni* *po* *nim/ nie* *był* *iemu* *podobny* *CzechRozm* 104v; *CzechEp* 351; *SkarKaz* 2b, 485a.

Z połączeniem zdania dopełnieniowego z przytoczeniem [komu] [w tym: z zapowiednikiem *tak* (1); *że* (2)] (2): *Leop Rom* 9/17; *Abowiem* mowi *piłmo* *Pháráonowi* [*Dicit enim Scriptura Pharaoni*]: *Zem* *cię* *ná* *to* *wzbudził/ ábych* *okazał* *moc* *moię* *ná* *tobie* *WujNT Rom* 9/17.

cum A cum inf (1): *To* *chce* *záífte* *śzátan* [...] *vczyńić/ áby* *nas* *od* *proftoty* *słowá* *Bożego* *odwiodłszy/ áż* *do* *Bábilonu* *záwiodł* *gdzie* [...] *śłyłzeć* /*co* *piłmo* *włzędzie* *mowi/ być* *Iednego* *Bogá* *Oycá* *z* *kthorego* *włzwthko* [...] *twárdą* *to* *mową* *zowie* *GrzegRóżn* K2.

W charakterystycznych połączeniach: mowić jasnie (3), *pospolicie* (2), *prozno* (2), *znacznie*.

W połączeniu z imiesłowem określającym treść wypowiedzi (3): *SarnUzn* F4; *gdy* *iuz* [*Pismo św.*] *nie* *ták* *pomiełzanie* *y* *ogółem* *mowi/ tákie* *y* *owákie* *zwodźićiele* [...] *opifuiąc* *y* *opowiedáiąc*. *CzechEp* 352; *Acz* *práwo* *mówi* *zákázuiąc*, *áby* *in festis celebrioribus* *Iuridiki* *nie* *bywáły* *SarnStat* 1279.

W połączeniu szeregowym (1): *czego* *žadne* *piłmo* *ś.* *nie* *mowi: nie* *vczy: nie* *twierdzi*. *CzechEp* 143.

Fraza: »*jako* *mowi* [*co*], *mowi* [*co*« [= *fraza* *wtrącona* *z* *powołaniem* *się* *na* *źródło* *informacji*] (49 : 22): *ale* *náłła* *dołtatecznołcz* *zboga* *yelth* *a* *yako* *mouy* *prauo* *szwyąte* *y* *przykazanya* *bozego* *krom* *lałky* *yego* *napełnycz* *nyemozomy* *PatKaz III* 146, 103v; *DiarDop* 107; *Ten* [*prorok Jeremiasz*] *gdy* *ielzcze* *chłopięciami* *był/ iáko* *święte* *piłmo* *mowi/ rzekł* *mu* *pan* *Bog* *BielKron* 94; *GrzegRóżn* K3; *RejPos* 228; *KuczbKat* 35; *Abowiem* *wyznawáią* (*mowi* *Confelsia* *Mánsfeldeńłka*) *że* *prawdziwe* *Ciąłto/ y* *pradziwa* [!] *Krew* *Chriřtułowá* *ná* *Wieczery* *Páńłkiey* *prawdziwie* *y* *ifotnie* *przybytna* *iełt* *WujJud* 173; *CzechRozm* 65v; *Bo* *miedzy* *hárdemi* *mowi* *piłmo* *záwždy* *śwary* *pánuią*. *SkarJedn* 19; *Lecz* *Zbor* *włzyćiek* *Grecki* (*mowi* *Hiłtorya*) *ná* *tym* *łtánął/ iż* *Duch* *S.* *pochodzi* *od* *oycá* *y* *od* *łyná* *SkarJedn* 292, 13, 24, 84, 292, 344; *Iego* *ze* *włzyłkich* *żywiących/ iáko* *mowi* *piłmo/ obrał: áby* *on* *ofiáry* *czyńił* *SkarŻyw* 491, 52, 180, 200, 241 [2 r.], 244 (11); *CzechEp* 31, 162; *KlonŻal* A2v; *ReszPrz* 8; *Phil* H3; *LatHar* 204; *WujNT Ioann* 7/38; *WysKaz* 4; *A* *zaż* (*mowi* *piłmo* *ś.*) *nie* *ieden* *iełt* *Bog* *Oćiec*

nas wŹyŹtkich/ ktory nas Źtworzył? *PowodPr* 71; MoyzeŹzowe ciało/ mowi piŹmo/ pogrzebł Pan Bog ná gorze Abráim [...] á to duŹzá tu iego z Pánem [...] rozmawia. *SkarKaz* 118b; Człowiek mowi PŹalm/ podobny do proŹnoŹci/ dni iego iáko cień mijáią. *SkarKaz* 422b; Bo inni wŹyŹscy do Ianá przychodząc wyznawali grzechy Źwoie/ iáko mowi Ewángelia. *SkarKaz* 514b, 3a, 43b, 82b, 156a, 160a (29); *SkarKazSej* 658b, 661b, 666b, 672b, 673a, 703a.

Zwroty: »dobrze [= *dobre rzeczy*] mowić« (1): bo wiem iż Chroniká PolŹka dobrze o nim [o księdzu *Maciejowskim*]/ y dłuŹgo mowić muŹi *GórnDworz* Dd8.

»jednym i jednakim głoŹsem mowić [do kogo]« = *traktować jednakowo* (1): Bo iednym y iednákim głoŹsem práwo ma do wŹytkich mowić [*eadem voce lex omnibus loqui debet*]: iednym á iednákim pánowánien ma wŹytkim pánowáć/ ták w rokázowánien iáko wzábraniánien *ModrzBaz* 72v.

»(pomieszanie i) ogułem mowić« (2): Krotkié okazánien piŹmá Stárégo zakonu: które ogułem o Bogu iedynym Iehowie mówi *BiałKat* d2; *CzechEp* 352.

»w osobie [czyjej] mowić« (1): IŹz Źię to iŹci/ co/ o nich w ofobie nierządnicze/ ku cudzołóŹtwu przybráney/ piŹmo mowi. *SkarŹyw* 59.

»pięknie [= *chwalebne rzeczy*] mowić« (1): Pięknie HiŹtoria mowi o Źenie Márkántoniego/ á ŹieŹtrze AuguŹtowej Oktáwien *GórnDworz* Y2v.

»prawdziwie [= *zgodnie z prawdą*] mowić« (1): Prawdźiwie tedy o nim piŹmo mowi: Pan zábiŹa/ y oŹywia. *RejPosWstaw* 44.

»po prostu mowić« (2): *GrzegŹm* A4v; Po proŹtu piŹmo mowi/ iż ChriŹtus wydány ieŹt dla náŹnych vpadkow *CzechEp* 207.

»w ty słowa mowić« (1): A gdy iuŹ był Źtworzón człowiek/ piŹmo w ty Źłowá mowi: Stworzył paⁿ Bóg człowieka z Źiemie. *BiałKat* 108v.

»[jakim] sposobem, [w jaki] sposob mowić [o kim]« [*szuk zmienny*] (3 : 1): iż piŹmo dwoiákim ŹpoŹobem mowi o ántychrystie. *CzechEp* 352, 352 *marg*, 262, 353.

»wielmoŹnie [= *ze czcią*] mowić« (1): poniewáŹ Syn BoŹy ieŹt Bogiem prawdziwym/ tedy o nim raz mowi wielmoŹnie piŹmo/ iáкке to przyŹtoi MáieŹtatowi iego *SarnUzn* F3v.

»pod zasłoną mowić« (1); iż Źtáry TeŹtament o tym ieŹzcze pod záŹloná mowi. *CzechEp* 221.

Szeregi: »ani czynić ani mowić« (1): czego teŹ piŹmo áni czyni/ áni teŹ ták mowi. *CzechEp* 143.

»mowić i uczyć« (1): ma być ze dwu Źpoiony ieden Źyn BoŹy/ Bog człowieka? á gdzie teŹ ták piŹmo Ź. mowi y vczy? *CzechRozm* 55v.

b) *Dać się slyŹeć, brzmieć słowami* (podmiotem *zjawisko akustyczne*) [*w tym: głoŹs* (5), *gromy* (5)] (10) : *Leop* 4.*Esd*r 12/17; á gdy ony gromy mowiły/ iam chciał tho nápiŹáć [*cum locuta fuissent septem tonitrua...* *PolAnt Apoc* 10/4]. *RejAp* 84, 85v.

mowić co (2): *RejAp* 84; Zápieczętny co mowiły Źiedm gromow [*quae locuta sunt septem tonitrua*]: á nie piŹz tego *WujNT Apoc* 10/4.

mowić do kogo (1): ábych ogládał głoŹs kthory mowił do mnie [*voce* *quae loquebatur cum me* *PolAnt Apoc* 1/12], *RejAp* C4.

mowić z kim [= *do kogo*] (1): Y obrociłem Źię/ ábym obaczył głoŹs ktory mowił ze mná [*voce* *quae loquebatur mecum*; do mnie *RejAp* C4]. *WujNT Apoc* 1/12.

Z przytoczeniem (1): Y vlyłfałem iákoby głos w pośrzodku czworgá zwierząt/ kthory mowił [*audivi tanquam vocem in medio quattuor animalium dicentium*]: Dwa Funthy Pífenice zá pieniądż *Leop Apoc* 6/6.

W połączeniu z *part praes act* określającym treść i charakter wypowiedzi [*ku komu*] (1): oto mowił głos ku mnie ze krzáf/ wołaiąc námię/ Ezdrafzu/ Ezdrafzu [*vox exivit contra me ... et dixit: Esdra, Esdra Vulg*]. *BudBib* 4.*Esdr* 11/1.

Zwrot: »mowić głosem [*czyim*]« (1): A gdy záwołał/ mowiło iefth siedm gromow głómi swoimi [*locuta sunt septem tonisirua suasipsorum voces PolAnt Apoc* 10/4] *RejAp* 84.

α. *Występować, przemawiać w urzędach, w sądzie jako strona lub w zastępstwie strony: wygłaszać (o mowach wygłaszanych z urzędu)* (65) : odpowiedział on iż iedno tilko grzywnę [*wziął od mowienia rzeczy*], zatim powiedział Demofstenes, ia lepak nie mowiąc wieceiem wziął. *BielŻyw* 62.

mowić od kogo (11): gdyż miała być mowiona rzecz przeciwko krolowi Philipowi od poślóftwa Attenfkiego y profzon był Demofstenes aby od nich mowił *BielŻyw* 61; *RejZwierz* 24v; *KlonFlis* H3. Cf »rzecz mowić«.

mowić przeciwko komu (3): do ktorego [*Demostenesa*] połowie nazaiuthrz przyśzedłzy profiligo aby przeciwko im niemowił *BielŻyw* 61. Cf »rzecz mowić«.

mowić [= protestować] przeciwko czemu (5): A potym iáko ná Vizią wzięto: iuz przeciw pozwu nie godzi fie mówić *SarnStat* 1284, 774, 777, 841, 1300.

mowić za kogo (2): IEfliby kto do sądu przyśzedłzy rzeczy fwéy słufznie rozpowiędzić nieumiał/ [...] áni przyziaciela nie móglby mieć/ ktoryby zań mowić chciał [*amicum pro eo loqui volentem JanStat* 518]: tedy sąd [...] z vrzędu fwégo temu profzácému Prokuratorá godnégo powinien náznaczyć. *SarnStat* 569 [*idem*] 912.

mowić przed kim (4): KTo sobie Rzeczniká iáwnie od Vrzędu vprosił/ iuz sam przed Sądem mowić nie ma *GroicPorz* e2v; *Mącz* 18a, 86b. Cf »rzecz mowić«.

Zwroty: »z najmu mowić« = *występować w sądzie w zastępstwie strony* (1): Procuratorowie pieniężni ktorzy znaimv movią, a ludfkie rzeczi póspolicie wśładziech śprawy, [...] mayą bycz przyięgli *ComCrac* 18v.

praw. »mowić do prawa« = *oddać sprawę do sądu* (1): Wnet grożą: Mów do práwá: Więcý teraz do práwá idą, niż do śpráwiedliwóści *SarnStat* 1287.

»u prawa mowić« = *przemawiać w sądzie* (2): *RejZwierz* 56v; Bo Aduocatus ábo Patronus iefł/ ktory od nas v práwá mowi ábo przy nas łtoi. *KlonFlis* H3.

praw. »wedle prawa mowić« = *przemawiać stosując prawnicze zwroty, terminy, formuły* (1): Formularius dicebatur causidicus, qui ex formula iuris agere consuevit – Prokurator ktori wedleprawa mowy. *Calep* 430a.

»na [*jakiej*] sprawie mowić« (1): gdiby kto álbo v práwá/ ábo ná iákiej powážney śpráwie/ y napięknicy/ y nadokładnicy mowił *RejZwierz* 56v.

»rzecz mowić« [*w tym: do kogo* (1), *od kogo* (8), *przeciwko komu* (2), *przed kim* (2)] [*szyk* 13 : 1; *RejKup w rymie do „strzec”*] (14): *BielŻyw* 60, 61 [2 r.]; Boć by mnie przifło mowić rzeć A każdego znich pilnie śtrzeć Kedy dotych Apeluią Ktorem lepiej za śluguyą *RejKup* z8; *LubPs* I3v, S5v;

GroicPorz e4v; Biskup Pieczykościelki rzecz mówił dofyć ochędoźnie /od Celárzá *BielKron* 413v; Perorare in aliquem, Rufzić kogo rzeczą/ná końcu rzecz mówić przeciwko komu. *Mącz* 270a; Ale gdy od Mureny *Cieero* rzecz mówił/ czyniono go wolnym *ModrzBaz* 95v; *OrzJan* 72; GDyby przyzło Kráfomowcy iákiemu Pogánłkiemu dnia dźisieyłego rzecz mówić do waś [!] namillzy Krześciánie *WysKaz* 40; *KmitaSpit* Bv; *KlonWor* 73.

praw. »sprzyjac [= *dozwolić*] mówić« [w tym: ze zdaniem *dopełnieniowym* (1)] (2): niż kto pocznie fwoię rzecz ípráwować/ przodkiem bierze dozwolenie od Burgrábie y od fzołtyfá [...] y [na *sądziech*] przodkiem mowi/ Pánie Woyćie íprzyiay mówić. Albo [...] / Panie Woyćie dopuść ípráwy. *GroicPorz* i3v, i4.

Szeregi: »[od kogo] (rzecz) (nie) mówić abo (ani) [przy kim] być (a. stać)« [szyk 1 : 1] (2): pouiadał [Demostenes] tim ktorzy do niego przychodzili iakoby żabę w vfciach miał, á przero [lege: przeto] przynich być ani odnich rzeczy mówić niemogł *BielŻyw* 61; *KlonFlis* H3.

»mówić, (a) rzecz sprawować« [szyk 2 : 1] (3): Dicere proprie est Oratorum, Mówić/ Rzecz ípráwować. *Mącz* 86a; Dicere apud iudices, Przed fądem mówić/ rzecz ípráwować. *Mącz* 86b, 18a.

W przen (1) :

Zwrot: »mówić [od kogo] rzecz« (1): Nie vfa fwey ípráwiedliwosci/ Kto złotu mówić od fiebie rzecz każe *KochOdpr* A3v.

αα. *Zeznawać w sądzie, świadczyć* (30) :

mówić przeciwko komu, przeciwko czemu [w tym: co względne w zdaniu *podrzędnym* (1)] (3): Derogare de fide testium adversarii, Przeciwko świadkóm ftroney przeciwney mówić. *Mącz* 358a; Destruere testes, Przeciwko ich fwiadectwu mówić. *Mącz* 422d; *SarnStat* 1300.

mówić co przed kim (1): áby wedle pámięci korygował fędzia co przed nim mówili *SarnStat* 812.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z *odpowiednikiem: to* (1); *iż* (5), *że* (10); *co* (1)] (16): szwyderka movi yfch yemv nyekupill chociażo on kilka razow prófil O wylupyenyv slupa mowi ze nycz nyewyedzial *LibMal* 1547/126v; A mowy yfz tha fzylofarka nawyeczey ftrawyla od thich pyenyedzi y mowy ze yey powyadala yfch tho pyenyadze vkradla. *LibMal* 1552/172, 1544/88, 1546/116v, 1547/126v, 128, 129 (15); [na *świadka należy*] iedno to fwiadctzyć y mówić/ co widzi/ álbo flyzy *KrowObr* 45.

Zwroty: »[co] ku swej rzeczy mówić« = *zoznawać w swojej sprawie* (2): Sędzia ná fądzie íiedzący, ma pytać od ftron, iefli máią co ku fwéy rzeczy mówić [an *habeant adhuc aliqua munimenta* *JanStat* 493]. *SarnStat* 557 [idem] 797.

»mówić na sądzie, przed sądem« [w tym: co względne w zdaniu *podrzędnym* (1), z *przytoczeniem z zapowiednikiem: „to”* (1), „tak” [= to] z *odniesieniem do tekstu poprzedzającego* (1)] [szyk *zmienny*] (2 : 1): Prawdźiwieś tu wyfłowił dom Felłztyńfki/ y załugi domu tego: ále gdy oni pozwáni ták mówić ná fądzie Krolewfłkim będą/ co zá Dekret Krol wyda? *OrzRozm* Sv, R4v; á potym [prokuratorowie] przypifuią wiele/ czego przed fądem onym nie mówili/ chcąc rátować ípraw onych/ co opuścili *SarnStat* 812.

Szeregi: »[co] mówić i replikować« (1): co ftroná pozwána przeciwko temu mówiła y replikowała, doftátecznie wpifuią *SarnStat* 1300.

»świadczyć i (albo) mówić« [w tym: co (1), co na kogo (1), inaczej 'co innego' (1)] [szyk 3 : 2] (5): *OpecŻyw* 113v; atak y naczey mowic albo fwiadczić niżły/ wydzyż/ wież/ rozumież/ łą to zle vczinki *SeklKat* M2v; *KrowObr* 45 [2 r.]; Clamo atque testor, Mowię y fwiadczę. *Mącz* 55b.

ββ. Wnosić sprzeciw, protestować [w tym: przeciw czemu (1), z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1)] (2) : ná pierwżem roku co fię miał reus [= oskarżony] bronić/ żem ábo nie vczynił/ ábo vczynił fłuznie/ to reus iął mowić/ że mię táki pozew potykác nie miał *GórnRozm* H4v.

W połączeniu szeregowym (1): choćby [...] y ón który fię fkarży [...] przeciwo temu mówił/ ábo rużał y áppellował [illius, qui queritur ... contradictione, seu motione et appellatione *JanStat* 406] *SarnStat* 481.

γγ. Orzekać, skazywać [w tym: co (1), o czym (1), z przytoczeniem z zapowiednikiem: „jako” (1)] (3) : *GórnRozm* Fv; Quaesitor, Iudex capitali quaestioni praefectus, iudex questionis, preter rerum capitalium. Szedzia ktori oglavnich rzeczach nori [lege: mowi] na fmirircz [lege: śmirć] skafuie albo na meky [!] woith. *Calep* 884a; tedy zá nágánienié [...] niech zápláci fześdździeśiát grzywien grofzow [...] Tóz mowimy [Item dicimus *JanStat* 556] gdy mátkę iego názowie nierządną niewiáltą /á tego nie dowiedzie co twierdził *SarnStat* 238.

β. Wypowiadać, wymawiać; o formułach (także modlitewnych), zwrotach i wyrażeniach utartych stosowanych w tych samych lub podobnych okolicznościach (178) : Thák yáko wyęc zwykli robotnicy/ gdy co około roboty záczynáya/ mowya yedno/ w imię Boże. *GliczKsiąż* K3v; *BielKron* 458; yáko gdy co ciężkiego wiele ich dźwiga/ tedy zwykli mowić. Nu/ nu/ pomożmy tobie wiernie. *Mącz* 46b, 366b, 474a; A chocia niepobożnie y niefpráwiedliwie/ przedfię káždy mowi Pan Bog mi pomoże/ á wżyfcy mowya w imiono Boże iedziemy. *RejPos* 71v; *BudNT przedm* b3, *Luc* 10/5; ono Páwłá ś. winfzowanie/ ktorego we wfzech liściech fwych vżywa/ mowiac: Láfká wam y pokoy od Bogá oycá/ y od Páná náfzego Iezufá Chriřtułá. *CzechRozm* 46; Do ktoregokolwiek domu wnidźiecie/ naprzod mowcie; Pokoy temu domowi [primum dicite: Pax huie domui]. *WujNT Luc* 10/5, *przedm* 13, *Matth* 10/2; *SkarKaz* 385b; *CiekPotr* 39.

αα. Przy czynnościach urzędowych, obrzędach religijnych, ceremoniach kościelnych itp. (140) :

mówić co [dopełnienie bliższe w postaci przysłówka „jako” w funkcji „co” z odniesieniem do tekstu poprzedzającego] (1): żeby ty ciála wietzną chwálę záfluzły/ ktore tu będą pogrzebione/ iáko wy mowicie/ gdy wálze Smyńtarze tzáruiecie. *KrowObr* 104v.

mówić za kim (2): A zá Woytem też wżyfcy Przyfyęznicy mowić będą/ powtarzáiac trzy kroć z nowu fłowá niżey nápiłáne/ z wymienieniem Mężoboyce włáwnym Imieniem y przezwiłkiem. *GroicPorz* n2; Conceptis verbis iurare, Przysięgác/ Mówić za kiem. *Mącz* 35d.

Z przytoczeniem [w tym: z zapowiednikiem: tak (45), jako (3)] (139): Tedy ie [dziecię] leda kto mo(ż)e mianowac/ y ochrcyc/ mowiac. N. iaciebye chrcę wymię oycza/ y fyna/ y ducha fwięte⁸⁰ *SeklKat* Vv; Przeto [sędzia] gdy wydawa Sentencyą/ ták mowi: Pánowie dáią zá Práwo y ia fnimi. *GroicPorz* c3, b4v, i2, i3v, n2, z, aa2; I iefztze dáley/ tchnąc nád tą Wodą mowifz/ kreślenie tzyniac. Aby ty Wodo/ nietylko omywála ciála/ ále też otżyściála/ zmyfły náfze. *KrowObr* 73, 67, 81v [2 r.], 89, 93v, 98v (25); *Leop* *2v; y nie chodźcie też do Dethawen/ áni przyfięgaycie/ mowiac/ Zywie Pan [et ne iuretis, vivit dominus] *BibRadz Os* 4/15; potey modlitwie trzy rázy mowifz [Luter]: w ręce

twoje Pánie polecam duchá moie⁸⁰/ zatym fkonáñ ćicho iáko záfnáñ *BielKron* 224v; Arcybiskup mowił [do króla]/ w imię Bogá wñzechmogácego ia z wrzędu fwego záklinam ćię/ iáko niepořłufznego kořćiołá Krzeřćiańfkiego *BielKron* 354v, 329, 400v, 403v; Był obyczay mowienia ná řádziech, gdy rzecz potrzebowałá wñętfzych dowodów/ tedy ták Sędzia mówił, Non liquet. *Mącz* 195b; *OrzQuin* G2; *WujJud* 169v; *BudBib Gen* 5/29; Pothym pokłáda [król] ręce obie ná Kfięgach Ewányeliey [...] mowiąc: *Sic me Deus adiuuet, et haec sancta Euangelia*. *StryjWjaz* Dv, C2v, C3, Dv, D2, D3 (12); *KarnNap* Fv; *Oczko* 23v; *KochPs* 163; wchodząc w komorę krzyż S. vczyni/ mowiąc: W imię Oycá ec. *SkarŻyw* 334, 320; *StryjKron* 667, 682; *CzechEp* 193, 363; *ReszPrz* 94; *ArtKanc* N19v; *LatHar* 4, 10, 85, 94 [3 r.], 101 (10); *WujNT* 34, *Luc* 11/2, s. 850; *SarnStat* 264; *SkarKaz* 607b; Mow bráćie IESVS, IESVS, IESVS; tym imieniem Zámkni fwoy řwiát y żywot *KlonWor* 40.

mówić do kogo, do czego z przytoczeniem (33): kiedy ie bierzmuiećie/[...] ták do tżłowieká mowicie. Ianie: známionuję ćie znákiem krzyżowym *KrowObr* 84v, 81, 81v *margin*, 83 [2 r.], 84v, 103 (27); *StryjWjaz* C4v, D4v; Do bialey głowy tháke niech mowi [kapłan]. Także y thy A. małż záwždy wierná być mężowi twemu małż go miłować/ małż go řłuchác/ [...] y być mu poddána *KarnNap* Gv, E4v, G, G2v.

mówić do czego [w związku z czym, na temat czego] z przytoczeniem (4): pořluchay tych řlow/ ktoremi popioł tżáruiefz w řtepná řrzodę/ kędy ták naprzod mowifz do popiołu. Zeřfli Boże Aniołá twoiego/ z niebá ktoryby řegnał y pořwięcił ty popioły *KrowObr* 92, 81, 92v, 93v.

mówić z czego z przytoczeniem (1): Przeto teřz kiedy tę Wodę tżáruiefz/ tedy ták z Aiendy mowifz. Poprzyřięgam ćię řtworzenie Wody/ w imię Bogá Oycá wñzechmogácego *KrowObr* 71v.

mówić ku komu z przytoczeniem (1): Wzdawáiąc różgę ieden ku drugiemu ták mówi: Oto ia tobie wzdáię imienie řwé/ ze wřzyřtkim Práwem/ ták iákom řam miał *OrzQuin* T3v.

mówić po jakimu z przytoczeniem (1): iż teřz tám Bogá řwego prořzá/ [...] áby [sól] fię řtałá zbáwiennym řákrámentem/ [...] mowiąc po Lácii. *Exorcifo te creatura falis. et c. CzechEp* 70.

mówić w czym z przytoczeniem (5): Pořluchay iáko dáley w tymże Wiátyku vřtáwitznie mowicie tymi řlowy. Dla przyřzyny řwiętych/ odpuřć nam pánie wřzyřtki grzechy nářze *KrowObr* 161v; iáko thy w máłym Kanonie w kořdey Mřzy mowifz? Przyimi Boże tę niepomázaná offiáre/ ktorá ia niedořtoyny řługá twoy offiáruię tobie Bogu řywemu *KrowObr* 183v, 161, 168, 170.

W połączniu przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z zapowiednikiem: tak (1); iż (2)] (2): á odwoływáiąc [oszczerca] ma mówić: iż com mówił/ řgałem iáko pies [et revocando debet dicere: *Id quod sum loquutus, mentitus sum, sicut canis JanStat* 556] *SarnStat* 238.

~ *mówić do czego [= w związku z czym] (1)*: kiedy thák do rąk kxiędzá nowego mowicie. Iż cokolwiek ty ręce będą řegnać/ było to pořegnano *KrowObr* 125. ~

W połączniu szeregowym (1): kropicie/ kádzićie/ y krzyżyki ná Ołtarzu tżyniác mowicie. Pokornie tobie Pánie modlimy fię/ ábyř ten wypolerowány Kámien/ wyřokimi offiárami nádárzył. *KrowObr* 101.

Zwroty: »mówić głosem [= na głos]« (1): Biskup Krákwfki [...] mowi do Arcybiskupá głosem. *Reuerendissime pater postulat sancta mater Ecclesia ut [...] Serenifsimum Principem, ad dignitatem, Regiam subleuetis StryjWjaz* C4v.

»[jakim] językiem mówić« (1): wole álbo takie gárdlá/ które télko íam Król Fráncułki mocą íobie [...] od Bogá dána/ [...] dotykáiąc íye ná krzyż/ á íwem [tj. francuskim] íęzykiem mówiąc/ Król íię dotyka/ á Bóg íię léczy/ w Kościele au Fonteinoble vzdrawia. *Oczko* 23v.

»mówić (ty) słowa [jakie]« [szyk zmienny] (12): *SeklKat* Y2 [2 r.], Y2v; tak powołanego przywrocą ku práwu íwemu/ y powyślzá Práwo íego/ mówiąc trzy kroć zá Woytem íłowá powołaniu przeciwne. *GroicPorz* ov; *KrowObr* 81, 83, 96, 124, 129 (7); ten [marszałek] mu [Aleksandrowi] goły miecz íák był obyczaj podawáiąc [...] ty słowá mówił: Weźmi Xiążę naiálnieyíze/ ktoregołmy íię zá Xiędzá y wodzá íobie wybráli/ ten miecz *StryjKron* 667.

»mówić tymi słowy« [szyk zmienny] (8): Wízyłcy íedną przyśyęgá/ podniowłzy dwa páłca ku Słóncu: á Imię íwoie káždy íwey Ófoby wymieniowłzy/ y mówiąc tymi íłowy. IA A. B. C. D. przyśyęgam Pánu Bogu wízechmogácemu/ [...] być wiernym y ípráwiedliowóć [...] czynić y mnożyć: á nieípráwiedliowóć tępíc y niśczyć. *GroicPorz* b4v, i2; *KrowObr* 123, 150, 161v; przyśięgáli też y Tátárowie íwoim obyczáiem ná ízáble/ [...] mówiąc tymi íłowy/ ktoby tho bráteríthwo złamał [...] bogday od ízáble tak zginął [...] íáko tá wodá. *BielKron* 400v [*idem StryjKron* 682]; *StryjWjaz* D4v; *StryjKron* 682.

»mówić [to] wyznanie« (1): Krol/ przed Arcybiskupem klęcząc ziąwłzy czapkę/ mówił to wyznánie. *Ego Henricus Deo annuente futurus Rex Polonorum, profiteor et promitto coram Deo [...] legem et iusticiam [...] feruare StryjWjaz* Dv.

Szereg: »mówić i (albo) śpiewać« [szyk 2 : 1] (3): *OpecŻyw* 26; Támze páłcem wielkim práwey ręki/ głowę íego [konsekrowanego biskupa] Oleiem máżećie/ tak mówiąc y ípiewáiąc. Pánie to niechay w głowę íego wpłynie. *KrowObr* 128v, 168.

Przen: Metonimicznie (podmiotem dzieło zamiast jego twórcy). *Part praes act* „mówiąc” w połączeniu z orzeczeniem wyrażonym przez *verbum dicendi* w funkcji zapowiednika przytoczenia rozwijającego orzeczenie ‘tak’, ‘tymi słowy’, ‘w te słowa’ (1) : co też y Mízał świadczy w żegnániu winá/ ná święto Ianá Ewánielífty/ mówiąc: *Benedico te creatura vini in nomine patris omnipotentis qui cuncta ex nihilo creauit et c.* *CzechEp* 276.

ββ. Przy zamawianiach i zaklęciach guślarskich [w tym: z przytoczeniem (15), antepowowanym przed zapowiednikiem „to” (1)] (16) : Gdi íuś burza powłtanye tedi wzyacz trzi koraliky y mowicz. Burzo włtayeśz boza mocza, panny mariey mocza wślííthkich ízwyátich pomocza, zbośzkiego dopuśzczenya. *LibMal* 1544/84v; Myala láłki ófłowe dwye y obraczala ye do ízyebye thelem mowycz. Thak ízie obroc odnyey włchithka myflá włchithką wyara yako tho drewno obracza^m *LibMal* 1544/85v; yłzhicz thak bylo przeczywno moyá bydlíá jako przeczywna czarownycza íczudzoloznycza [...] mylemu bogu pannye mariey. In nomine Patris etc. Adoycz krowá na krzyfz tho mowycz *LibMal* 1544/86, 1544/84v [2 r.], 85v [2 r.], 86 [2 r.], 86v, 89; íáko to pośpolície flychamy kiedy wálzy zaklinátze mówią. Wynidz Dijable Bożą mocą/ pányy Máryey mocą/ y włzyłtkich fwiętych mocą. *KrowObr* 121; *StryjKron* 160.

Zwrot: »mówić ty (a. te) słowa, słowo« [w tym: z przytoczeniem (2)] [szyk zmienny] (2 : 1): alyeyacz then tho wołk mowyela the íłowa [...] pośła bela mila pana Maria zethkal yá íłam íyn bozi *LibMal*

1544/83v; *LudWieś* B3v; Miłtrz moy náuczyl mię iedne⁸⁰ słowá kthorem fiedmń kroć mowił niżlim wlażł pod dáchy ludzkie/ á rzekłzy ty słowá śpufzczałem fie w dom *HistRzym* 92.

γγ. *Kląć, przeklinać; z przytoczeniem przekleństwa lub złorzeczenia* (7) : Ia com flyfiał tom krotko nápiłał Ale ty cztąć nie mow boday wiliał. *RejRozpr* A2; Grzełá ci ktorzi flowem zabiaią bliznego fwego/ ządaią nań pomłty mowiąc bodacię zabyto *SeklKat* I3, Fv [2 r.]; vbogi też rozgniewawłzy fie/[...] iął mowić. Bodayżes fie ty thu do śmierci nie wrocił. *GórnDworz* Q7v.

Zwrot: »mowić cicho, po cichu« [w tym: od kogo komu (1)] (1 : 1): pátrząc ná to [na polamane przez myśliwego zboże] nie może bez żáłości być/ á mowi poćichu bodayż w niey [w złowionej przepiórcie] zyadł złego ducha. *RejZwierc* 109v; *GórnTroas* 73.

γ. *Odmawiać* [co] [w tym: pacierze (a. paciorki) (58), modlitwę (-y) (a. modły) (45), psalm (a. kantyk, a. pienia, a. żalm, a. psalterz) (18), oracyją [= modlitwę] (5) itp.; w połączeniu z rzeczownikiem określającym rodzaj lub tytuł modlitwy: (archanjelskie) pozdrowienie (6), godziny (a. godzinki) (*Panny Maryjej* a. *Bogarodzice*) (4), litaniją (-e) (4), wyznanie wiary (a. spółek apostolski) (4), koronki (2), offertoria (2), wianek różany (*Panny Maryjej*) (2), kollektę, kompletę, modlitwę pańską (tj. *Ojcie nasz*), trycezymbę itp.; w połączeniu z wyrazem lub wyrazami rozpoczynającymi modlitwę jako jej tytułem: *Zdrowaś Maryja* (a. *Zdrowę Maryją*) (26), *Kredo* (a. *Wierzę w Boga*) (8), *alleluja* (2), *Kyrie elejson* (2), *Ojcie nasz* (a. *Pater noster*) (2), *adiutorium nostrum*, *agnus*, *benedicite*, *salve Regina* itp., często w połączeniu z szeregiem rzeczowników lub tytułów] (171) : *BierRaj* 20v [2 r.], 21v [3 r.]; *Oczcze* fzywóthy. bądą: po fzymyrczy thwoye mowyl trzy modlitwy nabożne *PowUrb* +, +v, +2 [2 r.], +3v [3 r.]; Y poczał fie dłużéy [*Jezus*] modlitz/ mowiąż on żálm. *OpecŻyw* 102v; *TarDuch* E3; *Czudny* Pfálm który w fmutkach może, człowiek mowić. *WróbŻołt* Y2, mm3v; *LibMal* 1544/85; pokleknałzy na offobliwym miefczu maią [*dziatki*] mowyc *Credo* potim *Pacierz* *SeklKat* C3, C3, C4, D, D2, T2v; *RejKup* i3v, 15 [2 r.], m6, Cc; *KromRozm I* A4; *MurzHist* I3v, I4; Gdy która mowi pacierze/ W wigilią *Andrzeiá* fwiętego/ *Vyrzy* oblubieńcá fwego *BielKom* G4v; *Różáne* wianki/ y godzinki pánny Máryey, mowić/ w kościelech połączinie wrzełtzeć *KrowObr* 61v, 36v, 119v, 156; *Leop* BBbv; *BielKron* 157v, 438 [2 r.], 463; A tu fłyfzyłz iż tham nie mowią áni koronek/ áni *Bridzinych* modlitewek *RejAp* 156; *RejPos* 327v; Co pámiętać ma człowiek mowiąc *Archanyelkie* pozdrowienie. *BialKat* 231 marg, 223v, 230v, 231; *Przy* roboćie *Vrzędnik*/ mowięcy *pacierze*/ *Ládá* z iákiey przyczyny/ kijem mu [*chłopu*] dopierze. *BielSat* D4v; *StryjWjaz* C2v, C4v, D, Dv, D2v, D4v; *Ktemu* też obrzędy kościelne obchodźić/ y pewnych godzin modlitwy ktore *Canonice* přeces zowá mowić [*horis stasis quas canonicas vocant precari*] *ModrzBaz* 131v; *Iełzcze* *Máłgorzácie* cżterzy fie látá niefpełniły/ á cżytać iufz y godzinki *Pánny Bogárodzice* mowić vmiáła. *SkarŻyw* 159, 161, 193, 293, 369, 470 (13); żeby mowili *Paćierz* y *Kredo* *CzechEp* 229; *ReszPrz* 121; *ReszList* 157, 158, 167; *PudłFr* 5, 53; *ZawJeft* 47; *Może* fie w te dni wesołe krzecznie y poćiełźnie mowić *Litánia* do *Páná Iezufá*. *LatHar* 362; *Może* w ten chwálebny dzień/ y przez oktawę/ mowić *Hymn Anyelłki*/ z rozdziału wtorego/ ná kárćie 86. *LatHar* 402; Tu *klęknawłzy*/ mowią wżyścy: *Oycze* náfz. álbo co innego o męce *Páúłkiey*. *LatHar* 701, 28, 37, 88, 101, 136 (17); *WujNT* 63; **NAVKA MOWIENIA WIANKA** *Rozánego Pánny Máryiéy*. *NAprzód* mowić *Paćierz*/ *Zdrowę Máryią*/ y *Kredo*: potym

Rozmyślania pięćoronaście Panny Máryiéy/ á zá káżdym rozmyślániém/ mówić Paćierz ieden/ ZDrowych Máryi dżiesięć. *SiebRozmysł* F2, B3, B4, B4v, C, Cv (24); *SkarKaz* 43b, 209b.

mówić do kogo (1): A przełto zwielkim żalem pátrząc ná ten lud [...] mowię do Páná Bogá/ on wierfz Daudow. *KrowObr* 80.

mówić z czego [= *zawsze z pontyfikału*] (3): Pothym gdy fie Krol do ołtarzá przybliżył/ obrocił fie kniemu Arcibiłkup iął mówić Collectam z Pontyfikału *BielKron* 329, 329v, 330v.

mówić komu [= *do kogo*] (2): Ale przed obrazmy klękać/ ofiarować/ świecezki łtawiać/ na wfpomożenie ich wzywać/ w nich nadzieie mieć/ albo im pacierze mówić/ to iest pogańskie [...] bałwochwałstwo *SeklWyzn* g3; *BielKron* 463.

mówić ku komu (1): Przeto nabożny człowiek wfelki może j [= *psalm*] mowic ku panu bogu modląc fie za kapłanem *WróbŻołt* G3.

mówić k czemu [= *w związku z czym*] (1): Pomázał mu [*arcybiskup królowi*] [...] Práwicę/ rámię/ pierśi/ y grzbiet [...] á orácye [= *modlitwy*] mówił k wżelkiey rzeczy. *StryjWjaz* C2v.

mówić po jakimu (2): A on j [= *pacierz*] mówił wżyśtek łpłacem obfitem po Lacinié/ tak nabożnie tak łtatecznié [...] że téż z nim wżyści ktorzy tam byli płakali. *MurzHist* P2v; *BielKron* 224v.

mówić za kogo (4): Mnie iedno Tricezimę mówić zá fież kazał. *RejFig* A7; A po Alleluia we Mfzy/ y po Grádale orácie zá Krolá mowi ktory Biłkup. *StryjWjaz* D4v; *CzechEp* 45; Może te modlitwy y zá inłze podrożne mówić/ łłowá ná pewnych mieścách odmieniwłszy. *LatHar* 632 marg.

mówić nad kim, nad czym (5): Przyłtąpiwłszy przerzecżony Biłkup/ iął nád nim [*nad królem*] mówić *Adiutorium nostrum in nomine domini*, á ná tho on płalm. *BielKron* 330v, 330v, 420v; *StryjWjaz* C2v; [*zakonnicy*] mowili długo modlitwy y Exorcyzmy nád kámyfzczki/ áby fie sftály pieniędzmi iáko pierwey były *WerGość* 218.

mówić przed kim, przed czym [= *do kogo, do czego*] (4): Boże Izraelłki Vłlyfz panie Pokornych Modlithwy/ y prozby ktore łludzy twogi mowią przed tobą *TarDuch* E2v; kiedy kto przed Obrazem ktorego Świętego mowi Pacierze/ tedy niechay ták rozumie/ iż go prośi o to áby się z nim modlił *KuczKat* 365, 365 marg; *ReszList* 161.

mówić przed kim [= *w czyjej obeoności*] (1): Y kazał mu ij [= *pacierz*] przed łobą mówić od początku áż do końcá. *HistRzym* 74.

mówić za kim [= *powtarzać*] (2): Wolay do świetych opomoć [...] Mow zamną łalue regina Aue virgo Caterina. *RejKup* Mv; *BibRadz* 2.Mach 1/23.

mówić w czym (2): *KrowObr* 195v; Cze^{mu} Kredó w Z ołtarzu mowimy. *LatHar* 508 marg.

W połączeniu z wyrażeniem przyimkowym, z *part praes act*, przysłówkiem określającym uczuciowy sposób odmawiania [w tym: z [jakim] nabożeństwem (5), z płaczem (2), z [jakim] żalem (1); z wiarą [jaką] (1), z uczliwością i wdzięcznością [jaką] (1)] (10): *BierRaj* 22; [*Panna Maryja Bogu dziękowała*] *Benedicite* y *gracias* mouyącz zuczlyuofzczą y wdzyącznofzczą uyelką *PatKaz* III 142v; Po płalmiech mow thę Modlitwę z Nabożeństwem. *TarDuch* Ev, D2v, E3; *MurzHist* I4, P2v; Odrzućcie fáłżywe Báranki/ [...] dokąd tego nieutzynicie/ będę z wielkim z żalem on wierfz Dawidá Proroká mówił *KrowObr* 70; ábo im [*niektóрым*] łą zámierzone poniewolne modlitwy/ á máło ich drugi nie s płáczem mowi *RejPos* 214; *BiałKat* 231.

W połączeniu szeregowym (1): áby cie kto miał ná to náwieść: iżebyś miał ná to pozdrowienie niewpóminac/ iego nie rozmyślác często/ nabożnie nie mówić z wiarą stáką: iáka do niego przynależy. *BiałKat* 231.

W charakterystycznych połączeniach: mówić krzecznie, nabożnie (3), pociesznie, statecznie, ustawicznie; pożytecznie.

Zwroty: »głosem [= na głos] mówić« (1): íam [Luter] tę modlitwę po niemiecku głosem mówił *BielKron* 224v.

»[jaką] intencją, tymże końcem i intencją mówić« = odmawiac z tą myślą (1 : 1): Może wianek tymże końcem y intencją mówić/ którym y Zołtarz. *LatHar* 509, 158 marg.

»pismo mówić« = odmawiac modlitwę przekazaną w Piśmie św. (1): to písmo Święte [...] ktore oná Páni Święta Anná/ Proroká Sámuela mátká mówiła: Pánłkie íą zawiáły ziemie a poštáwił nánich świat *KrowObr* 35v.

»przykładem [czyim] mówić« = powtarzac za kim (1): thák kápłani iáko y wízyfscy ini czynili modlitwy/ Y poczywał Ionátán/ á drudzy zá nim Neemiałzowym przykładem mówili [*respondentibus ut Neemia*] *BibRadz* 2.Mach 1/23.

»mówić sobie [= w myśli]« (1): A patř często naten obraz. Mow íobie. Grates nunc omnes I yne paczorky mozes. *RejKup* m6.

»według zwyczaju mówić« (1): kiedy dziatki ich Modlitwę Pánłką/ y ípolek Apóstołłki według zwyczáiu mówić vmieią *RejPosWstaw* [41²].

Szeregi: »mówić i czytac« (1): Wyznanie wiary S. Athánázyufzá/ y Kościołá wízyftkiego/ przeciwko Aryanom: ktore y w to święto/ y co Niezielá [!]/ pożytecznie íię mówić y czytac może. *LatHar* 371.

»mówić albo szemrać« (1): iedno na liczbę pacierze mówią/ albo szemrzá/ á fercze daleko íeft od pana Boga *SeklKat* T2v.

»śpiewać albo (i) mówić« [szyk 6 : 3] (9): *WróbŻółt* nn4v; Tenże Grzegorz wftáwił/ y rołkazał Wemfzy mówić álbo ípiewác/ dziewięćkroć Kirye eleyzon/ y Alleluia y Offertorya. *KrowObr* 195v, 158, 196v; też onę modlitwę mówiá álbo ípiewála [*Matka Boska*]: Wielbi dużo moiá Paná Bogá etc. *BielKron* 137, 73v [2 r.], 159v; *WujJudConf* 186v.

đ. Recytowác, deklamowác [co] (5) : wftán Deborá/ wftán wftán/ y mow piołnkę [*loquere canticum*; záczynay pieśń *WujBib*] *Leop Iudic* 5/12; Prologus, Ktory w komediách álbo w ynłzych grach przedmowę mówi *Mącz* 325a; Declamiren. Mówić orácyą. Declamare. Declamitare. *Calag* 119a; *SkarŻyw* 203.

Szereg: »mówić i śpiewać [o kim]« (1): Zá ktore tak wielkiego á zacnego Páná dobrodzieyftwo niepomału wízytká Sármatia [...] íłufznie mu íeft powinna. ták dálece/ że też o niem on wirłz mówić y śpiewác mogą *ModrzBazBud* ¶ 6v.

ε. Z przeczeniem 'milczec' (2) : *BielKron* 458; ítała bez mowy/ ledwie íię czuiác íłz żywá. A on íey rzecze: czemu niemowíłz namíłza synowico moiá? *SkarŻyw* 238.

c. Przekazywác, oznajmíac swoję wolę, chęć, pragnienie; zwracac íię z nakazem, poleceniem, perswazją, radą, prósbą; upomínac íię, brónić słownie, wstawíac íię (1769) : *KrowObr* 112; *Ogniówi*

będziefz pokármem/ krew twoiá będzie w pośrzod źiemie/ zápomniá cie: przeto izem iá Pan mowił [*quia ego Dominus locutus sum*]. *Leop Ez* 21/32, *Num* 32/27, *Ez* 21/17; *BudBib* 3.Reg 14/11, *Ez* 21/37, 26/5, 30/12, *Ioel* 3/8; *KochAp* 10.

mowić co [w tym: „co(kolwiek)” względne w zdaniu podrzędnym (7), „to” wskazujące z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (10)] (20): Nietzyń łobie Obrázu áni wźelkiego podobieńftwá? Mam zá to/ iz tego nierzetelz Aby tho inŷy Bog mowił. *KrowObr* 112; *Leop* 2.Par 13/13, *Is* 57/15; Y odpowiedzyeli wŷyŷcy iednoŷtáynym głófem/ rzekáç: Wŷyŷtko co ieŷt mowił Pan vczynimy. *BielKron* 32v, 33, 70, 71v; *BudNT Luc* 6/46; Pifałemci dufáiac poŷtuŷeńftwu twemu: wiedzáç iz teŷ nád to co mowię [*super id quod dico*]/ vczyniŷ. *WujNT Philem* 21, s. 143. Cf »mowić słowo [za kim]«, W połączeniu tautologicznym.

mowić co do kogo (1): Izalŷ niewieŷz co mowił do onego Korneliuŷá/ ktory przednim vpadł? Wŷtáñ *KrowObr* 25v.

mowić co według kogo, według czego (2): kto páŷie ŷtádo/ á mleká z ŷtádá nie ie? Izali/ według ludzkiego rozŷádku/ to tylko mowię [*secundum hominem haec dico Vulg* 1.Cor 9/8]? áza y zakon tego nie rofkázuie? *LatHar* 127; *WujNT* 1.Cor 9/8.

mowić co komu (4): vtzyńcye com wam mowił a będyzycye żywi *HistJóz* C2v; *BielKron* 33; Cokolwiek wam mówić będą [*przełożeni*] czynicie y chowaycie *BiałKat* 141; *KolakSzczęŷl* Bv.

mowić co w czym (1): A mowiá to w tey modlitwie/ która ŷię poczyna/ *Deus Abraham et c. CzechEp* 213.

Dopełnienie bliŷsze w postaci przysłówka [w tym: jako ‘co’ względne w zdaniu podrzędnym (5), tak ‘to’ wskazujące z odniesieniem do tekstu poprzedzającego (1); z odpowiednikiem tak ‘to’ (3)] (6): *MurzNT* 176 marg; *BielKron* 30; Popiŷ tho wŷyŷtko [...] Vczynię ták iáko mówićie: popiŷę [...] pilnie y wiernie to wŷyŷtko *OrzQuin* Z3; námázelz mi onego o ktorym rzekę do ciebie. Y vczynił Sámuel iáko mowił Iehowá [*quod locutus est Dominus*; iáko mu Pan rofkázał [!] *Leop*] *BudBib* 1.Reg 16/4.

~ *mowić komu* (1): Odpowiedzieli ŷynowie Gad y ŷynowie Ruben: iáko mowił Pan ŷłuŷebnikom ŷwoim/ thák vczynimy [*Sicut locutus est Dominus*] *Leop Num* 32/31.

mowić za kim przeciw czemu [= w obronie czyjej wbrew czemu] (1): być Kolátynus z niini nie miał iákiego porozumienia/ zá nimiby [*za młodzieńcami*] ták nie mowił przeciw ŷwoiey przyŷiędze. *BielKron* 105. ~

mowić do kogo (1): Atoŷ maćie/ ŷem wáŷŷe proŷby we wŷyŷtkim/ ocoŷcie iedno mowili do mnie [*Ecce audivi vocem vestram, iuxta omnia quae locuti estis ad me*]/ wyŷluchał *Leop* 1.Reg 12/1.

mowić komu (6): [*Pan*] Ezopá záwołáć kazał: A gdy przyŷzedł iáł mu mowić/ A cieŷŷkim karánim grozić. *BierEz* A2v; Mowiłem wam á nie vŷluchałiŷcie mię [*Locutus sum, et non audistis*]/ ále przeciuiaiáç ŷie rofkázaniu Páñŷkiemu/ á buçáç ŷie pychą/ weliŷcie ná gorę. *Leop Deut* 1/43; ty idŷ á wiedz ten lud gdzyeciem mowił *BielKron* 35; y obrzezał ciáło napłetku ich wdzieñ on iáko mu mowił Bog [*sicut locutus est cum eo Deus*; iáko mu Bog rofkázał [!] *BibRadz*] *BudBib Gen* 17/23, 3.Reg 2/19; Drugi raz tákŷe [*mniszka*] vŷŷyŷcy: wŷtáñ/ powiedz ŷtárfzey/ [...] á przedŷię niewŷtáłá. Aŷz trzeći raz/ z fukiem ná nię zawoła/ Iuŷł ci trzeći raz mowię áty niechcelz wŷtáć? *Skarŷyŷw* 193.

mowić ku komu (1): á żáľobliwe modlitwy vczynił [król Salomon] mowiac ku Pánu Bogu fwemn [!]/ zá mieyfcem onym y zá lydym [!] onym *RejPos* 349.

mowić o kogo, o co (4): *Leop* 1.Reg 12/1; Otom was wfłuchał we wfzytkiem o cofcie ze mną mowili [in omnibus quae dixistis mihi]/ y poftánowiłem nád wámi Krolá. *BibRadz* 1.Reg 12/1; *BudBib* 3.Reg 2/19; *ActReg* 89.

mowić z kim [= do kogo] (2): *BibRadz* 1.Reg 12/1; prosił zebym szedł doPana Hetmana y znim onie mowił *ActReg* 89.

mowić za kim, za czym (10): *RejKup* z6v; *BielKron* 108v, 109; Patrocinator, Omáwiác kogo/ Mowić zá kim/ Brónić kogo słowy *Mącz* 283d; Propugno, Bronię/ Metaph. Mówię zá kim/ Zaftáwiam/ Sprzeciwiam fie. *Mącz* 330c; *GórnDworz* G8v, Q; *RejPos* 228, 349; zá świádectwem fámege Páná/ ktory zá nią [za Magdaleną] mowił/ y vczynku iey przeciwwko Iudałzowi bronil *WujNT* 186.

Z przytoczeniem zdania rozkazującego [w tym: z zapowiednikami: tak(o), (-to) (237), jako (20), to (10), co (9), ono] (1476): *BierRaj* 19 [3 r.], 21; *BierEz* D4v; Złękli fie zwolenicy/ ij obudzili go mowiażt: Panie wybáw nás toniémy. *OpecŻyw* 44, 26, 51, 71v, 96, 99v (18); *PatKaz I* 7v, 14; *PatKaz II* 49v; ktorey rzeczy konyecz dobry wfzytka rzecz dobra, a dla tego mouy Apoftol wfzytko czynczye ku chwale bozey *PatKaz III* 145v, 91, 141, 143v, 146v, 150; Ruben chcyáł go [Józefa] wybawitz zych [braci] rák/ y mowił/ nye zábiyamy go áni wylewaymy krwyie iego/ ale go wrzutzmy wten doł [...] á ręce fwoye záchowaycye nyewinne *HistJóz* A2, A3v, E2v; *FalZioł* I 59b; *BielŻyw* 34, 148; *BielŻywGlab* nlb 8; *MiechGlab* 22; *WróbŻołt* H8v, 34/27, N8 [2 r.], S6, cc (10); *SeklWyzn* d3v, f3; *LibMal* 1545/102v, 103; *RejJóz* M8v; Nierofkazał czy pan Chríftus nołfyc/ chwalić/ albo wfłupiech chowác/ ale mowy bierzcie/ iedzcie/ piycie wfziłczy *SeklKat* Y2v, C2, I4v [2 r.], I4v, R2v, S4v (9); Otworz mowię ras potrzeczy Boć dełczka ze drzwy wyleczy *RejKup* e5, c2; *HistAl* A4, A6, Cv, D5v, E3, Nv, N2; będą ludzye [...] chciwi/ pyłfni/ hárdzi/ złorzeczliwi [...]. A tych fye ftrzeż mowi [apostoł]. *KromRozm I* B4; *MurzHist* S4; *MurzNT* 17/14, k. 96; *KromRozm II* iv, k2v, 12v, ov [2 r.], tv; *KromRozm III* C6v, E, F3; *DiarDop* 99, 103; *BielKom* D6v; yáko mowi Sálomon: Karz fwego fyná/ ábys s nyego o lekkosć nye przyłfedł. *GliczKsiąż* E6v, B3v, H7, K2v, P2, P7v; A ták tu nápomínánie ieft/ gdzye mowi: Chwalcie wfzyłcy narodowie Páná. *LubPs* aa2v, A3v, P6, Q2, S5v, Y (8); *GroicPorz* aa4v; gdyż Pan Kryłthus mowi. Niechay flowo wálze będzie/ ieft/ ieft/ nie/ nie. *KrowObr* C2v; iefli tho inłzy Bog mowi. Niemiey cudzych Bogow przedemną. (marg) [...] Bog zakazał Obrazow. (-) *KrowObr* 112, C3v, C4v, 14, 21, 34v (59); *RejWiz* 27, 34v, 108v; wyćiągnáł [król Jeroboam] rękę fwą od ołtarzá mowiac: Imcie go [dicens: Apprehendite eum]. *Leop* 3.Reg 13/4, *Num* 6/23, 11/13, 1.Reg 5/11, 16/19, 30/26 (52); *OrzList* b3v; A Pan mowi: nie zábijay mężá niewinnego *KochZuz* A4v; *RejFig* Aa4v; *RejZwierz* 18v, 40v, 101; A ták pan moy obowiażal mię przilięgá mowiac/ Nie wezmiełż żony [dicendo: Non capies uxorem] fynowi moiemu z corek Chánáneyfkich *BibRadz Gen* 24/37, *Gen* 1/22, 26 [2 r.], 19/15, 39/12, 47/15 (81); *OrzRozm* L2v; *BielKron* 3v, 31v, 32v, 39v, 41v (29); *Mącz* 220c; Przeto téż w Pácierzu záwłze od Bogá prołimy/ Przydži Krolełtwo: nie mówimy/ Przydži Kłięłtwo étw. *OrzQuin* Q, G, N4, P3, Q3v, Z, Z2; *SarnUzn* C4, D3v [3 r.], D5, D7v, F2 (9); *SienLek* 95, Ttt4v; *RejAp* 19, 19v, 36, 86, 110v (8); *GórnDworz* T7, Bb5v, Mm7v; *HistRzym* [89], 90, 102; *RejPos* 25v, 54v, 55v, 60, 60v (19); *RejPosWiecz*² 94;

*RejPosWiecz*³ 96v; gdyż tak sam pan Chryftus mówic raczy: Dawaycie iałmużnę *BiałKat* 171, d4v, 3v, 38v, 53v, 108v (11); *GrzegŚm* 20, 23, 27, 31, 54; *HistLan* B4v, C4v; *KuczbKat* 25, 75, 85, 185, 190 (16); gdy rofkázuie [*Bóg w Trójcy św.*] Anyołom áby Ray zówarli/ tedy tám nie ftoi/ iż mowili Pánowie/ ále rofkazał Pan Anyołom. *RejZwierc* 10; Azalż tak Pan Moizelzowi rofkázował gdy mu poruczał łędzie y wrzędniki ftánowić miedzy ludem swoim? Nie mowi tám obierz pozłóciłtego álbo s łobolim kolnierzem/ ále mowi obierz miedzy nimi ludzi ftáteczne/ [...] á rozdziel ie ná wrzędniki miedzy ludem moim. *RejZwierc* 70v, 5, 11v, 44; *BielSpr* 38v; *KochMon* 30; *WujJud* 46v, 55v, 58, 64v, 88, 94 (13); *WujJudConf* 53v, 242; *KochList* 1; *RejPosRozpr* c2v, c3; *RejPosWstaw* [21²] [2 r.], 44, [110³]v [2 r.], [1432], [143²]v [2 r.], [143³]; Aza mowilem przynieście mi [*Num vere dixi: Afferte mihi*; Izalim mowil ábyfście mi co przyniafli *BibRadz*] *BudBib Iob* 6/22; Bo tak mowi Iehowá Ceweoth/ porábaycie drzewá [*Quia sic dixit Dominus exercituum: Succidite lignum*]/ á fypcie ná Ierufzalim wał *BudBib Ier* 6/6, B3v, *Ex* 7/16, 1.*Reg* 7/15, 3.*Reg* 2/30, 20/32 (34); *HistHel* C, D2v; *BiałKaz* B2v, Gv, K; A iákoż ty mowifz/ vkáz nam oycá [*Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem*]? *BudNT Ioann* 14/9, *Matth* 8/25, 17/14, 26, 28, 27/39 (19); *CzechRozm* 14v, 16v, 31, 38, 47 (29); *KarnNap* G3v; Dobrze mowi *Cicero*: Kto przyłtępuie do łprawowánia rzeczy/ niech fię tego łtrzeże [*Praecaveat Cicero: „Ad rem”, inquit, „gerendam qui accedit, caveat”*] *ModrzBaz* 45v, 11, 23, 59, 78v, 87, 114; *SkarJedn* 8, 26, 27, 114, 137 (8); Panu ia vfam/ á wy mówicie miedzy góry Vćiekay [*dicitis ...transmigra Vulg Ps* 10/2]/ conadáléy *KochPs* 16, 50, 69; á modłac fię zán [za syna] mowilá: Opiekay fię Pánie fynmi vmorzonych *SkarŻyw* 141; przedaycie/ mowil Pan Iezus/ co macie/ á daycie vbogim *SkarŻyw* 535, 20, 28, 32, 35, 62 (84); *MWilkHist* D2v, H4v, I, Kv; Przyiechał tedy on chytry Pan Rułki Rádny do Iaropołká/ mowiac/ nie vfay Pánom łwym rádny/ áni Rycerłtwu swoiemu/ [...] ále co rychley iedż do Polłki *StryjKron* 190, 406; Day mi wyrozumienie/ (mowi) á łtrzedz będę zakonu twego *CzechEp* 124, 18 [2 r.], 29, 34, 44, 74 (24); *NiemObr* 12, 21, 31; *WerGośc* 212; *WerKaz* 283; *BielSen* 10; *PudłFr* 4; *ArtKanc* A11, I20, N9, Q10; *KmitaPsal* Av; *Paprup* H3v, H4, I; *GostGosp* 98; *GórnTroas* 73; *GrabowSet* E3v, R2v, T3; *KochAp* 9, 10; *LatHar* +2v, 6 [2 r.], 33, 83, 93 (25); *KołakCath* C5v; *RybGęśli* B4v [2 r.]; Abowiem Bog mowil [*Deus dixit*; Bóg rzekł *WujBib*]: (marg) roskazał mowiac. G. (-) Czći oycá y mátkę. *WujNT Matth* 15/3; á tu podniešli głós łwoy mowiac [*levaverunt vocem suam dicentes*]: Zgládż z ziemie tákiego człeká *WujNT Act* 22/22; Páweł S. odnołżac do kościołow dekret Zboru Ierozolimłkiego/ nie mowil: Dołwiádczaycie/ ále rofkázował on dekret záchowác. *WujNT* 712, *Matth* 1/20, 2/13, 19, 3/2, 4/17 (77); *WysKaz* 8, 9, 10, 13, 26, 28; *SiebRozmyśl* F2v; *PowodPr* 21, 22, 26, 34, 64, 66, 67; *SkarKaz*)(3,)(3v, 2b, 4b, 6b (39); *CiekPotr* 29; *GostCast* 57; Prorok do Amázyszá przyłzedł/ y mowil: O krolu/ niech z tobá woylko tákie nie wychodzi: bo nie máłż P. Bogá z Izráelem *SkarKazSej* 685b, 658a, 661 a, 667b [2 r.], 670b, 672a [2 r.] (15); Więc też nie łłucháią nápominájące⁸⁰ Páná: Szukaycie/ mowi/ naprzod krolełtwá Bożego y łprawiedliwołci iego *KlonWor ded* **3, 38, 40, 44, 48. Cf »mowić słowy, w ty słowa«.

mowić do kogo, do czego [w tym: jeden do drugiego (3)] z przytoczeniem (233): Xántus iż łobie był podpił/ Do Ezopá hárdzie mowil: O to ty mileż Dyabłow brácie *BierEz* D4, K; *HistJóz* E3v; *SeklWyzn* Gv; *RejJóz* F8v; *HistAl* B3, B5, G5v, G6v; *MurzNT Luc* 9/23; *LubPs* T6; *GroicPorz* pp2; *KrowObr* C4v, 3v, 4 [3 r.], 15, 40 (33); *Leop Gen* 26/16, *Ex* 2/9, 8/20, *Num* 16/3, 21/16 (13);

BibRadz Gen 9/1, 19/14, 39/14, *Lev* 7/22, 4.*Reg* 10/23 (13); *OrzRozm* G2v; *BielKron* 39v, [84²], 92v; *RejAp* 15v, 18v, 40, 44v, 62 (8); *RejPos* 9v, 28v, 127v, 149v, 160v (19); *RejPosWiecz*² 91; *BiałKat* 141, 208v; *GrzegŚm* 23; *WujJud* 135v; *RejPosRozpr* c2v; iáką odpowiedz mam dać ludowi temu który do mnie mowił [*qui locuti sunt ad me dicendo*]/ vłży iármá tego ktore ná nas włożył oćiec twoy? *BudBib* 2.*Par* 10/9, 2.*Par* 1/2, *Ier* 25/15, 4.*Esdr* 2/10, 11/37, *Iudith* 14/1, 1.*Mach* 9/44; *BiałKaz* F3; *CzechRozm* 4, 36v, 161v, 196, 227v (8); *ModrzBaz* 3v, 33v, 75v, 141v; *SkarJedn* 63, 332; *SkarŻyw* 125, 171, 184, 492; *MWilkHist* B3v; *CzechEp* 19, 25, 118 [2 r.], 180, 272, 278; *NiemObr* 144; *WerGość* 220, 258; *WerKaz* 285; *Phil* C2; Mowili tedy do Piłatá Biskupi Zydowfcy: Nie piłz/ Krol Zydowfki *LatHar* 734, +3, 710, 725; *KořakSzczęśl* Bv; *WujNT* *Luc* 2/15, 9/23, 12/1, 14/7, 23/42 (10); *SkarKaz* 8a, 123a, 207a, 387a, 487b, 518a, 549a; *CzahTr* L; W tym przyniořá mu dořtátniá řklenicę/ do ktorey mowić będzie. ZAwitay trunku święty/ dawno požáđány/ Dla požytku ludzkiego/ mądrzeř ietf wydány. *PaxLiz* Dv; *SkarKazSej* 657a, 666b, 683a, 689b. Cf »mowić sřowy, w ty sřowa«, W pořáczeniu tautologicznym.

mowić od kogo z przytoczeniem (1): iáko y Prorok od Páná ná drugim mieyřcu mowi do wiernych Pánřkich: Wnidř ludzie moy do pokoiu twego *RejAp* 62.

mowić u kogo [= w dziele czym] z przytoczeniem (5): *RejPosWiecz*² 93; A v Máteufzá ták Angioř mowił: Iozephie Synu Dawidow/ nieboy řię przyiáć Máryey zá małřonkę twá *GrzegŚm* 64, 46; *KuczbKat* 390; *SkarKaz* 159a.

mowić u kogo [= do kogo] z przytoczeniem (1): gdy [*faraon*] mowił v Iozephá: (Ieřli wieř iř miedzy bráćiá twoiá řá dowćipni męřowie/ vczyń ie pářterzmi nád bydłem moim.) [Rzékł tedy krol do Iozephá: ... Ieřli wieř, že miedzy nimi řá męřowie dowćipni/ vczyń ie przeřořonémi nád dobytki mémi. *WujBib* Gen 47/6] *SkarKazSej* 662b.

mowić z czego [= na podstawie czego] z przytoczeniem (2): tedy przedię moře mowić beřpiecznie do řercá řwoiego/ s tych nieomyřnych obietnic Páná řwego: Nie łękay řie ty przedię nic *RejPos* 293v; *BudBib* *Ion* 3/7.

mowić komu, czemu [w tym: sobie = nawzajem jeden drugiemu (3)] z przytoczeniem (215): Gdy co przyiácielowi mořeř dáć dřiř/ nie mow že mu intro przydř [niekaře [ř] mu iutro przyřć *March*³ V5]. *March*¹ A4v; Xánt zagrodnikowi mowił: Miřy bráćie przeday nam řiela *BierEz* C, G4v; *OpecŻyw* 41, 44v, 45, 49v, 50v (8); *ForCnR* B4v; [*Ruben*] rzékł/ a zařem wam nie mowił/ nye grzeřzcye napřetziw dzyecyęcyu a niechcyelifcye mię řluchatz *HistJóz* C3, B4v, Cv, E; *BielŻyw* 16, 126; *GlabGad* C4; *LibLeg* 11/95v; gdi then tho vřáđnik konyá namyenyonego dawall thedi mv thak yeřtha mowyl, weźmi therář konyá thego a ya [...] ořthathka doplaczá *LibMal* 1544/90v, 1543/67v, 1544/90, 1552/167; *SeklWyzn* d3v; *RejKup* e4; *HistAl* D3, G6v; *MurzHist* K2v; *MurzNT* 26, *Mar* 4/24, 5/41, *Luc* 6/27; *KromRozm* III L8v; *LubPs* Q2; *KrowObr* 111, 175; Y kthory z was będzie miał przyiácielá/ a řzedřby do niego w puřnocy/ y mowił mu: Przyiáćielu/ požyř mi [*dicet illi ... commode mihi*] throygá, chlebrá *Leop* *Luc* 11/5, *Gen* 31/3, *Ex* 8/16, 14/12, *Deut* 1/21, 42 (11); przyřzli niektorzy Fáryzeuřzowie [*do Jezusa*] mowiáć mu/ Wynidř á idř z táđ precz [*dicentes illi, Exi et vade hinc*]/ bo ćię Herod chce zábić. *BibRadz* *Luc* 13/31, *Gen* 31/24, *Lev* 7/28, *Num* 11/12, 30/1, 2.*Reg* 25/24 (16); *OrzRozm* F3v [2 r.], P3v; do ktorey [řony *Samsona*] przyřzli pięć dworzan Filifćeńřkich/ mowiáć

iey: wywiedz fie od Sámfoná [dixerunt: *decipe eum et disce ab illo Vulg Iudic 16/5*] w czym on taką moc ma *BielKron 52, 32, 89v, 96v; SarnUzn C7v; RejAp 159, 159v; Lipnicki* iął mu mowić/ day mi pokoy przebog cie proźę *GórnDworz T6; RejPos 1, 14, 25, 48v, 50 (19); BiałKat 46, 196 [2 r.], 246; GrzegŚm 8 [2 r.]; KuczbKat 365; WujJud 178; RejPosRozpr c2; On [Bóg] mowi głębinie/ wyśchni [Qui dicit profundo, Sicca te] BudBib Is 44/27, Ruth 2/7, 2.Par 1/2, 7, 10/10 (11); rzekł [Jezus] páralizowátemu/ Tobie mowię wítań [Tibi dico, surge]/ á weźmi łozko twoie/ á idź do domu twego. BudNT Mar 2/11; Mowi mu Filip/ Pánie/ vkaź nam oycá [Dicit ei Philippus:... ostende nobis Patrem] BudNT Ioann 14/8, Matth 5/44, 20/7, 8, 26/52, Mar 5/8 (26); CzechRozm 235; SkarJedn 71, 81; A choćiáľz mowiem Pánnie czyftej: ziści nám/ zpuści nam/ ále kogofz? twe⁸⁰ fyná SkarŻyw 358, 35, 125, 227 [2 r.], 235, 243 (14); Mowię wam/ miłuyicie nieprzyacióły wálze/ błogofławcie tym ktorzy was przeklináią/ dobrze czynicie tym ktorzy was máią w nienawiści CzechEp 8; iáko dziećiom w fzkołách mowią. Dic textum CzechEp 137, 28, 93, 119, 280; NiemObr 40; MOwilem ći/ nie noś mi tych fráľzek/ doktorze/ Które tám czáfem ślyfzyľz w biskupiéy komorze KochFr 56; ArtKanc G14; LatHar 47, 329 [2 r.], 693; Boćiem y ia ieľt człowiek pod władzą poľtáwiony/ máiący pod łobą zołnierze: y mowię temu: Idź [et dico huic: Vade; ... rzekę ... Leop]/ á idźie: á drugiemu/ Chodź: á przychodzi. WujNT Matth 8/9; y rzekł [Jezus]: Młodzieńcze/ tobieć mowię/ wítań [tibi dico, surge; tobie rofkázuie ábyś wítał. Leop]. WujNT Luc 7/14, Matth 7/4, 15/22, 21/2, Mar 2/11, 4/24 (32); PowodPr 43; SkarKaz 161b, 311b, 381a, 385a, b, 635b; SkarKazSej 687b; KlonWor 13; Śłuchayćieź/ mowią łobie/ [...] Skoro ieden przeľtánie/ bądź drugi gotowy ZbylPrzyg A4v. Cf W połączeniu tautologicznym.*

mowić ku komu [w tym: ku sobie = nawzajem jeden ku drugiemu (2)] z przytoczeniern (75): Woľ się tedy bárzo zľęknął/ Ku ośłowi mowić począł: Bráćie ośle wćiekaywá BierEz O2, B4v; Ten tytuł [tj. *Król żydowski*] gdy żydowie cztli/ ku Pilátowi mowili: Nie tak piś [Dicebant ergo Pilato ... noli seribere Vulg Ioann 19/21] panie Pilácie/ ale iję czynil fie krolem żydowfkim. OpecŻyw 140, 14, 54, 78v, 86, 109v (14); BielŻyw 25, 148; RejRozpr D2v; RejJóz B3, I2v, I4, K7, L6, P7; RejKup f6, g3v, f7; Tákci Dawid ku Bogu mowi. Day mi rozum ábych vmyáł zakon twoy KromRozm II r4v; KromRozm III H8; BielKom A; RejWiz 36v; Leop Cant 2/10, Luc 14/12; BibRadz Gen 23/5; BielKron 18v, 25, 37 v, 258; OrzQuin P3; RejAp 4, 15, 89v; GórnDworz B8v; RejPos 23, 26, 204v, 215, 311v (18); Tedy ták mowil ieden ku drugiemu [dixit unusquisque ad proximum suum]/ podnieśmyľz ten vpadek narodu fwego/ á walcźmy BudBib 1.Mach 3/43, Tob 11/8, k. X6, Vv; CzechRozm 79v, 202; PaprPan A3; ModrzBaz 143; CzechEp 29, 205; ArtKanc M14. Cf W połączeniu tautologicznym.

mowić ku czemu [= na temat czego, w związku z czyni] z przytoczeniem (1): K temuż teź Auguľtin S. mowil: Niechay grzeľznik obaczy iáki ieľt grzech KuczbKat 205.

mowić na co [= na temat czego, o czym] z przytoczeniem (1): niechże łucha Chrizoľtomá/ ktorzy ták ná to krotko mowi. Dilecte ne tenearis admiratione CzechEp 264.

mowić przez kogo, przez co [= za pośrednictwem czyim, czego] z przytoczeniem (14): Mouy bog przeľz yľayáľfa omyuayczye fyą a czyľty bądźczye oddalczye zloľzcz myľzly naľzych od oczu moych PatKaz III 144, 141; KromRozm I C3; GliczKsiąź A3; KrowObr 62v, 72v, 79; RejPos 47v, 67; KuczbKat 390; RejPosRozpr cv; ModrzBaz 55v; WerGośc 236; PowodPr 49.

mowić przed kim z przytoczeniem (2): mowił iáwnie [Aleksander] przed wšzytkimi ktory zabił Dáryuśa mego nieprzyiacielá ozów fie *BielKron* 125v, 25.

mowić z kim [= tak jak kto] z przytoczeniem (7): *MurzNT* 11; pewnieby z Chriftuśem/ *scrutamini scripturas*, Bádáyćie fie piśm mowili. *CzechEp* 235; *NiemObr* 67; *PowodPr* 85; *SkarKaz* 456b; *SkarKazSej* 657b, 665b.

mowić z kim [= do kogo] z przytoczeniem (8): Otohá niewiáftá mowiła ze mną [*dixit ad me*]/ Day mi fyná twego *BibRadz* 4.Reg 6/28, *Gen* 31/29, *Num* 33/50, *Deut* 9/12; *OrzQuin* Aa2v. Cf *W połączeniu tautologicznym*.

mowić z kim, o czym z przytoczeniem (32): *OpecŻyw* 64; *SeklKat* L4v, V4v; *KrowObr* 153; A z tąđ wieczna fławá będzie y Kfiáżęćiá tego. O ktorym káždy pobożny [...] Będzie mowił/ Miey go w łálce twoiey Wieczny Pánie. *BibRadz* ktv; *OrzQuin* F4; *SarnUzn* D6v; *RejPos* 138; *RejPosWiecz*² 91; *KuczbKat* 130; *WujJud* 28v, 82v, 92v, 165v; iż ták o nim Bog íam mowi: ítrzełz fie go/ á fłuchay głófu iego *CzechRozm* 53v, 4, 5, 99, 196; Wielki to íkarb o ktorym íam Pan mowi: kładźcie íobie íkarb w niebie *SkarŻyw* 101, 279, 337, 393, 394; *CzechEp* 83, 118; Ták o tym nadobnie mowi w zakonie ítárym Mędrzec: Przed modlitwą przygotuy dużę twoię *LatHar* +9v; *SkarKaz* 39b, 84b, 206b; bez tego dogadzánia y wftępowánia ieden drugiemu/ o ktorym Apoftół mowi/ (ieden drugiego ciężar noś:) zgodá być nie może. *SkarKazSej* 676b, 671a.

mowić w czym [= w dziele pisany lub w wypowiedzi ustnej] z przytoczeniem (27): *PatKaz* III 101v; *SeklKat* L4v; mowi [Bóg] ták w dzyefięcyorgu íwym przykazányu: Nye czyń grzechu nieczyftęgo. *GliczKsiąż* B7v; *KrowObr* 4, 110v, 193; *RejPos* 45; *BiałKat* 51, 381v; *KuczbKat* 385; *RejPosRozpr* cv, c2; *SkarŻyw* 119, 120, 184, 212, 337, 393; *CzechEp* 270; *NiemObr* 34; *LatHar* +3, +9v; Y mowił im [*Jesus uczniom*] w náuce twoiey (*marg*) vcząc ich. Hebraífm. (-): Strzeźćie fie Doktorow [*Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a scribis; ... w náuczánium íwoim ... Leop*] *WujNT* Mar 12/38, s. 837; *SarnStat* 1224; *SkarKaz* 549a, 634a.

W połączeniu tautologicznym z part praes act czasownika jednoznacznego lub ze swoim własnym; mowić [*w tym: co (1), do kogo (32), komu (3), ku komu (2), z kim 'do kogo' (3)*] rzekąc (*a. rzeknąć, a. rzekszy*), powiedając, mowiąc [*w tym: tak (1)*]. *Participium w funkcji zapowiednika przytoczenia 'tymi słowy', 'w te słowa' (39 : 4 : 3)*: Mowił tedy Pan do Noego/ rzeknąć [*Locutus est ... Deus ... dicens; Rzekł tedy Bóg ... mówiąc WujBib*] *Leop* Gen 8/15; Zazechmyć niemowili tego íełzcze w Egiptćie/ ták mowiąc: Odeydz od nas [*Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te ... dicentes: Recede a nobis; Aza nie tá íełt mowá którálmy do ćiebie mówili .../ mówiąc: Idź precz od nas WujBib*] *Leop* Ex 14/12; Wezwał potym Pan Moizełlá y mowił do niego z Przybytku íwiádectwá/ rzeknąć [*locutus est ... dicens; y mowił ... mówiąc WujBib*]: Mow do íynow Ífráełfkich *Leop* Lev 1/1, *Gen* 15/1, *Ex* 14/1, 30/11, 17, 22 (19); Pothym Anioł Páńfki mowił do Filipá powiedáiąc [*locutus est ... dicens; mowił ... rzekąc BudNT*] Wftáń á idz ku Południowi *BibRadz* Act 8/26, *Apoc* 17/1; *BielKron* 30v, 39; y mowił zemną/ rzekłzy mi [*locutus est mecum, dicens PolAnt, Vulg Apoc* 17/1; gadał ze mną mowiąc *WuNT*] *RejAp* 139v, 181; Y rofkazał obwołáć á mowić w Niniwienié[...]/mowiąc [*et prodamare fecit et dicere ... dicendo; rofkazał to wywołáć y opowiedzieć ... tymi fłowy BibRadz*].

Człowiek/ y fkot/ bydło/ y drob/ niech nie vkuźzaią nic *BudBib Ion 3/7, Ex 12/3, 25/1, 30/11, Lev 6/24, 11/1 (17); BudNT Act 8/26*; Lecz ániół Páńfki mowił do Philippá/ rzekąc [*locutus est ... dicens*; mowił do Filippa temi słowy *Leop*]: Wítań á idź ku południowi *WujNT Act 8/26*; iáko do łynow mowi/ rzekąc [*loquitur dicens*; iáko ... mowi *Leop*]: Synu moy/ nie wzgardzay karánia Pańfkiego *WujNT Hebr 12/5, 14/27*.

*Ze zdaniem dopełnieniowym z odcieniem imperatywnym lub optatywnym [w tym: z zapowiednikami: tak (9), o to (1), to(ż) (6), o tym (1); aby (111), by (18), iż(e)by (7), niech(aj) (3), żeby (9)] (132): BierEz Q2; OpecŻyw 75; OpecŻywSandR nlb 3v; BielŻyw 15; RejPs 103; Acz belo wiele moviono izby byly czła volne ComCrac 13; Alexander/ náthychmiał porozumiał rádę Euskula mędrca/ ktori mowił áby fie íprzećiwili [*qui dicerat ut resisterent*] Alexandrowi *HistAl D6v, E5; KromRozm I A4*; Nye mowyę áby go [*syna*] nye dawał y nye dopuľczáł ná kápláńftwo/ ále przeľtrzegam áby pyerwey obáczyl yeľliby ná kápláńftwo był godnym *GliczKsiqż O5v, P; KrowObr 124v, 232*; A theraz to mowi Pan/ [...] ábym zá przywodł [!] [*dicit Dominus ... ut reducam*] Iakobá k niemu *Leop Is 49/5, Ex 14/2, Ez 33/8; Cc6; BibRadz Iob 6/22, Is 41/1, 1.Ioann 5/16*; wieczera Páńfką by ípełná brano/ mowił s Papieżem oto Krol pirwłzym y íthym będzie mowił y ma tę nádzieię iż to wymoże. *BielKron 213v*; mowili niektorzy/ áby tám było wolno mowienie káždemu/ [...] Papież áby żadney mocy niemiał *BielKron 230v, 29, 59, 64v, 75v (10); GórnDworz K3v, Cc3v; RejPos 101; BiaľKat 33v*; iáko Eľter weľzłá do Krolá/ á iáko mowiłá/ áby przez lífty [*królewskie*] byłá pohámowana [*dixit cum epistola convertatur*] oná iego [*Hamana*] myľł zła *BudBib Esth 9/25, Deut 1/14, Judith 6/1; CzechRozm 225*; nie mowię áby ie [*król*] karał/ [...] ále to mowię/ áby tákowych mow vľczypliowych [...] wlpomináć [...] niedopuľzczáł [*non iam dico ut ea puniat ... sed dico ne ... permittat*] *ModrzBaz 20*; wołáł nań on młodzy słowy śmiałymi/ y niemoc iego leniľtwem zwał/ mowiác áby rychło łzedł. *SkarŻyw 202, 107, 328, 444, 456, 497; StryjKron 215; CzechEp 206; ReszPrz 106; ActReg 87; BielSjem 30*; Nie rzekł: Niech každý żonę poymie ktori iey nie ma: [...] (Boby był łam przećiwko łobie/ mowiác troľzkę niżej: Aby nie łzukał żony ten/ ktori iey nie ma) Ale każe/ áby żonáty miał żonę łwoię *WujNT 594*; Ieľtci grzech do śmierći: zá tym [*tj. za ciężko grzeszącym*] nie mowię áby kto prośił [*non pro illo dico ut roget quis*; nie powiádam by ... *Leop*]. *WujNT 1.Ioann 5/16, przedm I4, Matth 16/12, Rom 2/22, s. 817*.*

mowić do kogo ze zdaniem dopełnieniowym (18): WróbŻoľt 136/7; GroicPorz 13v; dnia onego/ ktorego mowił/ ieľth Pan Bog do was/ [...] ábyśći[e] [...] łobie nieutzynili rytego podobieńftwá *KrowObr 110v, 231v; Leop Act 7/44*; mów do Krolá Sálomoná bo wiem żeć nic nieodmowi/ áby mi dał Abiľág Sunámithľką zá żonę. *BibRadz 1.Reg 2/17; BielKron 108v; RejAp 36v; RejPos 231v; BiaľKat 66*; A (Ták) mowił Saul do Ionáthána łyná łwego y do wľzech sług łwoich żeby zámordowali Dawidá [*locutus est Saul ad Ionathan ... ut occideret David*] *BudBib 1.Reg 19/1, 2.Par 29/21, 1.Esdr 8/17; CzechRozm 258; SkarJedn 67; ArtKanc S16v; SkarKaz 120a; SkarKazSej 662b*.

mowić do czego [= na temat czego, o czym] ze zdaniem dopełnieniowym (1): Abowiem to mowi Pan Bog Ífráelfki do domow miáľtá tego/ y do domow Krolá Iudľkiego ktore pokazone łą/ y ku ćwierdzam/ y do mieczá [*Quia haec dicit Dominus ... ad domos ... et ad domos ... et ad munitiones et ad gladium ... ut dimicent*] przychodzących/ áby fie potykáli z Cháľdeyczyki *Leop Ier 33/4*.

mowić z czego [= *na podstawie czego*] *ze zdaniem dopełnieniowym* (1): A podobno to z oney Ciceronowej z Platoná powieści/ którą iáko máłłokiem vpaiając mowił. Ktoby oyczynę á mieyfce vrodzenia [...] vbogácił/ áby wliczbie Bogow nieśmiertelnych był. *GostGospSieb* +3.

mowić komu ze zdaniem dopełnieniowym (49): *BierEz* D4v, K4; *OpecŻyw* 3, 7; ieflim nalał lafkę przed oblitznością wallą [*dworzan faraonowych*] mowcy Fáraonowij/ yż bych iechał a pogrzebł oycy mego *HistJóz* E3v; *LibLeg* 11/163; Alye zona wydzyala [*kradzioną rusznicę*] y mowyla mv ze by yey nyebral *LibMal* 1552/168v, 1544/85, 1547/128, 135, 1552/172; H3v; *RejKup* f4, k5v; *HistAl* D8, E8v, M8v; *MurzHist* Ov, O4, Q; Mow fynom Ifraelskim niech idą przedfie [*loquere filiis Israel ut proficiscantur*; ... áby ciągułi *WujBib*]. *Leop Ex* 14/15, *Apoc* 17/13; *OrzList* gv; fynowi ták mowił [*Otto cesarz rzymski*]/ Iż miał oycá Cełárzá/ by fie tym nie chlubił. Lecż ktorego łtanu ieft/ áby też pámiętał/ A fwego ceniá márnie by fie też nie lękał. *RejZwierz* 29v; *BibRadz Ex* 14/2, 15; *BielKron* 29, 29v, 30, 161, 219; *RejAp* 112v; *RejPos* 52v, 104v; mowili mu poddáni áby theraz ná Rzymiány podnioł rękę zbroyną/ gdy łami miedzy łobą walczą *BielSpr* 39v; *BialKaz* B3; *SkarŻyw* 30, 160, 329; *KochSz* A4; *ArtKanc* T4v; *ActReg* 84; Náuczycielu/ przywiodłem do ciebie fyná mego/ ktory ma duchá niemego [...] Y mowiłem vczniom twoim áby go wyrzucili [*dixit discipulis tuis, ut eicerent illum*]/ á nie mogli. *WujNT Mar* 9/17, *Act* 19/4, 21/4, *Apoc* 10/9, 13/14; łudze Mów, áby fie połpieztał, y łtrzegł pilnie, żeby Co niezginęło *CiekPotr* 83; *KlonFlis* D4v.

mowić ku komu, ku czemu ze zdaniem dopełnieniowym (5): *BierEz* M3; czemu wy fałszywi wykładcze piłma świętego moucie ku mnie abych fie od dobrej wiary przeniołł *WróbŻolt* D5v; *LibLeg* 11/162v; *BielKron* 12, 145.

mowić ku czemu [= *na temat czego*] *ze zdaniem dopełnieniowym* (1): *Leop Ier* 33/4 *cf* *mowić do czego* [= *na temat czego, o czym*].

mowić z kim [= *do kogo*] *ze zdaniem dopełnieniowym* (9): *ForCnR* D3; *RejKup* q5; *OrzList* gv; *BielKron* 213v, 235; mówił [*Archimedes*] z Hierone^m/ áby ieden Okręt wielki z nakładem kazał ná brzeg wyciągnąć. *GrzepGeom* A4v; *SkarŻyw* [223]; *ZapKościar* 1585/60 [2 r.].

mowić o czym ze zdaniem dopełnieniowym (1): Mowi tám Páweł S. o tich potráwách/ ktore były bálwánom ofiárowáne/ áby ich niewżywali *WujJud* 197v.

mowić w czym [= *na temat czego*] *ze zdaniem dopełnieniowym* (1): Iednák choć łtráci/ choć łzkutę rozbije/ Choć ná tym hándlu nie káždy vtynie/ Przedfię mu nie mow w łpráwie iego głupiey By przełtał kupiey. *KlonFlis* D4v.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym: z zapowiednikami: co* (3), *tak* (1); *aby* (4), *iż* (12)] (16): *KrowObr* 108v; *RejAp* 65; gdy [*Maryja*] mowiła: Iż niech fie na włzem łstanie zemną wola Páná mego. *RejPos* 271v, 54v.

mowić do kogo, do czego z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (6): Iż mowił Pan do Páná moiego/ ábyś łiadł ná práwicy moiey. *RejPos* 231v, 260v, 269v, 335v, 345, 349.

mowić komu z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (3): puścił braćią łwoię [*Józef*] pretz á/ gdy yuż myeli iechać mowił ym a byście fyę nie gnyewali wdrodze *HistJóz* E; *LibLeg* 11/165v; co [*Chrystus*] mowi themu kápłanowi/ gdy wżrzał lęknienie iego: Iż nie lęka y fie nic/ iedno wierz mocno. *RejPos* 258.

mowić ku komu z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (3): co Pan ku they nędzney niewieście mowić raczy/[...] Iż idź ty iuż niebogo przedię s pokojem *RejPos* 308v, 100, 234v.

W połączeniu z wyrażeniem przyimkowym „z” + I rzeczownika lub z part praes act określającym sposób lub treść wypowiedzi (8): Raczi nakłonić miły panie vcha twego a wyfluchay mie boć ia ieltem vbogi á nędzny. Pan Iefus mowi modłącz sie łam za sie j za łwe wierne. *WróbŻółt* dd4; *KrowObr* 168; Hekubá [...] wezwála syná Parifá/ płącząc mowiła aby łzukał rády iákoby sie mógł pomścić tego nád Achillefem *BielKron* 59; *GórnDworz* Bb5v; Ták iáko Pan Bog z gniewem przez Proroká mowi: Piyćieź tedy á vpjayćie sie *WerGość* 236; y modlił sie Pánu Bogu z płączem mowiąc: Bądźże zemną Pánie wtey woynie *SkarŻyw* 187; *PowodPr* 81; *KlonWor* 77.

W połączeniu szeregowym (1): Ano Páweł S. Tytowi biskupowi każe mowić/ y vpominąć/ y kárác ze wśfelką władzą *KromRozm III* H4v.

Fraza: »jako [kto] mowi« [= *wtrącony odsyłacz do źródła wypowiedzi*] (9): A ktemu iáko Pan mowi Ioan. 4. Mamy chwálić Oycá w Duchu y w prawdzie. *WujJudConf* 245v; *BudBib* b3; *SkarŻyw* 560; *LatHar* 73; *WujNT Hebr* 3/7, s. 297; *SkarKaz* 84a; Iedzmy/ piymy/ bo iutro vmrzemy. Iáko mowią niewierni/ y niezboźni/ y beftyálfcy ludzie *SkarKaz* 207b, 385b.

Zwroty: »po cichu mowić« (1): Zephira do Achizy po cichu mowi Ba milcz Achizo *RejJóz* F8v.

»z Ducha Świętego, przez Ducha [= z *natchnienia Ducha Św.*] mowić« [szyk zmienny] (1 : 1): Rzekł Náthán/ vczyń: ále to nie z Duchá s. mowił *BielKron* 70; ktorzy [uczniowie] Páwłowi mowili przez Duchá [*dicebant per Spiritum*]/ aby nie chodził do Ieruzálem. *WujNT Act* 21/4.

»mowić (wielkim) głosem [= (*bardzo*) *głośno*]« [szyk zmienny] (5): [*pokłękneła*] mowiąc głosem przed wśzytkimi ku boginiey Wefcie: Ieflimći wiernie łżużyłá/ vczyń to przez mię *BielKron* 25; *BudBib ludith* 9/1; *CzechEp* 239; *ArtKanc* C9; aby iá [*ewangelię*] opowiedał [*anioł*] siedzącym ná ziemi/ [...] mowiąc wielkim głosem; Boyćie sie Páná/ y chwałę mu dayćie [*dicens magna voce: Timete Dominum...*] *WujNT Apoc* 14/7.

»mowić głosem człowieczym« (1): iákoby lwá prętko bieżącego/ ktory ták mowił do orłá głosem człowieczym. Słuchay ty [*emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit dicens: Audi tu*] gdy ia do ćiebie mowię zrofkazánia Nawyszego. *BudBib* 4.*Esdr* 11/37.

»mowić w imię Pana Jezusa Chrystusa« = *mówić z pomocą, z błogosławieństwem Chrystusa* (1): [*Paweł*] rzekł głosem wielkim (*marg*) Mowię tobie w imię Páná Iefufá Chriřtułá. N L. G.S. (-): Wítań [*dixit magna voce: Surge*] ná nogi twoie profto. *WujNT Act* 14/9.

»mowić imieniem [czyim]« = *prosić jako kto, w zastępstwie kogo* (1): mowi też [*prorok*] imieniem zebránia krzełcyáńkiego/ aby go pan bog wśtárołći/ to ielł ná łkończeniu łwiátá nieopułłćzał. *RejPs* 103.

»mowić językiem, w języku [czyim]« (1 : 1): *TarDuch* E3; mowiłem ięzykiem moim [*Locutus sum in lingua mea*; mowiłem w ięzyku moim *TarDuch* E3]; Oznaymi mi Pánie koniec moy. *Leop Ps* 38/5.

»mowić srogą mową« (1): Wilk mowił łrogą mową ku iego połłowi/ Cżemu mi tu przekaźa/ powiedz ták Orłowi. *BielSen* 6.

»mowić w mowie, w rzeczy Panskiej [= w *słowach zleconych przez Boga*]« (1 : 1): bo mowił do mnie Pan w mowie Páńkiewy rzekąc [*locutus est Dominus ad me in sermone Domini dicens*; mowił do

mnie PAN łłowem PANSKIM rzekąc *WujBib*): Nie będziez thám iadł chlebá [...] y Angioł thefz mi mowił w rzeczy Pánłkiey/ mowiac [*locutus est mihi in sermone domini dicens*; mi mowił łłowem PANSKIM mówiac *WujBib*): W wiedz go záfię z łobą do domu twego *Leop 3.Reg 13/17–18*.

»mowić myśląc« = *rozmyślać (1)*: Weźrzał potym [*młodzieniec*] ku gorze/ áno domek máły/ Tuż práwie nád nim wiśi z bárzo przykrey łkály. Mowi myśląc/ mnięc tám być by fie y ochynąc/ Wźdyć nie mogę bez tego Bogá woley zginąc. *RejWiz 108v*.

»mowić w osobie [czyjej] [= *jako kto*]« (1): idąc mimo Sędzie⁸⁰/ ręką kinęła mowiac/ iákoby w ofobie Alexándrá/ czyn co chcelz. *SkarŻyw 444*.

»mowić słowo [za kim]« (2): áni zá nimi [*za buntownikami i heretykami*] chcemy mówić iedného łłowá/ ále oné chcemy y obiecuiemy kárác [*nec pro eis loqui volumus aliquod verbum sed eos ... punire volumus JanStat 262*] *SarnStat 220 [idem] 119*.

»mowić tymi (a. jakimi) słowy, w ty słowa« [*zawsze z przytoczeniem, w tym: do kogo (26)*] [*szyk zmienny*] (34 : 12): *BierEz K2v; OpecŻyw 142, 159v; SeklKat I3v*; iż pan Kryftus/ ná ten tás offiárować rofkazał/ kiedy do Apoštołow swoich tymi łłowy mowił. To tzyńcie ná pámiątkę moię *KrowObr 179, 16, 20v, 145v*; I mowił Pan do Moizelá y Aároná/ tymi słowy [*Locutusque ... ad Moysen et Aaron ait*; Y mówiac ... rzekł *WujBib*): Oddzielćiefie od thego zgromádzenia *Leop Num 16/20*; Pothym Pan mowił ielzce do Moizelzá w ty łłowá. Ty mów do Izráelitow temi łłowy/ Záchowywayćie Szábáthy moie [*dixit ... ad Moseh dicendo: Et tu loquere ad filios Israel dicendo: Veruntamen sabbata mea custodietis*] *BibRadz Ex 31/12 – 13, Gen 23/13, 31/29, Ex 6/10, 14/12, Lev 4/1, 8/1 (20)*; *BielKron 120; LeovPrzep G, G3; RejPos 19v, 53v, 63v, 263, 324v; KuczbKat 385; KochMon 35; RejPosWstaw [110²]v; BudBib Iudith 9/1*; [ociec] boiác fię áby niezginał fyn w ktorym fię kochał/ pięknymi łłowy mowił: przełtań tego vmárłego chwalić ábyś niezginał *SkarŻyw 552, 279; CzechEp 270; WerKaz 298; CzahTr K4*.

»miedzy innemi słowy mowić« (1): Bo miedzy innemi łłowy mowi [*Chrystus*] vcźniom: czuyćie á modłćie fię *SkarJedn 71*.

»mowić sobie« = *postanawiać, życzyć sobie w skrytości [szyk zmienny]* (3): Bo thák łłobie mowił Saul: Niecháy go ia ręką łwą niezábiiam [*Saul dicebat: Ne sit manus mea in eum*] ále niechać zginie od rąk Filiłyńłkich. *BibRadz 1.Reg 18/17; RejZwierc 109*; Y mówię czálem łłobie/ Gdźies to człówekowi/ Wolno było ták látác/ iáko gołębiowi *KochPs 80*.

»mowić miedzy sobą« (4): *BibRadz Gen 11/3*; páłterze mowili miedzy łłobą [*pastores dicebant ad invicem*]. podźmy aż do Betlehemá *BudNT Luc 2/15; WujNT Matth 21/38, Ioann 19/24*.

»mowić w widzeniu« (1): iął mowić Pan do Abrámá w widzeniu/ rzekąc [*factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens*; sítáło fie łłowo PANSkie do Abramá/ wwidzeniu mówiac *WujBib*] Nieboy fie *Leop Gen 15/1*.

»głosem wołając mowić« (1): á głósem wołaiąc/ mowił: Oycze Abráámie/ zmiłuy fie nádemną *RejPos 161v*.

Szeregi: »kazać i mowić« (1): Kazał [*pan wojewoda*] wnet y mnie mowił abym szedł nie poide *ActReg 84*.

»mowić i krzyczeć« (1): Bo łyfzyfz ząwždy co Kościół mowi/ y krzyczy ná was trąbami kazánia fwego: Nąwroćcie fię Synowie bledni do Páná Bogá fwego *SkarJedn* 365.

»łajać i mowić« (1): Tedy mu [*uzdrowionemu*] łáiáli/ a mowili [*maledixerunt ergo ei et dixerunt*]: Bądźże thy zwolennikiem iego *Leop Ioann* 9/28.

»modlić się a (i) mowić« [szyk 5 : 1] (6): vpadł ná oblicze fwe [*Jezus*]/ modłac fie/ á mowiac [*orans et dicens*]: Oycze moy/ [...] niechże odehydzie odemnie ten kielich *Leop Matth* 26/39; modli fię do niego/ á mowi wybaw mię [*orabit ad eum, et dicet: Libera me*]/ bo ty Bog moy. *BudBib Is* 44/16; *CzechEp* 205; *LatHar* 692; *WujNT Matth* 26/ 39; *PowodPr* 81.

»ostrzegać i mowić« (1): do wżyfłkich wiernych nápiłał [*św. Paweł*]/ ostrzegáiąc ich y mowiac. Aby wiára wálzá niebyła według mądrości ludzkiej *KrowObr* 108v.

»pisać i mowić« (1): ku Neronowi iáko vczniowi frego [*Seneka*] piłał y mowił/ áby przełał mordowác ludzi krześciánłkich *BielKron* 145.

»płakać [*na kogo*] a mowić« (1): Bo oto płaczą ná mię á mowia [*flent enim adversum me dicendo*]/ Day nam mięła *BibRadz Num* 11/13.

»powiedać i mowić« (1): Iá powiedám ij mowie wám/ podniefcie oczí wálłé *OpecŻyw* 50v.

»prosić i (a) mowić« [szyk 2 : 1] (3): *RejPos* 228; Mąż niektory Mácedończyk łtánął/ prołzac go y mowiac [*deprecans cum et dicens*]: Przyłzedłszy do Mácedoniey rátuý nas. *WujNT Act* 16/9, *Matth* 8/6.

»mowić a (i) przykazowác, rozkazowác« [szyk 3 : 1] (3 : 1): *SeklKat* 13v; przełóżył ie nád ludem półpolitym/ [...] mowiac im á przykázuiąc: Słuchaycie łpraw ludzkich/ á łpráwiedliwie rozeznowaycie y łkázuycie *BielKron* 32, 33; gdy mu [*Abrahamowi*] fię P. B. vkazał [...] rołkázuiąc mu y mowiac: wynidz z ziemie twoiey *SkarŻyw* [282].

»mowić i radzić« (1): Dobrzeć Kato mowi y rádzi/ áby fie koždy człowyek chronił y łtrzegł nýerządnych byałych głow. *GliczKsiąz* P.

»upominać a mowić« (1): Y zebráli do fiebie ono zgromádzenie łwięte/ vpomináiąc ie á mowiac k nim: Stáraycie fie namileyłzy bráciłzkowie *RejPos* 23.

»wołać, obwołać i (a) mowić« (10 : 1): *MurzNT Mar* 10/47; A gdy z támtąd łfedł Iezus/ łłli zá nim dwáy łlepi wołáiąc á mowiac: Smiłuy fie nád námi [*clamantes et dicentes: Miserere nostri*] łynu Dawidow. *Leop Matth* 9/27; *BibRadz Ier* 3/12; *RejPos* 12; *BudBib Dan* 4/4, *Ion* 3/7; á Bifkup wołác pocźnie y mowić: wżyfcy wierni chwalmy P. y Bogá náłzego *SkarŻyw* 173; *LatHar* 352; *WujNT Matth* 9/27, *Mar* 10/47, *Act* 24/18.

»złorzeczyć a mowić« (1): ktory miotał kámienie w błoto złorzeczác krolowi/ á mowiac: Wynidź roźlewácžu krwi *BielKron* 72.

W przen [w tym: z przytoczeniem (w tym: z zapowiednikiem tak (2)) (23)] (24) : PatKaz II 33v; *RejPos* 235v; Idźciefz mowi/ Stolicá Cárogrocka/ Synowie tám gdzie fię błogofłáwieńłstwo Chrześciánłkie przeniofło *SkarJedn* 402; A łpráwiedliwość która iefł z wiáry/ ták mowi/ Nie mow w fercu twoim [*iusiitia się dicit: Ne dixeris in corde suo*]; ktoź włtąpi do niebá? *WujNT Rom* 10/6.

mowić komu (10): *LatHar* 329, 724; Tedyć pocźną mowić goram; Przywalćie nas [*incipient dicere montibus: Cadite super nos*] *WujNT Luc* 23/30. Cf »mowić duszy [czyjej]«.

mowić o co (1): Sámá Rzeczpołpolita iuz fię ledwo czuie O fwą krzywdę nie mowi *Prot Dv*.

Fraza: »usta mowią [do kogo]« (1): otzy walfe [...] widzą iż vftá moie mowią dowas/ powiedzycy oycu memu wżytkę chwałę moię *HistJóz D4v*.

Zwroty: »Duchem Świątym [= z *natchnienia Ducha św.*] mowić« (1): y Duchem ś. do ich fercá mowil [Bóg do trzech królów]: Wftańcie/ iedźcie do pokłonu Syná mego *SkarKaz 518a*.

»mowić duszy [czyjej] [= komu]« (7): W miłym bodze mam duphanie iakoż tedy mowicie dufzy moiey przenies fię na gorę [quomodo dicitis animae meae: *Transmigra in montem*] iako wrobl *WróbŻołt 10/2*; Szałony zgromádziłes gumná fwoie/ bogáctwá fwoie/ a mowisz dufzy fwoiey/ vżyway mařz wżytkiego dofyć *RejPos 6v, 82v, 84v, 192v, 317, Ooo3*.

»mowić do serca [czyjego] [= do kogo]« [szyk zmienny] (4): *Leop 2.Par 32/6*; *RejPos 293v*; á do iey fercá Chryftus mowil: nie boy fię Antonino/ iam z tobą iest *SkarŻyw 444*; *SkarKaz 518a*.

»mowić z [jakiego] serca (czyjego), [jakim] sercem« [w tym: do kogo (1)] [szyk zmienny] (2 : 2): *LubPs S6*; á modliłem fię do niego/ mowiac ták ze wżytkiego fercá moiego [*dixi ex toto corde meo*]. O Boże oycow [...] Dáyże mi mądrosć *BudBib Sap 8/21*; iefli fię kiedy y Świątym mowi [...] Zmiłuy fię/ ábo řpraw; inřzym fię pewnie fercem/ niżli Pánu Bogu mowi *LatHar 329, +3*.

»mowić w sercu(-och) [czyim(-ich)]« = *mówić w myśli* [szyk zmienny] (2): *LubPs I3v*; MOwiłem (też) w fercu moiem/ przydz teraz [*Dixi ego in eorde meo: Vade nunc*] *BudBib Eccle 2/1*.

»mowić słowy« (1): A zezwawřły wřfyřtkich na vlicę brany mieyřckiey/ mowil do fercá ich/ tymi flowy [*locutus est ad cor eorum dicens*]. Mężnie fobie poczynaycie/ á pořilaycie fię/ nieboycie fię nic *Leop 2.Par 32/6*.

Szereg: »wołać i mowić« (1): zdobywał fię ná ten duchowny ráunek/ vprzeymym fercem do P. Bogá wołaiąc/ y mowiac: Przeraż boiáźnią ciáło moie *LatHar +3*.

Przen (56) :

a) *Metonimicznie (podmiotem dzieło myřli czyjej zamiast twórcy, autora): zawierać, przekazywać pewne nakazy i zalecenia utrwalone bądź na piřmie, bądź w tradycji ustnej [w tym: w połączniu z: zakon (21), Pismo (řwiąte) (20), słowo (boże) (3), prawo (a. ustawa) (2), ewanjelija (1), psalm (1); w tym: słowo to obietnica (1)] (48)* :

mowić co (10): Co kolwyek zakon mowi/ tym mowi ktorzy řą pod zakonem. A to tu nye wymuye tákye álbo owákycy przykazánya/ ále o wřfyřtkich wobyec powyeda/ iż tych tylko obowyezuyą/ ktorzy řą pod zakonem *KromRozm II n, n*; *Leop Rom 3/20, YY4v*; *BibRadz Rom 3/20*; *CzechRozm 200*; *SkarJedn d8*; *CzechEp 32*; Izali też zakon te⁸⁰ nie mowi [*An et lex haec non dicit*; áza y zakon tego nie rořkázuie? *LatHar 127*]. *WujNT 1.Cor 9/9, Rom 3/19*.

mowić o kogo (1): Zakon przyrodzony mowi o vmárle. *SkarKaz 381b marg*.

Z przytoczeniem [w tym: z zapowiednikami: tak (3), co (1), to (1); przytoczenie w antepozycji (1)] (23): *PatKaz III 134*; abowiem miałem ia nadzieię w flowiech twoich [...] w flowiech, tho w obietniczach twych ktore mowią, kiedy będziecie řtac przed krolmi y przed kxiążety niemyřcieřz czo macie mowic *WróbŻołt oov*; *MurzNT 21*; Spominałem nyedawno vřtáwy ápořtolřkycy: Z tych piřwřřa ták mowi: Biřkup ode dwu álbo trzech biřkupow ma być řtáwyon *KromRozm III I3*; Zářię piřmo mowi/ bądźcie pořłufzni řtářzym wářzym *BielKron 203, 201v, 203, 465v*; *SarnUzn H4v*; *BiałKat*

b2v; *CzechRozm* 200; *SkarJedn* 288; *SkarŻyw* A4v, 100; *PaprUp* D2; *WujNT Rom* 7/7, 1.*Tim* 5/18; Co Ewangelia mowi. Czńycie vřtawicźnie/ bo niewiećie dniań ani godziny. *WysKaz* 47; *PowodPr* 22; nie łay głuchemu/ y przed ślepym pniań nie kłać/ mowi zakon. *SkarŻyw* 279a, 42b, 313b, 385a.

mowić do kogo z przytoczeniem (1): bo tey nocy mowiło łowo Boże do Náthána: Rzecz łudze memu Dawidowi/ áby nie budował domu moiego *BielKron* 70.

mowić o kim z przytoczeniem (1): o takich piłmo mowi/ od myśli nieuczćiwych y głupich á nikkzemnych řtrzelź mię Pánie. *SkarŻyw* 293.

Ze zdaniem dopełnieniowym; aby (1); cokolwiek (6) (7): Bo nam głońno pyłmo mowy Abychmy biły gotowy. Bo łmierć iako złodzyey dibie *RejKup* d2.

mowić do kogo ze zdaniem dopełnieniowym (1): iż cokolwiek zakon mowi/ do tychći [*quaecumque lex dicit (marg) loquitur (-) iis ... loquitur*; tym *Lop, BiRadz, WuNT*] mowi ktorzy łą pod zakonem? *CzechEp* 32.

mowić komu ze zdaniem dopełnieniowym (5): *KromRozm II* n; A wiemy tho iż cokolwiek zakon mowi/ mowi tym ktorzy w zakonie/ áby koźde vřtá były zátulone *Leop Rom* 3/19, *YY4v*; *BibRadz Rom* 3/20 [19]; *WujNT Rom* 3/19.

Fraza: »jako mowi [co]« [= *wtrącony odsyłacz do źródła wypowiedzi*] (5): Niewiałyty w kośćiele niech milczą. Bo im nie dopuřczono mowić/ ále áby poddáne były/ iáko y zakon mowi [*sicut et lex dicit*]. *Leop* 1.*Cor* 14/34; *BudNT* 1.*Cor* 14/34; *WysKaz* 46; *WujNT* 1.*Cor* 14/34; *SkarKazSej* 665b.

Zwrot: »głońno mowić« (1): *RejKup* d2 *cf* *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

b) *Dać się słyszeć, brzmieć słowami* [zawsze z przytoczeniem z rozkaźnikiem] (8) : Vřlyřłałem áś drugi głoń z niebá/ ktorzy mowił [*audiui aliam vocem de caelo dicentem*]: Wynidźćie łniego [z *Babilonu*] ludzie moi *Leop Apoc* 18/4; *RejAp* 154; Głoń mowi/ wołay [*Vox dicentis, Clama*] *BudBib Is* 40/6; *WujNT Apoc* 4/1; Lecz głoń Oycá niebiełkiego mowi: tego łuchayćie/ nie mowi/ piłmá iego łuchayćie. *SkarKaz* 118a.

mowić do kogo (1): iáko Apořtoł powiađa/ iż do nie[go] głoń mowił; wřtěp ku mnie wylřłzey *RejAp* 47.

mowić ku komu (1): Y vřlyřzałem głoń ktorzy ku mnie mowił [*et audiui vocem dicentem mihi*]: Poyrzy przeciwo łobie *Leop* 4.*Esd* 11/36.

d. *Zwracać się z pytaniem (372)* : Wzow mię á iac ozowę/ ábo i bęďe mowił á ty mnie odpowieday [*loquar et responde mihi*]. Y wiełez ieřt nieprawołći y grzechow moich? oznayńże mi przeřtěpřtwań y grzechy moie. *BibRadz Iob* 13/22, *Ex* 19/19.

Z przytoczeniem pytania z wyłaczeniem pytań retorycznych [w tym: z zapowiednikami: tak(o) (23), co (3), jako, tak to, to] (362): Wąź przed nim [*przed kmieciem*] ledwie vćiekał/ Aże do łwey iámy wbieżał: Mowiąc/ czemuś mię vderzył/ A tom ći ia bárzo wierzył. *BierEz* N2v, B4; Drudzy lepák mowili/ Y tzo ten vczynil/ ij krádl czyli zřadzał. A drudzy odpowiedali ijże zhoytza był *OpecŻyw* 143, 32v, 33, 39, 44v, 68 (11); *BielŻyw* 159; *HistAl* Fv; *MurzHist* H4v; *LubPs* bb3, dd6; *KrowObr* 9, 59v, 116 *marg*, 166, [245]v; á bęďą mowić zumiawłřy łie/ Czemuź ták Pan Bog vczynił tey źiemii [*et dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terrae huic*]/ y domowi temu? Odpowiedzą: Iź opuřćili Pána Bogań oycow łwoich *Leop* 2.*Par* 7/21; Y poiąwłřy go/ wiedli go do łwego kollegiom/ mowiąc

[*dicentes*]: Możemyli wiedzieć co to za nowa nánká iest/ którą ty powiadałz? *Leop Act* 17/19, *B2, *Num* 11/4, 20, *Iudic* 5/28, *2.Reg* 11/20 (16); *RejZwierz* 23v; Nie mowże [*ne dicas*]/ Przeczże czasy przefzłe były lepsze niżli ninieyfsze? bo o tym nie pytałz fię z mądrości. *BibRadz Eccle* 7/11; Szukáli go [*Jezusa*] tedy [...] á mowili: A on gdzież iest? *BibRadz Ioann* 7/11, *Gen* 18/13, 19/5, *Num* 11/4, 18, *1.Reg* 11/12 (20); *OrzRozm* E2v; *BielKron* 31, 31v, 64, 109, 146, 227v, 326; powiedz mi/ Polfká Królestwemli iest/ czyli nie? Rzeczze że iest. Nuż ty [...] ták mów: Tedy Polfká ma Królá? Odpowię/ pewnie że ma. *OrzQuin* Aa2v; *SarnUzn* B6v, E; *GórnDworz* T2v, T6, Y4v; oto Mędrzy od wchodu fłończá przyfzli aż do Ieruzalem/ mowiąc: Gdzye iest ten kthory fie národził krol żydowfki? *RejPos* 35, 41, 48v, 50v, 51, 125v (11); *RejPosWiecz*² 93v; Y wżedł krol Rechawehám w radę z ftárfzymi [...] mowiąc/ co wy rádźicie iákimi słowy mam odpowiedzieć [*consuluit ... dicendo: Quomodo consulitis ut respondeam*] ludowi temu? *BudBib 2.Par* 10/6, *2.Esdr* 13/11, *Iob* 7/4, 21/28, *4.Esdr* 4/32, *Eccle* 39/21, 25; *HistHel* D3; przyftąpili kniemu [*ku Jezusowi*] wczącemu [...] mowiąc. Ktorą władzú to czyniřz? [...] A odpowiedáiąc Iezus rzekł im: Spytam y iá was [*accesserunt ... dicentes: In qua auctoritate haec facis ... Respondens ... dixit eis: Interrogabo vos et ego*] o iedną rzecz *BudNT Matth* 21/23, *Matth* 8/27, *Mar* 14/14, *Ioann* 7/15, 10/47; *CzechRozm* 70v, 122, 158v, 171; vkázował [*cesarz Konstantyn*] mieřzek z pieniędzmi/ y mowił: á drogi to mieřzek? odpowiedziál ktokolwiek: tak drogi ile wnim pieniędzy. á potym wyfypawfzy zniego pieniędze pytał: á teraz drogi iest? powiádáli nic nieważy. *SkarŻyw* 299, 285, 329, 452, 483, 502 (17); *CzechEp* 121, 243; *KochFr* 93; *ArtKanc* C13, G17; Mówię/ prawdáli to: czy wmiéramy Ze wřzytkim zgołá/ á więcý nie mamy Zywoťá/ tylko póki duřzá w ćiele? *GórnTroas* 30, 29; Mowił záś Piłat. A což tedy wczynię z Iezufem/ [...] Rzekli wřzyřcy: Niech będzie wkrzyřzowan. *LatHar* 698, 379, 690, 691; Mowili tedy [*uczniowie*]: Coż to iest co mowi [*Jezus*]/ Máluczko [*Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit: Modicum?*]? [...] y rzekł im: O tym fię pytaće miedzy łobá/ izem wam rzekł; máluczko/ á nie wyřrzyćie mię *WujNT Ioann* 16/18, *Matth* 2/2, 6/31, 9/14, 13/54, 15/1 (40); *WysKaz* 17; *PowodPr* 25 [2 r.]; teraz mowiem: Czemu Turecka moc ták wiele Chrześćijánřtwá poźarłá y pogubiłá? czemu Chryřtus nářz nie pokaże mocy řwoiey? *SkarKaz* 4a, 42a, 607b; *SkarKazSej* 679a; *KlonWor* 17.

mowić do kogo z przytoczeniem [w tym: jeden do drugiego (6), do siebie = nawzajem jeden do drugiego (2)] (72): Y iáł mowić [*Ksantus*] do drugiego: A tyř řynu z źiemie ktorey/ On mu rzekł/ iestem z Libiey. *BierEz* B2; *HistJóz* B2v; *GlabGad* N5v; Iakob mowi do řinow Ach me namileyřze dzieći což fie to wždy dzieie *RejJóz* L8; *HistAl* D4v; *KrowObr* 166v, 240v; zwolennicy iego/ ięli mowić do niego [*accedentes ... dixerunt ei*]: Przeczże w tych przypowieřćiach mowiřz do nich? On im odpowiedziál *Leop Matth* 13/10, *Gen* 26/27, 41/38, *Iudith* 5/26, *Matth* 9/11, 13/27 (8); mowili do niey [*do Rebeki*]: Chceřzli ty iechác z tym człowiekiem? A oná odpowiedziála/ Poiáde [*dicerunt ad eam: Nunquid ibis cum viro isto? Et dixit: Ibo*]. *BibRadz Gen* 24/58, *Ex* 5/22, 14/11, *1.Reg* 12/6, *Neh* 13/17, 21 (11); *OrzRozm* H; *BielKron* 84v, 89v; *GrzegRóżn* G; *RejAp* 125v; *GórnDworz* Z5v; A widząc to oni Licemiernicy/ mowili do zwolennikow iego: Czemu tho z iáwnogrzeřzniki y grzeřzniki Miřtrz wářz iada? *RejPos* 324, 172, 213v, 283, 305v, 331; *BiałKat* 6, 73v, 133v; *RejZwierz* 168, 178; *KochMon* 33; *BudBib Ios* 17/14, *2.Esdr* 13/17, *Mich* 7/10, *4.Esdr* 11/37, *1.Mach* 12/44; *CzechRozm* 148v, 159v, 257v [2 r.]; *SkarJedn* 92; *SkarŻyw* 372, 482; *MWilkHist* G3v; *CzechEpPorz* **3v;

ReszPrz 51; *ArtKanc* Q9; Y wízedł znowu [*Piłat*] do Ratuńzá/ y do P. Iezufá mowił: A íkadeś ty? ále P. Iezus nie dał mu odpowiedzi. *LatHar* 733, 705 [2 r.], 711, 718; *WujNT Luc* 4/36, *Luc* 7/24, 8/25, *Ioann* 11/56, *Act* 2/7, 12; *SkarKaz* 351a, 453a.

mówić komu z przytoczeniem (57): *OpecŻyw* 41; *HistJóz* D2; *TarDuch* D5v; Mowili mu tedy [*Dicebant ergo ei*; Pytáli go *Leop*]/ Iákólf się otworzyły oczy twoie? Odpowiedziál on i rzekł *MurzNT Ioann* 9/10, *Mar* 8/21, *Ioann* 8/19; Abowiem iufz ná then tzás żaden niefmiál Papieżowi mówić/ tzemu ták tzynińfz? *KrowObr* 197, 8v; *RejWiz* 71; *Leop Iudic* 20/11; *RejZwierz* 26v; gdy wam fynowie wálzy będą mówić co to zá nabożeńftwo/ rzeczcie: ofiárá Páńfka íeft prześcia. *BielKron* 30; A gdy odiecháli połtowie/ przyśzedł k niemu [*ku królowi*] Ezáiafz Prorok/ mówiąc mu: Co to byli zá goście á íkąd á częgo chcieli. *BielKron* 90, 11, 52, 66, 72v, 95v; *SarnUzn* G7; *RejAp* 110v; trefi ná iákiegoś páchołká/ y mowi mu/ Towárzyfzu niewiełf gdzie thu moiá gośpodá. *GórnDworz* P8, Q; *BudBib 2.Par* 25/15; Y mowi iym Iezus. Iako wiele chlebow maćie? [*ait illis ... Quot panes habetis?*] A oni rzekli. siedm *BudNT Matth* 15/34, *Matth* 8/26, 20/6, *Mar* 14/19, *Ioann* 1/48, 9/17 (11); *SkarŻyw* 99, 338 [2 r.], 369, 535; *CzechEp* 131; *LatHar* 711, 719, 732; mowili mu [*Jezusowi*]: Czemuż vczniowie Ianowi y Pháryzeyfcy połzczą: [*dicunt illi Quare discipuli Ioannis ... ieiunant*] á twoi vczniowie nie połzczą? *WujNT Mar* 2/18, *Matth* 3/7, 16/17, 19/3, 26/22, *Mar* 2/16 (14). *Cf Zwroty, Szeregi.*

mówić ku komu z przytoczeniem [w tym: jeden ku drugiemu (6)] (32): ku fwoim Pánom [*król*] mowił: Ieśliście o tym fłyfzeli/ Albo też niegdy widzieli. Bych Ligurgowi winien był/ A v niego co pożyczyl: Rzekli iż nie widáli/ O tym nigdy nie fłycháli. *BierEz* G3, P3, P4, S; *OpecŻyw* 28, 55v, 164v; on [*rozbójnik*] rąką gwałtowna na nyą fzyą yełth rzucill mowycz kv nyey małch pyenyadze, ona gdy odpowedyala nyemam bo dopyro ponye ydą Thedy [...] *LibMal* 1544/93v, 1554/188; *RejJóz* M7, O2v; Paweł mowj ku Kupczowij Miły bracie czo íyę ítało *RejKup* q5v; *MurzHist* H4; *MurzNT Luc* 8/25; *Leop 2.Reg* 19/41; Oto íełcze śmiem mówić ku pánu memu [*loqui ad Dominum meum*]/ A íełfzby tám íedno tylko dwádźieściá [*sprawiedliwych*] byli ználeźieni? Tedy mu on odpowiedziál/ Nie zátrácę ich y dla tych dwudźieftu. *BibRadz Gen* 18/31; Y mowili zwolennicy íedni ku drugim [*Dicebant ergo discipuli ad invicem*]: Izali mu ktho przynioł coby íadł? *BibRadz Ioann* 4/33, *Gen* 31/36, *1.Reg* 26/6; *BielKron* 3, 17, 129, 304, 456v; *RejAp* 69; Y zumiewáli fię wízytcy y waháli fię íeden ku drugiemu mówiący [*alius ad alium dicentes*], Coż to chce być? *BudNT Act* 2/12, *Luc* 4/36; *LatHar* 709; *WujNT Mar* 3/23, 4/41, 10/26, *Luc* 5/30.

mówić przez kogo, przez co [w tym: przez usta czyje (1)] z przytoczeniem (1): a wyobraźenie páná náłżego Iezu Krytá/ ktore [!] przez vftá onego íeleniá iáko niegdy przes oflicę Báláámowę mowił rzekąc. *HistRzym* 127.

mówić przed kim [= mówić do kogo] z przytoczeniem (1): Vćiekł thedy Dawid z Náioth/ ktore íeft w Rámáthá/ y przyśzedłf y mowił przed Ionáthą: Cożem vczynił [*locutus est coram Ionatha: Quid feci*]? kthora íeft niepráwość moiá? *Leop 1.Reg* 20/1.

mówić z kim [= do kogo] [w tym: z sobą = nawzajem do siebie (1)] (2): A wízákoż o íądźiech thwych z tobą mówić będą/ Czemu fię ták fortunią drogi niepobożnych? *BibRadz Ier* 12/1; *ArtKanc* F15.

mowić z kim [= *tak jak kto*] z przytoczeniem (1): Mów ząwždy s Pąwłem świętym: Pánie/ co chcesz abych czynił *BiałKat* 208v.

mowić w czym [= *w dziele pisanym*] z przytoczeniem (1): mowi w Ewangeliey on vrzednik winnicę do iednego zawidznego robotnika/ więc prawi oko twoie dla tego złe ieft, iżem ia dobry *GlabGad* N5v.

W połączeniu tautologicznym z *part praes act* „rzekąc” w funkcji zapowiednika przytoczenia ‘tymi słowy’, ‘w te słowa’ (4): A on [Józef] k nim [do braci] frego mowił rzekąc: Skądęście? Odpowiedzyeli/ z zyemie Kánáneyfkiey. *BielKron* 17; *HistRzym* 127, 133; *BudBib Ios* 17/14.

Ze zdaniem dopełnieniowym pytajnym (4): rzeczenie [...] gofpodórzowi: Miftrz nafs mowi/ gdzie ieft odpoczynienijé iego/ gdzieby pożywatz miał z fwymi zwoleniki baranka wielkonotznego? A on ci wám vkáže fięń wielką vflaną *OpecŻyw* 86v; *BielŻyw* 78; *BielKron* 50v; A ia wątpiac o tey to gadce/ mowiłem/ iefliby chciał iść [Paweł apostoł] do Ieruzálem [dicebam si vellet ire Ierosolymam]/ á tám o tym być rozśádzon. *WujNT Act* 25/20.

Z połączeniem zdania dopełnieniowego z przytoczeniem pytania (1): iáko tu pokuźzał Apaśtołow [!] fwoich/ [...] mowiac k nim/ [...] Iż gdzie weźmiemy chlebá/ czymbychmy tę wielkość nákarmili? *RejPos* 82.

Zwroty [zawsze z przytoczeniem]: »mowić miedzy sobą« (10): a sfukaiątz milégo Iezufa mowili miedzy sobą [colloquebantur ad invicem *Vulg Ioann* 11/56] [...]: Czo fie wám widzi/ fnádz nie przydzie ku temu świętemu dniu *OpecŻyw* 69v, 50v; *MurzNT Luc* 24/32, *Ioann* 11/56; *RejPos* 125v, 126; Mowili tedy vczniowie miedzy sobą [Dicebant ergo discipuli ad invicem]: Aboć mu kto ieść przynioł? *WujNT Ioann* 4/33, *Luc* 7/49, 35, 16/17.

»mowić sam sobie« = *rozmyślać, zastanawiać się* (2): *HistRzym* 133; A tak nic fie nie fráfuycie/ mowiac łami łobie: co będyemy ieść *RejPos* 217.

»mowić tymi słowy, w ty słowa« (2 : 1): Y mowił Dawid ku Achimelechowi Heteyczykowi/ y ku Abifáiemu [...] tymi słowy [dixit ad Achimelech ... et ad Abisai ... dicendo]/ Kto ze mną poydzie ku Saulowi do woyská? Odpowiedział Abifái/ Ia z tobą poydę. *BibRadz 1.Reg* 26/6; Aby mowili do Kápłanow [...] w thy słowá [Ut diceret ... dicendo]/ Izali plákác będe miefiacá piątego wylącywfy fię/ tak iákom czynił przez kilká lat? *BibRadz Zach* 7/3, *Agg* 2/3.

Szeregi [zawsze z przytoczeniem]: »kusić, pokuszać i (a) mowić« (6 : 1): *MurzNT Matth* 22/35; ieden żakonny doktor powfthał/ kuffac go á mowiac [tentans illum et dicens]: Miftrzu/ co czyniac żywot wieczny otrzymam? *Leop Luc* 10/25; *RejPos* 208, 229v; *BudNT Matth* 22/35; *WujNT Matth* 19/3, *Luc* 10/25.

»pytać a (i) mowić« (2): *LatHar* 709; Y pytáli go [Jana Chrzciela]/ á mowili mu: Czemuż tedy krzcíłz [interrogaverunt eum et dixerunt ei: Quid ergo baptizas]/ iefliżeś ty nie ieft Chríftus *WujNT Ioann* 1/25.

»wołać i mowić« (1): przyftáwowie oni Izráelscy przyźli do Fáróná/ wołaiac do niego/ y mowiac [clamaverunt ... dicendo/ Czemu to nám czyniśz sługom twoiem. *BibRadz* 5/15.

W *przen* (2) : Defecerunt oculi mei in eloquium tuum: dicentes quando consolaberis me. Vftály oczy moje w obietnici twey/ mowiacz y kiedyśz mie pociefzych [!]. *WróbŻołt* 118/82.

Zwrot: »sercem [jakim] mowić [ku komu]« (1): sercem nábożnym k niemu mow: [...] iakoż fie to śmucisz/ ijinńlé wślytki śmutné cielśyś. *OpecŻyw* 99.

Przen: *Dać się słyseć, brzmieć słowami [z przytoczeniem pytania] [do kogo] (1)* : wślyśzałem głos kthory do mnie mowił: Szawle/ Szawle/ cze^{mm} mię przeláduiesz [audiui vocem dicentem mihi ... quid me persequeris] *Leop Act* 22/7.

e. *Używać wyrazu, wyrażenia, zwrotu, określenia, formy językowej (wyrazu pospolitego lub nazwy własnej) itp., wyrażać się (608)* : *BierRaj* 23; Iześ śzoczewicę mowił/ Przetom iedno źiárno włożył. *BierEz* C2; *PatKaz* I 1; *WróbŻółt* D6v, 17, nn5v; ielśy czego będziecie profic oyca mego wymie moye da wam/ tuć niemowy [Chrystus] wymię panny Mariey/ ány dla panny Mariey/ any przez panne maria/ ale mowy wymię moie *SeklKat* P3v, E3, V2, Y2v; *KromRozm I* Cv [2 r.], C2v; że tész iedni mowią pax huic domui/ a drudzy pax vobis/ miałto zwyczajínego pozdráwiania *MurzNT* 14v, 26, 41, 131; iako gdy niektorzy mówią miałto księże/ kłze miły/ [...] a gdy barán biie rogami mowią trykńzá rć. *MurzOrt* B3, Bv, B2, B2v; *KromRozm II* hv, 13; *KromRozm III* E6v, G4v; *GliczKsiąż* D7v, D8; Niemowi tu [Chrystus] pás owce twoie/ ále mowi pás owce moie *KrowObr* 4, 16, 74, 76v [2 r.], 95, 202v (15); *OrzRozm* F3; OTho trzeći/ rzeczony Mirabilia mundi/ to ielś/ dziw świátá/ iż ták rad mowił. *BielKron* 175, 318, 427; Tákżeć Kalwinowi ieden Bog Troyca nie podoba się [...] y gruby ielś ábo nie wyczołány/ (Barbarus on mowi) ielśliby kto go wzywał *GrzegRóżn* I2, H4, I2; Abowiem (yz tak mam mowić) w niktorych ludziach dowćipu óstrość ielś ółowna/ á wniktorych żelazna. *KwiatKsiąż* Lv; *Obsolevit iam ipsa oratio, Záltárzáłá fie/ álbo wślyśłá z wożywánia* [!] tákowa mowá/ nie mowiemy ták teras *Mącz* 262b; *Rigidus homo, Surowy/ gruby/ teź mowią niewyczołány człowiek/ grundichwał. Mącz* 356b; *Praevius, Vprzedzáyący/ náprzod ydący/ przedróžny moźe być mówiono. Mącz* 492d, 6a, 15b, 16c, 30b, 54a (33); *SarnUzn* B8, C6 [2 r.], C6v [5 r.], C7v [2 r.], C8v (19); *Pátrzayże iż tu nie mowi im lámym/ ále iemu lámemu niechay będzie cześ y chwałá RejAp* B7, B7 [2 r.], C6v, 16, 41, 152, 176; *Thowágliá Włókie słowo/ iuz v nas zá Polńkie vydzie. tákież grácia/ kiedy mowiemy/ nie cudna práwi/ ále ma grácią GórnDworz* F6v, E6v, F2v, Bb5, L16v; *RejPos* 125v, 129v [2 r.], 149v, 183v, 213, 294v, 301v; *RejPosWiecz*² 92, 93v; *Oycze náłz/ nie mówisz óycze* [!] móy: *Day nam/ nie mówisz day mnie BiałKat* 143v, 111, 138v [2 r.]; *GrzegŚm* 24, 39 [3 r.], 59; *KuczbKat* 125, 285, 435 [2 r.]; *RejZwierc* 9v; *WujJud* 30, 96v, 97v, 178; *RejPosWstaw* [110²]v; Iako przeto nie mowimy/ wezwał ociec Stánisław/ [...] śyna śwe^{go}/ ále wezwał ociec Stánisława śyná śwe^{go}/ ták teź mamy mowić. Wezwał Izáhák Heśawá śyná śwego *BudBib* I ov; Ano wiázáliśmy śnopy [...] (*marg*) Włáńnie śnopowáliśmy śnopy/ ále ták polacy nie mowią. (–) *BudBib* I 21b *marg*; zás Arámćzyzy záltąpili byli ziemię. (*marg*) wł. y wślyćcyli się/ ále my ták nie mowiemy. wł. nápełnili ziemię/ *Rozumiey śobą. (–) BudBib* 3.Reg 20/27 *marg*, b2v, *Gen* 22/14, *Os* 1/1, *Mich* 1/1; *BudNT przedm* b7v, c7v [3 r.], d2 *marg*; Abowiem gdyby to śłużyć miáło oycu/ á nie śynowi/ tedyby nie mowił Hutos/ Ten: áleby rzekł był/ *Ekeinos/ to ielś On CzechRozm* 62v; Tu iedny słowá żydowńkie/ dwa tłumáćze choć iednym wyrozumieniem przekłádáią/ iednáć słow nie iednáćkich wżywáią/ on mowi nie kłztałtówna/ á ten gruba: A wślyśtko to iedno ielś/ y rzecz iednę znáćzy: ten zás mowi/ odchłáni á on przepáści *CzechRozm* 128, 16v, 23v [2 r.], 25v, 27, 29v (43); *ModrzBaz* 128v; *SkarJedn* 176, 197; *SkarŻyw* A3v, 283; *StryjKron* 380; *CzechEp* 41, 170 [2 r.], 182 [2 r.], 218, 221 (11); gdyż tu

z łtrony poślugowania/ nie łáme⁸⁰ Piotrá ále w wielkiej liczbie [= w pl] mowiąc/ Proroki y Apołtoły włpomina. *NiemObr* 36, 32, 108, 135; *KochFr* 21; czym inem ząbieżećby fię musiało złemu/ nie tą [...] łtrażą vgrániczną/ á dobrze mowie łtrażą/ bo trudno tę garść ludzi woýfkiem názwać *GórnRozm* D3v, H; *PaprUp* K4v; *GrochKal* 23; *OrzJan* 100; Świętych obcowanie. [Drudzy wołą mowiąc Świętych łpołeczność ábo vczelstnictwo.] *LatHar* 9; Drudzy mowią/ moiá w tym winá/ miáłto thego mi žal. *LatHar* 85 *marg*, 65 *marg*, 188, 375; Chrześciánin mowić mamy; á nie Chriłtyánin, *WujNT* 445 *marg* [*idem* Yyyyy], 11, 162 *marg*, 374, 652, *Gal* 3/16 (12); *SarnStat* 534; *PowodPr* 45; y przeto nie trzy Bogowie ále ieden Bog/ tym lię łłowem dáie znác: iż nie mowi/ w imioná: ále w imię/ iáko iednego Bogá/ ktorego zowiem Troycą *SkarKaz* 275a, 157b, 311a, b [2 r.]; Gdy będziefz w cechu/ Zá łáfką/ co łłowo/ Mow cząpkę ziąwłzy. *KlonFlis* F, F, F3; *KlonWor* 28, 52 [2 r.], 255, 71, 80.

mowić około czego [= na temat czego, o czym] (1): ábyłmy głúpie złothą wędą ryb niełowili/ iáko Augułtus Cefarz/ około łzkodliwych á niepotrzebnych walkách [!] mowił. *OrzRozm* S4v.

mowić wedle (a. *według*) *czego* (3): Wedle Iwreyłkiey mowy mielibyłmy mowić nie Efáiałz/ ále Iefzaiáhu *BudBib* I 214v *marg*; tedy mu ták Bog odpowiedział: mowię wedle włafności ięzyká żydowłkiego: Oblicza moje poydą. *CzechRozm* 17, 142.

mowić komu (1): Tłústego łkromnym/ prędkiego ćiekáwym Muśi zwác kto chce być myśliwcem práwym/ Wątrobę lekkim/ á gdy fię obłowi/ Płom herab mowi. *KlonFlis* Fv.

mowić po jakimu [*w tym: po łacinie* (2), *po polsku* (1); *po staremu* (2), *po papiessku* (1); *po naszymu* (1), *po twemu* (1)] (8): *GlabGad* B2v; *OrzQuin* C3; krótki wykłád paćierzá/ iáko po łtáremu mowią: to iest prawdziwéy modlitwy Páńłkiey *BiałKat* 220v; *CzechRozm* 128; *BudBib* I 221d; *SkarJedn* 74; Boć pewnie bez łłowá Bożego/ [...] nie może być zbor ábo mowiac *po Papiessku, kościół*. *CzechEp* 129; *GórnRozm* A4; Do tákiego okázowania/ po nálezmu mowiac/ siłá tám było dworu/ woýłká rycerłtwá/ dołtátku *SkarKaz* 122b.

mowić z kim [= tak, jak kto] (1): tedy ten kto to vczynił (mowiac: iuż po twemu z tobą) Wolności záżył *GórnRozm* A4.

mowić (jako) o kim, o czym (12): *SarnUzn* F8v; *GórnDworz* O3v; Wiem że w ięzyku Hywreyłkiem/ to łłowo Izrael/ gdy znaczy ziemię Izraelłką/ tedy bywa ták oniem mowá/ iáko o niewieście álbo o ziemi (in foeminino) ale żeby też oniem tak mowić/ iáko o bydlęciu/ albo iako o dziecięciu (in neutro) tego ielzcie nigdy niełłychálem v Polakow. *BudBib* I c3, I c2v [4 r.]; mowi o nim [*o Izraelu*] iákoby mu rok ábo pułtorá było/ gdyż iuż miał lepiey piąćiunáście lat. *CzechRozm* 148v, 17 [3 r.], 42.

W połączeniu tautologicznym: »mowić mowiac« (1): gdzie choć iey dopiero obiecuie/ iż począc miáłá/ á wždy tákże mowi y tychże też łłow vżywa mowiac: bo oto poczęłás/ y vrodziłás. *CzechRozm* 133v.

Frazy: »jako (ono, owo, dawno, pospolicie) mowią, jako [kto] mowi, jako mowiac« [*z przytoczeniem cudzego określenia wyrazu lub zwrotu dla wyrażenia swojej myśli*] (107 : 22 : 2): Ktoregoć [*Marcholta*] [...] wielmożności twey polecam ij iáko mowýą połpolicye poświácám ij oddawam *March¹Wiet* Av; mogłby taki łmiech być aż do vmoru iako połpolicie mowią, zdycháł prawi od łmiechu. *GlabGad* Fv, N2v, P5; *RejJóz* O8v; *RejKup* d7v; *KromRozm I* A3v; *KromRozm III* C3v, E8, I5, Q3v; *Diar* 76; *GliczKsiąż* A4, D, F3, F6, G4, H7v, K7v; Iż po łmierći bogaczá włzytko zołtawa/ tylkoż iego (iáko

mowią) zylku/ co zánioł w pyłku. *LubPs* N2v *marg*; Gdzie s fwey głowy nic nie piął/ iedno com z Lácińkiego wziął á z zwvczáiu/ iáko mowią *in praxi* będąc/ obaczył. *GroicPorz* A3v, h; áby tylko íam Pan Kryftus Syn Boży/ miał tześć y chwałę/ á my iáko Prorok mowi pořromocenie twarzy náłzey. *KrowObr* 61, 124v, 129, 160, 235; *RejZwierz* 72v, 118v; vcz íye od Kápłaná/ á iáko Ruřin mowi/ Popá pythay. *OrzRozm* E, A3v, F2, H, N2, O, S4v; Támerlan był człowiek okrutny/ á práwie iáko mowił Boży gniew *BielKron* 240v; *KochZg* A4v; á to fię tilko tym przidáie/ ktore íprawiedliwy Iupiter (iako Poeta mowi) vmiłował *KwiatKsiąż* F2; á gdy tym trzem rzeczam dofyć vczynimy/ ořtátek niechay při orzá/ iáko ono mówią *OrzQuin* Hv, Cv, C3, E3v, F4; *Prot* A2v; *GórnDworz* R8; O krothkieřz to łłowá ále wężłowáte/ iáko ono mowią *RejPos* 29, 224, 225v, 301; *GrzegŚm* 50; *RejZwierz* 38v, 97v; po nim [po mořcie] idą ku řturmu/ práwie iáko mowią ořlep/ iedni zá drugimi *BielSpr* 63v; *WujJud przedm* A4; Mnożyły fię teř dochody y zylki/ álbo iáko mowią/ obławiali fię zylki wielkimi. *WujJudConf* 230; gdyř wiele w Koronie Polřkiey/ iáko ono mowiąc/ ná řwoy Młyn wodę wiodąc/ s poyrřzodká fiebie chce mieć [panujřcego] *MycPrz* II A2v, I, C4; áby nie byłá [synwaga] nikędy ná řadnym kóńcu y po kráioch kořónoga: iáko mówiąc y o pól włořá ná mieřz *Strum* B2; *BudNT przedm* b8v, c3, dv; Bo by fię thego y flepy (iáko mowią) domácác mogł/ że to z řobá řadną miářá řtác nie moře *CzechRozm* 83, 68, 167, 247, 251v; niegodřilo řię niewieřcie/ ták w vbiorzech/ iáko teř y w inřzych włzelákich řpráwách/ gránic (iáko mowią) przeřtěpowác [nec rebus gerendis saepta (ut aiunt) transilire] *ModrzBaz* 31v, 106, 115, 135v; Gdzie fię za morzem dáleko/ ář práwie/ iáko mowią/ ná innym řwiećie/ Rzymřki kořcioł rořřzeřzył *SkarJedn* 166; Lecř v Ruři/ byle fię nie ořkoromił/iáko oni mowią/ to íeřt mieřá á mářlá nie řkuřil/ choćiaby pięćkroć ná dzień iadł/ tedy to wielkim pořtem zowią. *SkarJedn* 237, A4, 213, 232, 240, 322; hoynie iá [odziedziczoná majętnořć] ná vbogie obiemá řękomá/ iáko mowią/ řzáfował *Skarřyw* 592, 74, 459, 491; *StryjKron* A3v, 697; *CzechEp* 16, 46, 90, 91, 99 (10); *NiemObr* 4, 50; *KochSz* C2v; *ReszPrz* 106, 113; *ReszList* 148, 183; *WerKaz* 291; *KochPieř* 2; *ActReg* 130; A dáleko/ iáko ono mowią/ nie chodząc álbo nie fięgáiąc/ moře być kářdemu po częřci dokumentem tá wrzává *Phil* O2, B3, D2, I4v; *ZapKořcier* 1588/180v; *KochCn* B4; *KochPij* C4v; á iáł fię z řercá/ á iáko ono mowią / obiemá řękomá/ rozlicřney pobořnořci. *LatHar* + 2, +4v, +6, 234, 254, 507; *WujNT Apoc* 2/24; *JanNKar* D3; *KmitaSpit* A4, C6v; *PowodPr* 19, 48; Zwałtony/ y iáko Sámuel Prorok mowi/ zřtárzáły y zářiwiály/ nie dłuřo vřtánę. *SkarKaz przedm* 2, 314b, 580a; Zebyř [...] móřł řpác Beřpiecznie, iáko mowią, ná obiedwie vřzy. *CiekPotr* 46; *SkarKazSej* 661b, 691b; *KlonFlis* E2v; *KlonWor* **2.

»jako [kto (najczęřciej: niektorzy, my, wy, oni itp.; Czechowie, Grekowie, Polacy, Ruř)] mowi, jako (pospolicie) mowią« [wprowadza synonim rodzimy lub odpowiednik innojęzyczny wyrazu, imienia, zwrotu, przysłowia itp.] (61 : 19): *HistAl* N; *MurzHist* P3; Słowo łacińskie nieznaczy próřto młota abo iako indřie mowią řłodřin/ ale nierowno inřře rzeczy *MurzNT* 196 *marg*; A gđzye byř duchem błogořławił/ ten ktory yeřt ná myeyřcu nyeumyeyętnego álbo láiká/ yáko my mowimy/ yáko rzeczce Amen *KromRozm* II h2v; PRokurator/ íeřth Perřoná ktora cudze řpráwy s poruczenia Páná/ álbo/ iáko mowią/ Princypálá řwego/ řpráwuie. *GroicPorz* e2, f, kv, m3v, n, t2 (8); Nietzyn řobie Ryćiny álbo iáko wy mowicie Obrázu/ áni řadnego podobieńřtwá *KrowObr* 110v, 67v, 81v, 82v, 85v, 86 (10); *GrzegRóżn* B4, H4; *KwiatKsiąż* K2v; Agitator et exagitator, Nieřpokoynik nářábácz yako niektorzi

mowią. *Mącz* 6b; Genethlia natalitia, Pamiątká národzenia to yeft/ przepiyánie yáko náfzi polacy mowią. *Mącz* 144a; incantamentis curare, Leczyć álbo lekowác yáko báby mowią/ żegnác. *Mącz* 200c, 3b, 4b, 14c, 23a, 24d (32); zakon/ á záwołánie iego [*dworzanina*]/ ábo (iáko dziś mowią) profeffia/ niechczę áby byłá ina/ iedno Ricerfkie rzemięfło *GórnDworz* D5, M2v; *RejPosWiecz*³ 97; *BiałKat* 220v; A ták z ftrony Bożey/ nie fá w tych fwiátofcách znáki gołe ábo iáko mowiem czcze/ ále máią z fobą prawdę y fktek fpołecznie złączony. *WujJudConf* 249v; *RejPosWstaw* [21²]; ták iak o náfze Polfkie [*nazwy i imiona*] na końcu fchylam/ to ieft/ iáko Grámmátykowie mowią deklinuie ie *BudBib* I Cv; *CzechRozm* 60v, 127, 156v; Był też [...] Ifidor ábo iáko oni mowią Sidor Metropolítá Kijowfki. *SkarJedn* 268, 74, 172, 267, 369; Przeto te choroby/ któreby álbo ciáło vfufzyły/ á iáko prófci mowią wywędziły: álbo któreby bárzo rofpálic/ [...] miály: do wód tych cieplicznych/ przyftápic niemáią *Oczko* 13; iáko y Ewánielia S. Márká y S. Lukáfzá [...] z podánia ieft y z trádycyey iáko mowiem. *SkarŻyw* 364; *Phil P*; ktory [*ojciec P. Maryji*] infzym imieniem zwány był Iehoiáchim/ ábo iáko pofpólicie mowią Ioáchim. *WujNT* 204, 504; *SarnStat* 143; żeby ich nie robił ná przedác ábo/ iáko mowią/ ná tędetę *KlonFlis* A2v, H3v.

»jak(o) (ono, owo, dawno, pospolicie) mowią, (dawno, niedarmo, pospolicie, u nas, tak) mowią, jako [*kto*] mowi« [z *przytoczeniem przysłowia*] (27 : 18 : 6): Ale iako wiecz mowią, Niepotrzeba wiechy wybornemu winu/ á fama fie rzecz dobra chwali. *FalZioł* +2v; *GlabGad* B2v, G2v, G3v, G6v, I5v, N3, N3v; *RejRozpr* A2; Yáko pofpolicye mowya/ yáki pan táki kram/ yáki ocyec táki fyn/ nie dáleko záwífle od yábloni pádnie yáblko. *GliczKsiqż* Ev, E8, L5v, L7, Nv, O6v, P4v; *Clara pacta, faciunt claros amicos* mowią dawno. *OrzRozm* F3v, C4; *BielKron* 183, 262, 340, 346,429; *Mącz* 198b, 215c, 501c; *SienLek* 32v; *GórnDworz* L3, L7v; *HistLan* A3v; *WujJudConf* 243v; *Strum* E4; V nas mowią/ złym położeniem káždego fkażi, *ModrzBaz* 103 *marg*, 90; *ModrzBazBud* ¶; *KochOdpr* A4; *StryjKron* 632; Vna hirundo non facit ver. Nie czyni iáko mowią iedná iáskołká Wiofny. *CzechEp* 420; *CzechEpPORz* 7v; *KochFr* 132; *PaprUp* H2; *GostGosp* 18, 36, 40; *KochPij* C3; nie zárázem Krákw zbudowano/ iáko pofpólicie mowią *LatHar* 665; Co tedy mowią: Po fzkodzie Polak mądr *PowodPr* 84; *CzahTr* 12; *KlonWor* 41, 66, 68.

Zwroty: »[*jakim*] językiem mowić« (2): co my ięzykiem náfzym mowić możemy/ poczęłá/ dziatkámi záftápiłá/ brzemienná zoftáłá/ płodem záftápiłá [...] etc. iednę á też rzecz znácząc/ choć fłow roznych vzywamy. *CzechRozm* 127; *SkarJedn* A4.

»mowić z niemieckiego (słowa), z czeskiego, z greckiego języka« [*szyk zmienny*] (2 : 1 : 1): *Opto*, *Ządam*/ *wolę*/ *żiczę*/ *Sprzam*/ *Albo fprziam*. Też winfzuyę mowią niektorzy z niemieckiego słowá. *Mącz* 266d; *Quandoquidem*, *Gdyż*/ *Gdyżwięc* niektorzi z Czeskiego mowią poniewáfz. *Mącz* 338a, 508a; *Drudzy* wolą mowić/ *Pozdrowioná* bądź/ álbo wefel fię P. Márya/ z Greckie⁶⁰ ięzyká. *LatHar* 7 *marg*.

»w przypowieści, przypowieścią mowić« [*szyk 3 : 1*] (3 : 1): *Mącz* 198b, 488b; á nie mów thák oną ftará przypowiefcią: Da Bog komu chce y ná pyecu. *RejPos* 257; Acz biádá ty kokofzy ná ktory więc łowią/ Iáftrzębá/ iáko owo w przypowiefci mowią. *CzahTr* 12.

»w wątpliwych rzeczach mowić« (1): tákże y w wątpliwych rzeczach [*poddani księcia*] mowią: Bog wie á Hofpodar wielki. *BielKron* 429.

»słowem mowić, mowiąc słowy krotkimi« (1 : 1): átoľi łácińkíe fłowo Huius/ Bo ieľt tak nieznáczne/ iż fię zgodzi nim mowić/ iáko o mężu tak y o niewieście. *BudBib* c2v; *CzechEp* 41.

»właśnie(j) mowiąc [zwrot wtrącony], właśnie mowić« [szyk zmienny] (11 : 4): Abraha^m ípłodził Izaaka iako Czechowie właśnie mowią. Bo co niektorzy z greckie^{go} i łácińkie^{go} ięzyka o polkíem fádzac iakoby o niewieście porodził abo vrodził wykładaia/ wľzak przykro i fłuchać. *MurzNT* 1; *Proprie dicere*, Włańnych słów vziwác/ Włańnie mowić. *Mącz* 326d; *BibRadz* I 2a; *WujJud* 111; *WujJudConf* 110v; Aza tego nie napiľano w kronice? (albo) właśnie mowiąc/ wkiędze fłow (abo rzeczy) dziennych? *BudBib* I 219; *CzechEp* 228, 241, 304, 352; *NiemObr* 50; *KochEpit* A3v; *WujNT* 12; Które rzeczy nie fą leges właśnie mowiąc, áni tak zwáne bydż mogą. *SarnStat* *6v, 751.

»[komu] k woli mowić« (1): żeby tenże Anioł/ [...] nie miał być Aniołem/ ále fynem Bożym y Słowem Bogiem (iż iuż tak tobie k woli mowić będę/ chociażem ci to przed tym pokázował/ [...] żeby nie fłowem ále mową fłowá Ianowe [...] miały być przekłádane *CzechRozm* 42.

Szereg: »(nie tylko) mowić i (ale) słow (-a) używác« (2): *CzechRozm* 133v; A nie tylko mowi Pás [...] ále vżywa fłowá krolewkiego/ ποιμαυε, to ieľt/ Rządź *WujNT* 390.

Przen: Metonimicznie (podmiotem dzieło myśli czyjej zamiast autora) [w tym: Pismo (święte) (6), tekst (1)] (7) : Grecki text [...] niemowi łobbotny ani poľobbocie ani łobboty/ ale po oba razy łobbot *MurzNT* 131; *OrzRozm* T3v; *GrzegRóżn* D2, K4v; *CzechRozm* 109; czemu presbytery káplany zowieľz/ bo nie mowi píľmo nowego zakonu *Sacerdotes*. *SkarKaz* 607b.

Fraza: »jako pismo mowi« (1): áby głupiemu odpowiadał iáko píľmo mowi/ wedle głupľtwa iego *SkarŻyw* 489.

α. *Używác określenia, tytułu w stosunku do kogo: nazywác, tytułowác* [w tym: z przytoczeniem (31)] (42) : *OpecŻyw* 92v; *MurzNT Ioann* 13/13; *Leop Ioann* 13/13; Radeś gdy ich [pachółków] przed toba/ z wodą kilka łtanie/ Ręcznik dzyerżac/ á mowiąc/ miłościwy pánie. *RejZwierz* 142v; á zwał ie Anyelicy/ co miał mowić Anglicy. *BielKron* 164v; *RejAp* 61; [sługa] chcąc pánánwyzľzej podnieć rzekł do Woźnego. Nie fláchetny maľz mowić/ ále vrodzony *GórnDworz* Q5; *WujJud* 69; iż gdy fie [...] ípolnie modľili BOgu fámemu[...] tedy nie tak zgoła ty Pánie mowili/ ále y co więcey przydáli: áby znác byľo/ iż nie do Chriľtuľá/ ále do Bogá fámego mowili *CzechRozm* 203; *LatHar* 379; Wy mnie názywacie Náuczycielem y Pánem: á dobrze mowicie [et bene dicitis] bomci ieľt. *WujNT Ioann* 13/13; *SarnStat* 238.

mowić komu [zawsze z przytoczeniem] (16): Acżkoli iey mowił niewiaľto/ ale miłosierná panpa tego niebáczatż anij roľpáczaiatż/ wrocila fie ku fluzebnikom *OpecŻyw* 41, 148; *KromRozm I* L2v; *MurzHist* L; fłowá inľľego yedno moy łalkáwy á miłościwy nye da łoby mowić *GliczKsiąż* F4v; *OrzQuin* K4v; Nie káždy ktory mnie mowi Pánie Pánie [qui dicit mihi Domine Domine *PolAnt Matth* 7/21; kto mię zowie Panem *CzechRozm* 112v] wnidzie do kroleľtwa niebieľskiego *RejPos* 186v [przekłád tego samego tekstu: *KromRozm I*, *MurzHist*, *WujJud* (3), *NiemObr*, *WujNT* (3)], 187; *WujJud* 105v, 119v, 204; *NiemObr* 113; Szkodác y tego fłowá mowić/ Konftancya/ Włańniey gdy cię názową/ Páni diľzkordya. *BielSjem* 10; *WujNT Matth* 7/21, s. 31, 529.

mowić ku komu [zawsze z przytoczeniem] (2): y niemoże żaden Litwin bes wielkiéy háńby fwyé/ podobno y bes kaźni/ ták ku Pánu fwe mu mówić: Miłościwé Książę. [...] ále koźdy Litwin ták ku Księdzu wielkiému mowi: Miłościwy á Naiáfnieyfzy Królu náłz *OrzQuin Q*.

mowić kogo jakim (2): *PatKaz III* 148v; Vczycielu dobry/ co czyniąć żywot wieczny odziedziczyć? Y rzekł mu Iefus. Co mię mowisz dobrym [*Quid me dicis bonum*; przecz mię zowiełz dobrem *MurzNT*]? *BudNT Luc* 18/19.

Zwrot: »mowić jako do jednego« = *zwracać się do kogo w 2 sg* (1): Ledwie kto ieft ábo rowny nam ábo y podlefyzy/ kteryby fię niegniewał gdy do niego mowią iáko do iednego [*qui aequis auribus se simplieiter appellari velit*]. Práwiefmy ftráćili wżywánie tego słowá TY. *ModrzBaz* 59v.

W przen (1) :

mowić do czego [czyjego] = *tytułować kogo jak* (1): miley nam słucháć gdy kto mowi do iáłności/ zacności/ wielmoźności/ świętobliwości/ wielebności/ do máieftatu/ śláchetności/ vrodzoności/ y nawielebnieyfzey miłości náłzey [*cum quis alloquitur celsitudinem excellentiam ... et reverendissimam dominationem nostram*]. *ModrzBaz* 59v.

Przen: Metonimicznie (podmiotem dzieło myśli czyjej zamiast autora) (1) :

Szereg: »mowić abo zwać [kim]« (1): Ale pińmo nigdziey nie mowi ábo nie zowie Oycem Bożym/ ále Synem Bożym *GrzegRóżn K2*.

αα. *Przezywać [zawsze z przytoczeniem wyzwiska]* (7) : ieden Máchometan przelládował mię wielekroć mowiąć/ pśie Krześcijáninie. *BielKron* 457v, 458; ten też [*czy nie iest mężobójcq?*] co fię na drugiego gniewa/ onego nienawidzi/ á nawet y *Racha* mowi. *CzechEp* 174, 16.

mowić komu (3): anym zadal nyevczylyvych słow [...] anym yey movyl thego szloua kuruo yako poszew opmavya *ZapWar 1502 nr 1935*; *CzechEp* 63; *ZapMaz II G* 78/380v.

f. *Formułować wypowiedzi (o stylu); dicere Mącz, loqui Calep* (125) : Adhibere pompam in dicendo, Pyźnie á fpánile mowić. *Mącz* 309a, 416b; bo gdzie kto trudnie/ á wwikłáno mowi/ iż to nie może wniść zaráz w głowę/ á w wyrozumienie ludzkie/ ták to ieft proźna mowá *GórnDworz F3v, F3*; *WujJud* 137v.

W porównaniu (2): otworzyściey wyłóżę/ áby kto nie mnimał że ia ták mowię/ iáko zwykli mowić Poetowie *CzechEp* 258.

W charakterystycznych połączeniach: *mowić czyście* (2), *jaśnie* (2), *łatwie*, *pysnie*, *spanile*, *trudnie* (zatrudliwie) (2), *uwikłáno*.

Zwroty: »krotko, krotce, na krotce mowiąć« = *zwrot wtrącony; ad summam, ad summum, in summa Mącz* (100: : 2 : 2): Owá krotko mowiątz/ má pán Szczyćfście sług dofićz *ForCnR B*; *FalZioł III* 38b; *SeklWyzn* b2, Cv, d3v, f4, g2; A krotko mowiąć/ kto będzie wziwał ymięnia pańlkiego będzie zbawion *SeklKat F4v, D4, F2v, K3v, K4v, L3* (18); *MurzHist A3*; *GliczKsiąż H3, K5*; *KrowObr A2v, B, 40, 84, 129v* (10); *RejWiz* 116v; owo krotko mowiąć/ Krol żadney zwierzchności nád Káplanem nie ma. *OrzRozm Mv, R4*; *BielKron* 155v; *GrzegRóżn I*; Rem in pauca conferam, Na krotce mowiąć. *Mącz* 122c, 3b, 105c, 400d, 431d; *GrzegŚm* 48; *RejPosWstaw* [21²], [110²]v; *BiałKaz F2v*; *CzechRozm* 30, 92, 94, 219v, 221v, 243v; *ModrzBaz* 82; *SkarJedn* 22; *SkarŻyw A3, 121, 230, 261, 269, 298, 342*; *CzechEp* 7, 49, 51, 80, 111 (11); *CzechEpPORz* **4v; *WerGość* 260; *PudłFr* 45; *GórnRozm*

F2, F3v, H4v; *ActReg* 101, 159; *Phil* B3; Y to ieft napiérwłzy wstępku ku włéczeniu włzelákiéy niemocy/ łkromné á mierné poltánowienié życia. Krótce mówiąc/ tá iedná cnotá włzytkim innym drógę ściele *KochPij* C2v; *OrzJan* 34, 68; vlzenie ciężaru/ počiechá w fráfunkách/ vmocnienie w łtruchláłości/ wzniecenie włzelkiey pobożności. *In summa*, y krotko mówiąc/ gorczyčné žiárno/ [...] ieft męká Páńłka *LatHar* 264, 51, 76, 124, 379, 478; *RybGęsli* D4; *WujNT* 15, 815; *JanNKar* A2; *PowodPr* 72; *VotSzl* A2v, B; A ponęta nie inłza ieft/ iedno chytróść/ twarzyczká y mowká łágodná/ vgadzánie y ćierpliwość/ záleczenie towáru choćia złego: ochotne przywitánie/ czapeczká ná głowie nieprzybita: czałem też nie žalówánie chlebá kiedy ieft zá co: A krotko mówiąc: kłámłstwo y pocałowánie Iudałzowe. *KlonWor ded* **3.

»krotko (a. krotce) [w tym: okręźnie, sucho to jest krotko (1 : 1)] mówić« = *circumscripse a. sicce dicere, comprehense loqui* *Mącz*, *compendifacere, orationis compendio uti Calep* (6): *compraehense loqui cui opponitur late*, Krótco mówić *Mącz* 318a; *Circumscripse* Krótco/ krótkimi słowy olięgayąc. *Circumscripse* [!] *dicere*, okręźnie mówić/ to yeft krótko. *Mącz* 374d; *Sicce dicere per translationem*. Sucho mówić/ to yeft krótko y ledwey/ nierad/ niedowodnie. *Mącz* 391b, 29d, 138a; *Calep* 226b.

»bez kunsztu mówić« (1): *Ex animo dicere*, Beż kuńłtu mówić *Mącz* 86b.

»okwicie mówić« (2): *Copiose et abundanter loqui*, Okwicie á fzeroko mowic. *Mącz* 502d, 502d.

»po prostu, z prosta a nie dwornie mówić« [*szuk zmienny*] (3 : 1): áby [*dworzanin*] vmiał podác ludziom łłodkiego/ s prołtá/ á nie dwornie mówiąc / y thák łatwie iżby káždy kto łłucha/ zdał łie łobie modz w tho trefić *GórnDworz* G; *RejZwierc* A3; Przed nim chwalono Páná iednego wymowę/ Y piękná orácią/ y słowá miodowe/ Witołd rzekł iż ia wolę kto mowi po prołtu *StryjKron* 567; *CzechEp* 258.

»szeroko mówić« (1): *Mącz* 502d cf »okwicie mówić«.

»ściśle wąsko mówić« (1): *Abuntanter et presse dicere contraria*, Okwicie á ściłse wąsko mówić. *Mącz* 502d.

»wywodnie mówić« (1): *Diserto loqui*, Cziścíe wywodnie mowic. *Mącz* 388a.

g. *Wymawiać* (o sposobie artykulacji, o dykcji); *pronunciare, sonare* *Mącz* (36) : dż [...] Opć łpunctem małó rózné/ iedno iłz niemowięmy/ icie/ ale idźie *MurzOrt* Bv, Bv, B2 [4 r.], B2v, B3; Sam łie vbrał w podwiykę/ mowił iáko páni *RejFig* Dd7v; *Balbus*, Który nie może dobrze mówić/ ktory łie záyąka *Mącz* 23a, 23a, 402a; ci [*Czechowie*] hnet kłtałtowniey/ ochędożniey/ ozdobniey/ záchowiać iákieś przewłóczánie w łłowiech podobne Łácińłkiemu accentowi/ mówić počęłi. *GórnDworz* F5; *MWilkHist* K3v; *Calep* 320a; Tákuje wysłzýy przez ł/ nie przez/ z: bo mówiemy wyłoko, nie wyzoko: nizko zásię przez z/ nie przez ł: bo mówiemy niżýy/ nie niłýy *JanNKar* F4, F4 [3 r.], H4; *JanNKarKoch* F3 F4.

W połączeniu z part praes act określającym sposób wymawiania (3): *Balbe loqui* Mowić záyąkayąc łie *Mącz* 23a; *Carptim dicere*, Kwápiąc łie mówić. *Mącz* 39b; *GórnDworz* R3.

W charakterystycznych połączeniach: mówić dobrze, kształtownie, ochędożnie, ozdobnie, prędko (2), *zrozumiale*.

W porównaniu (1): *Ruit in dicendo*, Prętko mówi by leciał. *Mącz* 361c.

Zwroty: »całą gębą mowić« (1): náłz też [język] Polłki zda łie trudny/ á iákoby człówek całą gębą/ á gwałtem mowił *GórnDworz* F7.

»niskim, niewysokim głosem mowić« = *submissa voce, submisse dicere* *Mącz* (1 : 1): *Submisse dicere*, Niskim głosem mówić. *Mącz* 227b, 227b.

»gwałtem mowić« (1): *GórnDworz* F7 *cf* »całą gębą mowić«.

»miąszo mowić« (2): *GlabGad* C8; *Gallulo* – Miąłzo mowic poczinam, tracę diſcant. *Calep* 447a.

»przestwornie, przestrzennie mowić« = *articulatum a. distincte a. expresse dicere* *Mącz* (3 : 1): *pirwłze*⁸⁰ łłowa [*Demostenes*] niemogł wymawiać á iákoby łie zaiąkał, ale łmyłłem łwym potim ten niedołtatek naprawił, tak iż na on czas człówek żadni naden przełtrzennej nie mowił/ [...]. Ten gdy przez wiele czałów á dłuęo łłow niektorich niemogł wymowić do łwoich włt kamyczek kładł, aby potim przełtwornie mowić mogł. *BielŻyw* 59; *Mącz* 17b, 321a.

»mowić łłowa« [z przytoczeniem] (1): więdzmy że/ y/ inłzy má dźwięk niłz i/ iákto každy łłyłzy/ gdy mowi ty łłowa/ tedy/ więdzmy/ inłzy/ łłyłzy/ každy gdy rć. *MurzOrt* B2.

h. *Eufemizm na określenie zadawania się erotycznego* (2) : *woczniechovi Schipulyewy* [...] *Vrfuła* zoną v wyodł, kthora pothim [...] *vmarla* [...] *Bo yey bel dal wkrąęi pylatikiem yłch zriбалты movila* *LibMal* 1545/104v; *KochZuz* A5.

****** *Bez wystarczającego kontekstu* (4) : *w żorów/ mów/ trów/* iákto f iedno że i nakońcu zatrąć *MurzOrt* B3; *Reden. Mowić. Loqui, dicere. Calag* 390a; *Calep* 540b, 612b.

2. *Mieć zdolność mówienia, być dojrzałym fizycznie do używania mowy, wydawać dźwięki artykułowane (w przeciwieństwie do niemoty)* (65) : Kiedy człówek chrzypie/ tedy nie może mowić. *March*¹ A4v; *BierEz* A3v; ona [para zimna] zarażaiąc zciąęa w człowiecze trełtki głłofowe iż nie może wolno mowić. *GlabGad* C8v; *HistAl* K6v; *GliczKsiąę* K2v, K7; *RejWiz* 66v; Y wnet łię otworzyły włzy iego/ á zwiąękń ięzykń iego rozwiąęana ielł/ y mowił wybornie [*loquebatur recte*]. *BibRadz Mar* 7/35; łyn *Krezow* głłuchy záwołał nie zábijay *Krezá*. Od tego czału mowił/ á przed tym nie mowił. *BielKron* 112; *Obrzezanie Thureckie* bywa nie ołmego dnia iákto v *Zydow/* ále łiodmego áłbo ołmego roku kiedy pocźnie mowić dobrze *BielKron* 260; *KwiatKsiąę* N3v; *Mącz* 118d, 127b, 419b; Kiedy niemoęe mowić/ dáć mu trzydźięści žiarn piwowoniei *SienLek* 62v; iákto tho nie może być/ áby to dziecię miáło mowić/ ktreby łudzi nigdy mowiąęz nie łłycháło/ chociaę by mu dobrze nic nie łchodziło ná żadnym łmyłłe *GórnDworz* Ff3, T3v; *RejPos* 203v, 206 [2 r.], 223, 223v; Powinnałz ielł rzecz máłé niemówiátkń chrzćić dźiategzki/ kthóre ielłcze nie mówiąę? *BiałKat* 251; *KuczbKat* 35; *RejZwierc* 32v, 160v; *Wielkich Pánow* łynowie [...] *pirwey* poznawaią iedwabne łzaty nię pocźną mowić [*quam fari incipient*] *ModrzBaz* 12; z przełtrachu niemym zołtał/ y mowić niemogł: ledwie nápiłłać móęł/ co łię znim złłtało. *SkarŻyw* 593, 27, 126, 373; *CzechEp* 194; *Tobie* [*Matko Boęa*] ia/ y zá to że mowię/ dźiękuię/ A w łwoim ięzyku ielłcze władęą cziüę *GrabowSet* R4v; *SkarKaz* 576b.

W charakterystycznych połączeniach: mowić dobrze (4), prawie (3), wolno, wybornie.

W połączeniach szeregowych (9): *GliczKsiąę* D6; *KrowObr* 114v; iż włzyłcy łłyłzymy/ widzimy/ mowimy/ y inłzych łmyłłow łwoich vżywamy. *RejPos* 205v, 3; *KochPs* 174; Iełłi prawdziwie ożył: niech włłanie/ chodzi/ mowi *SkarŻyw* 600, 40, 566; *WujNT* 264.

Zwrot: »gębą mowić« (1): Gębą niemówią [*bałwany*]/ okiem nie pątrząią/ Vchem niełfyzą/ nosem nie wáchąią. *KochPs* 174.

Szeregi: »chodzić, mowić« (1): Wnet fię porwał [*wskrzyszony młodzieniec*]/ chodził/ mowił. *SkarŻyw* 600. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»mowić i jeść« (1): zálie wmlczeniu byłá/ ták iáko zachwycona/ alź gdy čás iey przyfzedł mowiłá y iádłá. *SkarŻyw* 580.

»być milczący(m) i nie (ani) moc mowić« (2): A oto będziefz milczący/ y niebędziefz mógl mowić [*eris tacens et non poteris loqui*] *Leop Luc* 1/20; *WujNT Luc* 1/20.

»mowić i nie stać się niemym« (1): otworzą fię vłthá twoie [...] á będziefz mowił/ y nie ftániefz fię więcey niemym [*loqueris et non mutus eris*] *BibRadz Ez* 24/27.

»nie tylko ruszać ale i mowić« (1): iefli Tefkność nań przychodzi: á nie tylko rufzác ále y mowić mu ciężko. *SienLek* 18v.

»(ani) słyszeć, (ani) mowić« (7): Dobrzeć wśzytko v czynił/ dawáiąc to głuchym iż łfyzą/ á niemym iż mowiá [*surdos facit audire, et mutos loqui*]. *BibRadz Mar* 7/37 [*Przekład tego samego tekstu RejPos* (4) *WujNT*]; *RejPos* 203, 203v, 204v, 206v; y ktorych [*drzwi*] odzwiernym ftał głuch z przyrodzenia/ ktory áni łfyzál/ áni mowił *SkarŻyw* 99; *WujNT Mar* 7/37.

»mowić, (i) widzieć« (3): *BibRadz Ps* 115/4; *BielKron* 354v; Tedy mu [*Jezusowi*] przywiedzion iefł opętány/ ślepy y niemy: y vzdrowił go/ ták iż mowił y widział [*ut loquetur et videret*]. *WujNT Matth* 12/22.

W przen (1) : ktore przyrodzenie kiedyby mowiło / ázaby ták nierzekło [*Quae quidem natura si loqueretur, an non diceret*] *ModrzBaz* 142v.

a. Mieć zdolność wydawania dźwięków podobnych do mowy ludzkiej, naśladować głos ludzki (4) :

α. O ptakach, ktorym się tę zdolność przypisuje (3) : Iefł iáko Soyká w klatce/ gdy chcą by mowiłá/ Więc iey ieść máło dáią/ áby nie zátyłá. *RejWiz* 191; Szpak świrkocąc po polu/ iedno trawkę fkubye/ [...] Pusciłź go miedzy dzyeci/ álic on wnet mowi *RejZwierz* 127.

Przen: O człowieku nazwiskiem Szpak (1) : Tákżec náfz Szpak domowy/ chociay chodzi w fzubie/ Ledwe tákżec świrkocąc [...] A pusćże go do ludzi/ álicí on mowi/ Y drugyego by dudká/ zá wiechą włowi. *RejZwierz* 127.

β. O osle rzekomo nauczonego naśladowania mowy ludzkiej przez wykorzystanie przyrodzonych właściwości brzmienia jego głosu (1) : [*pisze Wartoman*] á náuczyłem go [*osła*] mowić/ leillá illalá Máchomet refullalá. *BielKron* 458 [*Cf cum dicant (Eiffa Rocholla) ... Machomet ... (roffolla) Miech B*].

3. „Mowię” ‘zaznaczam, podkreślam’ w funkcji łącznej (259) :

a. Wprowadza rozwinięcie lub uzupełnienie poprzedzającego tekstu: mianowicie, właśnie, to jest, rozumie się itp. (249) : *PatKaz I* 18v; Nogi miáfłsze á długie (mowię w ftopie) znamionuią człowieka mocznego *GlabGad* P7; *SeklWyzn* e3v; ii zaś dwoie (mowię krotkie) wymáwiáimy iako gdy mowięm kii *MurzOrt* B2; *KromRozm II* n4v; iżeśmy zdania WM o tej obronie – domowej mowię – nie słyszeli *Diar* 40; A gdyż IchM księża ani na to uznanie sejmowe zezwalać chcą, tak żeby to wszytcy – mowię sejmowi należący – uznawali *Diar* 88, 60; *GliczKsiąż* E6; *GroicPorz* bb2v, ii2; ku wierze wípráwiedliwiáiącey gwałtownie ciągnie/ ku they mowię/ wierze/ kthorą Duch Święty wfercách

ludzkich łprawuie *KrowObr* 53v; [*Jan XXII*] Ten mowię Papieżz który poránu/ y wietzor trzykroć zwonić *pro pace* rofkazał *KrowObr* 136v, 15, 51, 131v, 158, 189v, 216v; Te łą miełkánia ich po wfiach y kráinách/ łynow/ mowię/ Aaronowych [*filiorum scilicet Aaron*; to iełt łynów Aaronowych *WujBib*] podług rodzin Kááthithow *Leop* 1.Par 6/54; Tho gdy vłlyłłá Thou Krol Hémath/ mowię [*videlicet*; to iełt *WujBib*]/ iż Dawid poráził włlyłtko woysko Adárezerá [...] połłá Adorám łyná łwego do Krolá Dawidá/ o pokoy *Leop* 1.Par 18/9; Co gdy obaczył Ełechiałz/ mowię [*scilicet*; to yełt *WujBib*]/ iż przyćiągnął Sennácheryb [...] podawał im [*księżętom*] tego áby záthkáli wierzchy łthudnic *Leop* 2.Par 32/2; A przyzwawłly go/ mowię [*scilicet*; to iełt *WujBib*]/ óciec z łynem/ odwiedli go [*przyzwanego młodzieńca*] ná łtronę/ y ięli prośić *Leop Tob* 12/5; łprawiedliwość Boża iełt [...] poświadczona łwiadectwem zakonu y Prorokow. Sprawiedliwość mowię Boża [*Iustitia autem Dei PolAnt, Vulg* Sprawiedliwość zá Boża *BudNT*; łprawiedliwość Boża *Leop*]/ przez wiárę Iezufa Kryłtułá/ włzytkim y ná wszytki *BibRadz Rom* 3/23[22]; A iełli łynmi/ tedy też y dziedźicmi/ dziedźicy Boży mowię [*haeredes quidem Dei*; dziedźicy iednák Boży *BudNT*]/ á łpołu dziedźicy z Kryłtułem *BibRadz Rom* 8/17, 1.*Ioann* 5/16; *OrzQuin* L3v, M4v; *SarnUzn* C6v, G5v; A tego páłtyrzá [...] miał byś w.m. zá wielkiego krolá/ kiedyby łie trzodá włzytká iego/ w ludzie á mowię w ludzie takie/ iácy być máią/ odmieniłá/ y iego byłá połłuzna. *GórnDworz* Iiv, G2, Ii5v; poniewáz [...] Linea e. f. y Linea a.d. łą równé iednéy Liniéy b.c. tedyc y między łobá też mułzá być równé: Linea mowię e.f. z Lineá a.d. *GrzepGeom* G3, A4 [2 r.], B2v, Ev [2 r.] E2, E3 [2 r.] (24); *RejPosWiecz*² 94v; *BiałKat* 171, 268v; *KuczbKat* 265, 410; *KochList nlb* 2; znáczy nam [*słowo „kapłan”*] łługę łwyętych rzeczy/ człowieká mowię który iełt Pánu Bogu/ oddan y połwięcon ku łprawowánium rzeczy łwyętych. *RejPosRozpr* c2v, cv, c2; *RejPosWstaw* [110³]v; *BudBib* b2; *BudNT* Ff8v; iż Bog chwały łwey niechce dáć nikomu/ tey mowię/ áby który niłzy nádeń miał być náłzym Oycem *CzechRozm* 10; Ale iáko łie ći (Troyczácy mowię) ná tym bárzo myłá *CzechRozm* 43; temu mocnie wierzę/ iż łie żydom/ żydom mowię nie pogánom/ chociażby chriłtiany zołtáli/ obrzezowác trzebá *CzechRozm* 77; wiele iełt w píłmie ł. tákiey mowy/ gdzie Artykuł ten to ich/ mowię/ he/ háiedia/ kłádá *CzechRozm* 133v, Av, 1v, 3v, 8 [2 r.], 9v [2 r.] (71); Owłzem trzebá łię łtárác o pokoy ze włzytkimi ludźmi: o pokoy mowię/ któryby był łtáteczny [*paci, inquam, quae constans sit*] y trwály *ModrzBaz* 103; Tych trzech rzeczy złączenie/ mowię/ mądrości/ obyczáiw łkromności/ y władności [*Horum trium (prudentiae dico, ...) coniunctio*]/ przynośi zdrowie Rzeczypołpolitey *ModrzBaz* 138, 39, 51v, 54v, 75, 102v, 109; *SkarJedn* 102, 143, 150, 357; *KochOdpr* B2v; *Oczko* 13v, 19, 21, 22, 25v, 26v, 29; Bliłko iełt pan tych/ którzy do niego wołáią: Mówię/ którzy go łercem vprzémym wzywáią. *KochPs* 211, 129, 162, 175; Pápiezá [...] żaden łtrofowác nie może/ iáko *sanctissimum scilicet*. Náświęłzego mowię/ y naywyłłzego Pontyfezá. *CzechEp* 386, 7, 9, 28, 45, 69 (22); *NiemObr* 95; *KochEpit* A3; *KochFr* 15; *ReszList* 180; *KochPieś* 29, 46; *GórnRozm* D2, D4, F3v, G4, L3, M2; *KochWr* 34; *ZawJełt* 23; *KochCz* [A4], [A4]v; *GrabowSet* Cv, C2v, E4v, H2v; trudności/ które náđ koroná Wiśiály prze łpór ludzki/ y myśł rozdwoioná/ Litwy (mówię) z Polaki *KochFrag* 43; *KochFragJan* 3; *OrzJan* 24, 40, 80, 100, 102 (8); *LatHar* 140, 192; *KołakSzczęśł* A3v; *RybGęśłi* C4v; A iełlić [*jesteśmy*] łynámi/ tedyc y dziedźicmi: dziedźicmi mowię Bożymi [*heredes quidem Dei*; Dziedźicy Boży *Leop*]/ á łpołu dziedźicmi z Chryłtułem *WujNT Rom* 8/17, *przedm* 6, 19, s. 200, *Ioann* 16/9, *Rom* 8/23 (9); *WysKaz*

2; zdáło mi fie [...] wydác przynamniéy tę Polfczyznę nową/ Káráker dwóy Polfki/ vkośny y profty [...] Káráker mówię Polfki włafny nie Niemiecki. *JanNKar* A3v, A3, B, C3, F4v; *JanNKarKoch* G2; álbo gdzie máią bydź przez nową fundácią ná nie nádáną Itáwieni: ná tych mówię mieyfách ieden ma bydź Dóktór w świętym Piłmie: drugi w Práwie Duchownym [*ad eos datos unus in Theologiae ... et unus in medicinae facultatibus promoti JanStat* 197] *SarnStat* 180 [*idem SarnStat* 197, 923], 3v, 197, 923; *SiebRozmyśl* F3v; *GrabPospR* Mv, N2v, N4v; *CzahTr* K; *GosłCast* 4 [2 r.], 11; *SLuchychayże* [!] mię Itáteczna á letna męzátko [...] Ty mówię/ ktoreyći iuż dziatki doráftáią *ZbylPrzyg* B.

b. *Włącza odpowiednik rodzimy obcego, też zapożyczonego wyrazu lub grupy wyrazów: czyli, to* znaczy [w tym: w antepozycji (6), w interpozycji (4)] (10) : Y ważnieyby było *infinitium* nieskończony mówię czás dác bółtwu *CzechEp* 68; Ponieważ [*Pismo św.*] iest *vita, cibusque animae*, żywotem mówię y pokármem dułże/ iáko piłże *Dionifius Carthusianus CzechEp* 135; Chybábys zás *unionem*, ziednoczenie mówię tych dwu nátur/ chciał rozłaczyć *CzechEp* 147; Coby nie ládá iáką było áppárycyą/ okazánim mówię *CzechEp* 184; oto iuż to kilką przykádów iáfnych pokážę: z ktorychby fię náłzá *conclufio* (zámknienie mówię) pewna y gruntowna pokázáá *CzechEp* 385, 112, 145, 171, 255, 426.

4. *Part praes act „mowiac” w funkcji przysłowka: rzekomo, lub zaimka przysłowkowego: jakoby* (2) : vcząc drugie/ iż przez ich [odszczepieńców] táiemnic żadny piłmá nowego zakonu rozumieć nie móże/ bo fá rozmáite/ á łobie ná wielu mieyfć (mowiac) przeciwné/ [...]/ tylko łamym Itálym ludzyem (mieniac) Kryłtus łłownie obiáwił to rozumieć *BielKron* 46; A nie poczytaycie go [*nieposłusznego*]/ mowiac zá nieprzyaciéłá [*ne ut inimicum ducite PolAnt 2.Thess 3/14; nolite quasi inimicum existimare Vulg*]; nie mieyćcie go iácoby zá nieprzyaciéłá *Leop*; Ani go mieyćcie zá nieprzyaciéłá *BibRadz*]/ ále nápominaycie iáko brátá. *CzechEp* 30.

Synonimy: **1.** *gadać, głosić, gwarzyć, powiadać, rzec, rzećkać*; **b.** *kazać; obwieszcząć, oznajmiać*; **3.a.** *cusz, mianowicie, włáśnie*; **b.** *cusz, czyli*; **4.** *jakoby, mieniacy, rzekomo*.

Formacje współrdzenne: *domowić, domowić się, namowić, namowić się, obmowić, obmowić się, odmowić, odmowić się, omowić, omowić się, podmowić, podmowić się, pomowić, przemowić, przymowić, przymowić się, przypodmowić się, rozmowić, rozmowić się, umowić, umowić się, wmowić, wmowić się, wymowić, wymowić się, zamowić, zamowić się, zmowić, zmowić się; domawiać, domawiać się, mawiać, namawiać, namawiać się, nawymawiać, obmawiać, obmawiać się, odmawiać, odmawiać się, omawiać, omawiać się, podmawiać się, pomawiać, przemawiać, przymawiać, przymawiać się, rozmawiać, rozmawiać się, umawiać, umawiać się, wmawiać, wmawiać się, wymawiać się, wzmacawiać, zamawiać, zmawiać, zmawiać się; przymawać, przymawać się, rozmawać, wymawać; obmowiać, odmowiać; rozmować; mowiewać.*

Cf **MOWIĄCY, MOWIENIE, MOWION**